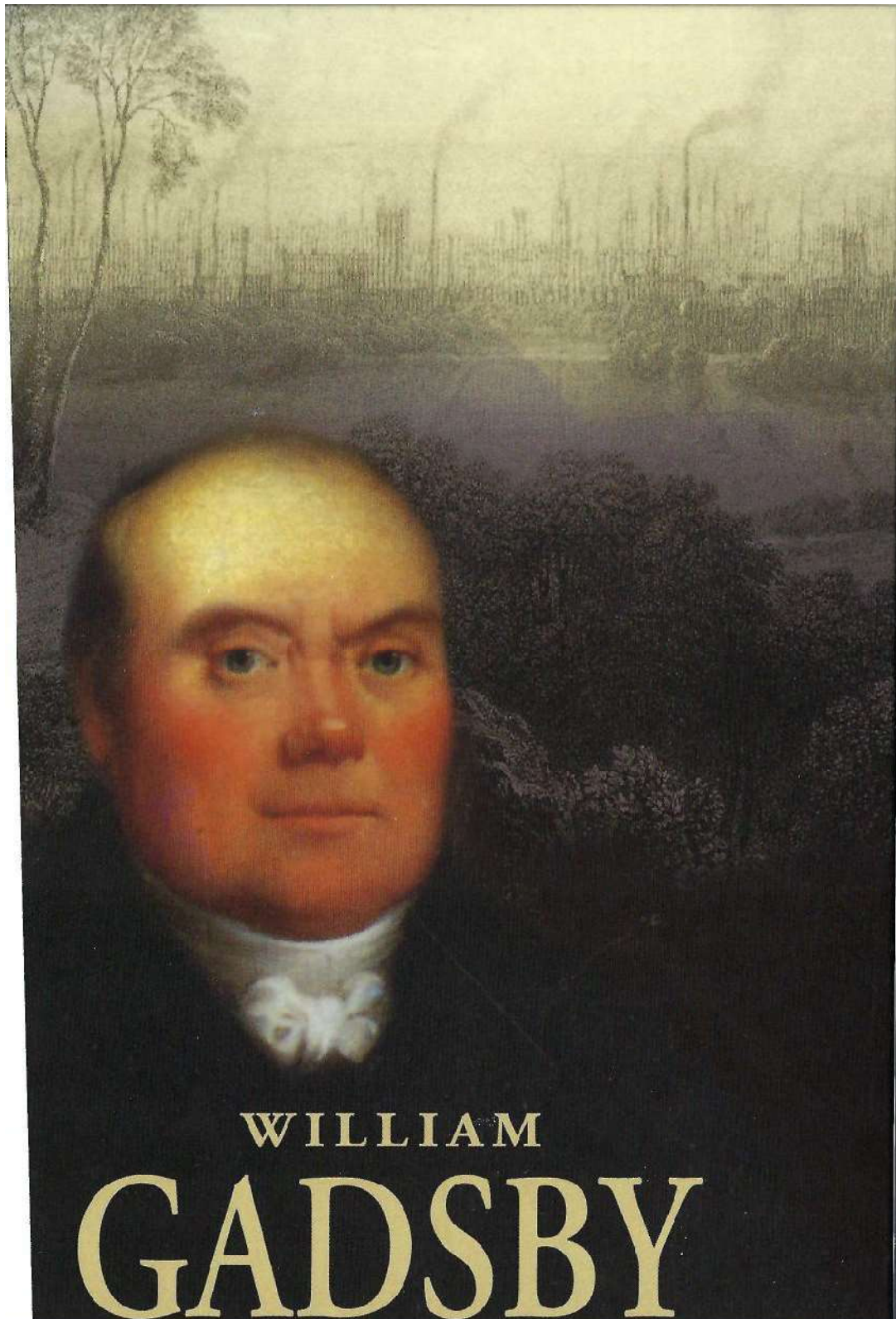

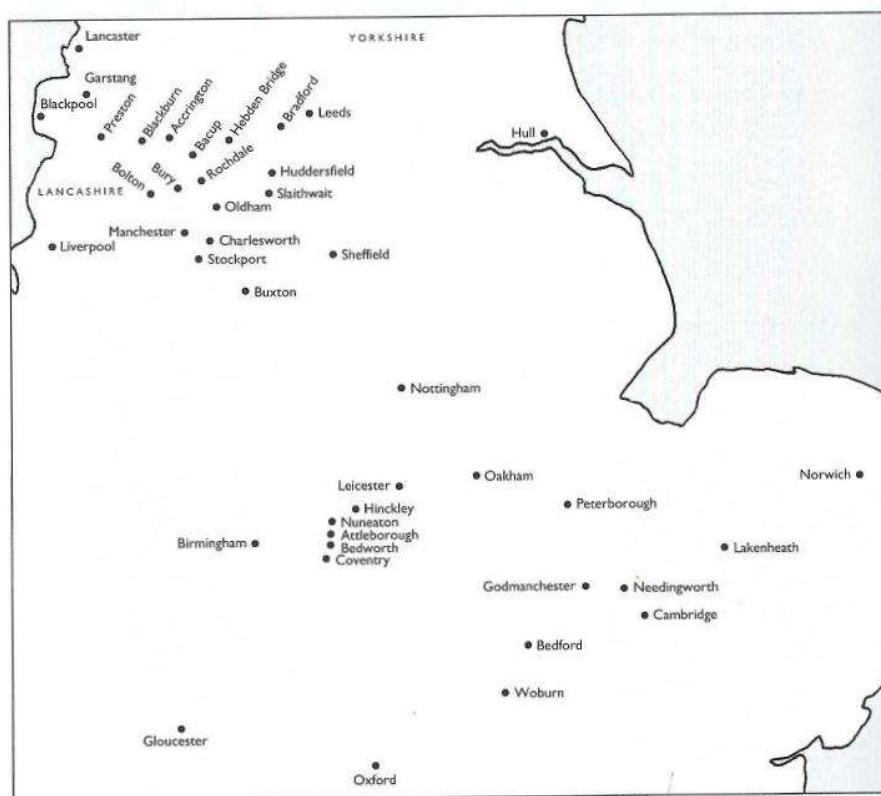
Leven en arbeid van
WILLIAM GADSBY
1773-1805

Door B. A. RAMSBOTTOM

N.V. DRUKKERIJ-UITGEVERIJ "DE BANIER" – VIANEN 1970

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2022

INHOUD

Van de vertaler

Dankwoord 13

DEEL I - DE VROEGE JAREN (1773-1805) 15

- 1. Kinderjaren 17**
- 2 De jonge leerjongen - overtuiging en verlossing 20**
- 3 De jonge gelovige - Verachtering in de genade en herstel 24**
- 4 De jonge gelovige - Doop 28**
- 5 De jonge echtgenoot 31**
- 6 De jonge prediker 35**
- 7 De jonge zielenherder 38**
- 8 De nieuwe kapel 43**
- 9 Het bezoek aan Manchester 48**

DEEL 2 - MANCHESTER - EN TEGENSTAND (1805-1820) 57

- 10 Manchester - en tegenstand 59**
- 11 Pennenstrijd 66**
- 12 Jehovah-Jireh - De HEERE zal het voorzien 71**
- 13 Rochdale 77**
- 14 Menigmaal op reis 82**
- 15. Gadsby's Hymns 88**
- 16 Een periode van zegen en het grote verdriet 97**
- 17 De kerk van Manchester 107**

DEEL 3 - MANCHESTER - DE HITTE EN LAST VAN DE DAG (1820-1840) 119

- 18 Blackstock - Een verbazingwekkend getuigenis 121**
- 19 De sociale hervormer? 126**
- 20 Het bouwen van een nieuwe kapel 130**
- 21 De zondagsschool 134**
- 22 Wisselende taferelen 139**
- 23 Zes opmerkelijke predikanten 144**
- 24 Gadsby als prediker 152**
- 25 De Gospel Standaard 158**
- 26 Geschillen en het openen van kapellen 164**
- 27 Politieke betrokkenheid 172.**
- 28 Gadsby als mens 177**
- 29. Levende getuigenissen**

DEEL 4 - MANCHESTER: DE LAATSTE JAREN (1840-1844) 197

- 30. Het gebroken been (1840) 199**
- 31. Samuël Alexander Smith 203**
- 32. Verdere politieke betrokkenheid, en moeilijke tijden zo8**
- 33. De scheuring 215**
- 34. 'Eer kroont Zijn hoofd' (1834) 218**
- 35. Overwinning door het bloed van het Lam 225**
- 36. De begrafenis 231**
- 37. Naderhand 235**

Nawoord 242

**APPENDIX 1 Gadsby - Een huldeblijk van hoogachting en liefde
(door J.C. Philpot) 243**

APPENDIX II: Inleiding tot William Gadsby's testament 250

**APPENDIX III: Het prediken van het Evangelie (William Gadsby's opvatting hoe
het Evangelie gepredikt moet worden) 253**

Literatuur 258

Register van persoonsnamen 261

Register van plaatsnamen 264

VAN DE VERTALER

Wie weleens een kerkdienst heeft bijgewoond van de Strict Baptists, ook wel 'Gospel Standard Baptisten' genoemd, zal opgemerkt hebben dat bij het zingen het hymnboek wordt gebruikt dat samengesteld is door William Gadsby.

Evenals de onder ons bekende John Warburton en John Kershaw, begon Gadsby's aardse loopbaan als wever. Ze worden daarom ook wel 'de drie wevers' genoemd. De bekendheid van iemand staat of valt bij het voorhanden zijn van een goede levensbeschrijving. Zo is John Warburton bekend geworden door zijn autobiografisch geschrift *Weldadigheden van een Verbonds-God* en John Kershaw door de voortreffelijke levensbeschrijving van J.A. Saarberg, *Waar Gij Uw voetstap zet*.

William Gadsby is tot op heden minder bekend in Nederland, omdat een goede biografie ontbrak. Zelf heeft hij praktisch niets op papier nagelaten over zijn levenservaringen of geestelijke bevindingen, hoewel zijn preken vele biografische elementen bevatten.

Het was voor de heer Ramsbottom dan ook geen gemakkelijke opgave om deze biografie samen te stellen. Allerlei opmerkingen, verhalen en herinneringen lagen verborgen in preken, boeken, tijdschriften, kranten en politieke pamfletten. Gedurende zo'n twintig tot dertig jaar is de auteur bezig geweest om al deze details op te diepen en samen te voegen tot een zo volledig mogelijk levensverhaal.

Philpots zoon, dr. J.H. Philpot, schreef: 'Uiteindelijk zal ongetwijfeld de tijd komen dat men algemeen zal erkennen dat wat betreft natuurlijke gaven, zuivere karaktereigenschappen, en de grote invloed die hij uitoefende op de harten van mensen, William Gadsby een van de markantste mensen van zijn generatie was.'

Een hymn van William Cowper (in Gadsby's hymnboek nr. 32o) heeft als openingsregel 'God moves in a mysterious way' ('God werkt op een verborgen wijze'). Deze regel is zeker van toepassing op het leven van William Gadsby. Immers, wie zou gedacht hebben dat een in lompen gekleed jongetje, dat in zijn geboortedorp op blote voeten rondliep en nauwelijks enig onderwijs kreeg, eens een van de meest geëerde predikanten van zijn tijd zou worden? Toch was dat met Gadsby het geval. En welk een belangrijke plaats heeft deze godvrezende leraar in het hart van Gods volk in Engeland ingenomen. Hij was niet alleen een geliefd prediker, maar heeft ook de leer die naar de Godzaligheid is, verdedigd in talrijke boeken en pamfletten en in het door hem, samen met zijn zoon John, opgerichte kerkelijk blad de *Gospel Standard*.

Een speciale karaktertrek van het optreden van Gadsby is zijn politieke betrokkenheid in het gebeuren van zijn tijd. In deze biografie wordt daar ruime aandacht aan besteed. Manchester, waar hij bijna veertig jaar werkte (van 1805 tot 1844), was in die tijd een broeinest van onrust. Niet dat Gadsby zich een politicus voelde, maar hij voelde zich geroepen om het op te nemen voor de armen en verdrukten in een tijd dat de armoede werkelijk ontstellend groot was. Zijn werken van barmhartigheid werden door de inwoners van de stad zeer gewaardeerd.

Men zou de vraag kunnen stellen wat ons aantrekt in de werken van deze baptisten. >at is zeker niet hun opvatting over de doop en ook niet hun kerkelijk standpunt, waarbij de plaatselijke gemeente vrijwel geheel zelfstandig is. We voelen ons één met hen vanwege hun zuivere verkondiging van Gods soevereine welbehagen in het heiligen van zondaars, waarbij niets van de mens in aanmerking komt en Christus enige grond van de zaligheid is.

Met de uitgave van deze biografie is een lacune in de geschiedenis van Gods Kerk Engeland opgevuld, en de lezer zal ongetwijfeld met genoeg kennis nemen in het veelbewogen leven van deze trouwe Godsgezant, die zichzelf beschouwde s 'minder dan de minsten'.

Goes, september 2005

S. Houtekamer

DANKWOORD

Mijn oprechte dank gaat uit naar al degenen die mij zoveel hulp hebben verleend bij de samenstelling van dit boek.

Mijn zoon Paul heeft een geweldige hoeveelheid onderzoek verricht op de universiteit van Oxford door de politieke pamfletten en kranten uit die tijd nauwkeurig door te lezen. Hij heeft ook de geboorteregisters van de kapel aan de St. George Road te Manchester onderzocht. Zonder dit zou een volledige biografie niet mogelijk zijn geweest. Zijn hulp is van onschatbare waarde geweest en ik heb mij in belangrijke mate verlaten op zijn onderzoek, vooral wat betreft het politieke aspect van Gadsby's arbeid.

De heer Stephen Pickles uit Oxford heeft mij veel geholpen bij het onderzoek, vooral door het opsporen van pamfletten, preken en opmerkelijke verwijzingen in oude boeken en tijdschriften. Zijn behulpzaam commentaar bij het doorlezen van het manuscript heb ik zeer gewaardeerd. De diakenen van Gadsby's kapel aan de Rochdale Road te Manchester ben ik zeer dankbaar voor het uitlenen van de notulenboeken van de kerk en van het rekeningenboek dat in Gadsby's tijd gebruikt werd. Ook dank ik het Bestuur van de Particular Baptist Sunday School aan de Sharp Street te Manchester voor hun royale financiële gift om te helpen bij de voorbereiding van dit boek. Andere vrienden die geholpen hebben bij het onderzoek, of advies hebben gegeven zijn: wijlen de heer K.H.W. Howard, dr. J.E. Hoad, wijlen de heer Robért Wilderspin, wijlen de heer L.J. Smith, wijlen mevrouw Ruth Prol uit New Jersey, U.S.A., de heer H.E. Painter, de heer Wilfred Bucknall, die gedurende vele jaren in het Hinckley van Gadsby gepreikt heeft, en de achterkleindochter van Gadsby, mevrouw B.R. Colin Jones. Wijlen de heer Philip Gudgeon was zo vriendelijk om me rond te leiden langs de 'Gadsby locaties' in Attleborough, Bedworth, Desford en Hinckley.

Samen met de heer Stephen Pickles en mijn zoon Paul zijn de heren T.H.W. Scott en J.P. Baker zo vriendelijk geweest om het manuscript door te lezen en van commentaar te voorzien. De heer John Kingdom heeft mij veel hulp en advies gegeven bij het voorbereiden van de druk en de publicatie.

Ditzelfde kan zeer zeker gezegd worden van mevrouw Hazel Parish, die vele uren besteed heeft aan het typen en verbeteren van het manuscript, daarbij geholpen door haar man Alan.

Op de achtergrond heeft mijn vrouw en mijn gezin mij voortdurend aangemoedigd door te gaan, vooral toen bij tijden het werk inspannend en moeilijk werd.

Bovenal dank ik de Heere voor al Zijn hulp en ik bid dat de biografie van William Gadsby tot Zijn eer en glorie moge zijn.

B.A. Ramsbottom

DEEL I

DE VROEGE JAREN

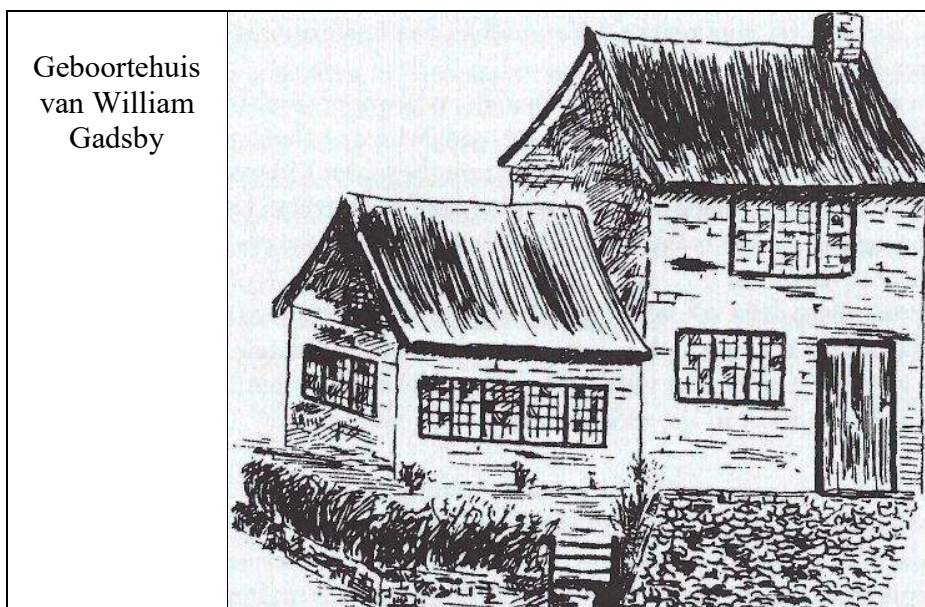
(1773-1805)

HOOFDSTUK 1

KINDERJAREN

Als de trein wegrijdt uit het drukke station van Nuneaton krijgt de reiziger twee straten in het oog: 'William Street' en 'Gadsby Street', die beide zo genoemd zijn ter ere van William Gadsby. Maar de geboorte van Gadsby was geen gebeurtenis die enige belangstelling in Warwickshire opwekte. Zelfs zijn naam werd niet juist gespeld toen zijn geboorte werd geregistreerd in de oude met torens versierde St. Nicholas' Kerk: 'William, zoon van John Gadgby, werd gedoopt op de zeventiende januari van het jaar 1773:

William werd geboren in een arm gezin. John Gadsby was een arme stratenmaker die al zeven kinderen had bij zijn eerste vrouw, en een kind bij Martha, zijn tweede vrouw. Hij werd beschouwd als een van de rustigste mensen in die streek; zijn vrouw was het tegenovergestelde. Hun huisje stond in Attleborough, in die tijd ongeveer een mijl verwijderd van de stad. Later werd het dorpje ingesloten door de schoorsteenpijpen en vuile straten van Nuneaton. Het huisje zelf is al lang afgebroken, maar er bestaat een treffende pentekening, die in 1907 getekend werd door iemand die zich het huisje nog goed kon herinneren.

Jammer genoeg is er bijna niets bekend over het gezin, behalve dat de vader heel oud geworden is. Hij stierf op de leeftijd van 96 jaar. William Gadsby schreef een gedicht over zijn sterven, getiteld: 'Op de dood van de vader van de schrijver.' Hij had reden om

te geloven dat het goed met hem was. De moeder stierf in 1807 of 1808 en haar zoon leidde haar begrafenisdienst in Attleborough.

De kinderen Gadsby zwierven rond in het dorp op blote voeten, in lompen gehuld 2n bijna verwilderd, tot ze oud genoeg waren om te gaan werken. William vormde daarop geen uitzondering. Nog meer kinderen volgden elkaar vlug op totdat er in totaal veertien kinderen waren. Zodra William een kind in zijn armen kon houden, werd er van hem verwacht dat hij de jongere kinderen verzorgde. Tegen de tijd dat hij acht jaar was, moest hij bijna geheel voor zichzelf zorgen.

Toch, ondanks al de armoede, vangen we een glimp op van een vrolijk jongetje zat vol kattenkwaad zat. Hij had er plezier in om allerlei schelmenstreken uit te zaaien. Bij zijn laatste bezoek aan Attleborough wees hij het huisje aan waar hij het leven van twee nette, oude dames zuur maakte tot hij ten slotte een emmer water ever zijn hoofd kreeg.

Op een keer, toen hij medelijden met zichzelf kreeg, besloot hij van huis weg te open. Hij propde oude vodden en stro op zijn rug en zo vermomde hij zich als een bultenaar en vertrok. Toen zijn ongeruste ouders gingen informeren waar hij was, kregen ze te horen dat men een jongen van diezelfde leeftijd had gezien, maar hij had een bult. 'O nee', zeiden ze, 'dat kan onze jongen niet zijn.'

Toen William enkele jaren oud was, ging hij twee of drie dagen naar de school die aan de kerk hoorde. Hier leerde hij lezen, maar geen schrijven en ook geen Engelse grammatica. Dit povere onderwijs was alles wat hij ooit ontving en het resultaat was, dat toen hij ging preken, hij nauwelijks een hoofdstuk in de Bijbel zonder fouten kon lezen.

Sens at hij, omdat hij te laat was, zijn ontbijt onderweg naar school op. Bang als hij was voor wat de onderwijzer zou zeggen, gooide hij de boterham die hij nog niet op had, in een grindkuil. Een van de jongens die gezien had wat er gebeurd was, vertelde het aan de meester. De meester liet hem de boterham onmiddellijk halen om opeten, al was die helemaal met vuil overdekt. Brood was veel te kostbaar om zomaar te verspillen.

Het was tijdens zijn schoolperiode dat hij voor het eerst ernstige gedachten had over God. Hij kon de vreselijke gewoonte om te vloeken niet nalaten en soms werd zijn geweten gekweld met verschrikkelijke gedachten over toorn en veroordeling. Toch ging hij voort in zijn zondige wegen. Later schreef hij:

"Het natuurlijk geweten zal een mens schrik aanjagen, maar het zal hem nooit doen gevoelen dat zijn zonden gericht zijn tegen een heilige, rechtvaardige en goede God en dat al de gebreken van ons hart, de totaal verdorven werkingen van onze geest, hoogverraad zijn tegen een heilige God. Er zijn misschien maar weinigen die meer verkeerde jaren achtereen in die verschrikkelijke toestand en als ik alleen was, dan verwachtte ik dat de hel voor me open zou gaan om me binnen te laten. Ik dacht dat de duivel op het punt stond om me naar de hel te slepen. Ik geloof echt dat dit allemaal uit de natuur voortkwam.'

Eens besloot hij dat hij zich zou gaan verbeteren. Hij ging naar de kerk en een dame vroeg hem haar gebedenboek bij haar thuis op te halen, omdat ze het vergeten had. Toen hij het haar bracht, zei ze hem dat hij een goede jongen was, en ze gaf hem een stuiver als beloning. Hij ervaarde dit als een bevestiging dat hij goed was. De volgende zondag dacht hij werkelijk dat hij goed was. Alles scheen heilig; de mensen waren heilig; ook de velden waren heilig; zelfs de kerkklokken waren heilig! Terwijl hij dichtbij de kerk door een veld met koolrapen liep, dacht hij dat hij wel een raap kon meenemen. Hij was er zeker van dat de eigenaar er graag een aan hem gegeven zou hebben. Maar ach, de ontzetting in zijn hart, de schuld van zijn diefstal. Zijn goedheid was verdwenen!

Gedurende enige tijd, toen hij de school die bij de kerk hoorde verlaten had, woonde hij samen met zijn ouders de kerkdiensten bij in de kapel van de 'Independents.' Maar toch ging hij voort in zijn zondige wegen en al de verschrikkingen die hij gevoelde in zijn geweten, deden hem niet breken met zijn slechte gewoonten. Moeten we ons er daarom over verwonderen dat William Gadsby in zijn latere leven er zo sterk de nadruk op legde dat niets dan Gods genade ooit een echte verandering in het hart van de zondaar kan teweegbrengen?

Zowel op zedelijk als op geestelijk gebied was de toestand in Nuneaton slecht. Weliswaar begon in de naburige dorpen de vurige, evangelische bediening van ene Hemmington uitwerking te hebben. Maar tekenend is een voorval met de predikant van de Staatskerk in Nuneaton. Een jonge man, die leefde onder diepe overtuigingen van zonde, ging naar hem om troost.

Van welke bijzondere zonde heb je last?' informeerde de predikant.

'Ach, het zijn hartezonden, hartezonden!' schreeuwde de arme verontruste man. Nadat de geestelijke zijn woordenboek had opgezocht, ging hij bij de letter 'h' zoeken, terwijl hij mompelde: 'Ik kan wel "heart's ease" vinden - een plant (driekleurig viooltje) - maar hartezonden kan ik niet vinden.'

Zo groot was de ontstellende onwetendheid en geestelijke duisternis onder vele kerkelijke ambtsdragers in die tijd.

HOOFDSTUK 2

DE JONGE LEERJONGEN OVERTUIGING EN VERLOSSING

De lintenweverij was sinds het begin van de achttiende eeuw tot bloei gekomen in het district van Coventry-Nuneaton. Ze was daar ingevoerd door Franse protestantse vluchtelingen. Het was huisnijverheid, want de arbeiders hadden hun eigen weefgetouwen en ze werkten in een kamer boven in het huis (een 'top-atelier'.) Zo'n kamer had extra grote ramen om zoveel mogelijk zonlicht toe te laten. Zoals zovele anderen van zijn buurjongens, werd William Gadsby toen hij dertien jaar was in de leer gedaan voor vijf jaar als lintenwever bij een zekere meneer Copson. In de overeenkomst stond dat hij de helft van wat hij verdiende, mocht houden.

Gedurende de eerste helft van zijn leerlingenschap leidde hij een zeer zondig leven en leefde hij zich uit in allerlei zottigheid: vloeken, liegen, allerhande ondeugd - alles, behalve onzedelijkheid, waarvoor hij genadig bewaard werd toen zijn hart daartoe aangezet werd. Hij bleek al vroeg een leider te zijn, vriendelijk, vol humor, populair: 'Ik was een pure dwaas, en zo vol gekheid dat ik zorgde voor pret voor al mijn vrienden. Ik was de gangmaker van het gezelschap en het leek alsof ze niet zonder mij konden leven.' Hij stond soms een uurlang op een ton terwijl hij een redevoering hield voor zijn collega's die hij liet schateren van het lachen. Toen hij zestien was, verliet hij het atelier van Copson, maar zijn kameraden waren zo terneergeslagen dat ze ook wilden vertrekken. William liet zich overhalen om terug te keren, omdat hij zo blij was over zijn populariteit. 'Maar', schrijft hij, juist in dat atelier ontmoette de Heere mij; en o, wonderen van genade! Al de pogingen en worstelingen van mijn vrienden waren toen vergeefs. Ze konden niet uitblussen wat God in mijn ziel gelegd had.'

Het was gedurende het jaar 1790 dat William Gadsby geloofde dat de Heere voor het eerst een werk van genade in zijn hart begon, net na zijn *zeventiende* verjaardag. Het jaar 1790 was een jaar dat men zich lang herinnerde in Warwickshire vanwege de verschrikkelijke storm op 15 december. Huizen werden vernield en bomen ontworteld. Maar dit was niets vergeleken met de storm die er woedde in Gadsby's ziel. Tot op dat tijdstip geloofde hij dat al zijn godsdienstige gedachten alleen uit zijn natuur waren voortgekomen.

'Ik herinner me dat toen ik jong was, het me niet ontbrak aan verschrikkelijke kloppingen van mijn geweten, waarbij ik verwachtte dat de hel haar mond voor me open zou doen om mij binnen te laten. Toch geloof ik niet dat Gods Geest in die tijd mijn ziel had levend gemaakt. Hoewel ik vreselijk bang was voor de toom, de hel en het oordeel, zondigde ik toch steeds en schepte er genoeg in om mijn ellendige gevoelens kwijt te raken en te onderdrukken. Menigmaal heb ik geprobeerd mijn ellende weg te zingen en God te beledigen met de hardheid van mijn hart, terwijl tegelijkertijd de verschrikkingen van de hel in mijn geweten aanwezig waren. En ik verwonder me er dikwijls over dat God Zich mijn brutaliteit liet welgevalen, dat Hij nog te doen wilde hebben met zo'n vleesgeworden duivel, maar het was, omdat "Zijn goedertierenheid is tot in der eeuwigheid."

Maar toen ik net zeventien jaar was geworden, behaagde het de Heere om mijn ziel levend te maken en Hij liet mij iets zien van wat de zonde was. Ik was toen werkelijk bang voor de zonde en er vond een ommekeer in mijn geest plaats van een zeer andere aard. De Heere deed me gevoelen dat mijn zonden gericht waren tegen een heilige, rechtvaardige en goede God. Ik voelde dat ik niet alleen slechts bang moest zijn voor de gevolgen en de straf vanwege de zonde, maar dat ik moest verschijnen voor de rechtbank van oneindige reinheid en dat ik rekenschap af zou moeten leggen van mijn verschrikkelijke praktijken. Dat deed mijn ziel ernstig beven voor het Woord van God en voor de heerlijkheid van Zijn majesteit!

En terwijl ik in deze toestand bleef, schenen al de pogingen die ik aanwendde om mezelf te redden, mijn geval alleen maar erger te maken, want elke stap die ik deed, scheen door de Heere bedoeld te zijn om een nieuwe wond in mijn geweten te openen en om mij slechts de afschuwelijke en walglijke ziekte van de zonde te doen ervaren.'

Welke middelen de Heere gebruikte om hem in deze ernstige toestand te brengen, weten we niet. Maar één gebeurtenis, die ongeveer in deze tijd plaatsvond, liet een onuitwisbare indruk achter. In die tijd kwamen openbare terechtstellingen veel voor. En het gruwelijk gezicht van zo'n terechtstelling was voor velen een vermaak. Toen William hoorde dat drie mannen in hun doodskleed net buiten Coventry zouden worden opgehangen, ging hij kijken. Een van de mannen was zo mager en zo licht dat de beul hem aan zijn hielen moest trekken om zijn nek te breken. Het afgrijselijke schouwspel had zo'n uitwerking op zijn geest, dat hij daarna nooit meer dezelfde jongen was.

De eeuwigheid drukte op Gadsby's geest en hij moest zijn goddeloze wegen verlaten. Nu moest hij scheiden van zijn vrienden, maar omdat ze hem niet wilden verliezen, ging een groep hem achterna en ze zeiden dat ze hem hebben moesten, 'dood of levend'. Als hij niet met hen mee wilde gaan dan zouden ze hem aan stukken scheuren! Dus ging hij mee, maar hij sprak zo ernstig tot hen over hel en verdoemenis dat ze maar al te blij waren van hem af te zijn.

Vormelijke gebeden zouden nu geen bevrediging meer geven en ook het opzeggen van het Onze Vader niet. 'Ik was verslagen door gevoelens van schrik, en ik kon evenmin het

Onze Vader opzeggen als dat ik in een brandende vlam kon springen. Ik wist dat ik had gezondigd tegen een reine en heilige God en ik kon volstrekt niet zien dat het mogelijk was dat een heilige God de Vader zou kunnen zijn van zo'n goddeloze zondaar als ik was.'

En nogmaals: 'Toen het God behaagde om me eerst in het vuur te brengen, was het verbranden van mijn gebeden een van de eerste dingen die Hij deed. Daarvoor was ik zo regelmatig geweest in het opzeggen van mijn gebeden dat ik niet durfde gaan slapen voordat ik wat men noemt het Onze Vader had opgezegd. En zeer dikwijls was ik ingedommeld voordat ik ermee klaar was, net zoals de roomsen die hun kralen tellen. Maar nu kon ik er zelfs niet aan beginnen. Ik durfde God niet Vader te noemen. Welk recht had ik om Onze Vader te zeggen? Ik voelde dat er in een gebed iets meer was dan ik bezat. Mooie woorden zouden nu niet voldoende zijn. Ik voelde dat ik voor God stond als een wetsovertreder.'

Elke raadgeving om de wet te kunnen onderhouden, hielp ook niet. 'Toen ik worstelde met werkeilichheid, dacht een vriend dat hij me een genoeg kon doen met het boek De hele plicht van de mens te overhandigen, en toen ik het opende dacht ik: Wat een mooi boek is dat. Maar het schonk me nooit bevrediging, want toen ik probeerde te voldoen aan de eisen die het stelde, kon ik het niet bijhouden en raakte ik buiten adem. En daar lag ik als een arme kruipende worm, zonder enige troost van De hele plicht van de mens. Ik wist toen nog niet hoe God een mens bekeert, en ik kende ook de noodzakelijkheid niet om een gekruisigde Christus te kennen.' Het was in deze tijd dat hij zeer overtuigd was van zowel de verschrikkelijke verdorvenheid van het hart als van de totale onmacht van de zondaar om te geloven, of het geloof te beoefenen. Dat was later een punt waarop hij zo ernstig de nadruk legde tijdens zijn bediening: 'Toen Gods Geest me bracht tot een ware kennis van mijzelf en mijn echte staat en toestand, voelde ik voor het oog van God dat ik even verstoken was van Christus als de verdoemden in de hel wat betreft de openbaring en gevoelige genieting van Hem. En ik kon net zomin bij Christus komen als dat ik God van Zijn troon kon trekken.'

We hebben zoveel mogelijk geprobeerd om de diepe overtuigingen van Gadsby in zijn eigen woorden weer te geven. Eens omschreef hij zijn gevoel toen hij tot een eind was gebracht als volgt:

'Toen Gods Geest kwam en de zonde aan mijn consciëntie openbaarde, en de verborgenheid van de ongerechtigheid een beetje voor me blootlegde, ontdekte ik dat heel mijn natuur en al mijn daden niets minder waren geweest dan een voortdurend oprijzen van opstand tegen een heilige, rechtvaardige en goede God. En daar was ik dan met al mijn zonde en schuld die mijn geest kwelden. Ik voelde mijzelf als iemand die rekenschap verschuldigd was aan een heilig God Wiens genade ik had beschimpt, Wiens goedheid ik had veracht. Als de gezegende Geest mij niet had liefgehad met een bijzondere liefde, dan had Hij Zich niet zoveel moeite getroost met zo'n hardvochtige en slechte jongeling als ik was. Nee, Hij zou gezegd hebben: "Laat hem maar heengaan, laat hem zijn loon krijgen voor zijn zonde.

Maar o, de genade, de bijzondere genade en liefde van onze Verbondsgod. Toen de van God bepaalde tijd was aangebroken, arresteerde Hij mij, brak mijn hart en deed mij staan en buigen voor Zijn troon als een schuldige misdadiger. Hij deed mij mijn doodvonnis ondertekenen. Ik werd het eens met God als Hij mij wilde verdoemen. ik had niets aan te bieden en ik kon niets doen om mijzelf te redden.'

Hoe lang William Gadsby verkommerde in deze martelende zielentoestand is onmogelijk te zeggen. Een ding is duidelijk. Deze toestand duurde niet langer dan enkele maanden. In

een preek die hij niet lang voor zijn dood hield, verwijst hij naar zijn eerste overtuigingen en zegt daarvan: 'Ik was een jongen tussen de zeventien en achttien jaar oud.'

In een andere preek die hij niet lang daarvoor hield, sprak hij over de tijd dat Christus aan hem werd bekendgemaakt als zijn Zaligmaker: 'Tot aan de tijd dat ik bijna achttien was, was ik zonder Christus, maar voordat ik achttien werd, openbaarde Christus Zich aan mij in Zijn onderscheidende liefde.' Dus hadden zijn overtuigingen en zijn verlossing plaats in 1790. Zijn eigen treffende verklaring van zijn verlossing, al vermeldt hij de plaats en de omstandigheden niet, is als volgt:

'Maar, ach! Gods bijzondere liefde die door Zijn gezegende Geest in mijn hart werd gestort, en die me de liefde en het bloed van Christus deed gevoelen, liet me iets ontdekken van het wonderlijke werk van Zijn wonderen van genade. Hoe smok mijn harde hart toen weg! Ik werd gebracht naar Zijn voetbank met alle nederigheid, eenvoud en Goddelijke ernst. Ik was vervuld van dankbaarheid en dankzeggingen voor Gods onuitsprekelijke genade in het openen van deze verborgenheden aan mijn arme ziel. Ik werd toen ernstig en gezegend geleid om te geloven in Gods vrije genade en vergiffenis, en ik kon omhoogzien en zeggen: "Hij had mij lief, en gaf Zichzelf voor mij." Ik herinner me de tijd dat het God behaagde voor het eerst vergeving te openbaren aan mijn ziel. O, wat een zoetheid en heerlijkheid en zaligheid was er in mijn arme hart! Ik zong nacht en dag van de wonderen van Zijn liefde en ik droomde dat ik heel de weg naar de hemel zo zou blijven zingen.'

En weer: 'Mijn ziel scheen zo zoet omringd te zijn met Gods vergevende genade en ik dacht dat Hij me zo voor altijd had gezegend dat ik altijd deze vrede en genade zou bezitten en nooit meer verdriet zou kennen.'

Is het dan een wonder dat hij tijdens zijn werk als predikant God alle eer geeft die Hem toekomt en zo dikwijls jubelt over de heerlijkheid van Christus en de vrijheid van Zijn genade?

HOOFDSTUK 3

DE JONGE GELOVIGE VERACHTERING IN DE GENADE EN HERSTEL

Gedurende de tijd dat William Gadsby, als jongen van zeventien jaar, zijn weg vervolgde en zich verheugde in Christus, terwijl 'hij zong van de wonderen van Zijn zaligheid' zei een goede vriendin tegen hem: 'William, we zijn vrij gerechtvaardigd door een Ander, door de gerechtigheid van Christus die ons wordt toegerekend.' Dit bracht William in de war. Hij vroeg zich af wat 'toegerekende gerechtigheid' toch wel betekende. Wat bedoelt ze daarmee? Is het een nieuw leerstuk?' Hij durfde het haar echter niet te vragen.

Met een last die op zijn geweten drukte, ging hij naar huis, zo bekommerd om te weten wat het was dat zo noodzakelijk was voor zijn rechtvaardigmaking. Hij vroeg zich af of hij zich bedrogen had en verloren zou gaan. Het drukte zo op zijn geest dat hij ernstig begon te zoeken wat de betekenis was van deze 'toegerekende gerechtigheid'. Na enige tijd begon hij zich af te vragen of het misschien volmaakte gehoorzaamheid aan Christus betekende. Maar dat woord 'toegerekend'! Steeds maar zei hij: Wat kan dit woord betekenen? Het moet onze rechtvaardigmaking voor God inhouden of anders zullen we, als we die niet bezitten, in de hel weg moeten zinken. Dus, nadat hij een woordenboek

geleend had van een buurman, zocht hij het woord 'toegerekend' op, maar op de een of andere manier scheen dit niet te helpen en hij werd nog meer door verwarring overmand. Eindelijk verscheen de Heere Zelf en Hij maakte een eind aan zijn vragen. Met kracht drukte Hij op William Gadsby's hart: 'Want Dien, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem: 'O', riep hij uit, let zou me niet verbazen als dit de betekenis is van "toegerekend". Christus Die onze zonden op Zich neemt en ons Zijn gerechtigheid schenkt.' Zo leidde God hem beetje bij beetje in de waarheid en in de schoonheid van het leerstuk van Gods toegerekende gerechtigheid: 'Een Goddelijke overdracht, een wegneming van mijn schuld, en een oplegging van Christus' gehoorzaamheid op mij, zodat ik volmaakt kon staan voor de Heere zonder zonde. Zeker', zei hij, 'tevoren had ik deze waarheid geloofd in haar diepe betekenis, maar ik wist niet dat het "toegerekende gerechtigheid" werd genoemd.'

Iets anders waarin de Heere hem bevestigde, was de schoonheid en gepastheid van Christus' ambten en merktekenen. Terwijl hij een zoet gevoel van vergeving van zonde en verzoening met God genoot, bezat hij eerst weinig kennis van de ambten van Christus, totdat God hem deed zien en gevoelen dat ze niet zomaar versiersels of eretitels waren, maar 'gezegende takken van de heerlijke rijkdom van Gods genade, die gepast waren voor mijn geval'.

Spoedig zouden echter de beproevingen komen. Hij was buitensporig ijverig, maar er was teveel eigendunk in zijn godsdienst. Hij had zelfs het gevoel dat er niemand in de omgeving kon zijn die hem in geestelijke zaken overtrof. Arme stakker! Zo dwaas was ik dat ik iedereen met mijn godsdienst begon lastig te vallen en er met iedereen over begon te praten. Maar het duurde niet lang of mijn godsdienst scheen me te verlaten en ik zonk weg in ellende en geestelijk verval. En toen ik in deze lage staat van ellende verkeerde, scheen er aan mijn godsdienst bijna een eind gekomen te zijn.'

Om hem te vernederen en hem lessen te leren die hij nooit meer zou kunnen vergeten, liet de Heere het toe dat hij verachtte in de genade. 'Ik was werkelijk oprecht, maar dit was een oprechtheid die uit mijzelf voortkwam', getuigde hij. Zo trots was hij dat hij twee oude mannen er volkomen buiten zette; de een, omdat hij tijdens het bidden in slaap was gevallen en de ander omdat hij hem vertelde dat hij niet verrast zou zijn als William dronken zou worden in de tijd dat in Nuneaton de kermis werd gehouden, 'want', zei hij, 'je schijnt zulke hoge gedachten te hebben van je vermogen om van de sterke drank af te blijven, en het enige wat in je voordeel is, is dat je er niet van houdt.'

'Ik beschouwde de man als een oude huichelaar', zei William Gadsby. Wat? ik dronken worden, wanneer God zo genadig is geweest om me een halt toe te roepen op mijn levenspad, en me vergeving te schenken en de zoete genieting ervan?' Maar helaas kwam de voorspelling uit. En dat nog wel voordat de week ten einde was! Samen met zijn oudere broer John moest hij door de stad lopen. Maar om de kermis en de mensen die erheen gingen te ontlopen, besloten ze dwars door de velden te gaan. Toen ze Attleborough bereikten, haalde John hem over om 'De Drie Kronen' binnen te gaan en een drankje te gebruiken dat 'Koninginnelikeur' werd genoemd. Hij had het nooit geproefd en hij wilde toch wel eens proberen hoe het smaakte, dus dronken ze ervan voor drieënhalve stuiver elk. Maar het was teveel. Hij smeekte de waardin of hij daar naar bed mocht, maar tot zijn ontsteltenis antwoordde ze hem: 'Nee, ik wil hier geen dronken kerels hebben!' Op latere leeftijd zou William Gadsby een bekende spreker zijn op bijeenkomsten voor geheelonthouding.

In wat een droevige toestand was hij terechtgekomen. Al zijn troost, al zijn genietingen waren voorbij. Op een avond besloot hij zijn licht uit te doen, voor zijn bed te knielen en niet te stoppen met tot God te bidden, totdat God hem vergeven had. Vroeg in de morgen werd hij wakker - op zijn knieën! Zo was de voorspelling van de oude man die hij veracht had, uitgekomen.

'Het vonnis des doods lag op al mijn vreugde en al mijn troost en gedurende verscheidene maanden daarna liep ik in zo'n diepte van zielenworsteling en droefheid, dat ik die niet kan beschrijven. Het was zo erg, dat ik geloofde dat ieder kind van God, bekend met de kostbaarheid van Christus, het zou zien zodra we met elkaar zouden gaan praten, om het dan vervolgens aan al de mensen in het dorp te gaan vertellen. Want ik kende iedereen en zij kenden mij, en dan zou ik moeten gaan rondzwerven zoals Kaïn met een teken aan me; en dus bleef ik uit hun gezelschap.'

Hoe brulde de satan in zijn ziel: 'Waar is nu je vrede met God? Waar is nu je kracht van het gebed? Waar zijn nu je zachtmoedigheid en je nederigheid en de tederheid in je geweten? Waar is nu je hoop op de Heere? Waar is nu je vertrouwen in de God van Israël? En waar sta je nu?'

Zijn eigendunk en vleselijke ijver waren verbrand en deemoedig riep hij uit: 'Ach, Heere, ik weet niet waar ik nu ben, of wat mijn einde zal zijn.'

Ten slotte behaagde het de Heere hem genadig te verlossen. In grote duisternis pakte hij zijn Bijbel en begon het zestiende hoofdstuk van Ezechiël te lezen. Terwijl hij dit hoofdstuk doorlas, scheen alles hem te vertellen dat hij het schuldige, vuile schepsel was dat hier beschreven wordt, zodat hij dieper wegzonk dan ooit tevoren. Toen hij verder las, riep hij uit: 'Dit is mijn geval. Wat het lot van deze mensen ook is, het is mijn lot. Verdoemd of behouden, ik moet met hen gaan.'

Toen hij bij het eind van het hoofdstuk was gekomen, las hij van Gods goedertierenheid en tedere genade tot hij bij het 63ste vers kwam: 'Opdat gij het gedachtig zijt en u schaamt, en niet meer uw mond opent vanwege uw schande, wanneer Ik verzoening doen zal over al hetgeen dat gij gedaan hebt, spreekt de Heere, HEERE.' 'Ze zijn behouden! Ze zijn behouden!' riep hij uit, terwijl het Woord met Goddelijke kracht naar binnen drong, en zijn vrijheid was volledig. Later schreef hij: 'Er was een zoete kalmte in mijn hart, al mijn verstandelijke redematies waren beschaamd, en ik ging mij verwonderen over Gods overstelpende genade en barmhartigheid jegens mij.'

Toen hij tussen de achttien en negentien jaar was, begon hij de diensten bij te wonen in de kapel van de Independenten in het nabijgelegen Bedworth. De plaats stond bekend als 'Zwart Bedworth' vanwege haar verdorvenheid. De verloedering van de streek schijnt bijna ongelooflijk voor de lezer van deze tijd. Een plaatselijke bron vermeldt dat armoede, werkeloosheid en ondeugd er welig deden. De kerk was leeg en de scholen werden bijna totaal verwaarloosd. Hanengevechten, gevechten van honden tegen stieren, drinken, dobbelen en onlusten van allerlei aard, hadden de overhand. Gevechten tussen mannen waren schering en inslag en zelfs vrouwen ontkleedden zich op straat om te vechten.

Zo was de toestand in vele delen van Engeland in deze tijd. Zo was het in de streek waardoor William Gadsby zich iedere week begaf om de eredienst bij te wonen in het oude bedehuis in Bedworth. Daar bleef hij graag dralen achter de oude kinderen van God, en luisterde hij gretig naar hun gesprekken, maar hij probeerde altijd te vermijden dat de aandacht op hem gevestigd zou worden. Bij meer dan een gelegenheid sprong hij over een heg om niet gezien te worden.

Hij vreesde voortdurend om met iemand te spreken over geestelijke zaken, bang van vuiligheid, verderf, ellende en laagheid' zo gevoelde dat hij zich werkelijk met niets anders kon vergelijken dan met een 'wandelende duivel'.

Maar op een dag toen hij naar Coventry zou gaan, zag een arme, godvrezende vrouw hem en riep: 'Ga je naar Coventry?' Toen ze hoorde dat hij daarheen ging, zei ze: 'O, wacht even want mijn John (haar man) gaat daar ook heen.' Nu was deze John een godvrezende man, en William Gadsby voelde wel aan dat hij hem volledig zou doorgronden, dus probeerde hij over handel, politiek en van alles en nog wat te praten. John wou hem echter niet laten praten. 'Waarom ga je naar de bijeenkomst?' informeerde hij en toen volgden er meer andere diepgaander vragen tot hij stukje bij beetje te weten kwam wat Gadsby voelde. William voelde dat zijn innerlijk volledig was blootgelegd. Maar toen vroeg John hem: 'Wie heeft jou dat geleerd?' En terwijl hij wees op de gepastheid van het Woord in zulk een toestand, zei hij ook dat dit de weg was waarin God Zijn volk leidt.

'God paste het lieflijk toe aan mijn hart', zei William Gadsby, 'Hij zette mijn ziel in vrijheid, en de Bijbel werd een nieuwe Bijbel voor mij. De Bijbel scheen verborgenheden te ontfouwen die ik nooit daarvoor geweten had.'

Zijn moeder verweet hem dikwijls dat hij zoveel tijd besteedde aan het heen en weer lopen naar Bedworth.

'O, Bill', zei ze dan, 'je gaat er weer vandoor!' Daar hij slechts één paar schoenen had, waarschuwde zijn moeder hem dat hij op blote voeten moest gaan, of anders zouden zijn schoenen gauw versleten zijn.

'Het geeft niet, moeder', zei hij dan. 'Ik zal u toch wel kunnen onderhouden.' William was vernederd in zijn trots en ijver die voortkwamen uit eigendunk. Toch was zijn geestelijke ijver niet uitgedoofd; in feite nam die nooit af tot aan de dag van zijn dood toe.

Slechts bij één gelegenheid voelde hij dat hij een geldige reden had om de gebedsdienst niet bij te wonen. Hij zei dat men de stof die hij aan het weven was, hard nodig had en dat hij ze niet af kon krijgen als hij er niet aan bleef werken. Korte tijd later vatte het vlam en dat kostte hem drie keer zoveel tijd als hij bespaard had door thuis te blijven.

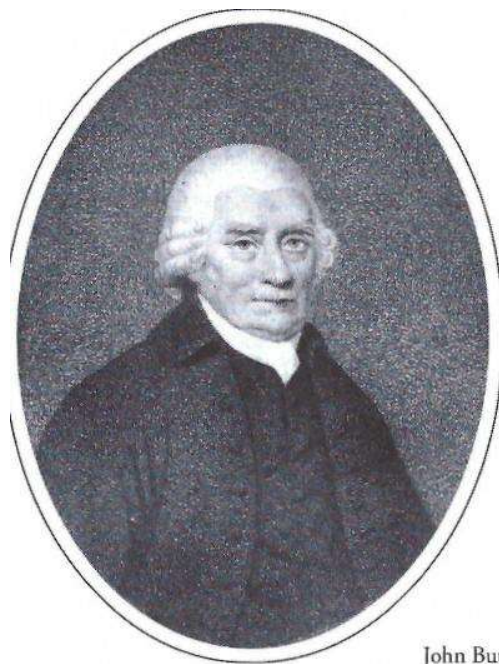
Het was echter niet bij de Independenten dat hij zijn leven door zou brengen, maar bij de Baptisten. Spoedig zou hij door omstandigheden de gemeente van de Independenten in Bedworth verlaten en zich verbinden met de gemeente van de Baptisten in Coventry.

HOOFDSTUK 4

DE JONGE GELOVIGE - DOOP

Op een afstand van acht mijl stond in Coventry een oud bedehuis van de Particular Baptists, daterend uit de laatste jaren van de zeventiende eeuw. Het was een vierkant gebouw van rode baksteen, met een hoog puntig dak.

In de tijd dat William Gadsby voor het eerst geïnteresseerd was in de kapel, was John Butterworth (1728-1803) daar al veertig jaar predikant. Butterworth stond bekend als een voortreffelijk en godvrezend predikant. Zijn gemeente was zo gegroeid dat de oude kapel niet langer groot genoeg was en in 1793 werd een nieuwe kapel geopend in Cow Lane. Ze werd gebouwd achter het huis van Butterworth, in zijn tuin. Butterworth was nu een oud man en dus was er in ditzelfde jaar een jongere predikant, James Aston, gekomen om hem te assisteren. Aston preekte ook regelmatig in Attleborough, waar het toegestaan was om in enkele huizen godsdienstoefeningen te houden.

John Butterworth

Het was in 1793 dat William Gadsby ergens binnenkwam waar Aston juist het ontbijt nuttigde. Er ontstond een interessant gesprek over het punt van de doop aan gelovigen, wat als resultaat had dat Aston William bij de schouder pakte en uitriep: 'Ik zou je graag onmiddellijk willen onderdompelen.' Gadsby schrok hier enigszins van, maar het gevolg was dat hij de Independenten te Bedworth verliet en zich aansloot bij de Baptisten in Coventry. Uit wat hij later zei, kunnen we opmaken dat slechts 'een gedeelte

van de waarheid' werd gepreekt onder de Independenten te Bedworth, daar de bevindingen van Gods kinderen niet genoemd werden.

Vanaf dat ogenblik moest hij, omdat hij verlangde de waarheid te horen, elke zondag acht mijl lopen, heen en terug, of het nu regende of dat het droog was, bij wind of sneeuw. Het was zijn vaste gewoonte om elke zondagmorgen aanwezig te zijn bij de gebedsdienst die om zeven uur gehouden werd, en toen hij oud was, vertelde hij graag aan zijn gemeente dat hij nooit te laat was. Eens op een zaterdagavond, nadat hij om negen uur naar bed was gegaan om de andere morgen op tijd te zijn, stond hij op, kleepte zich aan om weg te gaan, maar bemerkte dat zijn zuster al op was. Toen hij haar vroeg waarom ze al op was, antwoordde ze tot zijn verrassing; 'Ga maar weer naar bed, het is nog geen elf uur in de avond.'

Het was op een van deze vroege wandelingen, dat hij zijn 'gebed van acht mijl' voorbereidde. Ze hadden al dikwijls aan hem gevraagd of hij een gebed wilde doen tijdens de gebedsdienst, maar hij was bang dat hij dat nooit zou kunnen, tot hij op een morgen besloot niet meer zo dwaas te zijn en te zorgen dat hij een gebed gereed had. Hij spreekt daar zo over: 'Ze vroegen me herhaaldelijk om te bidden. Ik voelde mezelf zo'n ellendig, zo'n arm schepsel wiens mond gesloten was, dat ik het niet durfde wagen. Op een morgen ging ik tamelijk vroeg op weg naar Coventry, die vervloekte trots van mijn vleselijk gemoed! Ik dacht: Wat een mooi gebed heb ik gemaakt en als ze aan me vragen of ik een gebed wil doen, dan ben ik gereed. Toen ik er was, vroegen ze het aan me. Ik probeerde het. Maar helaas! Heel mijn gebed was weg. Alles ging verkeerd. Ik kon mezelf bij niemand anders vergelijken dan bij een man die een boomgaard probeerde te plunderen, maar de takken waren te hoog voor hem. Alles ging mis en daar stond ik nu, alleen. De Heere wilde me niet toestaan om op deze wijze te komen.'

Eens was er een oude man die in zijn gebed altijd slechtgeluimd scheen te zijn door zijn zorgen. Gadsby vroeg de Heere of hij wat zorgen van deze man voor hem mocht dragen. Hij was er zeker van dat hij deze beter kon dragen dan die oude man. Maar later zou hij vaak zeggen dat hij nooit meer vroeg om de tegenspoeden van anderen te dragen! Hij had er zelf spoedig genoeg.

Net voor zijn eenentwintigste verjaardag sloot hij zich aan bij de kerk van Butterworth aan de Cow Lane. Omdat de oude predikant niet meer in staat was om te dopen, werd hij gedoopt door Aston op 21 december 1793, samen met 21 anderen. Bij die gelegenheid zei James Aston enige goede dingen over hem, en bijna profetisch voegde hij eraan toe dat hij iets zag in de jonge man, 'ook al was hij ongeletterd en lomp, dat er op scheen te wijzen dat hij eens zeer nuttig zou zijn voor Gods dierbare familie.'

We vragen ons af of Gadsby in deze tijd ooit George Burder (1752-1832), de bekende predikant en schrijver van de zogenaamde 'Dorpspreken', heeft ontmoet. Burder preekte in de omgeving van Coventry en later werd hij secretaris van het Londense Zendings Genootschap. Hij was in die periode predikant van de Orchard Independent Chapel in de city. Of kende hij Jonathan Evans (1748-1809), schrijver van prachtige hymns? Evans was geboren in Coventry. Hij preekte in die tijd in Foleshill, net buiten Coventry. Toen in later jaren Gadsby zijn selectie van hymns samenstelde, nam hij hymns op van deze twee predikanten uit Coventry.

We vragen ons ook af, of hij Andrew Fuller hoorde preken aan de Cow Lane, omdat Fuller de gewoonte had regelmatig daar te komen preken. In later jaren werden Gadsby en Fuller erkend als leiders van tegenovergestelde stromingen onder de Calvinistische

Baptisten, en Gadsby was nog heel jong, toen hij voor het eerst de pen opnam om tegen Fuller te schrijven.²

2. Andrew Fuller (1754-1815) was een bekend baptistisch predikant. In 1785 publiceerde hij een boek, *The Gospel Worthy of All-Acceptation*, dat veel onenigheid veroorzaakte onder de baptisten. De controverse werd bekend als 'De moderne kwestie'.

Het 'Fullerisme', of het Low Calvinism (laag Calvinisme'), zoals de uit Fuller voortkomende stroming werd genoemd, ging uit van een verlossing die van God uit gezien slechts beperkt wordt door oogmerk en toepassing, dat Christus allen aangeboden moet worden en dat het ieders plicht is om te geloven.

William Gadsby was een verklaard tegenstander van het Fullerisme, omdat hij geloofde dat het in strijd was met de Schrift en tot oneer van God. Bovendien was hij van mening dat Fuller niet duidelijk was over het plaatsvervangend en toerekenend karakter van de verlossing.

De tegenstanders van het Low Calvinism worden aangeduid als High Calvinists of floge Calvinisten.

HOOFDSTUK 5

DE JONGE ECHTGENOOT

Na zijn dood werd William Gadsby befaamd om zijn ijver in de dingen van God. Als er ergens een woordenstrijd gevoerd werd over het Arianisme en het Calvinisme, dan had hij zeker de leiding. Als er ergens een werk van barmhartigheid verricht werd, dan was hij er. Dus is het niet verrassend om hem actief te zien bij een merkwaardige doopdienst dichtbij Hinckley.

Al lag Hinckley over de grens van het graafschap in Leicestershire, toch is het slechts vijf mijl verwijderd van Attleborough. Tegen het eind van 1794 stelde men voor om hier een kerk op te richten van de Bijzondere Baptisten. Een aantal personen waren geestelijk tot licht gekomen en ze waren niet tevreden over de preken waarnaar ze geluisterd hadden. Achttien van hen wilden graag gedoopt worden en zich daarna tot een kerkje vormen. Voor deze gelegenheid stelden de Algemene Baptisten hun kapel ter beschikking, maar de doopvont en de put waaruit ze gevuld werd, waren in de open lucht op de begraafplaats achter de kapel.

Toen de dag was aangebroken, bemerkte men dat gedurende de nacht zowel de doopvont als de put met vuil gevuld waren met de bedoeling om de plechtigheid tegen te houden. Niet uit het veldgeslagen, maakten de vrienden echter de doopvont schoon en bewapend met emmers vulden ze het uit pompen uit de buurt. Zo werd de dienst niet verhinderd en tien mannen en tien vrouwen werden gedoopt door James Aston uit Coventry. Onder hen bevond zich Elizabeth Marvin, van wie we later zoveel zullen horen. De pas gevormde gemeente kwam voor de godsdienstoefeningen bij elkaar in een schuurtje in de Comp's Yard Street, niet ver van een hoogte waar eens een Romeins kasteel had gestaan.

Spoedig daarna werd er weer een doopdienst gehouden die deze keer geleid werd door een predikant uit Londen, Garratt genaamd. Elizabeth moest toen wel een zeer actieve jongeman opmerken die tot zijn knieën in het water stond om de predikant te assisteren. Blijkbaar was het liefde op het eerste gezicht, want ze voelde aan dat dit de jongeman was met wie ze graag zou willen trouwen.

Niet lang daarna ging Elizabeth met enkele anderen naar de kerkdienst te Bedworth. Toen ze 's middags het huis van een vriend binnenging, zag ze daar tot haar vreugde de

jongeman op wie ze verliefd was op de grond zitten met een blaasbalg om het vuur aan te wakkeren. Ze beseftte toen voor de eerste keer wie hij was - William Gadsby, over wie ze zoveel gehoord had.

William was zeer bevriend geweest met een meisje, maar hij ging zich zorgen maken over hun vriendschap omdat hij dingen opmerkte die hij niet kon goedkeuren. Hij voelde dat hij de vriendschap moest verbreken, maar hij kampte met de vraag hoe hij op een fatsoenlijke manier aan de omgang een eind kon maken, daar deze al zo lang geduurd had.

Toen hij naar de gebedsdienst ging, smeekte hij de Heere tussenbeide te komen en de vriendschap voor hem te beëindigen. Toen hij terugkeerde van de gebedsdienst kwam hij de jonge vrouw tegen. Ze zei dat ze de vriendschap wilde beëindigen en ze huwde spoedig daarna met iemand anders. Niet lang daarna begon zijn vriendschap met Elizabeth Marvin en hij ging dikwijls naar Hinckley om haar te zien. Sinds 1640 was Hinckley het centrum geweest van de kousenweverij.

In de jaren 1720-1730 had Daniël Defoe, de bekende schrijver van Robinson Crusoe, gezegd 'dat het hele graafschap zich bezig scheen te houden met het weven van kousen' en in 1782 werd er gezegd dat 'er hier, naar men veronderstelde, een grotere hoeveelheid kousen werd geweven dan in enige andere stad in Engeland.' In deze tijd werden weefgetouwramen geïnstalleerd in de huizen van de breiers, al begonnen verscheidene eigenaars van weefkammen voor 1800 grotere ateliers te bouwen, waarin op hand-raamkammen werd gewerkt - het begin van het fabrieksysteem in de kousenweverij.

In de tijd dat William Gadsby naar Hinckley verhuisde telde de stad bijna 5000 inwoners, van wie de meesten in rampzalige, armoedige omstandigheden leefden. Het waren voor het merendeel onontwikkelde kousenwevers, die hun ambacht beoefenden op raamwerken in hun armoedige met riet gedekte huisjes. Overal heerste wetteloosheid. Stadsbewoners en reizigers werden beroofd door struikrovers en zelfs de diligence van Londen naar Chester die door de stad reed, werd tegengehouden en de waardevolle dingen van de passagiers werden gestolen.

Onder invloed van Elizabeth, die zelf de dochter van een kousenwever was, stopte William Gadsby op de leeftijd van tweeëntwintig jaar met het weven van linten en hij werd kousenwever. Het raamwerk waaraan William werkte als lintenwever was net geïntroduceerd en vele mensen kwamen bij hem kijken naar de werking van de nieuwe machine. Terwijl zijn handen de schietspoel heen en weer deden bewegen, werkten zijn voeten op twaalf (soms zestien) pedalen, de een na de ander. De minste fout zou het lint beschadigen. Het was afmattend werk, waarbij hij met zijn borst veel druk moest uitoefenen op het zogenaamde 'borststuk'. Dit maakte zijn borst zo teer dat hij ziek werd en zijn ouders vreesden dat hij niet in leven zou blijven. In deze uiterste nood opperde Elizabeth het idee dat hij met het lintenweven zou stoppen en het kousenweven op zou vatten. In 1795 verliet hij dan ook Attleborough en begon aan zijn tweede leerperiode in Hinckley voor een zekere meneer Bilson, een Baptist, die ook predikant was. De overeenkomst bestond hieruit dat de heer Bilson meteen twintig shilling zou ontvangen en daarna een shilling per week gedurende twaalf maanden voor zijn opleiding. William werd spoedig meester in zijn vak en zijn eerste ziekte schijnt gedurende de rest van zijn leven geen ongunstige gevolgen gehad te hebben.

Op 16 mei 1796 traden William Gadsby en Elizabeth Marvin in het huwelijk. William was drieëntwintig, Elizabeth twee jaar ouder. De predikant die hen trouwde was een zeer losbandig mens. Vermoedelijk was dit dominee John Cole Galloway, een geleerd man,

predikant te Hinckley, van wie bekend is dat hij, ondanks een voor die tijd goed salaris van vijftig pond per jaar, toch altijd in de schuld zat. Toen ze het huis van de geestelijke bereikten (het huwelijk was om acht uur in de morgen), zagen ze dat een dienstmeisje een paar sintels aan het aanblazen was om water te koken voor het ontbijt.

'Waar is je geld?' vroeg de predikant aan de bruidegom. Nadat hij de vier shilling ontvangen had zei hij tegen de bediende: 'Hier bediende, hier is de halve kroon die ik van je geleend heb en hier', zich wendend tot het meisje, 'is een shilling. Ga regelrecht wat kolen kopen.'

In later jaren haalde William Gadsby dit voorval dikwijls aan om de verschrikkelijke toestand aan te tonen waarin sommigen van de Kerk van Engeland zich bevonden. In dit verband vertelde hij ook wel een ervaring tijdens het bijwonen van een begrafenis enige tijd na zijn huwelijk. De predikant uit Hinckley leidde een begrafenis in beschonken toestand. Spoedig na de begrafenis werd de dominee door twee mannen naar huis gebracht, dronken. Het waren gebeurtenissen zoals deze die Gadsby wantrouwig deden staan ten opzichte van de geestelijkheid van de Engelse Staatskerk.

Toen ze pas getrouwd waren woonde het echtpaar Gadsby in gehuurde kamers bij de godvrezende familie Williamson in Hinckley. Alles wat ze bezaten was een ladekast en een paraplu die toebehoorde aan mevrouw Gadsby. Ze verkochten de paraplu en van de opbrengst kochten ze een grenenhouten tafel. Na ongeveer twaalf maanden huurden ze een huis in Golden Fleece Yard, waar ze verscheiden jaren bleven wonen. Ze moesten een huur betalen van zeven pond per jaar. William en zijn vrouw gingen samen naar de kerk in de schuur, en daar werd hij lid op 25 september 1796, nadat hij toestemming had gekregen van de kerk aan de Cow Lane te Coventry. Spoedig nadat William Gadsby zich in Hinckley gevestigd had, groeide de gemeente zo snel dat ze moesten gaan kerken in een grote schuur aan de Hogg Lane, die later Mansion Street heette.

Het was een druk stadje waar Gadsby ging wonen. In de kousenindustrie was een periode van welvaart aangebroken en in de huisjes met hun rieten daken en houten skeletbouw en in de huizen met de grote top-ateliers weergalmde het van het 'knerpen en piepen van de oude raamwerken.' In de stad wemelde het van de 'hofjes' waar de paarden die het garen of de kousen vervoerden, werden beladen.

Behalve verscheidene herbergen, waren er in Hinckley oude koetsherbergen waar vooral de postkoets uit Londen voor een dagelijks terugkerende opwinding zorgde als ze passeerde.

De 'kousenmakers' zelf waren echte 'types' met hun humor, geestigheid, vreemde opvattingen en gebrek aan onderwijs - interessante metgezellen voor William Gadsby. Voor het ruwere soort waren er de hanengevechten op het erf van de herbergen en het vechten van honden tegen stieren op de Harrow boerderij en hardlooppwedstrijden op de Long Shoot. Er waren ook bokswedstrijden, terwijl de jaarlijkse pinksterkermis voor vermaak zorgde voor iedereen. Het nieuws uit de buitenwereld drong langzaam door als de kousenmakers zich verzamelden rond de weinigen die de krant uit Londen konden kopen en lezen.

De bekende samensteller van gewijde muziek, William Gardiner schreef in aio: 'De kousenmaker leefde in betrekkelijk comfort en overvloed. Hij had een tuin, een vat met eigen gebrouwen bier, een daags pak en een zondags pak. Hij had ook heel veel vrije tijd, en werkte zelden meer dan drie dagen per week. Muziek werd door velen van hen veel beoefend.'

In tegenstelling tot de negatieve reputatie van Hinckley, schetste John Wesley in 1786 een opvallend positief beeld: 'Ernstiger, beschaafder mensen ben ik zelden

tegengekomen' en daarvoor (1782) beschreef hij de plaats als 'een van de beschaafdsteden die hij ooit had bezocht.' Hier werd een net, sierlijk bedehuis gebruikt door de Methodisten. Hier hield dr. Doddrige (de voortreffelijke Independent prediker en hymnschrijver) zijn eerste preek uit 1 Korinthe 16:22 in het grote bedehuis.

Dit was dan de stad waar William Gadsby en zijn bruid de eerste tien jaar van hun huwelijksleven zouden doorbrengen. De jaren te Hinckley behoren tot de aantrekkelijkste perioden in Williams leven. Dit werd zijn eerste thuis. Hier werden zijn eerste drie kinderen, Rachel, Sarah en Thebe geboren. En terwijl hij in Hinckley woonde, preekte hij voor het eerst.

HOOFDSTUK 6

DE JONGE PREDIKER

Preken? William Gadsby was vastbesloten dat hij dat nooit zou doen. Toch kon hij het werk als predikant niet uit zijn gedachten krijgen. Al heel vroeg had hij zich afgevraagd of hij misschien eens zou preken. Toen was er de gebedsdienst geweest in het huis van een zekere Samuël Smith in Coventry. Hij had toen alles door elkaar gegooid en hij was zo verward geweest in zijn gebed dat hij zich er slechts over kon verbazen toen een godvrezende oude vrouw hem op de schouder tikte en zei: 'le zult toch nog eens preken voor grote menigten.' Bij die gelegenheid waren zijn gevoelens zodanig dat hij de oude vrouw wel wat had kunnen doen!

Maar nu had de Heere hem vastgegrepen en al wrong hij zich in duizend bochten, hij kon de gewichtige last niet van zich afschudden. Hij kon geen rust vinden. Hij bad dat hij liever wilde sterven dan preken. Hij ging zelfs op de keldertrap zitten om te proberen kou te vatten zodat hij zou sterven.

Dramatisch beschrijft hij deze dagen: 'Toen de Heere mij voor het eerst geestelijk werkzaam maakte met het prediken van het Evangelie, was er nog nooit een grotere dwaas geweest! Ik was grootgebracht in een boerengehucht en mijn dialect was zo plat dat ik zelfs woorden als "man" en "kan" uitsprak met een o-klank en mijn uiterlijk en mijn manieren waren van dezelfde aard. Ik kon geen enkel hoofdstuk uit de Bijbel lezen. Alle hoofdstukken stonden vol moeilijke woorden van het begin tot het eind. En met mijn gebrek aan onderwijs en mijn gebrekkige taalbeheersing, leek het alles bij elkaar het toppunt van eigenwaan voor een dwaas zoals ik om te proberen te gaan preken. Toch kon ik dat gevoel niet kwijtraken... Maar ik geraakte in zo'n geestelijke toestand dat ik het in bed niet kon uithouden en dikwijls ben ik naar de kelder gegaan in mijn nachtkleren om kou te vatten, maar ik kon met geen mogelijkheid kouvatten!'

Zijn voortdurend gebed was: 'Heere, laat me niet preken. Zend toch door de hand desgenen, dien Gij zoudt zenden, maar niet door mij.' Ten slotte geraakte hij in zo'n ellendige toestand, dat hij niet meer wist wat hij doen moest - totdat de Heere eindelijk en definitief de zaak besliste door met kracht 1 Korinthe 1:27-29 aan zijn hart toe te passen.

'Ten slotte, onder al mijn worstelingen, strijd en zuchten tot God om mijn treurige toestand in aanmerking te nemen, en terwijl ik Zijn Majesteit smeekte om de gedachte aan het preken van zo'n dwaas af te nemen daar Hij toch wist wie ik was, behaagde het de Heere deze gezegende tekst aan mijn hart toe te passen op zo'n wijze dat ik tot rust kwam wat betreft dit punt: "Maar her dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de

wijzen beschamen zou; en het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij het sterke zou beschamen; en het onedele der wereld en het verachte heeft God uitverkoren, en hetgeen niets is, opdat Hij hetgeen iets is, teniet zou maken; opdat geen vlees zou roemen voor Hem."

Dit besliste de zaak. Het woord kwam met zo'n kracht en zijn last werd zo van hem afgenomen dat hij uitriep: 'Ach, Heere, als dit de wijze is waarop U werkt, dan hebt U nooit een betere gelegenheid gehad, want U hebt nooit met een grotere dwaas van doen gehad.'

Veertig jaar later schreef hij: 'Mijn lieve God heeft dikwijls de waarheid bewezen van wat Hij aan mijn ziel verklaarde en aan mijn hart verzegelde toen Hij voor het eerst het ambt van predikant op mij legde, namelijk: "Ik heb het dwaze uitverkoren, opdat hij de wijzen zou beschamen." Nooit zal ik die plechtige tijd van mijn verzegeling vergeten. En sedert die tijd ben ik er wel duizendmaal het bewijs van geweest dat de Heere Zijn wijsheid volmaakt heeft gemaakt in mijn dwaasheid en Zijn kracht in mijn zwakheid. De Heere zij geloofd! Hij vergeet nooit Zijn beloofde genade en Hij staat ons ook niet toe Hem helemaal te vergeten.'

In plaats van ellende, gevoelde hij nu vrijheid en vreugde in zijn ziel, en de eerstvolgende dag des Heeren werd hem gevraagd te preken.

Sinds hij eenentwintig was, had William Gadsby dikwijls opmerkingen gemaakt over verschillende gedeelten van de Schrift en velen hadden zich erover verbaasd dat een jongeman die er zo ruig en komisch uitzag het Woord van God op zo'n krachtige wijze uitlegde. De mensen die zich verwonderden begonnen te zeggen: 'Wel, Bill Gadsby is begonnen te preken.'

Maar de eerste keer dat hij werkelijk opstond om een tekst te verklaren en te preken volgde onmiddellijk nadat hij in de ruimte was gesteld. Hij was nu vijfentwintig en de datum van zijn eerste preek was pinksterzondag 1798. De plaats waar hij preekte was een bovenkamer in Millership Yard te Bedworth, waar net een kerk gevormd was onder leiding van dominee John Sargent. Bij deze gedenkwaardige gelegenheid was de tekst 1 Petrus 2:7: U dan, die gelooft, is Hij dierbaar.' Hoe gepast was deze tekst bij het allereerste begin van de lange, Christusverheerlijkende bediening, tijdens welke hij zo dikwijls uitriep: 'God zij voor eeuwig geprezen!'

Terwijl hij moest verwijzen naar de verzen waarmee de zendbrief opent, bleek dat hij niet in staat was om het eerste en het tweede vers te lezen, vooral niet 'de vreemdelingen, verstrooid in Pontus, Galatië, Cappadocië, Azië en Bithynië.' Dus slikte hij de moeilijke woorden maar in, en zei dat het genoeg was om te zeggen dat daarmee de uitverkorenen over heel de wereld bedoeld werden.

Niettemin droeg zijn prediking onder Gods zegen overvloedig vrucht, zozeer dat een vriend tegen hem zei: 'Ach, William, je komt binnen via de zuiderpoort maar je zult eruit gaan door de noorderpoort.' In deze tijd ontstonden er verscheidene academies en genootschappen van de Baptisten, maar hij voelde dat het juist was om er steeds afstand van te bewaren. Dit standpunt nam hij heel zijn leven in. Hij preekte nu herhaaldelijk in huizen. Bijna onmiddellijk na zijn eerste preek te Bedworth, preekte hij op een avond door de week in het huis van een zekere Mark Chaplin in een dorpje, Little Burton genaamd, drie mijl van Hinckley. De tekst was: 'En indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddeloze en zondaar verschijnen?'

Een jonge landarbeider, Richardson genaamd, was aanwezig om hem te horen. Deze man was een dweepzieke aanhanger van de Engelse Staatskerk en hij haatte de Dissenters zo

bitter dat hij verklaarde dat hij hen graag om het leven zou willen brengen. Waarom hij daar die avond was, kon hij zelf nooit zeggen. Maar het Woord dat gepredikt werd had zo'n krachtige uitwerking dat zijn leven totaal veranderde. Bij zijn dood, zesenvestig jaar later, zou hij nog even standvastig in de waarheid zijn.

Na het begin te Bedworth, was Gadsby's geest zo bezet met het ernstige gewicht van het preken, dat hij bij tijden niet voldoende aandacht aan zijn werk kon besteden. Eens kwam zijn vrouw binnen terwijl ze een kous omhooghield die hij had gemaakt, en ze zei: Kijk eens hier, William; het is tijd dat je óf het preken óf het weven opgeeft!' Hij had het motief van de kous op de voorkant gezet in plaats van op de hiel waar het behoorde te staan. Op een andere keer bemerkte ze dat hij thee had gezet zonder thee in de theepot te doen, zodat ze niets dan heet water inschonk. Behalve zijn succes als prediker, blonk hij ook uit als christen. Allen die hem kenden zeiden dat hij een 'goed gerucht' voortbracht, dat hij 'voorbeeldig, beginselvast, aangenaam, ijverig en een sieraad was, niet alleen als mens maar ook als christen, in de wereld en in de kerk.'

Tegen deze tijd was hij zelf een zaak begonnen, maar hij was in grote moeilijkheden wegens gebrek aan geld en hij 'wist wat het betekende om God te danken voor één enkele tweestuiverstuk die hem gezonden werd door een vriend.' Later had hij het financieel goed. In het algemeen bracht hij zijn kousen zelf in een pak naar de markt te Leicester, Coventry of Nuneaton.

Op een dag, toen hij nog erg arm was, ging hij naar Nuneaton om eten te kopen voor zijn gezin met al het geld dat hij bezat, net een halve kroon. Terwijl hij voortliep, kwam er een man naar hem toe, die met hem meeliep en hem een deerniswekkend verhaal vertelde over zijn armoede. William liep met hem mee met zijn hand stevig in zijn zak, maar om het met zijn eigen woorden te vertellen:

'Ik nam eerst een zesstuiverstuk, en ik dacht dat ik die zou geven. Toen pakte ik een shilling en dacht dat ik die zou geven, maar de duivel zei dat dat te veel was. Ik kon het me niet veroorloven, maar ten slotte gaf ik hem de hele halve kroon (2 shilling.) Toen viel de duivel me aan met teksten uit de Schrift, dat ik erger was dan een ongelovige, want ik had mijn gezin verwaarloosd.'

Maar ik bleef naar de stad lopen, alsof ik het geld nog steeds in mijn zak had.

Toen ik er aankwam, ontmoette ik een man die ik in geen jaren gezien had. We raakten aan de praat, en toen hij wegging, schudde hij mij de hand en drukte een halve guinea (io shilling) in mijn hand. Toen was het mijn beurt, ik viel aan en gaf de duivel ervan langs.

HOOFDSTUK 7

DE JONGE ZIELEN HERDER

De oude schuur te Hinckley werd nu de plaats waar William Gadsby vele werkzaamheden verrichtte. De schuur verkeerde in een erbarmelijke, slechte toestand, met gaten in het dak, terwijl vervolging door de wereld zijn moeilijkheden nog verergerden. Gadsby zei:

'Ik preekte voor een aantal arme mensen in een oude schuur, en werkelijk, we hadden daar vele kostbare bezoeken van de Heere, wat de oude schuur tot een gewijde plaats maakte voor onze ziel, niettegenstaande dat het riet op zoveel plaatsen van het dak eraf was, zodat we de lucht konden zien door de talrijke gaten. Dat had tot gevolg dat als het regende de mensen tijdens de dienst van plaats moesten veranderen om te vermijden dat

ze doornat werden. En wat erger was, we waren te arm om het te laten repareren. Een extra kwelling was dat onze vijanden, die hoofdzakelijk uit godsdienstige belijders bestonden, dikwijls onze sloten kapotmaakten en ons veel onheil berokkendden.'

Een van de gaten van het dak bevond zich net boven de preekstoel. Eens klommen enkele mensen op het dak en wierpen stenen naar William Gadsby, terwijl hij aan het preken was.

De oude schuur in Hinckley waar Gadsby preekte

'Trek het je niet aan', riep hij naar een paar vrienden die naar buiten liepen om de mannen te pakken, de Heere zal ervoor zorgen dat ze me niet zullen bezeren.' Enige tijd later stelde de zoon van een zeer achtenswaardige man in de stad zich aan het hoofd van een bende, die in de schuur inbrak, de banken eruit haalde en ze allemaal in stukken brak. In later jaren werd hij overigens verbannen wegens roof. Op een andere keer werd in de schuur ingebroken en de preekstoel werd eruit gehaald en in een put gegooid die gevuld was met water. Toen de schurken bemerkten dat de preekstoel bleef drijven, probeerden ze hem te doen zinken door hem te vullen met stenen, maar de stenen braken de bodem eruit en weer dreef de preekstoel. Eindelijk riepen ze dat de duivel erin moest zitten, want ze konden noch de prediker noch zijn preekstoel te gronde richten.

Er was nu een gemeente te Hinckley van tussen de tachtig en honderd personen en vanwege deze ergernissen, werd er besloten om te proberen een kapel te bouwen, niettegenstaande de armoede van de kerkgangers. Voordat dit echter kon gebeuren werd er ergens anders een kapel voor hem gebouwd.

Niet ver van Hinckley bevindt zich het mooie dorpje Desford. Een bron vermeldt dat 'Christus' kleine kudde' hier in een huis vergaderde, 'als kerkelijk genootschap bijeengebracht door dominee Garott in december 1795'.

Voor deze kleine groep begon William Gadsby regelmatig te preken, zowel als voor zijn kudde in Hinckley. Hij preekte gewoonlijk elke zondag drie keer: of in Hinckley 's morgens, en in Desford 's middags en 's avonds, of in Desford 's morgens en in Hinckley 's middags en 's avonds. En de enige manier waarop hij van de ene plaats naar de andere kon komen was te voet! Hiervoor had hij gedurende ongeveer een jaar afwisselend in Hinckley en Bedworth gepreekt, maar hij gaf Bedworth op, omdat een van de diakenen heel moeilijk was, wat de mensen een heleboel last bezorgde.

In het jaar 1800 werd er speciaal voor William Gadsby een nieuwe kapel gebouwd in Desford. Het was een heel eenvoudig gebouw met ongemakkelijke banken. Er waren 129 zitplaatsen.

De mensen waren blijkbaar heel arm, want de eerste inschrijving in het kasboek vermeldt: 'Gecollecteerd: 5 shilling, 0 stuiver). Daarna volgen er inkomsten van twee stuiver tot een shilling. De boekhouding werd bijgehouden op een manier die de meest bekwame boekhouder voor een raadsel zou zetten, maar het lijkt erop dat de kosten van het gebouw 114 pond, 8 shilling en 6 stuiver bedroegen. De collecte bij de opening bedroeg 8 pond, 11 shilling en 6 stuiver. En de uitgaven voor die dag waren 3 pond, 8 shilling en 6 stuiver.

Er waren ongeveer achttien leden toen de kerk werd geopend. Op 24 juli van dat jaar verscheen de volgende advertentie in het Leicester Dagblad. Desford Baptist Chapel zal voor de eredienst geopend worden woensdag 30 juli 1800. In deze dienst zal de eerwaarde heer William Gadsby bevestigd worden. De eerwaarde heer Aston, Chester; de eerwaarde heer Vorley, Northampton; de eerwaarde heer Hall, Irthlingborough, zullen bij de plechtigheid assistentie verlenen. De dienst begint om half elf.'

Een bevestigingsdienst duurde altijd erg lang en was buitengewoon plechtig. Gewoonlijk legde de predikant die bevestigd werd een verklaring af van zijn leerstellige overtuigingen en deed hij verslag van zijn geestelijke leidingen. Een plechtige opdracht werd hem gegeven door een van de aanwezige predikanten, en een opdracht aan de gemeente door een andere predikant.

In vele gevallen werd de dienst besloten met de oplegging van handen op het hoofd van de pas bevestigde predikant.

Op de avond voor de 30ste juli bezocht Aston Gadsby en vroeg hem zijn belijdenis van het geloof, zijn bevindingen en het verslag van zijn roeping tot het leraarsambt voor te lezen, maar hij kreeg te horen dat Gadsby geen letter op papier had gezet. 'Ga er onmiddellijk aan beginnen', zei Aston, het moet gedaan worden.'

'Nee', antwoordde Gadsby, 'ik weet zeker dat ik dat nooit doen zal.'

Zo moest Aston hem verlaten.

Er schijnt enige vrees geweest te zijn dat William Gadsby iets ongerijmds naar voren zou brengen en als dat het geval was, dan was de heer Aston degene die hem een halt moest toeroepen. Tijdens de bevestiging zei de nieuwe predikant echter: 'Sommige mensen zeggen dat het leerstuk van de uitverkiezing hun buikpijn bezorgt, maar het heeft mijn hart en mijn ziel menigmaal goed gedaan.'

'Ja, jongen!' riep Aston uit, terwijl hij opsprong, 'en die van mij ook.'

Aan het eind van de dienst probeerden de predikanten hun handen op zijn hoofd te leggen, maar hij ontweek hen, terwijl hij zei dat hij al genoeg paperij om zich heen had.

William Gadsby was nu 27 jaar.

In het jaar 1802 begon hij geweven stoffen te verkopen. Hij was voorspoedig in het zaken doen - zozeer dat hij een stuk land in Hinckley kocht en er een huis voor zichzelf op liet bouwen.

Ongeveer in deze tijd werd Gadsby beproefd wat betreft zijn leraarschap. Hij voelde zich zo onbekwaam dat hij op een dinsdag vastbesloten was om niet te preken. Nadat hij twee à drie mijl had gelopen in het open veld, begon hij kruiden te verzamelen, want hij zette heel graag 'kruidenthee'. Toen hij echter een kruid tegenkwam dat in die streek bekendstond als 'duivelsbeet' (wilde blauwe kroon) zei hij dat hij die niet wilde hebben. Op dat moment werd de volgende tekst met kracht op zijn hart gedrukt: 'Niemand die zijn

hand aan de ploeg slaat en ziet naar hetgeen achter is, is bekwaam tot het Koninkrijk Gods.'

Terwijl hij zijn kruiden wegwierp, begaf hij zich snel op weg naar de schuur - nog drie mijl te gaan en nog twintig minuten voordat de dienst begon. Hij preekte uit de woorden: 'Want het is des Vaders welbehagen, dat in Hem al de volheid wonen zou.

In die tijd werd het Woord grotelijks gezegend. Zestig jaar later sprak een oude man in Hinckley dikwijls over zijn eerste kennismaking met William Gadsby. Zijn naam was Robert Garret. Toen hij negentien jaar was, werd hij door de Heilige Geest overtuigd van zonde, en al genoot hij een beetje troost, toch was hij zeer onwetend en hij leefde twee of drie jaar in zielennoed.

Op een zondagmiddag ontmoette Robert William Gadsby, die terugkeerde uit Desmond, waar hij gepreekt had. Nu had hij niets goeds over Gadsby gehoord, maar hij leefde in zo'n bekommerde toestand dat hij vroeg of hij die avond preekte. 'Ja, in de oude schuur', was het antwoord.

Robert dacht te gaan, omdat niets zijn toestand erger kon maken. De tekst was: 'Alzo zijn de goddelozen niet', en voor de eerste keer ontving hij een zegen onder de prediking van het Evangelie. Gedurende vele jaren was hij een rechtschapen lid van de kerk te Hinckley, en hij leefde tot 1861.

Het was ongeveer in deze tijd dat William Gadsby een opmerkelijk bewijs kreeg van de kracht van het gebed. Dichtbij Desford woonde een godvrezende weduwe, Hancock genaamd, met een jong, groot gezin. Oorspronkelijk was ze lid van de Staatskerk, maar ze kwam in grote zielennoed terecht. Toen ze hoorde dat er een bijeenkomst was van de methodisten (zoals alle dissenters werden genoemd) in Desford, besloot ze te gaan. William Gadsby was de predikant, en het Woord werd tot zegen voor haar ziel. Voortaan kwam ze samen met de verachte weinigen in de kleine kapel. Maar nu was mevrouw Hancock in grote moeilijkheden; ze zou uit haar boerderij worden gezet. William Gadsby spreekt zo over de wonderlijke uitredding:

'Eens vond ik haar overstelpt door verdriet en toen ik naar de oorzaak ervan vroeg, vernam ik dat de rentmeester haar verwittigd had dat ze de kleine boerderij waar zij en haar kinderen woonden, moest verlaten, daar hij de boerderij bij de zijne wilde voegen die ernaast stond. Op het moment dat ik het verhaal hoorde riep ik uit: "Mevrouw Hancock, wees niet ongerust. Ik geloof dat God zijn plan ongedaan zal maken." Voordat ik naar bed ging, ging ik met enkele vrienden in gebed, en mijn geloof was nog nooit zo krachtig in oefening geweest. Ik bad tot God om het plan te verijdelen, en ik herinnerde Hem aan Zijn belofte dat Hij Zijn eigen uitverkorenen zou wreken, en wraak zou nemen op degenen die de wezen en de weduwen verdrukten.

De volgende morgen vroeg klopte er iemand op mijn slaapkamerdeur. "Schrik niet, meneer Gadsby", zei mevrouw Hancock, "ik ben het maar. Vergeef me, maar ik kon niet nalaten u te komen vertellen dat God me heeft doen geloven dat Hij het voornemen van de rentmeester in de war zal sturen." Dus ging ze op weg naar de rentmeester en begon voor hem een paar teksten uit de Bijbel te citeren over wat de Bijbel zegt over het verdrukken van de wezen en de weduwen.

De rentmeester begon te vloeken en zei: "Je hoeft hier geen methodistische preek te doen." Nee, ik houd hier geen methodistische preek. Dat zal de Heere u doen gevoelen.

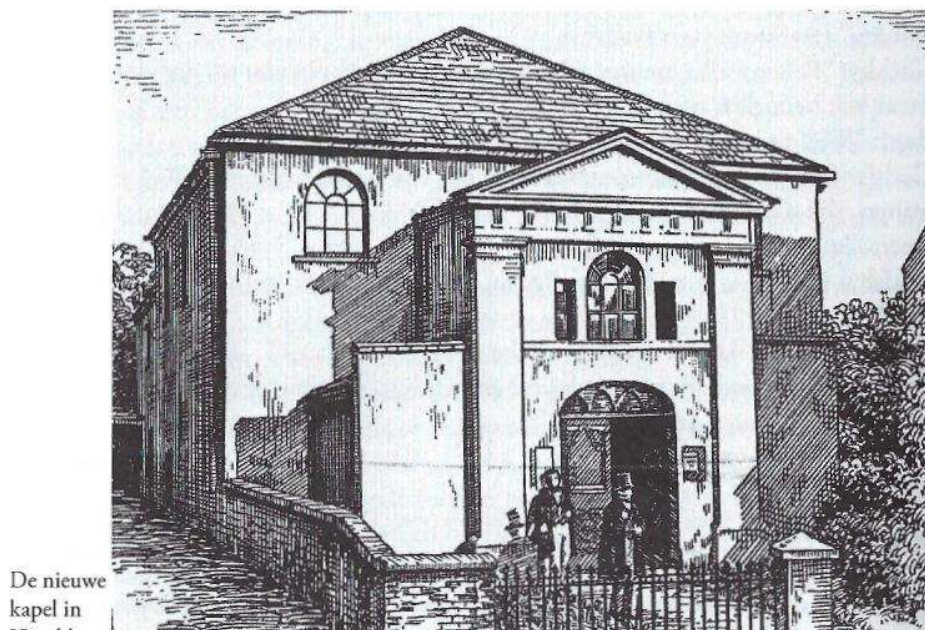
Kort daarna stuurde de rentmeester haar bericht dat ze de boerderij mocht houden.

HOOFDSTUK 8

DE NIEUWE KAPEL

In het jaar 1802, begonnen ze in Hinckley met het bouwen van een kapel die alles bij elkaar achthonderd pond zou kosten. De kapel kwam het volgende jaar gereed. Het was een wonder dat men het geld bij elkaar kon krijgen. William Gadsby zelf was de rijkste, hoewel zelfs hij niet veel bezat.

Toen het land voor de kapel werd gekocht, werd de onderneming een mikpunt van spot voor de hele omgeving, omdat de gemeente zo arm was. Maar William Gadsby trok al prekend en bedelend het land door, en de Heere was met hem. Spoedig had hij zestig pond ingezameld, wat hen in staat stelde om met het bouwen te beginnen. Maar hoe verheugden zich zijn vijanden! 'Kijk eens aan', riepen ze, 'we zullen spoedig van Bill Gadsby af zijn. Zijn preekwedloop is bijna gelopen, want het zal niet lang meer duren of hij zit in de gevangenis voor de schuld van dit gebouw.' Toch, zodra het geld nodig was, werd erin voorzien. En zodra het bedrag was uitgegeven, kwam er weer een andere som geld, tot ten slotte de kapel klaar was.

De nieuwe kapel in Hinckley

Terwijl de Hinckley-kapel werd gebouwd, bezocht op een zondagmorgen een van de bouwers William Gadsby en hij vroeg of hij onmiddellijk wat geld kon krijgen daar hij op reis wilde gaan. Het antwoord van Gadsby was dat hij hem of wie dan ook, niet wilde betalen op de dag des Heeren. Toen de man sterk aandrong, zei Gadsby dat hij de volgende morgen zeer vroeg zou opstaan en hem dan het geld zou geven. De man vertrok teleurgesteld.

Juist diezelfde morgen arriveerde net voor kerktijd een man die al zo lang geld aan Gadsby verschuldigd was, dat Gadsby dacht het nooit te krijgen. De man had met het geld een hele afstand afgelegd. Toen hem verteld werd dat het geld niet in ontvangst kon worden genomen op de zondag, snauwde hij: 'Misschien krijg je nooit de kans meer', en William Gadsby was er zeker van dat hij dat meende.

Op de maandagmorgen stond Gadsby vroeg op om de bouwer te betalen. Daarna bracht de man in de loop van de week het geld dat hij schuldig was. 'Zo', zei Gadsby, 'tot eer van God werd ik verlost uit deze verzoeking, met eer en zonder verlies.' Het geld kwam soms op een eigenaardige wijze binnen. William Gadsby vertelt het vermakelijke verhaal van zijn onderhoud met een boer:

'Er woonde een boer in de buurt die erg rijk was, maar hij was een grote vijand van ons, al was hij een ijverige, godsdienstige belijder. Ze zeiden dikwijls tegen me dat ik niet naar hem toe durfde gaan en hem om geld vragen. Ik zei: "Als de Heere me het leven geeft, dan zal ik gaan." Bij de eerste gelegenheid die ik had, ging ik. Ik ontmoette de boer op zijn erf en legde onze zaak voor hem neer, waarop de volgende dialoog ontstond:

Boer: "Er is een heleboel drukte over de godsdienst tegenwoordig. Er is een stelletje Antinomianen opgestaan die een pest zijn voor de godsdienst. Ze preken dat ze in de zonde mogen leven, want als ze uitverkoren zijn dan zullen ze toch wel gered worden" (een steek voor Gadsby).

Gadsby: "Ik ken zulke mensen niet en ik verzeker u dat ik niet tot dat soort behoor, maar wat bedoelt u met Antinomianisme?"

Boer: "Wel, ze willen niets met de wet te maken hebben."

Gadsby (die een aantal korenrijten zag die van de boer waren): "Wel, die korenrijten, zijn die van u?"

Boer: "Ja."

Gadsby: 'Als u daar onder zou liggen, dan zou u toch wel wat ingedrukt worden.'

Boer (lachend): "Ja, maar wat heeft dat er mee te maken?"

Gadsby: "Nu, omdat u niet onder die rijten ligt, moeten we daaruit concluderen dat u niets met ze te maken hebt?"

Boer: "Nee."

Gadsby: "Dus zeggen wij dat we te maken hebben met de wet en de wet met ons. Ze neemt ons in hechtenis, eist volledige betaling, en het is onze pijnlijke ervaring dat we niet kunnen betalen. Als gevolg daarvan worden we door de wet vastgehouden totdat Christus komt, de schuld betaalt en ons verlost van datgene waarin we vastgehouden werden. Christus wordt het einde der wet tot rechtvaardigheid voor ons en Hij bevrijdt ons ervan, wat Paulus gevoelvol deed triomferen en zeggen: Wij zijn niet meer onder de wet, maar onder de genade. Dus is er een verschil tussen niets meer met de wet te maken te hebben, en eronder te zijn."

3. Antinomianisme: komt van anti(tegen) en nomen (wet). Het is een aanduiding voor de opvatting dat voor een christen de wet geen geldigheid meer heeft, ook niet bij de heiliging. Deze term wordt dikwijls gebruikt om mensen ervan te beschuldigen een ongebonden leven voor te staan. In die zin werd ook Gadsby voortdurend een Antinomiaan genoemd, hoewel zijn teer, godzalig leven getuigde het tegendeel

Het resultaat was dat zijn oude vijand hem een guinea gaf. Ik bedankte hem en ging weg. De boer riep me na: "Dat is prachtig! Ik heb het nog nooit zo horen uitleggen". Hij haalde zelfs nog een guinea te voorschijn en gaf me die.'

Daar het vraagstuk van de wet en haar verhouding tot de gelovige zo'n grote rol speelde in het leven van Gadsby en zoveel tegenstand en misvatting en zelfs vervolging veroorzaakte, is het interessant om in herinnering te brengen dat in de tijd dat hij in Hinckley was, zijn eerste geschriften over dit onderwerp werden gepubliceerd. Voordat hij naar Manchester ging, schreef hij *The Gospel the Believer's Ruk of Conduct* (liet Evangelie, de regel des levens voor de Gelovige'). Dit was een antwoord op een brief die geschreven was door 'Gaius' aan de *Evangelical Magazine*, en het zou blijken dat deze 'Gaius' niemand minder was dan de gevierde Andrew Fuller. Hoe merkwaardig dat iemand die pas daarvoor gekarakteriseerd werd als onwetend en ongeletterd in zo'n uitstekende stijl kon schrijven! Toch verontschuldigt hij zich zelfs in zijn voorwoord: Wat betreft datgene wat de wereld geleerdheid noemt, daar heb ik maar weinig van. Het lag niet in het vermogen van mijn ouders om me naar school te sturen om te leren schrijven, nog veel minder om de grammatica te leren, en al leerden ze ons een beetje lezen, toch ben ik in de dagen van mijn jeugd en mijn dwaasheid, het geleerde grotendeels vergeten.'

Het standpunt van William Gadsby en dat van anderen die geloven dat een kind van God niet meer onder de wet is, is in een volkomen verkeerd daglicht gesteld en zeer belastend. Hij werd een Antinomiaan genoemd en er werd beweerd dat zijn leerstellingen tot zonde zouden leiden. Maar in werkelijkheid was het standpunt van Gadsby dat het Evangelie van een veel hoger niveau is dan de wet. De verklaring ervan, waarmee zijn volgelingen instemden en die waarschijnlijk door William Gadsby zelf onder woorden is gebracht, is de volgende:

We geloven dat de regel waarnaar de gelovige moet leven, het Evangelie is en niet de wet, gewoonlijk de zedelijke wet genoemd, die uitgevaardigd werd op de berg Sinaï, die geen heerlijkheid bevat uit kracht van de heerlijkheid die haar te boven gaat, namelijk het Evangelie (Gal. 6:15 en 16; 2 Kor. 3:10; Rom. 7:2-4). Het Evangelie bevat de som en inhoud en heerlijkheid van al de wetten, die God ooit vanaf Zijn troon afkondigde, en de Joden werden vanwege de hardigheid van hun harten, sommige dingen toegestaan die het Evangelie verbiedt (Deut. 24:1; Matth. 19:8, 9).

Als hij schrijft in *The Gospel the Believer's Ruk of Conduct* beweert Gadsby nadrukkelijk dat er geen Bijbeltekst is die een onderscheid maakt tussen de wet als een verbond en als een regel des levens. Als een gelovige onder de wet is, dan moet hij onder de vloek zijn. Er is geen tussenweg - hij is onder de wet of hij is der wet gestorven. Terwijl hij volhoudt dat de wet geen volmaakte regel is, zegt hij dat gelovigen 'volgelingen van God als dierbare kinderen' moeten zijn en een heerlijke openbaring hebben in het Evangelie, dat een volmaakte regel is.

'Sommigen zeggen ons dat het Evangelie goed nieuws is en geen regel van gehoorzaamheid kan zijn... Maar Gods kinderen beschouwen het geheel van Gods wil als goed nieuws, zowel in de verklaring van barmhartigheid, de beloften en de leerstukken van genade ervan, als in de uitnodigingen, geboden en vermaningen ervan... Door de rijkdom van Gods genade weten we wat het is God lief te hebben en een blijdschap te gevoelen in het houden van Zijn geboden, want ze bevatten geen juk der dienstbaarheid, geen letter des doods.'

Andere citaten die zijn standpunt heel duidelijk maken, zijn:

'De wet der werken lijdt geen verlies door het gezegende Evangelie. Nee, het Evangelie kan zich beroemen op evenveel heiligheid, zuiverheid, gerechtigheid en goedheid als de wet. En terwijl het Evangelie al de heerlijkheid bevat die natuurlijk is aan de wet, als de wet van onze aanbidswaardige Schepper, overtreft het de wet in heerlijkheid.'

'De vreugde van de gelovige is te luisteren naar de raad van de apostel om zich zo te gedragen dat zijn wandel het Evangelie waardig is, om door het geloof te leven, door het geloof te wandelen, en zich te verheugen in Christus als zijn wijsheid, gerechtigheid, heiligmaking en verlossing, leven, vrijheid, ja, alles in allen, en om edelmoedig te wandelen en om God te dienen in nieuwigheid des geestes.'

'Ik vind dat niets zo'n slag toebrengt aan de zonde dan een zoete openbaring van God aan mijn ziel, wat me doet gevoelen dat ik der wet gestorven ben door het lichaam van Christus; en als dit de ziel er niet toe beweegt om heiligheid lief te hebben, dan zal niets dat doen.'

Wat een tragedie dat er over dit oude standpunt zoveel misverstand heerste.

Behalve dat hij regelmatig preekte in Desford en Hinckley, preekte Gadsby dikwijls in de omliggende dorpen, en zelfs verder van huis. In het rekeningenboek van Desford wordt een bezoek van William Gadsby aan Londen vermeld, waar hij geld had gecollecteerd voor de nieuwe kapel. Bij verscheidene gelegenheden preekte hij in zijn geboorteplaats Attleborough, al wekte dit grote weerstand op. Eens liep Francis Franklin (de medepredikant van John Butterworth en later diens opvolger te Coventry) naar Attleborough om te proberen hem van de preekstoel te weren, maar zonder succes. De mensen wilden hem met alle geweld horen.

Eens was hij vastbesloten dat Gadsby niet zou preken, dat hij de sleutels te pakken kreeg en de deur van de kapel op slot deed, zodat niemand meer naar binnen kon gaan. In plaats van in de kapel in de Attleborough Street preekte Gadsby echter buiten de deur van een zekere meneer Lester, waar nu het postkantoor van Attleborough staat. De tekst was: 'Want het Woord Gods is levend en krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard.' Zijn enige commentaar op het feit dat hij buiten de kapel gesloten was, was dat 'hij niets meer kon verwachten dan zijn Meester, voor Wie geen plaats was in de herberg.' Het is echter aangenaam om te horen hoe hartelijk William Gadsby's eigen, bejaarde predikant hem onthaalde bij de enige gelegenheid dat hij hem hoorde. Gadsby kreeg toestemming om te preken in de Cow Lane Chapel te Coventry, onder voorwaarde dat zijn naam niet aangekondigd zou worden. Voordat de dienst begon vroeg iemand hem om zijn gewone stijl van preken te veranderen. Dit verzoek weigerde hij natuurlijk. William Gadsby zei over deze gebeurtenis:

'Nu was de oude heer Butterworth aanwezig, en omdat hij erg bijziend was, kon hij mij niet zien. Toen de dienst over was, vroeg hij wie er had gepreikt.

"Gadsby", was het antwoord.

"Gadsby?" zei hij, enigszins verrast. "Wel, als dat is wat men Antinomianisme noemt, het is het Evangelie." Hij kwam later naar me toe, gaf me de hand, en was zeer vriendelijk.'

HOOFDSTUK 9

HET BEZOEK AAN MANCHESTER

Het was Gods bedoeling niet dat William Gadsby zijn leven door zou brengen in Desford en Hinckley, of in Warwickshire of Leicestershire, maar honderd mijl naar het noorden, in de snel groeiende stad Manchester. Toch zei Gadsby toen hij oud was geworden: 'Er was evenveel vooruitzicht dat de rots van Gibraltar naar Manchester zou komen, als dat ik zou komen!' Hij dacht er niet aan om zijn kudde in Desford en Hinckley te verlaten.

De beginselen van de Baptisten waren in Manchester uitgedragen sinds de dagen van de Burgeroorlog toen een kolonel van het parlamentsleger een groep rond zich verzameld had. Deze groep maakte veel veranderingen door en vergaderde in de loop van de tijd op allerlei locaties. Onder de bediening van John Sharp werd in 1789 een nieuwe kapel gebouwd aan de Back Lane.

Na het vertrek van John Sharp naar Bristol in 1797, maakte de kerk aan de Back Lane een zeer schrale tijd door. Er was onenigheid over de leer en de opeenvolging van predikanten deed de situatie geen goed. Er was een zekere Wylie, die de gemeente het leven zuur maakte. Hij begon onmiddellijk ruzie te maken met de diakenen die hij openlijk uitschold vanaf de preekstoel. Terwijl hij preekte uit Markus 5:9-13 over de duivelen die in de kudde zwijnen voeren, vergeleek hij de diakenen met de duivelen en de mensen met de zwijnen. De week daarop preekte hij uit Genesis 36:24 over Ana, die de muil dieren in de wildernis gevonden had terwijl hij de ezels van zijn vader Zibeon weidde. Hij schilderde nu de diakenen af als de muil dieren en de mensen als de ezels. Hij was blijkbaar een man met een slecht karakter, en het was duidelijk dat het zo niet verder kon. Wylie eiste honderd pond in ruil voor zijn vertrek, maar uiteindelijk vertrok hij met vijftig pond.

Spoedig hierna bracht William Gadsby zijn eerste bezoek aan Manchester. Geen wonder dat hij als een van zijn eerste teksten afkondigde: 'Maar nu is het een beroofd en geplunderd volk.' Hij merkte op dat de gemeente glimlachte. Waarom ging William Gadsby preken in Manchester? Hij nodigde zichzelf uit! De nieuwe kapel in Hinckley zat in grote geldnood. Ze moesten de schuld van het gebouw betalen en Gadsby had gehoord dat er in Manchester een man was die erg gul was. Dus ging hij een bedeltocht maken.

Hij kende niemand in de gemeente van Manchester, maar omdat hij gehoord had dat ze zonder predikant waren, schreef hij dat hij daar 'wat zaken moest doen', en dat hij, als ze geen bezwaar hadden, ook een paar weken voor hen wilde preken. Hij vertelde niet dat het zaken doen bestond uit bedelen. Een bijkomstige omstandigheid was dat hij nadat hij de brief op de post gedaan had, onverwachts een jonge dame ontmoette die in Manchester had gewoond en die hem de naam van een van de diakenen vertelde. Hij slaagde erin om de brief terug te krijgen van de postdirecteur. Hij herschreef de brief en adresseerde hem aan de diaken te Manchester.

Zoals te verwachten was, was het antwoord koel, maar er stond tenminste in: 'Kom een maand preken.'

Dus toen Gadsby zich op weg begaf, schenen de omstandigheden, hoe men het ook bekijkt, niet erg gunstig te zijn. Omdat hij vastbesloten was om niet te discussiëren over twistpunten of onenigheid, arriveerde hij pas op zaterdagavond om elf uur. De diaken, James Thomson, een boekverkoper uit Manchester, kwam hem tegemoet en nam hem mee naar zijn huis. Deze Thomson zou later een trouwe vriend van hem worden, tot de dag van zijn dood toe.

Nog voordat William Gadsby begonnen was zijn gortenpap voor de avondmaaltijd op te eten, stelde de heer Thomson met echte Lancashire onbehouwenheid de vraag: 'Mag ik u vragen, meneer, bent u een aanhanger van Fuller of een Hoge Calvinist? Later zou Gadsby er snedig over opmerken: Dit waren de kruiden voor mijn gortenpap, en ik kreeg ze bij de eerste lepel.'

Gadsby probeerde de vraag te ontwijken en begon over andere dingen te praten. Maar zijn vastberaden gastheer liet zich niet van de wijs brengen.

U weet toch wel dat er een scheuring is onder Baptisten?"

'Een scheuring?'

'Weet u niet dat sommige Baptisten zich Fullerieten noemen en anderen niet?' 'Ja, ik geloof dat ik er iets over gehoord heb.'

'Welnu, ik zou graag van u willen horen achter welke van de principes u staat, want er zijn enkele vreemde predikanten gekomen uit de streek waar u vandaan komt.' 'Meneer, laat me vanavond met rust en u zult er alles over weten voor morgenochtend 12 uur.'

'Nee, ik moet het vanavond weten.'

Dit, dacht Gadsby, zou het einde betekenen van al zijn goed beraamde plannen. Daar zijn gastheer aandrong op een antwoord, zei hij: 'Ik ben geen aanhanger van Fuller.' Tot zijn opluchting scheen de diaken zeer blij te zijn met dit antwoord. De volgende morgen waren de schaars aanwezige kerkgangers verbaasd een magere jonge man op de preekstoel te zien, die gekleed was in een ruwe, bruine jas, een vaalbruine broek, en een gekleurde halsdoek. 'Geen stukje zwart, behalve van binnen', zoals hij zei. Maar als zijn verschijning al verbazing opwekte, zijn prediking deed dit nog des te meer.

De openingshymne die hij opgaf op deze zondagmorgen was: 'Waak op mijn ziel, met blij gezang.' Een jong lid zei dat hij zoveel kracht voelde onder het zingen van de hymn en de wijze waarop Gadsby haar voorlas, dat hij er zeker van was dat hij hun predikant zou worden.

Gadsby preekte met al de bekwaamheid die God geeft, en niet een mens. De kracht van de Heere rustte op hem, en Hij zegende het woord van Zijn genade dat door hem gesproken werd tot de zielen van Zijn volk. De leer die hij preekte daalde af in hun hart onder de zalvende kracht van de Heilige Geest, zoals de regen op de dorstige grond, en zijn rede drupte neer als de dauw.'

Toen hij de preekstoel op ging, keerde de vrouw van een van de diakenen zich tot haar man en zei: Die man, die is gek.' Maar toen de preek begon, fluisterde de diaken: 'Praat hij ook als een gek? "Nee", antwoordde ze, 'dat doet hij niet.'

De eerste preek veroorzaakte grote opschudding onder de aanhangers van Fuller. Het was vreemd dat een van de vrouwen uit de gemeente enige tijd daarvoor een merkwaardige droom had gehad. Ze zag iemand van het platteland de preekstoel opgaan, die zo'n beroering verwekte, dat de 'Fullerieten' van hun stuk gebracht werden. Zodra ze Gadsby op de preekstoel zag, riep ze uit: Dat is die man!'

Gedurende de tijd tussen de morgen- en middagdienst, verspreidde zich het gerucht van de preek. Een van de diakenen ging naar enkele vrienden en zei: 'Kom toch vanmiddag naar onze kapel. We hebben de apostel Petrus om voor ons te preken', waarmee hij bedoelde dat Gadsby zo aangenaam en ongeunsteld sprak. 's Middags was er een heel goede opkomst. Maar 's avonds was de kapel overvol. Enkele mensen waren naar hun kennissen gegaan met de boodschap: 'Kom eens luisteren wat voor een man de Heere naar de Back Lane heeft gezonden.'

Onder hen bevonden zich enige mensen van de Independent kapel in de Mosley Street. Enkele mensen uit de Mosley Street hadden de gewoonte een kamer te huren om daar

'hun boterhammen met kaas' tussen de diensten op te eten - maar op deze bijzondere zondag kwam er een te laat. 'Waar ben je geweest?' vroegen ze hem. Or antwoordde hij, 'ik ben naar de Back Lane geweest, en ik heb gezeten onder de beste predikant die ik ooit van mijn leven gehoord heb.'

John Warburton

Dit veroorzaakte een boos antwoord van een jonge wever, die John Warburton heette. Hij nam het onmiddellijk op voor zijn predikant (waarschijnlijk Samuël Bradly). Hoewel al de anderen 's middags naar Gadsby gingen luisteren, was hij vastbesloten niet te gaan, al zei men tegen hem: 'Hij is precies de man voor jou, en als je hem een keer gehoord hebt, dan kun je naar geen andere predikant meer luisteren.' Toen echter iemand wiens mening Warburton op prijs stelde na de middagdienst terugkeerde met de woorden: 'Ik kan je verzekeren dat mijn ziel onder de prediking grotelijks is gezegend deze middag', stemde de jonge wever, hoewel schoorvoetend, toe om te gaan.

John Warburton (1776-1857) werd later zelf een dienstknecht van God. Hij was 42 jaar predikant te Trowbridge in Wiltshire, en hij werd een speciale vriend van Gadsby. Maar wat waren nu zijn eerste indrukken bij het luisteren naar de man die zijn geëerde predikant, geestelijke vader en vriend zou worden? Dat heeft hij zelf later zo levendig uitgedrukt dat we hem beter zelf aan het woord kunnen laten:

'De heer Gadsby kwam naar Manchester om diensten waar te nemen in de kapel van de Baptisten waarvan hij nu de predikant is en ik ging naar hem luisteren. Ik denk dat ik de eerste keer dat ik hem hoorde, nooit zal vergeten. Toen ik de kapel binnenging, dacht ik bij mezelf: "Wat een armzalige, sombere, ellendige plaats is dit!" En terwijl de mensen binnenkwamen, voelde ik zo'n afkeer in mijn hart oprijzen tegen hen, als ik nog nooit tegen welke mensen dan ook gevoeld had. Ja, het was zo erg dat ik net op het punt stond

mijn hoed te pakken en naar buiten te gaan, toen Gadsby de preekstoel opging. Ik was zeer verbaasd dat een man die er zo armzalig en pover uitzag (want die indruk kreeg ik) een poging ging doen om te preken. Ik verachtte hem tot in het diepst van mijn ziel en vond dat hij er uitzag als een onnozele dwaas die niet goed bij zijn verstand was.

Hij stond op en gaf een hymn op, maar hij deed dit op zo'n uitgerekte manier dat ik echt geloofde dat hij niet kon lezen. O, hoe rees de duivel op in mijn hart! Ik wenste zelfs dat de een of ander een opschudding in de kapel zou veroorzaken, want ik dacht dat ik met alle genoeg van de wereld hem uit de kapel had willen gooien. Mijn vooroordeel was zo sterk, dat ik het geluid van zijn stem haatte. Het leek me toe dat hij stotterde en stamelde alsof hij nauwelijks een woord uit zijn mond kon krijgen. Mijn ziel kookte van woede, en ik vond mezelf de grootste dwaas dat ik naar zo'n dwaas was komen luisteren.

Toen hij zijn gebed, dat zeer kort was, had beëindigd, dacht ik bij mezelf: Arm schepsel! ik weet zeker dat je niet kunt preken en ik had een heimelijk plezier, in dat hij niet kon preken. De woorden van zijn tekst waren: "De goede mens brengt goede dingen voort uit de goede schat des harten, en de boze mens brengt boze dingen voort uit de boze schat." En hij deed er zo lang over om deze woorden te lezen, dat ik mijn hoofd liet zakken en erover dacht om te trachten in slaap te vallen. Toen hield hij even op, en ik keek op om te zien wat hij nu ging doen. Hij keek de kapel rond en rolde met zijn ogen op zo'n manier dat ik dacht dat hij gek was.

De eerste woorden die hij sprak waren: "Misschien bent u geneigd om te zeggen dat wij, naar uw opvatting, geen goed mens op de aarde kunnen vinden. Maar met Gods hulp zullen we een goed mens vinden, al moeten we de Bijbel doorzoeken van Genesis tot Openbaring toe." O, hoe werd met een klap mijn vooroordeel weggevaagd. Mijn ziel smolt als was voor de zon, en in gedachten riep ik uit: God zegene u! De Heere helpe u om die goede man te vinden.

Hij liet ons eerst zien dat er van nature geen mens goed was, en o, de diepten waarin hij afdaalde om de verloren en jammerlijke staat van de mens aan te tonen. Maar toen hij de goede man ging beschrijven in de persoon van Christus en de goede dingen die toen uit zijn hart opwelden, was mijn ziel zo aangedaan dat ik inwendig uitriep: "Waar gij zult heengaan, zal ik ook heengaan, en waar gij zult vernachten, zal ik vernachten; uw volk is mijn volk en uw God mijn God. Waar gij zult sterven, zal ik sterven" (Ruth 1:16 en 17). Mijn ziel werd aan hem verbonden als de ziel van Jonathan aan David en mijn oren werden aan de deurpost genageld. Nooit tevoren was wat er in mij omging, mijn op- en neergangen, mijn dagen en nachten, mijn droefheid en vreugde zo open voor mij gelegd. Zelfs al was hij in mijn ziel zelf geweest dan had hij mij niet duidelijker aan kunnen wijzen wat daarin leefde.

Vanaf die tijd woonde ik de diensten bij in de kapel van de Baptisten, en o, de hemelse tijden die ik heb gehad als Gadsby de diensten waarnam, want hij was toen hun vaste predikant nog niet.'

Alles bij elkaar bleef William Gadsby vier weken in Manchester en het is waarschijnlijk dat gedurende deze tijd William Roby hem uitnodigde om op een doordeweekse avond te preken in de kapel van de Independenten in de Common Street, maar zovelen van zijn hoorders verlieten hem daarna dat de uitnodiging niet herhaald werd.

Het was tijdens dit verblijf van vier weken in Manchester dat William Gadsby voor de eerste keer in Liverpool preekte in de kapel in de Lime Street, waar James Lister voorganger was. Een godvrezende man die om gezondheidsredenen Liverpool bezocht - in tegenstelling tot tegenwoordig was Liverpool toen een geliefde badplaats - was het jaar

daarvoor zeer gezegend onder de prediking van de heer Listen. Terwijl hij er verlangend naar uitzag om hem weer te horen, zag hij tot zijn teleurstelling een vreemdeling op de preekstoel, wiens manier van doen en uiterlijk zo vreemd waren en die de hymns op zo'n langgerekte wijze voorlas, dat hij tot de conclusie kwam dat het een diaken was die een gedeelte van de dienst voor Lister waarnam.

Tot zijn grote ergernis stond de vreemdeling echter op en las de tekst voor: 'Want het is des Vaders welbehagen geweest, dat in Hem al de volheid wonen zou' (Kol. 1:19), zodat de bezoeker zich gereedmaakte om naar huis te gaan. Maar het liep anders:

'Voor hij tien minuten gesproken had, zag ik meer schoonheid en heerlijkheid in Christus en Zijn zaligheid dan ik ooit gezien had. Mijn beker stroomde over van vreugde. Ik zag dat deze luisterrijke Christus en Zijn martelaarswerk de mijne waren, en dat ik de Zijne was, en dit was al de begeerte van mijn ziel.

Na de dienst informeerde ik gretig wie hij was en waar hij vandaan kwam. Ze vertelden me dat zijn naam Gadsby was en dat hij uit Hinckley kwam.

Ik hoorde hem 's avonds weer uit: 'En Ik zal de blinden leiden door de weg, die zij niet geweten hebben, Ik zal hen doen treden door de paden, die zij niet geweten hebben; Ik zal de duisternis voor hun aangezicht ten licht maken en het kromme tot recht; deze dingen zal Ik hun doen en Ik zal hen niet verlaten' (Jes. 42:16). Hij sprak over de verschillende paden, waarop de Heere Zijn volk leidt en daaronder waren de inzettingen van de Doop en het Heilig Avondmaal.

Tot op die tijd was ik lid geweest van een kerk van de Independenten, en een voorstander van de kinderdoop door besprenging. Maar hij toonde zo duidelijk uit de Schrift aan dat de gelovigen de enige gepaste personen waren om gedoopt te worden, en dat de doop alleen diende te geschieden door onderdompeling dat al mijn kinderdoopprincipes overboord gezet werden, zodat ik geen rust had voordat ik gedoopt was.'

Tijdens Gadsby's verblijf in Manchester werd het Woord zo gezegend dat de godvrezende toehoorders begonnen te zeggen: 'Dit is de man voor ons. Laten we hem zalven.' Dus begonnen ze krachtig tot de Heere te roepen om de weg te openen. Het is voor de hand liggend dat men spoedig ging informeren wat 'de zaken' waren die hem naar Manchester gebracht hadden, en ten slotte vertelde hij het hun: bedelen om geld om de schuld van de kapel te Hinckley te helpen afbetalen. Sommigen waren ervoor om te helpen, sommigen ertegen. Maar de diaken zei tegen hem dat hij 'een sluwe bedelaar was, want hij zorgde ervoor te zien of hij in hun hart kon komen, voordat hij, probeerde in hun zak te komen.'

Gadsby keerde terug naar Hinckley met honderd pond om de schuld af te lossen - een grote som in 1803 (ongeveer vijfduizend pond in deze tijd).

Natuurlijk waren er enigen die niet van zijn preken hielden en er werd door invloedrijke personen tegenstand tegen hem verwekt, vooral omdat hij tegen Andrew Fuller geschreven had. Maar het hart van de meerderheid was onwrikbaar en binnen korte tijd werd hij uitgenodigd om nog eens te komen.

In 1804 bracht William Gadsby zijn tweede bezoek aan Manchester. De opmerkelijkste gebeurtenis was toen de doop van John Warburton. Het was Gadsby's eerste doopbediening in Manchester.

'De volgende keer, als ik me goed herinner, dat hij weer kwam om een dienst waar te nemen, werd ik gedoopt. Ik was de enige dopeling. O, het gezicht dat ik had op de Heere Jezus Christus toen ik in het water afdaalde! Door een dierbaar geloof zag ik Hem wegzinken in diepe wateren waar men niet meer staan kon, en waar al de golven en

stortzeeën van Goddelijke toorn Hem overstelpten voor mijn arme ziel. Ik kan de ernst, nederigheid, heilige verwondering, verering, zelfverachting en godvruchtige boetvaardigheid die ik voelde toen ik in het water stond, niet beschrijven. Terwijl ik in het water stond, zond die lieve Gadsby een korte smeekbede op tot God en voordat hij eindigde smeekte hij de Heere, terwijl hij zijn hand op mijn schouder legde, mij te zegenen, mij te bewaren, mij bij te staan, mij te schragen, en mij te beschermen, en wat mij het meest verbaasde was dat hij ten slotte God smeekte om mij te verwekken als een instrument in Zijn handen voor Zijn eigen heerlijkheid, en de zaak der Waarheid.

Ik geloofde en gevoelde in mijn ziel terwijl ik in het water stond, dat God ieder woord dat uit zijn mond vloeide, hoorde en verhoorde. Mijn ziel was zo verzwoegen in heerlijkheid, dat ik gedurende enige tijd niet wist of ik in het lichaam was of buiten het lichaam. O, wat moest ik mij inhouden om, toen ik uit het water kwam, niet aan heel de gemeente te vertellen wat ik had gezien en gevoeld van de dierbaarheid van mijn lieve Heere en Zaligmaker!

Steeds sterker werd de begeerte van de meerderheid dat William Gadsby zich in Manchester zou vestigen. Een minderheid verzette zich echter heftig tegen zijn komst. De tegenstanders werden daarin aangemoedigd door predikanten uit de buurt. Dit was de tijd van de Napoleontische oorlogen en William Gadsby verklaarde: 'Ik was gedurende enige tijd een vreesaanjagend mens voor de belijders, zoals Napoleon dat was voor de verenigde strijdkrachten.'

Gadsby verlangde er niet zo erg naar om te komen, daar hij heel tevreden was om te blijven waar hij was, in Hinckley. Toen hij uitgenodigd was, vertelde hij hun dat er weinig uitzicht was dat hij zou komen. Maar een van de diakenen zei tegen hem: 'Ik ben er zeker van dat u zult komen.' Toen Gadsby hem vroeg naar zijn redenen, merkte hij op: 'Ik zou u meer kunnen vertellen, maar ik zal u slechts een ding zeggen. Vanaf het moment dat u hier voor het eerst was, is er een verandering gekomen in de geest van de vrienden. God heeft door middel van u Zijn Woord zo duidelijk geopenbaard, dat we sindsdien geen gebedsdienst hebben gehad waarin niet gebeden werd of God u hier zou brengen.'

Met behulp van enige plaatselijke predikanten werd er een listig plan bedacht om de overkomst van Gadsby van Hinckley naar Manchester tegen te houden, maar in Gods verborgen voorzienigheid keerde dit plan zich tegen hen in het openen van de weg voor hem om te komen. 'Hieruit blinkt de eeuwige wijsheid, want satan werkt wat God ontwerpt.' Dus maakte het wiel een hele omwenteling en juist het plan dat beraamd was om de komst van Gadsby naar Manchester tegen te houden, werd het middel om hem te houden.

Maar het was een droevig afscheid. Zijn vrienden in Desford en Hinckley waren hem lief. Vele waren de vruchten van zijn arbeid en daar lagen de geheiligde omgangen uit vroeger dagen: Attleborough, Bedworth, Coventry, de dorpjes in Leicestershire en Warwickshire, en ook zijn twee geliefde kudden. Het is tekenend dat enige van zijn beste gepubliceerde preken uitgesproken werden in zijn geboortestreek. William zelf was diep aangedaan, daar zijn ziel verbonden was aan zijn geliefde vrienden, vooral te Desford, maar 'hij zag de hand van de Heere hierin, hij zag de wolk bewegen, en hij volgde haar, en de Heere was met hem om hem te zegenen.

Zijn afscheidsprek te Hinckley werd uitgesproken op 29 september 1805, uit de tekst: 'De genade van onze Heere Jezus Christus zij met u allen. Amen.'

Het moet met bezorgde gevoelens zijn geweest dat het gezinnetje kort daarna noordwaarts reisde, hoogstwaarschijnlijk met de postkoets. Rachel was pas zeven, Sarah

vier, Phebe nog eeri baby. Ongetwijfeld stond deze gebeurtenis slechts in de schaduw van het echte wereldnieuws van die tijd: de overwinning op de Franse vloot bij Trafalgar. Maar het was een gebeurtenis die eeuwig vastlag in het oogmerk van God en het was het begin van een 38 jaar durende opmerkelijke bediening van het Woord in Manchester.

DEEL 2

MANCHESTER - EN TEGENSTAND

(1805-1820)

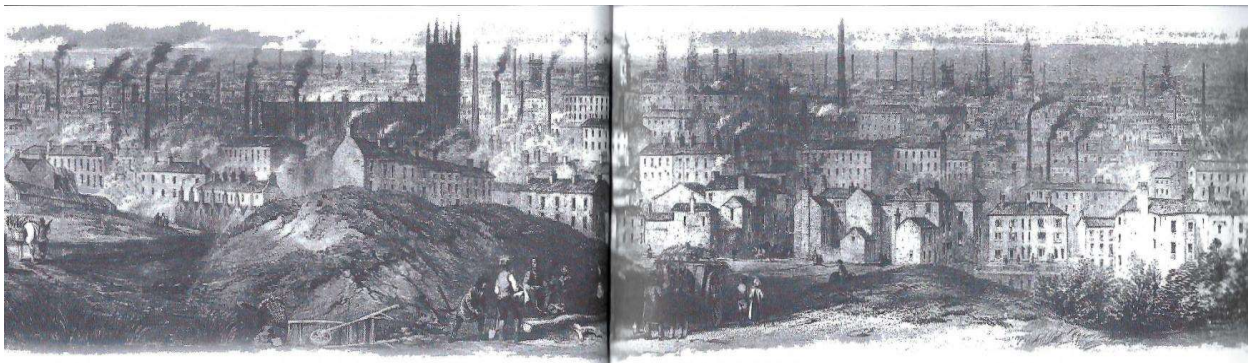
HOOFDSTUK 10

MANCHESTER - EN TEGENSTAND

Volgens overlevering worstelde John Bradford, niet lang voor zijn marteldood onder Maria de Bloedige, in het gebed met God of het eeuwig Evangelie tot het einde der tijden gepredikt zou mogen worden op de plaats waar hij stond - dichtbij Rochdale Road in Blackley. Het was naar dit district dat God 250 jaar later William Gadsby zond.

Maar het was een totaal ander Manchester dan John Bradford had gekend. De reiziger Leland (1506-1552) had Manchester beschreven als de 'mooiste, best gebouwde, levendigste en volkrijkste stad van heel Lancashire.' Sinds die tijd was de hele stad door de industriële revolutie en de ontwikkeling van de katoenindustrie van karakter veranderd. De katoen bracht Manchester tot ontwikkeling. Het was nu een van de grootste steden in Engeland, al kreeg ze pas in 1853 officieel stadsrechten. De stad stond bekend als 'een van de wonderlijkste verschijnselen van de eeuw.' Niet alleen was het aantal inwoners geweldig toegenomen, maar duizenden van hen leefden in ellendige omstandigheden en veel gebouwen waren zwart geworden van de rook. Een bezoeker die in de tijd van Gadsby naar Manchester kwam, schreef: "De stad is afschuwelijk vuil, de stoommachine is verpestend, de textielweverijen zijn lawaaierig en weerzinwekkend, en het water van de rivier is zo zwart als inkt of als het Stygische Meer.'

Manchester zou een centrum worden van sociaal misnoegen - in feite zou Manchester bekend worden als 'de hoofdstad van sociale ontevredenheid' met een landelijke reputatie van sociale onrust, die haar hoogtepunt bereikte in het vreselijke Peterloo bloedbad van 1819. Men zegt dat als er onrust heerste, koning George III vroeg: 'Is Manchester rustig?' Dit was de stad waar de jonge predikant met zijn gezinnetje was komen wonen. Hier zou hij blijven gedurende de rest van zijn leven. Hier zou zijn prediking zo overvloedig gezegend worden en van hieruit ging hij jaar op jaar preken, zowel vele mijlen lopend naar de steden en de dorpen van het noorden, als reizend naar Londen, tot aan de graafschappen Sussex, Wiltshire en Devon. William Gadsby moest wel diep getroffen zijn door de geest van de tijd en het leed van de armen, en dus steunde hij van harte elk doel dat de behoeftigen en ellendigen zou helpen. Velen van zijn kerkgangers in de Back Lane kapel waren handgetouwwevers. Dat was William Gadsby zelf ook geweest en dus ging zijn sympathie naar hen uit. Maar nu was hun lot hard in Manchester. Het weefgetouw dat aangedreven werd door een machine was in 1806 in Manchester ingevoerd, juist na Gadsby's aankomst.

Manchester in 1857

Natuurlijk betekende dit een geweldige verbetering wat betreft de hoeveelheid stof die geweven kon worden, maar het gevolg was dat duizenden handgetouwwevers werkloos werden. Het is geen wonder dat er op 2.4 mei 1808 een 'weversoproer' uitbrak. We kunnen het wrange commentaar begrijpen dat Gadsby schreef bij Psalm 127:3 en 4, waar gesproken wordt over de zegen vele kinderen te bezitten: 'Er waren geen handgetouwwevers in die dagen!'

Maar ook de zakenlieden in de gemeente leden onder de gevolgen van de langdurige Napoleontische oorlogen. Het bedrijfsleven en de handel kwijnden weg, het voedsel werd buitengewoon duur, en overal heerste armoede en ellende. Geen wonder dat Gadsby bad: 'Ontferm U over ons, maak een eind aan de oorlog! Ontferm U over ons, zend ons vrede!' De eerste jaren te Manchester waren niet gemakkelijk voor Gadsby. Het was er heel anders dan in Attleborough, Desford en Hinckley. Hij ondervond veel tegenstand, vooral van de godsdienstige wereld. Het was bijna alsof er in een horzelnest geroerd was. Zijn stoutmoedige, standvastige prediking, samen met zijn openlijke veroordeling van het Fullerisme en een geloof dat rustte op het doen van plichten en alles wat riekte naar Armianisme, was de oorzaak.

Hijzelf stelde vast: 'In die tijd was het hele land in het geweer en de predikanten preekten overal dat er aan het Antinomianisme een eind moest komen. Men schreef over de vurige vliegende adder van het Antinomianisme. Ik werd er voortdurend vals van beschuldigd dat ik een Antinomiaan was. Sommigen van hen vertelden de mensen dat ze hun kasten op slot moesten houden, want ze moesten verwachten ze leeg te vinden als ze me toelieten in hun huizen.'

Er was een schuld van vijfhonderd pond op de kapel en zij die zich niet neer wilden leggen bij de getrouwheid van de nieuwe predikant, scheidden zich spoedig af en bouwden een nieuwe kapel. Er waren twee partijen in de kerk: de ene partij hechtte zich aan zijn prediking dat andere kant zei dat hij niet genoeg de nadruk legde op de praktikale godsdienst - een vreemde beschuldiging, omdat hij juist hierop gedurende zijn hele leven zo aandrong.

Een van zijn voornaamste tegenstanders, John Hopper, een diaken, was een aanzienlijk boekverkoper. Op een zaterdagavond was een lid van de kerk in de boekenzaak toen er een arme man binnenkwam. Hij bood een waardevol boek te koop aan waarvan hij niet graag afscheid wilde nemen, maar hij verkeerde in grote geldnood. Het boek was een pond (twintig shilling) waard, maar hij was tevreden met twaalfshilling, zo groot was zijn

armoede. De grote pleitbezorger van praktikale godsdienst, de heer Hopper, weigerde meer dan zes shilling te geven en zei dat hij het misschien niet zou kunnen verkopen. Zodra de arme man echter vertrokken was, zei hij tegen zijn zoon dat hij haastig met het boek naar een heer moest gaan die naar dit boek gezocht had en dat hij een pond en een shilling moest vragen. Toen Gadsby hiervan hoorde, vertelde hij dit voorval aan zijn gemeente en zei: 'Als de pet te nauw op je hoofd staat, vertrek dan maar, want zulke praktikale hoorders kun je beter missen. Ze zijn een schande voor de gemeenschap, en zeker voor het christendom.'

Sommigen van zijn tegenstanders hoopten dat hij uitgehongerd zou kunnen worden. Anderen probeerden hem buiten de kapel te sluiten. Weer anderen gingen zijn vijanden financieel ondersteunen. Ten slotte zei William Gadsby tegen Hopper, die oppositie tegen hem voerde, maar toch beweerde dat hij zijn vriend was: 'John, ik zeg tegen je, zoals Christus tegen Judas zei: Wat gij doet, doe het haastelijk.' Zijn eigen getuigenis was: 'Ik vrees noch hun invloed, noch hun beraad, noch hun beurs, noch iets anders.'

Uiteindelijk werd er door zijn tegenstanders een grote nieuwe kapel gebouwd in de New York Street. De kapel kostte vierduizend pond, en de vooraanstaande dr. Fawcett uit Hebden Bridge kwam over om haar te openen. De preek, een prachtige preek naar aanleiding van Psalm 93:5, werd door de predikant gepubliceerd. Slechts een alinea verwijst naar de oorzaak van de scheiding, en het is duidelijk dat Fawcett de positie van Gadsby niet begreep. John Fawcett was ongetwijfeld een godvrezend man, zoals William Gadsby zelf geloofde, maar hoe gemakkelijk kunnen zelfs de beste mensen bevooroordeeld worden. De kapel werd nooit door veel mensen bezocht en ze werd na enige jaren afgebroken.

Ongeveer in deze tijd merkten vrienden van Gadsby op: 'Ze zijn bezig een kapel te bouwen om u tegen te werken, nietwaar?' Ze waren verbaasd een ontkennend antwoord te horen: 'Als je een manufacturenzaak zou hebben en iemand begon een zaak in ijzerwaren aan de andere kant van de straat, zou dat dan een vorm van tegenwerking inhouden? Nee toch, ze handelen niet in dezelfde soort stof.' Niettemin moet het verlies van een gedeelte van zijn gemeente hem pijn gedaan hebben. Toch was God met hem, zijn prediking werd gezegend en er kwamen voortdurend leden bij aan de Back Lane. Zondaars werden gezegend en door de liefde gedrongen lieten ze zich dopen. De bewering van John Gadsby dat tien tot twaalf personen zich elke maand bij de gemeente voegden, is zeker overdreven. Het is waarschijnlijker dat het aantal vijftientig tot dertig per jaar is geweest.

Een merkwaardig voorval speelde zich af in deze periode, dat zowel Gods soevereiniteit als Zijn genade in de zaligmaking laat zien: de verlossing van een arme kreupele jongen.

Een paar welgestelde jongemannen woonden de diensten bij en William Gadsby dacht hoe nuttig ze zouden kunnen zijn als God genade in hun hart zou leggen en hen zou dwingen zich bij de kerk te voegen. Deze gedachte scheen hem te achtervolgen, vooral tijdens het preken.

Op een zaterdagavond kwam een man bij hem aanlopen en smeekte hem zijn stervend kind te bezoeken. Maar William Gadsby dacht dat er een vergissing moest zijn. Hij kende de naam niet en had het kind nooit gezien. Omdat de vader zo aandrong en benadrukte dat zijn jongen de maandag niet zou halen, stemde hij toe mee te gaan.

Toen Gadsby de kamer binnenging, zag hij een kreupele jongen, die onmiddellijk uitriep: 'O, ik ben zo blij u te zien. Ik kon niet sterven voordat ik u gezien had.' Hij gaf daarna een zeer lieflijk verslag van wat de Heere aan zijn ziel gedaan had - hoe hij de

verschrikkingen van Gods heilige wet gevoeld had en geen verkwikking kreeg, totdat hij wonderlijk uitgeholpen werd toen hij Gadsby hoorde preken uit: 'Want het einde der wet is Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk die gelooft.'

Maar Gadsby stond toch voor een raadsel. 'Mijn jongen', zei hij vriendelijk, 'zover ik weet, heb ik je nog nooit gezien.'

'Nee meneer', antwoordde de jongen, 'dat kan. Alles wat ik in de kerk hoorde, was dat je de wet moest houden tot ik werkelijk voelde dat we allemaal verdoemd zouden worden. Maar in deze nood passeerde ik op een dag uw kapel en terwijl ik de mensen naar binnen zag gaan, dacht ik dat ik ook maar naar binnen moest gaan. Maar ik ben een arme invalide. Dus wachtte ik tot ze allemaal binnen waren, kroop naar binnen en ging op de galerij zitten. Ik kon er dan weer uit vóór de mensen eruit gingen, zodat ze niet op me zouden trappen.' Hij noemde toen de tekst, terwijl hij eraan toevoegde: 'En de Heere stelde me in staat te geloven tot mijn eigen bemoediging en troost.'

Een Arminiaanse dominee die zich bij de jongen bevond toen William Gadsby daar kwam, wist niet wat hij er van denken moest, maar Gadsby was diep ontroerd, daar hij zich bewust was van de grote eer die hem bewezen was. Maar hij werd ook diep vernederd daar hij zich herinnerde dat onder het houden van deze preek, zijn geest gericht was geweest op die rijke jongemannen.

'Ach, Heere', zei hij, 'terwijl mijn gedachten waren bij heren die op een beklede bank zaten, bent U bezig geweest op de trap van de galerij.'

Buiten Manchester werd Gadsby 'belasterd, belachelijk gemaakt, beschimpt' - en wel door mensen die het beter hadden moeten weten. Een van hen was een zekere John Pilling, die predikant was geweest in de Rossendale Valley sedert 1793 en die in hoge achting stond bij de oudere Baptisten. John Pilling sprak zeer verachtelijk over de zienswijze van Gadsby wat betreft Christus als lastdrager van Zijn volk, een essentiële waarheid van het Evangelie. Pilling zei: 'Sommige mensen maken van Christus een pakpaard.' Dit ontlokte aan Gadsby een lang antwoord op rijm:

*I wonder, John Pilling, that you are so vain,
To pour out contempt on Him that was slain,
Who bore the burden of guilt, wrath and sin,
Belonging to Zion, His spouse and His queen.*

*('Ik vraag me af, John Pilling, waarom je zo ijdel bent,
om minachting uit te storten over Hem Die werd geslacht.
Die de last droeg van schuld, toorn en zonde,
Voor hen die behoren tot Sion, Zijn bruid en Zijn koningin.')*

Zo was het ook gesteld met andere vooraanstaande predikanten van de Baptisten. In 1806 werden de vergaderingen van het Yorkshire en Lancashire Baptistische Genootschap te Accrington gehouden. Na de vergaderingen gingen sommigen van de predikanten de 'tea' gebruiken in het huis van Henry en Betty Hoyle in de Rossendale Valley. Hier woonden twee vriendelijke, hartelijke mensen die er genoeg in hadden om gedurende vijftig jaar Gods dienstknechten gastvrij te ontvangen. Mevrouw Hoyle deed alles wat ze kon om het naar hun zin te maken, maar terwijl ze de 'tea' klaarmaakte, kon ze het niet helpen dat ze hen hoorde praten over de man die pas gekomen was, William Gadsby. Niet lang daarvoor was ze het antwoord van William Gadsby aan Andrew Fuller tegengekomen.

Dat antwoord kwam overeen met har eigen gevoelens, dus ze kwamen overeen dat een van hen tegen hem zou schrijven.

Ten slotte kon die lieve oude godvrezende vrouw zich niet langer inhouden: U praat over de heer Gadsby?" vroeg ze. 'Ik heb hem nog nooit gezien of gehoord, maar ik heb zijn boek gelezen, en het bevat geheel mijn hart en ziel. Als de heer Gadsby een Antinomiaan is, dan ben ik er ook een, en u kunt tegen hem beginnen te schrijven als u dat wenst, maar hij is zo omtuind door het Woord van God dat u allemaal bij elkaar hem niet raken kunt.' Hier kwam er aan het gesprek een eind, maar haar raad werd opgevolgd en geen van hen durfde tegen hem te schrijven. William Gadsby zelf wilde niets te maken hebben met genootschappen.

Enigszins anders was de houding van de meest geziene van de oude predikanten van de *Particular Baptists* in Lancashire, de eerbiedwaardige John Hirst, die in die tijd al meer dan dertig jaar predikant was te Bacup. Hij had de wijze les geleerd: Die antwoord geeft eer hij zal gehoord hebben, dat is hem dwaasheid en schande.'

Een van de meest gerespecteerde hoorders van Hirst was een godvrezende, oude man, Richard Lord. Maar nu was zijn plaats al enige tijd elke zondag leeg gebleven.

Wat was er gebeurd? Wel, hij had gehoord dat er een godzalige predikant naar Manchester was gekomen en dus was hij erheen gegaan om hem te horen. Manchester was heel wat dichter bij zijn huis. De eerste keer was de tekst: 'Want de grote dag Zijns toorn is gekomen, en wie kan bestaan?' Gadsby legde eerst degenen opzij die niet zouden kunnen bestaan - de openlijke goddelozen, de moralisten, de eigengerechtigden, zij die de waarheid alleen in hun hoofd hadden. Daarna toonde hij hun aan wie zouden kunnen bestaan en hij beschreef de levend gemaakte ziel die overtuigd is van zijn zonde, afgesneden door de wet, hongerend en dorstend naar Christus, en opgewekt tot een hoop van zaligheid, alleen in de heerlijke Persoon van Christus en de volbrachte zaligheid. Na de dienst ging de oude Richard naar de consistoriekamer en zei tegen de predikant: 'Ik zal kunnen bestaan.'

Daar de weg naar Bacup heel slecht was in de winter en Manchester op een kortere afstand gelegen was van zijn huis, ging Richard keer op keer naar Manchester. Hij keerde dikwijls zeer getroost en gesticht naar huis terug. Toen het echter weer warmer werd, dacht hij: Ik zal teruggaan naar Bacup om te luisteren naar mijn oude leraar en hem vertellen welk een gezegende Godsgezant de Heere naar Manchester gezonden heeft.

Na de morgendienst, in de grote kamer waar de mensen hun middageten opaten en wachtten op de middagdienst, ging het gesprek tot zijn verrassing over William Gadsby. Sommigen zeiden dit, anderen weer wat anders, maar allemaal schenen ze het er over eens te zijn dat hij door de duivel gezonden was, zo vreselijk waren de verhalen die de ronde deden over hem.

De oude dominee zat met belangstelling te luisteren. Ten slotte wendde hij zich tot zijn oude vriend Richard Lord en hij informeerde of hij Gadsby had horen preken, en als dat het geval was, wat zijn mening was. Het antwoord van Richard was eigenaardig, maar wel heel duidelijk. Hij zei: 'Het is nu bijna veertig jaar geleden dat de duivel en ik goede vrienden waren en sinds die tijd hebben we veel conflicten gehad; maar als de duivel begonnen was mensen te sturen zoals de heer Gadsby om het Evangelie te preken zoals hij dat doet, waarbij hij de zondaar in het stof legt en de lieve Heiland verhoogt, dan zouden de duivel en ik voor altijd vrienden zijn! De oorlog zou voorbij zijn.'

De bejaarde predikant riep uit: 'Och Richard, is dat het geval?'

'Ja,' antwoordde hij, 'en ik heb nog nooit een man gehoord die zo vol en vrij en zo gezegend aansluit bij de ervaringen van een arme zondaar als de heer Gadsby.' Dit bracht stilte, daar het oordeel van de oude Richard onder de mensen zeer gerespecteerd werd.

Terwijl de tijd voortschreed, werd overvloedig vervuld wat in de Schrift staat: 'Als iemands wegen de HEERE behagen, zo zal Hij ook zijn vijanden met hem bevredigen.' De kracht van Gadsby's prediking, zijn liefderijke bezorgdheid voor de behoeftigen, wie het ook waren, maar bovenal de godsvreze en zijn beginselvastheid hadden een gunstige uitwerking. Lang voordat hij stierf werd hij geëerd in de stad Manchester, zo zeer zelfs dat toen hij op oudere leeftijd een been brak, de plaatselijke kranten dit beschreven als 'een openbare ramp'.

Een voorbeeld hiervan uit zijn eerste jaren in Manchester kan genoemd worden. Spoedig na de aankomst in de stad preekte een zekere heer B, een predikant van de Independenten, gedurig tegen hem. Toen Gadsby eens in Liverpool zou preken, haastte deze man zich naar Liverpool om de mensen voor hem te waarschuwen. 'Weg met het Antinomianisme' was zijn kreet. Zo groot was zijn ijver dat hij twee preken hield tegen Gadsby, een in de kapel in de Byrom Street en de ander in de Bethesda kapel. Bij een andere gelegenheid zond hij een vriend naar Liverpool om alles te doen wat hij kon om de deur van de kapel voor hem gesloten te houden. Enige tijd daarna verviel de heer B. tot zonde en hij werd uit zijn ambt als predikant van de kapel van de Independenten gezet. Hij bleef achter zonder vrienden om medelijden met hem te hebben of hem te helpen. Nu geloofde William Gadsby dat hij een kind van God was, niettegenstaande dit alles. Dus ging hij hem opzoeken om te zien hoe het met hem stond. Tot zijn vreugde merkte hij dat de Heere hem had gezegend met berouw. Gadsby was zeer verblijd toen hij hoorde hoe de Heere met zijn ziel gehandeld had. Het gevolg was dat de man die hem zo fel belastend en tegengestaan had, hem nu uitnodigde om op zijn preekstoel te preken. De tekst bij die gelegenheid was Job 34:22: 'Er is geen duisternis en er is geen schaduw des doods, dat aldaar de werkers der ongerechtigheid zich verbergen mochten.' Het gelukkig slot was dat ze in vrede met elkaar leefden tot aan Gadsby's dood toe.

HOOFDSTUK 11

PENNENSTRIJD

'O, de rijkdom van onvergelykelijke genade!' was een uitdrukking die dikwijls door Gadsby werd gebruikt tijdens het preken. Het essentiële belang van de leerstukken der genade was in zijn hart gebrand en dus hield hij ervan ze te verheerlijken en, als het nodig was, ze te verdedigen. Dit deed hem zijn pen opnemen. Het is merkwaardig dat een man die zo weinig onderwijs had genoten, kon schrijven zoals hij dat deed.

Spoedig nadat William Gadsby in Manchester was aangekomen, publiceerde dominee Edward Smith, predikant van de St. Luke's Church, een boek met de titel Paul against Calvin. Het bevatte een aanval op de calvinistische leerstukken met betrekking tot de genade. Op dit werk gaf de bekende predikant van de Independenten in Manchester, William Roby, een antwoord. Gadsby, die daar niet helemaal tevreden mee was, schreef een pamflet met als titel An Everlasting Task for Arminians ('an eeuwigdurende taak voor de Arminianen'). Van dit pamflet zijn een aantal drukken verschenen en men zegt dat er

nooit een antwoord op gegeven is. In feite is er op grond van de Schrift geen antwoord op te geven.

William Gadsby schreef: 'Ik ben ervan overtuigd dat juist naar gelang God Zijn onvergelijkelijke heerlijkheid aan zondaars ontsluit, zij in gelijke mate tot niets zullen wegzinken aan Zijn voeten, en Hem te verheerlijken zal het hoogtepunt van hun begeren zijn.'

Aan het einde schreef hij: Als de satan net zo genegen zou zijn om onnodige tegenwerpingen te maken tegen de soevereiniteit van God als de heer S., en als hij dezelfde gelegenheid zou hebben om zijn zienswijze aan de wereld bekend te maken door middel van de pers, zou hij dan de Almachtige niet op een even verfoeilijke wijze voor kunnen stellen... als de heer S. heeft gedaan?'

Het hele stuk eindigt met een satirisch gedicht en als ondertekening gebruikte Gadsby een naamdicht. Het enige antwoord van Edward Smyth was: 'Omdat de heer G. zich vergelijkt met een boer, zal ik hem voorbijlopen zoals een waakhond op een boerenerf dat zou doen!'

Een ander werk dat Gadsby spoedig zou publiceren, was *The Present State of Religion* (De Tegenwoordige Toestand van de Godsdienst'), met als ondertitel: 'Welke mensen worden ten onrechte Antinomianen genoemd?' Dit had de vorm van een dialoog tussen 'Waarheidslievende', 'Navorser' en anderen. Deze dialoog was eerder voorgelezen tijdens een vergadering van de kerk te Manchester, met als resultaat dat men eenstemmig vroeg om uitgave. In dit werk nam Gadsby een zeer scherpe brief schrijven ter verdediging van zijn standpunt in augustus 1806 en het eindigt met: 'Het lijkt erop dat de meeste predikanten denken dat er een onderscheid gemaakt moet worden tussen de schapen en de bokken, maar lijkt het er niet op dat het grootste deel van de predikanten in deze tijd aan de bokken geven wat aan de schapen toebehoort en wat aan de schapen toebehoort aan de bokken? Als ze immers enerzijds de onbekeerden toespreken, dan zeggen ze tegen hen dat ze op Christus moeten zien en in Hem geloven en dat ze gemachtigd zijn hun alle zegeningen van het Evangelie aan te bieden. Zo maken ze van het Evangelie een regel van het geloof en van de levenswandel voor de onbekeerden.

Anderzijds sturen ze de schapen naar de wet der werken, en ze zeggen tegen hen dat hun troost afhangt van hun wandelen naar de wet. En als er een arme ziel in duisternis verkeert door de macht van de wereld, het vlees, of de duivel dan zeggen ze hun dat ze "de oorzaak moeten wegnemen en de duisternis zal ophouden", in plaats dat ze hen naar Christus verwijzen en hun vertellen dat het des Vaders welbehagen is geweest, dat in Hem al de volheid wonen zou. Zo worden de bokken gestuurd naar de wet des levens en de schapen naar de letter die doot. Maar er zal weldra een dag van afrekening komen en duizend tegen een of het zal blijken dat sommigen van deze mensen over de muur zijn geklommen.'

Ook de leer van John Wesley, waarin de werken van invloed zijn op de rechtvaardiging, wordt ronduit afgewezen - citaten worden aangehaald uit de notulen van de Wesleyaanse Conferentie van 1770. 'Waarheidslievende' verklaart: 'Wees ervan verzekerd dat wat u en uw leidsman, de heer Wesley, zeggen over de zaligheid, zoveel verschilt van wat de woorden Gods zeggen als de hemel verschilt van de hel.'

The Present State of Religion werd zeer aanbevolen in de *Gospel Magazine* van 1809, zij het met de vreemde opmerking: 'Wie de heer Gadsby is, weten we niet.' Blijkbaar was het niet tot hen doorgedrongen dat hij de schrijver was van de hymns die ze in 1807 gedrukt

hadden. Maar de recensent van de *Evangelical Magazine* beweert: 'We hebben weinig traktaatjes gelezen over religieuze onderwerpen die meer aandacht verdienen dan dit stuk. Het is helder geschreven door iemand die goed onderwezen is. Het laat de ontboezemingen zien van een hart dat vervuld is met liefde voor een aanbiddelijke Jezus.' Grote lof dus van een krant die hoofdzakelijk afkomstig is uit de Engelse Staatskerk in een tijd dat de Dissenters (niet tot de Staatskerk behorende protestanten) in het algemeen veracht werden.

In hetzelfde jaar (1809) verscheen een meer uitgebreide recensie van William Gadsby's *Catechismus*. Gadsby gaf duidelijk aan wat de redenen waren van deze publicatie. Delen ervan waren genomen uit wat hij 'de *Catechismus van de Baptisten*' noemt, maar zijn vrees was dat deze catechismus woorden in een kindermond legde die het niet in staat was om die uit te spreken.

Hij geeft ons hiervan een voorbeeld: Wat is aanneming? Aanneming is een daad van Gods vrije genade waarbij we ontvangen worden in het gezelschap van Gods commentaar hierop is: 'Hier wordt het kind geleerd om zich te beschouwen als een kind van God dat recht heeft op al de voorrechten van Gods kinderen. Het wordt daardoor grootgebracht in een vals vertrouwen.'

Dit was voor William Gadsby altijd een teer punt. Hij hield erg veel van kinderen en was een groot voorstander van zondagsscholen, maar hij betreurde het dat kinderen werd geleerd dat ze kinderen van God waren zonder dat ze enige wezenlijke bevinding hadden van de wedergeboorte. Dit blijkt duidelijk uit zijn inleiding tot een selectie van hymns voor kinderen die hij in zijn later leven publiceerde. Hij vreesde ook dat er enige catechismussen waren die niet duidelijk waren wat de leer betreft.

Aan Gadsby's *Catechism* voegde hij toe *A Dialogue between a Parent and Child* (Een dialoog tussen een ouder en een kind'). Wat betreft deze dialoog stelt de *Gospel Magazine* vast dat het een helder verstand vertoont en een liefdevol hart', en het tijdschrift citeert een groot gedeelte van de dialoog. Het is jammer dat deze dialoog niet beter bekend is. Er staan heel mooie dingen in, bijvoorbeeld:

Kind: Wat deed u om uit die staat te komen?' (begerig om te weten hoe men aan de toekomende toorn kan ontsnappen.)

Vader: 'Wel, lief kind, we wisten niet wat we moesten doen, maar ten slotte werden we door de goede Geest Gods geleid om uit onze ziel te schreien tot God om genade, terwijl we zeiden: "God wees ons zondaars genadig. Heere, behoud ons, wij vergaan."

Kind: 'En kwam de Heere om u te verlossen?'

Vader: 'Ja, kind, het was de Heere Die ons leerde schreien, al wisten we niet dat Hij het was, en in grote liefde kwam de Heere Jezus Christus. Hij zocht ons en vond ons en verlost ons van het gaan naar de afgrond, en maakte ons zalig om Zijns Naams wil.'

Ongeveer aan het eind van 1810 preekte William Gadsby een serie van elf preken over Jacobus 1:25: 'Maar die inzielt in de volmaakte wet, die der vrijheid is, en daarbij blijft, deze geen vergetelijk hoorder geworden zijnde, maar een dader des werks, deze, zeg ik, zal gelukkig zijn in dit zijn doen.' Deze preken publiceerde hij onder de titel *The Perfect Law of Liberty* (De volmaakte wet der vrijheid') of: 'De heerlijkheid Gods geopenbaard in het Evangelie'. Zijn reden hiervoor was om 'God te verheerlijken in de echte troost en stichting van Zijn door bloed gekochte familie', en 'om het gezegende Evangelie te zuiveren van die godslasterlijke laster die de mensen erop geworpen hebben.' Hij voegt eraan toe: 'Het is een verschrikkelijk feit dat we leven in een tijd dat de beste naam die de

waarheid zoals ze is in Jezus kan verkrijgen onder de massa van de belijdende wereld die van Antinomianisme is.' In zijn inleiding spreekt hij over de ontzettende vervolging die hij had moeten verduren, en wel van godsdienstige mensen en predikanten, omdat hij zich verzette Evangelie als de zaligheid van de kerk en de regel des levens. 'Binnen deze periode van enkele maanden is er nauwelijks een wuft verhaal geweest dat in de laatste eeuw verteld is, of het is aan mij toegeschreven.' Hij voegt eraan toe: 'Ik heb de gewoonte het Woord des levens te preken, dichtbij en ver weg, zover als mijn krachten en omstandigheden dat toelaten; en er zijn veel mensen in verschillende plaatsen die zo zwak zijn dat ze niet naar me kunnen komen luisteren en sommigen van hen betuigen dat het Woord aan hun ziel gezegend is. Nu geeft dit, moet u weten, grote aanstoot aan sommige predikanten, vooral als de mensen het durven wagen om blijk te geven van hun afkeer voor wat half Arminiaans is, en willen hebben dat Christus en Die gekruisigd steeds aan hen gepredikt wordt.'

Zo moest deze geëerde dienstknecht van God zijn Meester volgen door goed gerucht en kwaad gerucht.

In **The Perfect Law of Liberty** verwijst hij naar een 'drie-shilling pamflet', dat door John Stevens, een predikant van de Particular Baptists, tegen hem geschreven was. Dit pamflet had als titel *Doctrinal Antinomianism Refuted* ('Dogmatisch Antinomianisme weerlegd'). In zijn antwoord maakt Gadsby zijn standpunt heel duidelijk: 'Ik belijd dat ik vind dat het meer tot Gods eer is om te handhaven dat het heerlijke Evangelie, in al zijn Goddelijke takken, de volmaakte wil van God in Christus Jezus, als Koning van Sion en Hoofd van de kerk bevat. En dat dit gezegende Evangelie in zijn eigen natuur al de heiligheid en schoonheid van al de wetten bevat die ooit vanaf Gods troon werden afgekondigd en toch de wetten in heerlijkheid overtreft. En als ik, omdat ik dat denk en geloof, moet worden gebrandmerkt met het scheldwoord ANTINOMIAAN, en beschouwd wordt als een vijand van de wet, dan hoop ik dat de Heere mij wil ondersteunen onder zulk een verwijt en mij in staat wil stellen om me te verheugen in die dingen die niet aan het wankelen gebracht kunnen worden, en in de heerlijkheid van dat Koninkrijk dat niet bewogen kan worden. Ik hoop dat Hij mij genade wil schenken om Hem te dienen op aangename wijze, met eerbied en Goddelijke vreze. Laat de lezer nauwkeurig 2. Korinthe 3 en Hebreeën 12 onderzoeken.'

Men zou zich af kunnen vragen hoe Gadsby de tijd vond tijd vond voor zulke veel-omvattende ondernemingen als we denken aan al zijn herderlijke werkzaamheden en zijn vele predikbeurten plaatselijk en in de buurt en ook nog eens per jaar een reis naar Londen.

John Gadsby heeft zijn schema van predikbeurten als volgt omschreven: 'Als predikant werkte hij onvermoeibaar. Behalve dat hij vier keer per week in zijn eigen gemeente in Manchester voorging, preekte hij jaren achtereen vier of vijf keer gedurende de week, en dat week in week uit. Na drie keer thuis gepreikt te hebben op de zondag, liep hij altijd op maandagmorgen naar Rochdale, 11 mijl van Manchester, gebruikte het middagmaal. Daarna liep hij 2 á 3 mijl verder om daar 's middags te preken. Hij keerde dan terug naar Rochdale en preekte daar 's avonds. Op dinsdag liep hij terug naar Manchester om 's avonds voor zijn eigen mensen te preken. Op woensdag liep hij naar Bolton, Oldham, Stockport, Pendlebury, of een andere plaats waar hij 's avonds preekte. Op de donderdag ging hij op weg naar weer een andere stad om te preken, op vrijdag keerde hij naar huis terug. De week daarop zorgde hij voor een hulpprediker voor zijn eigen gemeente op de

dinsdag, en hij maakte dan die week een rondreis, bijna altijd te voet, naar Blackburn, Preston, Accrington, Rossendale enz. enz.

Geen wonder dat J.H. Philpot in *The Seceders* zegt: 'Zijn energie, zijn lichamelijke vitaliteit en zijn ijver in het verspreiden van het Evangelie schijnen bijna bovenmenselijk... Geen mens, denk ik, leidde ooit een inspannender leven.'

We moeten eraan denken dat zovele van zijn reizen te voet werden afgelegd. En van de wegen door de heidevelden naar Yorkshire kon een schrijver zelfs een eeuw later nog zeggen: 'Als het mooi weer was, dan waren deze wandelingen, al waren ze eenzaam, niet onprettig. In feite is het wandelen in de zomer over een hoofdweg door de heidevelden als de maan schijnt een van de bekoorlijkste dingen die men zich voor kan stellen. Maar als men moet vechten tegen een bijtende wind, was het een wrede, meedogenloze bezigheid, want op de gure, onbeschutte heidevelden die aan Saddleworth grenzen, doet de wind geen moeite om een mens te ontwijken, maar ze gaat dwars door hem heen en raast voort.'

De velden van Lancashire

HOOFDSTUK 12

JEHOVAH-JIREH - DE HEERE ZAL HET VOORZIEN

Het was uit een vol hart dat William Gadsby schreef: 'In elke behoefte zal Hij rijkelijk voorzien.' En hoe overvloedig was hij daar het bewijs van gedurende zijn eerste jaren in Manchester!

In het eerste jaar, op 28 juni 1806, werd er weer een baby geboren, de eerste jongen. Het gezin telde nu vier kinderen. De kleine jongen werd Ebenezer genoemd. William Gadsby schreef: 'We waren het spoedig eens over de naam van de jongen. We zullen hem Ebenezer noemen; want tot op vandaag heeft Jehovah, de *Ik ben*, onze weg voorspoedig gemaakt. Moge de Heere ons dankbaar maken en ons vervullen met lof voor Hem, Die getrouw is en vol van genade.'

Zijn gebed was: 'Moge de jongen en zijn moeder, en ook zijn zusters, tezamen met hun onwaardige vader, de rijke prijs verkrijgen.'

Nog twee zonen zou het gezin compleet maken - de bekende John (geboren 1808) en William (geboren 1811).

Men zegt dat moeilijkheden zelden alleen komen, en William Gadsby zou daarvan het bewijs zijn. Behalve de hevige tegenstand van zijn vijanden, waren er moeilijkheden die door de Voorzienigheid beschikt waren. Het waren armoedige tijden, het brood was duur, het was moeilijk om de eindjes aan elkaar te knopen. Hij kon van zijn inkomen zijn gezin niet onderhouden. In Hinckley was hij er veel beter aan toe. Zijn vijanden waren er zeker van dat hij door uithongering gedwongen zou worden om het preken op te geven.

Om de dingen nog erger te maken, werd er bij hem ingebroken. Hij vond dat hij dit verdiend had, omdat hij in een slechte stemming naar bed was gegaan, zonder dat hij met zijn gezin gebeden had. Maar, zoals hij zei, hij 'stropelde voort.'

Ook voor zijn gemeente was het een moeilijke tijd en daar kwam nog bij dat er een schuld rustte op de kapel. Bovendien ging de kapel aan één kant verzakken. Er moest een huis tegenaan worden gebouwd om haar overeind te houden. In dat huis gingen hij en zijn gezin wonen. 'We waren een arm stelletje', zei Gadsby.

Ten slotte beseftte hij dat hij zijn gemeente moest samenroepen. Zijn voorstellen schrikten hen op: hij zou zijn oude handel als manufacturier weer opvatten, hij wilde geen last zijn voor zijn kerk, maar hij en zijn gezin konden zo niet in leven blijven. Dit plan werd haastig verworpen en er werd besloten dat zijn salaris gelijk moest zijn aan wat er door hen die zaken deden op z'n minst werd verdiend. Vanaf die tijd werd nooit meer over geld gesproken. Misschien mag hier gezegd worden dat gedurende de tijd dat hij predikant was, hij regelmatig de helft van zijn salaris aan de armen gaf. Dit was een punt waar hij altijd krachtig de nadruk op legde, namelijk dat als de Heere het hart van een mens aanraakt, Hij ook zijn portemonnee aanraakt. Toch, niettegenstaande de hardheid van de tijden, waren de uitreddingen die William Gadsby ontving in de weg der voorzienigheid, vele. Een voorval dat plaatsvond spoedig nadat hij in Manchester was aangekomen, zal dit verduidelijken.

Toen hij zijn zaak opgaf, was hij nog een paar sommen geld verschuldigd. Op een dag verscheen een van zijn schuldeisers en hij eiste twintig pond (wat gelijk is aan duizend pond nu.) William Gadsby had dat bedrag niet. Hij beloofde dat hij hem de volgende maandag zou betalen - hoe, dat wist hij niet. Onmiddellijk bezocht hij verscheidene personen die geld aan hem verschuldigd waren, maar er kwam geen geld. Daarna bezocht

hij enkele vrienden met het verzoek hem twintig pond te lenen, maar zonder succes. Geprikkeld merkte hij op: 'Ze kunnen allemaal beter medelijden met me hebben, dan mij helpen. Als een man wil weten hoeveel vrienden hij heeft dan kan hij het beste proberen wat geld van hen te lenen!'

Verdere pogingen bleken evenzeer vruchteloos, en de vrijdag kwam met schijnbaar geen hoop om de twintig pond terug te betalen. William Gadsby merkte op: 'Op alles scheen twintig pond geschreven te zijn - op het plafond, op de muren, in het vuur, op de borden, op de gezichten van mijn vrouw en kinderen. Ik voelde me werkelijk ellendig.' Bovenal maakte hij zich zorgen over de eer en heerlijkheid van God; maar hoe kon hij zijn belofte vervullen en de twintig pond betalen? Psalm 73 scheen het meest gepast voor zijn geval. Terwijl hij niet kon slapen, niet kon eten, niet kon lezen, kreeg hij weinig troost van zijn vrouw: 'Je hebt altijd gepraat en gepreekt over de kracht van het geloof. Ik denk dat je zelf nu wat geloof nodig hebt.'

William Gadsby's wrange commentaar was: 'Ze stond op uit haar stoel en ging wat rammelen tussen haar potten en ketels.' Mijn vrouw, zei hij bij zichzelf, is een goede christelijke vrouw, maar ze denkt dat werken het beste bewijs van geloof is. Mevrouw Gadsby voelde zich werkelijk diep gegriefd, omdat geen van hun vrienden hun iets wilde lenen.

'Drie keer moeten preken op de zondag, en geen tekst - twintig pond moeten betalen op de maandag en geen geld. Wat moest ik doen? Lange tijd zat ik met mijn hoofd in mijn handen en toen viel ik op mijn knieën, en ik geloof dat ik zei: "Heere, help mij", wel honderd keer, want ik kon niets anders zeggen.'

En de Heere hielp hem - op een merkwaardige wijze.

De tekst op zondag kon natuurlijk geen andere zijn dan: 'Heere, help mij!' 's Morgens voelde hij veel vrijheid in het preken. Een van zijn voorbeelden was die van een diaken die executeur was van twee weeskinderen, maar die ertoe verleid werd om het geld voor zichzelf te nemen. Zijn geest werd daarmee voortdurend gekweld en hij begon te drinken. Hij verloor zijn gemoedsrust, zijn karakter werd geruïneerd en hij stierf met de reputatie van een schurk. De preek was na de morgendienst nog niet af, dus sprak hij er 's avonds weer uit. 'Ik had over "Heere, help mij" wel een hele week kunnen preken', zei hij.

Na afloop van de avonddienst stond er een jonge man te wachten onder aan de preekstoel. Nadat hij naar de consistoriekamer was geleid, vertelde hij zijn verhaal. Zijn moeder was gestorven en had hem al haar geld nagelaten, behalve vijf pond voor een arme oude vrouw en twintig pond voor dominee Gadsby. De vijf pond had hij betaald maar, zo zei hij: 'Omdat ik dacht dat niemand het wist, besloot ik u de twintig pond nooit te geven. Maar terwijl u vanmorgen sprak over die gemene executeur voelde ik mij als door de bliksem getroffen. Ik heb nu de twintig pond meegebracht. Hier is het geld. Neem het alstublieft aan, en vergeef me.'

Het was nu William Gadsby's beurt om 'als door de bliksem getroffen te zijn.' Terwijl de twintig gouden pondstukken in zijn hand werden gedrukt, beefde hij over heel zijn lichaam. Toen hij zich naar huis gespoed had, spreidde hij het geld uit voor zijn vrouw en loofde zijn God: 'Hij heeft mijn gebed verhoord en mij geholpen, en ik zal op God vertrouwen zo lang als ik leef.'

William Gadsby's uiteindelijke commentaar was: 'Als dat kleine gebed "Heere, help mij", uit het hart van een van Gods kinderen die in nood verkeert, komt, dan kunnen noch mensen, noch duivelen, noch engelen de kracht ervan vertellen. Het heeft me behalve de twintig pond duizenden zegeningen gebracht.'

Dit interessante verhaal is keer op keer gepubliceerd, gewoonlijk met de titel *The Little Prayer*: 'Lord, Help Me' (Het kleine gebed: 'Heere, help mij').

In 1883 publiceerde de *Book Mission*, die christelijke lectuur naar het leger en de vloot stuurde, 50.000 exemplaren.

Ongeveer in dezelfde tijd had William Gadsby nog een merkwaardig bewijs van de belofte: 'Mijn God zal al uw nooddrift vervullen.' Vanaf het begin ging hij een keer per jaar in Londen preken. Nadat hij pas kort in Londen was, ontving hij een sombere brief van zijn vrouw. De laatste shilling was uitgegeven. Maar op dat moment had Gadsby zelf geen geld beschikbaar.

Tot niemand werd er een woord over gesproken, maar in afhankelijkheid werd de brief uitgespreid voor het aangezicht des Heeren. Onderweg naar de kerk bracht hij op diezelfde dag een bezoek aan een huis en daar vertelde men hem dat een paar jonge mensen zo gezegend waren onder zijn prediking dat zij zijn vrouw een geschenk wilden geven. Zo schonken ze hem negen bankbiljetten van een pond. Diezelfde avond overhandigde een dominee in het huis waar ze logeerden hem twee bankbiljetten van een pond. Dus ontving mevrouw Gadsby spoedig het geld dat ze nodig had.

Bij een andere gelegenheid, toen ze in grote nood waren en al het geld dat ze in huis hadden slechts één guinea was, moest William Gadsby van huis om te gaan preken. Het geld was in een van zijn zakken en, juist voordat hij vertrok, stond mevrouw Gadsby erop dat hij een ander pak aan zou trekken en natuurlijk bleef het geld achter.

Juist die avond ontmoette hij een man die eens gezegd had dat hij hem graag een kogel door z'n hoofd wou schieten. Het was nodig om het schieten van een kogel door het hoofd van zo'n booswicht als Sadsby.'

Dezelfde man gaf hem nu een guinea cadeau. Dit was buit die behaald werd op de dag van de strijd', merkte Gadsby op, let toont aan dat niets bij de Heere onmogelijk is.' Hierin zag William Gadsby een bijzondere betoning van Gods genade en vriendelijkheid. Hij wist dat mevrouw Gadsby thuis een guinea nodig had en dat haar man die van huis was, ook een guinea nodig had - en Hij doorzag weldadig in beide.

Een plaats waar William Gadsby dikwijls preekte gedurende de eerste tijd in Manchester was Liverpool - samen met Manchester waren dit op Londen na de grootste steden van Engeland. Liverpool werd toen nog beschreven als een zeer mooie stad. Het land was trots op haar industrie en ondernemingsgeest en ze toonde opvallende tekenen van haar rijkdom, haar resultaten en kracht. Liverpool was ook de voornaamste haven van Engeland en ze lag op een afstand van iets meer dan veertig mijl van Manchester.

Eens ging mevrouw Gadsby om gezondheidsredenen logeren in Liverpool. De dokters wilden dat ze de zeelucht zou proberen. Haar man ging met haar mee.

Hij dacht 's zaterdags naar Manchester terug te keren, maar hij werd overgehaald om 's zondags in Liverpool te preken. James Lister zou zijn plaats in Manchester waarnemen.

Het nieuws verspreidde zich als een lopend vuurtje door de stad. Een predikant van de Baptisten, een aanhanger van Fuller, was zo ontstemd dat hij iedereen tegen Gadsby waarschuwde, met als resultaat dat het bezoek op een merkwaardige wijze werd bekendgemaakt. 's Morgens waren er nog niet zoveel kerkgangers, 's middags waren er meer en 's avonds was de kapel overvol. Velen kwamen natuurlijk uit nieuwsgierigheid. Maar hiermee niet tevreden, waarschuwde dezelfde predikant de bad tegen het boek van Gadsby, *The Gospel the Believer's Ruk of Conduct*. Het gevolg was dat tussen de twintig á dertig exemplaren van het boek werden besteld.

Bij een andere gelegenheid preekte een predikant van de Independenten tegen Gadsby - en dus gingen menigten naar hem luisteren in de Lime Street. Nu had hij zijn tekst genomen uit Efése 2:19-20, en het Woord werd bijzonder gezegend in een zekere Fleming, een meubelmaker. Hij had gedurende drie jaar in grote zielen nood verkeer, maar werd nu in vrijheid gesteld.

Een andere man werd eens op weg gestuurd om te verhinderen dat Gadsby in een van de kapellen in Liverpool zou preken. Daar zijn opdracht mislukte, dacht hij dat hij zelf eens naar deze eigenaardige prediker zou gaan luisteren. Later gaf deze aan hem een guinea.

Gadsby preekte dikwijls in de kapel in de Matthew Street. Eens preekte hij in de Caxton drukkerij en eens in de *All Saints' Church*, een Anglicaanse kerk. Het was een zeldzaam iets voor een Predikant van de Baptisten in die dagen om te preken in een Staatskerk. Hoe dat tot stand gekomen is, weten we niet. Of in deze kerk of in een andere kerk preekte hij op een Goede Vrijdag en zei: Deze dag is wat we gewoonlijk Goede Vrijdag noemen. Nu als het de Heere zou behagen enige van uw zielen te zegenen, dan zou het inderdaad een goede vrijdag voor u zijn.'

Bij zijn eerste bezoeken aan Londen preekte William Gadsby gewoonlijk voor Jonathan Franklin in de Redcross Street. Deze bezoeken duurden in die tijd een maand, en dikwijls stonden de mensen in de rij om in de kapel te komen voor de volgende dienst, terwijl de vorige dienst nog niet was afgelopen - zo groot was de begeerte naar het Woord.

In 1807 (of 1808) preekte hij in zijn geboorteplaats Attleborough ter gelegenheid van de begrafenis van zijn moeder.

Maar ook de naburige steden en dorpen bezocht hij regelmatig - te voet. Daaronder was ook Saddleworth, een dorpje in de heuvels niet ver van Oldham. De eerste keer dat hij daar heen ging, zou hij preken in een schuur. Bij aankomst kon hij zich echter de naam niet herinneren van de persoon die hem uitgenodigd had en hij zwierf enige tijd rond in het dorp. Ten slotte vroeg hij aan een vrouw of er hier of daar in de buurt gepreekt werd. De vrouw geleidde hem naar de schuur, om tot haar verbazing te bemerken dat hij de prediker zou zijn. Maar meer dan dat, de prediking werd in het bijzonder gezegend aan haar ziel, en aan vele anderen. Dit leidde ertoe dat er een kerkje in het dorp werd gesticht, een van de ongeveer veertig die onder Gods zegen door Gadsby werden gesticht in Lancashire en Yorkshire. Saddleworth was ook de laatste plaats buiten Manchester waar Gadsby voor zijn sterven preekte.

In Oldham werd een preek zo gezegend dat mensen er nog jaren na zijn dood over spraken. Bij deze gelegenheid passeerden twee vrienden die op weg waren naar huis de kerkklok. Geen van hen kon begrijpen wat er met de klok verkeerd was gegaan; de klok was een eind voor. Spoedig echter beseften ze dat er niets mis was met de klok - maar Gadsby had gepreekt tot even voor tien uur. 'Wel,' zei een van hen, 'de preek was zo gezegend voor mijn ziel dat ik geen idee had dat ze langer duurde dan gewoonlijk.'

In Stockport woonde een godvrezende vrouw, die Hopwood heette en tegelijkertijd met Gadsby gedoopt was in Coventry. Toen ze vernam dat hij in Manchester gekomen was, nodigde ze hem uit om in de kelder waarin ze woonde, te komen preken. Toen hij daar echter aankwam, nodigde een man hem uit om in zijn huis te preken, en ongeveer twintig à dertig personen kwamen daar bij elkaar om de dienst bij te wonen. Na de dienst maakte Gadsby zich klaar voor de lange wandeling naar Manchester, maar een vriendelijke

kleermaker, Hall genaamd, vroeg of hij wilde blijven slapen. Men vreesde dat hij hierdoor klandizie zou verliezen – van kerkmensen en vormelijke Dissenters - maar hierna nam zijn klandizie alleen maar toe. Al de tijd dat Gadsby naar Stockport ging, logeerde hij bij de heer Hall.

De laatste keer dat hij naar Stockport ging was op 1 november 1843, toen hij tot zijn groot verdriet ontdekte dat zijn oude vriend overleden was. 'Ik zal niet lang, na hem gaan', riep hij uit, wat ook zo bleek te zijn.

Bij een van zijn bezoeken aan Stockport trachtte een bende buiten de kerk de gemeente bang te maken door met stenen op de muur te krassen, terwijl anderen riepen dat het dak instortte. Dit verwekte opschudding, maar er werd niemand gewond.

Het was tijdens een van zijn bezoeken dat William Gadsby hoorde van een soldaat die ten onrechte veroordeeld was tot wrede stokslagen. Gadsby hield een speciale preek en zamelde geld in, en betaalde om de man uit het leger te krijgen.

Maar misschien hadden zijn bezoeken aan Rochdale de meest blijvende uitwerking.

HOOFDSTUK 13

ROCHDALE

Bijna twaalf mijl ten noorden van Manchester bevindt zich de stad Rochdale - nu opgenomen als deel van het grotere Manchester. Tweehonderd jaar geleden veranderde de plaats snel van een rustig marktstadje in een dichtbevolkte industriestad. Wat plaats vond in Manchester, vond op kleinere schaal plaats in Rochdale. De katoen zwaaide ook hier de scepter.

Rochdale had sinds 1775 een kapel van de Baptisten in Town Meadows. Sedert 1786 was Thomas Littlewood er predikant- een waardige, hoffelijke, en eerbiedwaardige man, zij het dat hij enigszins werd beïnvloed door de algemene theologie die nu het kerkgenootschap aantastte.

In mei 1807 preekte William Gadsby voor het eerst in Rochdale, waar sinds 1775 een kapel van de Baptisten stond in Town Meadows. De oude William Robinson, een minzaam en zeer geacht man, was lid van de baptistengemeente in Rochdale. Op een zondag vertelde hij aan een van de andere leden dat hij de vorige zondag naar Manchester was geweest om de nieuwe predikant, die Gadsby heette, te horen. De nieuwe predikant was hem zeer aanbevolen door een oude vriend.

Wat William Robinson daarna zei was zeer opmerkelijk. Hij zei: 'Ik moet werkelijk zeggen dat Gadsby de beste predikant is die ik ooit gehoord heb' - terwijl hij toch vele uitstekende predikanten gehoord moet hebben. Hij ging verder: 'Ik werd nooit eerder zo gezegend onder welke predikant dan ook. Hij preekt geen nieuw Evangelie. Het is het oude Evangelie, dat op zo'n wijze verklaard wordt dat het gezegend tegemoetkomt aan de gevallen van de beproefde kinderen des Heeren.

Aangemoedigd door Robinson, ging de man tot wie hij had gesproken, de volgende zondag zelf luisteren. Ook hij werd gezegend onder de prediking en bracht een goed verslag mee terug. Het gevolg was dat hij steeds weer ging, waarbij anderen hem vergezelden, tot op een zondag velen in de consistoriekamer kwamen zeggen de volgende zondag naar Manchester te gaan.

Toen een van de diakenen dit hoorde, was hij blijkbaar bezorgd, omdat er zo velen gemist zouden worden bij de diensten in Town Meadows. Maar ook hij had een begeerte om

William Gadsby zelf te horen. Het gevolg was dat hij hun predikant, Littlewood, verzocht Gadsby uit te nodigen om in Town Meadows te preken als hij weg was. Tot hun grote verbazing weigerde hun dominee kwaad. Littlewood was een goede man, maar hij had valse geruchten over Gadsby gehoord en hij was bevooroordeeld tegen hem. 'Hij is een vijand van het kruis van Christus', riep hij. Hij dacht ten onrechte dat Gadsby een Antinomiaan was. De diaken zelf was zeer teleurgesteld en verdrietig en zijn vrienden waren zeer ontevreden.

Hierna begonnen er steeds meer mensen naar Manchester te gaan. Gadsby werd gevraagd om op een boerderij, die aan een van de vrienden behoorde, te komen preken. Zo kwam het dat Gadsby op een maandag in mei 1807 voor de eerste keer preekte in Rochdale. De hoeve en ook de schuur waren niet groot genoeg om de schare te bevatten en dus werden de diensten gehouden in een weiland achter de schuur. Er waren twee diensten en in elke dienst was de tekst: 'Maar die inziet in de volmaakte wet, die der vrijheid is, en daarbij blijft, deze geen vergetelijk hoorder geworden zijnde, maar een dader des werks, deze, zeg ik, zal gelukzalig zijn in dit zijn doen' (Jak. 1:25).

Na de middagdienst dromden de mensen samen rond een oude godvruchtige man, James Law, wiens gangen al meer dan vijftig jaar hemelwaarts gericht waren. Wat dacht hij van de preek? 'Ik heb nooit aangenamer preek gehoord', was zijn antwoord. Dit zijn de kostelijke waarheden van God waarbij ik moet leven en sterven.'

Ook van de avonddienst werd gezegd dat 'heel de bejaarde geestelijke familie van God zeer getroost en verheugd bleek te zijn.' Dit was dus geen liefde voor een nieuwigheidje of opwinding. Er was een tijd gekomen in Lancashire, en in andere delen van Engeland, dat Gods volk verlangde iets diepers, iets klaarders te horen, iets dat profijtelijker voor hen was dan ze gewoon waren geweest te horen.

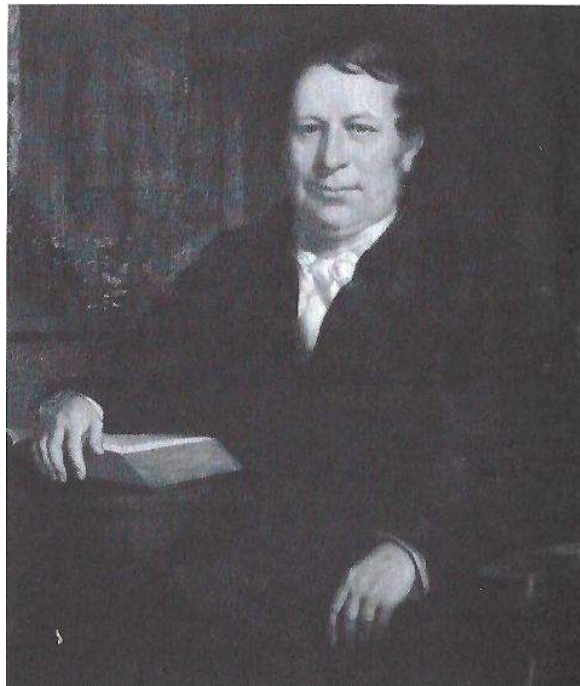
Onder de samengekomen luisteraars die dag bevond zich een veertienjarige jongen, die **John Kershaw** heette. Het was de eerste keer dat hij William Gadsby gehoord had, en hij was diep onder de indruk. Indrukwekkend vond hij met name de hymn van Watts die aan het einde van de dienst gezongen werd: Shall we go on to sin?' ('Zullen we doorgaan met zondigen?'). Op ernstige en vurige wijze las de prediker de regels:

*Forbid it, mighty God!
Nor let it e'er be said
That we, whose sins are crucified,
Should raise them from the deal.*

*'Verhoed het, machtig God!
En laat het nooit gezegd worden
Dat wij van wie de zonden zijn gekruisigd,
Ze weer uit de doden zouden opwekken.'*

Hoe waar is dit voor het leven en de getuigenis van William Gadsby - én van John Kershaw!

4. Een levensbeschrijving van John Kershaw werd voor het eerst uitgegeven in 1870 en is vele malen herdrukt. In 1970 verscheen *Waar gij uw voetstap zet*, een Nederlandse biografie van de hand van J.A. Saarberg

Vanaf deze tijd begon William Gadsby één keer per maand in Rochdale te preken op een maandagavond en steeds meer mensen gingen naar hem luisteren. Het is droevig dat een predikant deze mensen stempelde als 'evangeliehorzels'. Hij adviseerde Thomas Littlewood om elk lid van de kerk af te snijden die William Gadsby steunde.

De predikant te Town Meadows was zo onverstandig om deze dwaze raad op te volgen en spoedig werden negen leden uit de kerk gezet. Anderen volgden hen spoedig en weer anderen voelden zich zo gekwetst dat ze nooit meer aan de bediening van het Heilig Avondmaal te Town Meadows wilden deelnemen. Dit was werkelijk zoals iemand opmerkte voor velen een 'hartverscheurende zaak'.

De afgescheiden leden en hun vrienden begonnen nu bij elkaar te komen, eerst op een boerderij, en later in een schoollokaal, tot er ten slotte een kapel werd gebouwd - *Hope Chapel*.

Na enige tijd gingen negen personen met elkaar een kerk vormen en met hen werden er zes personen gedoopt. Onder deze zes bevond zich de jonge John Kershaw, nu zestien jaar oud. Gedurende vijftig jaar zou hij de geëerde predikant zijn van de kerk waarvan hij nu lid werd.⁴

Nadat hij gesproken had voor hen die zich als leden bij de kerk voegden, werd John Kershaw ondervraagd door William Gadsby en een predikant uit Londen. Gadsby luisterde naar zijn verslag en stelde hem daarna verscheidene vragen over de leerstukken en over zijn standpunt wat betreft de ordonnantiën. De laatste vraag was: 'John, je bent erg jong en je zult blootgesteld worden aan vele valstrikken en verleidingen. Denk je dat je staande kunt blijven en geen schande zult brengen over jezelf en de zaak van God en de Waarheid?'

Zijn antwoord zal de predikanten verrast hebben: 'Ja, de Heere zal mij behoeden en bewaren; zoals Paulus zei: Ik vermag alle dingen door Christus Die mij kracht geeft.'

William Gadsby gaf door een glimlach zijn goedkeuring te kennen, en zijn vriend zei: 'Ik ben geheel tevreden.'

Het verslag dat John Kershaw geeft van de doopplechtigheid en de stichting van de kerk geeft ons een goed inzicht hoe William Gadsby toen was als predikant.

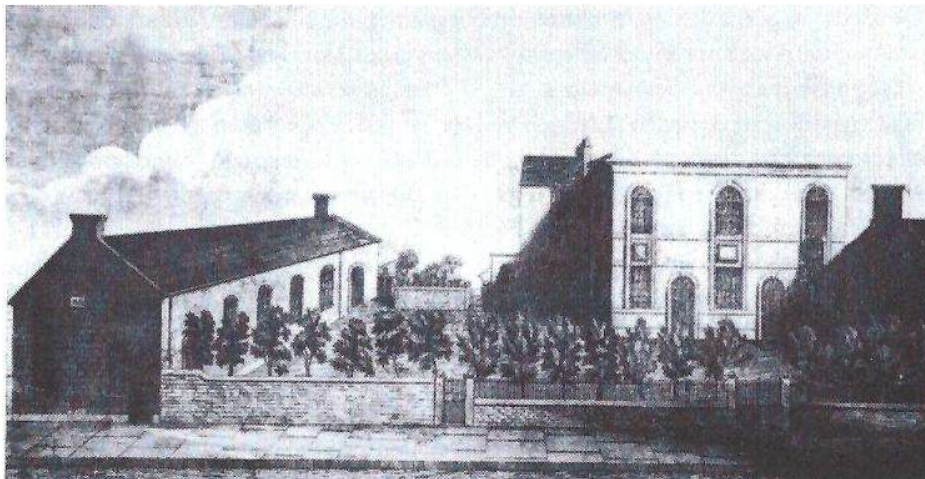
De vastgestelde dag was de woensdag in de pinksterweek, 24 mei 1809. De dienst werd gehouden in de open lucht en een beekje in het veld van een boer werd gebruikt voor het dopen. Bijna tweeduizend mensen kwamen bij elkaar en William Gadsby preekte vanaf de oever van een waterreservoir. De tekst was Johannes 5:39: 'Onderzoekt de Schriften, want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben, en die zijn het, die van Mij getuigen.'

John Kershaw vermeldt: 'Gadsby was toen ongeveer achtendertig jaar en de kracht van zijn stem was zodanig dat het geluid te horen was op bijna een mijl afstand, maar de woorden konden dan niet meer onderscheiden worden.'

Na de preek werden de zes gedoopt in de beek door onderdompeling, en een uur later werd er in de boerderij een kerk gesticht met de negen die al gedoopt waren. Daarna werd het Heilig Avondmaal gevierd.

John Warburton, die lid was van Gadsby's kerk in Manchester, werd aangesteld als predikant, en de fundamenteen werden gelegd voor een kerk. Deze werd geopend door William Gadsby die een zeer gezegende preek uitsprak met als tekst: *'Ik zal het huis Mijner heerlijkheid heerlijk maken'* (Jes. 60:7).

De Hope Chapel met de zondagsschool en de pastorie in Rochdale (1810)

William Gadsby onderhield altijd een nauwe betrekking met de Hope Chapel, tot aan zijn dood toe. Hij preekte er dikwijls, terwijl John Kershaw in Manchester preekte. En vele jaren later was het de jongen die William Gadsby doopte in de beek op die gelukkige dag in mei 1809 die hem zou begraven en de begrafenispraak zou houden.

Gelukkig kwam er een goed eind aan het verhaal van Thomas Littlewood en William Gadsby. John Kershaw schrijft over Littlewood: 'Hij leefde lang genoeg om te zien dat Gadsby geen vijand was van het kruis van Christus, maar een van de grootste strijders in

zijn dagen voor de eer en de heerlijkheid van de Persoon des Middelaars en een volbrachte zaligheid. 'De laatste zondag dat Thomas Littlewood in Town Meadows voorging (1817) had hij slechts een paar mensen om naar hem te luisteren. Terwijl hij zich zeer neerslachtig voelde, werd hem verteld: 'Wees niet ontmoedigd, de heer Gadsby preekt in de Hope Chapel vandaag en velen van onze mensen zijn naar hem gaan luisteren.' Toen hij dit hoorde, zond hij zijn zoon om William Gadsby uit te nodigen voor het ontbijt de volgende morgen, maar in Gods verborgen voorzienigheid, stierf hij voordat de tijd van het ontbijt daar was.

John Kershaw komt tot de volgende conclusie: 'Ik twijfel er niet aan dat als de heer Littlewood een paar jaar langer had geleefd, Gadsby en hij elkaar intiemer hadden leren kennen, wat een troost voor hemzelf en vele anderen zou zijn geweest.'

HOOFDSTUK 14

MENIGMAAL OP REIS

Terwijl de lange Napoleontische oorlogen zich naar hun einde sleepten, was Engeland vermoeid en de tijden waren zwaar. Bovendien was de zomer van 1811 was bijzonder slecht. In dat jaar vonden de Luddite-rellen plaats: volgelingen van een zekere Ned Ludd, die in bendes opereerden, vernielden pas geïnstalleerde machines, omdat ze geloofden dat deze hen van hun levensonderhoud beroofden. Veel mensen waren werkloos en verarmd. Engeland verheugde zich weliswaar over de nederlaag van Napoleon en zijn rampzalige terugtocht uit Moskou in 1812, maar de oorlog met Amerika had helaas een nadelige invloed op de aanvoer van katoen en alleen al in Manchester moesten 32 van de 38 katoenfabrieken sluiten.

Wat het gevolg daarvan was, kan men zich voorstellen. Een bittere koude winter volgde. De rivier de Thames was gedurende acht weken bevroren, en het daarop volgende jaar werd Engeland getroffen door de ergste koude sinds mensenheugenis. In sommige delen van het land lagen er sneeuwbanken van zes meter dik. In april 1814 heerste er een kortstondige vreugde in het hele land bij het verslaan van Napoleon en zijn verbanning naar Elba. De huizen waren versierd met lauwerkransen, in de vensterbanken stonden gekleurde kaarsen, de kerkklokken luidden en de bevolking danste en zong.

Het was tegen deze achtergrond dat William Gadsby zonder ophouden doorging met preken. Het patroon dat zich had ontwikkeld en hiervoor al beschreven is, werd bijna zonder verandering voortgezet. Voortdurend preekte hij in de omgeving, maar daarnaast bracht hij ook af en toe een bezoek aan Midden-Engeland en het zuiden.

Een plaats waar William Gadsby dikwijls preekte was Slaithwaite, waar een gemeente gesticht werd in 1816. Een paar mensen waren gezegend onder Charles Bamford, die preekte in de oude Pole Moor kapel (waarvan John Warburton eens verlangde de predikant te worden.) Na de dood van Bamford moesten ze zich afscheiden, omdat de nieuwe predikant een wettisch tintje aan zijn preken gaf. Eerst kwamen ze bij elkaar in een huis, maar ten slotte bouwden ze een grote kapel wat gepaard ging met veel tegenstand.

Net voordat ze 'verdreven waren naar de woeste heuvels en bergen om een beetje voedsel op te pikken waar ze maar konden', hadden ze kennism gemaakt met William Gadsby. Hij was naar Yorkshire gereisd om een begrafenis te leiden, en het kleine overblijfsel wilde hebben dat hij voor hen preekte. Ze zeiden: 'De God van deze man zal onze God zijn en

Zijn volk zal ons volk zijn.' Er ontstond tussen hen een nauwe band die bleef bestaan tot aan de dood van Gadsby. Hij ging er dikwijls heen om te preken. Toen Gadsby eens in Slaithwaite ging preken, was het zulk bar weer dat de postkoetsen niet konden rijden en hij moest een afstand van tien mijl lopen tot aan zijn knieën in de sneeuw. Toen hij aankwam, waren zijn ledematen totaal verstijfd.

John Gadsby schrijft: 'Hij was zeker overvloedig in het werk des Heeren, want honderden zondaars, van wie er nu velen de heerlijkheid zijn binnengegaan, werden onder zijn bediening gebracht uit de duisternis tot het licht en van de zonde en de satan tot God. Terwijl ze ontdekt werden aan hun verloren en rampzalige staat als zondaars, gingen ze tot God roepen om genade en konden ze niet rusten totdat genade aan hun ziel werd geopenbaard, wat dikwijls het geval was onder zijn prediking. Hij legde de nadruk op de noodzakelijkheid van de toepassing van de wet op het geweten van de zondaar door de Heilige Geest, waarbij de zondaar ervan overtuigd werd dat hij een zondaar tegen God was en de eeuwige toorn verdiende en afgebracht werd van de wereld, zijn eigen-ik en van alles buiten Christus en Zijn verzoening. Hij was echter ook een geestelijke Barnabas, die troost verschaftte aan treurende en die aan hen die waren gaan gevoelen dat ze niets bezaten om te betalen, een volle en vrije zaligheid verkondigde, zonder geld en zonder prijs.'

R.F. Chambers, historicus van de Strict Baptists - schrijft hierover: 'Ver en wijd, over de bergen en door de dalen, steeds weer de verraderlijke moerassen overstekend, en de kale heuvels beklimmend om het een of ander afgelegen plaatsje te bereiken, preekte hij het Woord waar zich ook maar een gelegenheid voordeed. In huizen en schuren, in kapellen van verschillende kerkgenootschappen, hier of daar een groep verzamelend, tot de weinigen velen werden, en gemeente na gemeente ontstond. Door heel het land van Lancashire, Yorkshire, Cheshire en Derbyshire, werd kapel na kapel gebouwd. Men zegt dat hij het middel was om meer dan veertig gemeenten in dit deel van het land te stichten. Welke andere predikant heeft zo'n staat van dienst? Waar kan in de annalen van de *Particular Baptists*, of van welke andere groep christenen ook, een groter voorbeeld van apostolische ijver gevonden worden? Men heeft nooit recht doen wedervaren aan de herinnering, of de bediening, of het zendingswerk van deze machtige dienstknecht van God.'

Dit is ongetwijfeld de reden dat J.C. Philpot hem de 'apostel van het Noorden' noemde.

Tijdens een van zijn tochten vond het volgende voorval plaats. Toen William Gadsby op reis was om te preken, voegde een andere predikant zich bij hem, en spoedig waren ze in een diep gesprek gewikkeld. Zoals gewoonlijk streed Gadsby voor een levende, persoonlijke bevinding van de waarheid, en de noodzaak om daar deelgenoot van te zijn. Zijn metgezel daarentegen dacht dat het voldoende was om God aan Zijn woord te houden en te betrouwen op de blote letter van de waarheid. Na enige tijd, vermoeid van hun reis, waren ze blij een herberg te ontdekken waar ze konden uitrusten en iets eten en drinken. De andere predikant was maar al te blij om naar binnen te gaan. Hij werd echter tegengehouden door Gadsby. 'Waarom de moeite doen om naar binnen te gaan?' riep hij uit. 'Volgens uw opvattingen is het goed genoeg voor ons om buiten te blijven en te lezen wat er op het uitgangsbord geschreven staat.'

Reizen met de postkoets

Jaar na jaar waren er de langere reizen in de dienst van zijn Meester. De grote eeuw van de postkoets was net begonnen. Elk jaar bracht hij een bezoek aan Londen waar hij een welkome bezoeker was. In het jaar 1813 maakte hij een bedeltocht omdat de kapel te Manchester nog steeds schuld had. In het kerkboek van Manchester vinden we een aantekening van 13 november: 'Voor William Gadsby voor zijn uitgaven tijdens zijn bedeltocht in Londen en in het land gedurende 17 weken en 4 dagen – 37 pond en 7 stuiver.' Hoeveel van deze tijd ononderbroken was en hoe lang hij in Londen doorbracht, weten we niet. Daar William Huntington pas overleden was, verwelkomden velen van zijn vroegere hoorders het bezoek van William Gadsby met vreugde.

Gadsby was vastbesloten om met Gods hulp honderd pond mee terug te brengen. 'Dat krijg je niet voor elkaar', zei een vriend. Dat moet', was het antwoord. Dikwijls preekte hij drie keer in de Redcross kapel van Jonathan Franklin. De kapel was altijd overvol en hij moest dikwijls over de stoelen klauteren om de preekstoel te bereiken. Bij een gelegenheid weigerde de man die toezicht hield bij de deur hem binnen te laten, omdat hij hem niet herkende. Hij zei dat het geen zin had om te proberen een plaats te krijgen.

Zo velen nodigden hem uit om hun huis te bezoeken voor een bijdrage dat hij onmogelijk daaraan kon voldoen, en dus moest hij daarmee ophouden.

Toen kwam een man naar het adres waar hij logeerde. 'Is de ambassadeur uit Manchester hier?' vroeg de man en hij liet vijf pond achter. Op straat duwde een persoon twee pond in zijn hand. Een eindje verder zei een ander: 'Neemt u mij niet kwalijk dat ik u op straat aanspreek, maar hier is een pond.'

Toen hij terugkwam bij de kapel en hij zich met moeite een weg baande door de menigte, gaf de een na de ander hem geld. Zoals hij zelf zegt: 'Ik kwam thuis met een volle beurs. Ik vertrok uit Manchester en verwachtte honderd pond te krijgen, maar ik geloof dat toen

ik terugkwam, het bijna vierhonderd pond was. Toen het hier aan de vrienden bekend werd, waren ze verbaasd over Gods goedheid.'

De notulen van de kerk vertellen het volgende: 'Juli - november. Ontvangen aan giften door de heer Gadsby in het land - 457 pond en 7 stuiver.'

In 1810 bezocht William Gadsby voor het eerst de oude stad Bath, die beroemd is om haar Romeinse baden. Bath was in die tijd het centrum voor de hogere kringen. De talrijke prachtige regentenhuizen dateren uit deze periode. Er waren hier ook veel mensen actief geweest in het evangeliseren. De gravin van Huntingdon had hier een kapel gesticht. Thomas Haweis leefde nog en preekte daar - 'de oudste evangelische geestelijke in Engeland'. William Jay preekte in de stad voor een grote gemeente van de Independenten.

Een aantal mensen in de oude kapel van de Particular Baptists in de Somerset Street waren vertrouwd geraakt met de geschriften van William Gadsby. Zijn boeken en opvattingen werden geliefd totdat uiteindelijk een groep 'Gadsbyieten' uit de kerk werd gezet - hun misdaad werd beschreven als Antinomians'. Datzelfde jaar bezocht William Gadsby Bath. Zij die uit de kerk waren gezet, vonden een plaats om godsdienst-oefeningen te houden in de Parsonage Lane, waar Gadsby's vriend Edmund Robins preekte tot zijn verhuizing naar Londen. Een kapel werd door deze groep gebouwd in de York Street, tegenover de beroemde baden. De kapel werd door Gadsby zelf geopend. Het was gedurende een van zijn bezoeken aan Bath dat hij uitgenodigd werd om te preken in de nabijgelegen stad Trowbridge. Ze hoopten dat voor die gelegenheid de kapel van de Baptisten gebruikt kon worden, maar vreemd genoeg was het juist de nieuwe predikant daar, Richard Davies uit Liverpool, die geprobeerd had Gadsby uit die stad weg te werken. Het resultaat was dat hij veel vrienden verloor, dat hij zelfs had moeten vertrekken. Nu was hij in Trowbridge en het was ondenkbaar dat hij zijn kapel zou uitlenen aan deze "Antinomiaan". Dus preekte Gadsby uiteindelijk in de kapel van de Unitariërs. Blijkbaar was dit de enige kapel die gehuurd kon worden. Iemand die daar aanwezig was, beschreef de gebeurtenis dertig jaar later: De kerk was meer dan vol. Gadsby las zijn tekst: "Heere, leer ons bidden." Zo'n preek had ik nog nooit eerder gehoord. Ik ontving zoveel bemoediging, dat ik mijn weg met blijdschap reisde.'

Er was een groep in Trowbridge geweest die gedwongen was om zich af te scheiden van de kapel in de Back Street, omdat ze de prediking daar onvruchtbaar vonden. Gewoonlijk kwamen ze bij elkaar in een pakhuis, maar voor een gelegenheid zoals deze was het pakhuis veel te klein. Dit waren de mensen die spoedig **John Warburton** als hun predikant zouden beroepen en die later de **Zion kapel** bouwden. Die avond', zei William Gadsby, 'werd het begin van de gemeente gevormd over wie John Warburton nu gesteld is.'

William Gadsby was in die dagen dikwijls in het nabijgelegen Devizes. Zijn prediking bleek zeer geliefd te zijn in het westen. Gadsby's vriend John Handforth kwam vanuit het noorden naar Devizes om daar predikant te worden in 1813. William Gadsby leidde de bevestigingsdienst.

Blijkbaar gaf de heer Handforth een wonderbaarlijk verslag van de weg die de Heere met zijn ziel gehouden had. Gadsby boog zich over de preekstoel en zei tegen de mensen: 'Daar, mijn vrienden, God heeft een man door de hel naar jullie gebracht en ik hoop niet dat jullie hem weer naar de hel zullen sturen vanwege jullie gedrag jegens hem.'

De tekst van Gadsby was: 'Bij welken Mijn woord is, die spreke Mijn woord waarachtiglijk' Jer. 23:28). Een luisteraar schrijft: 'Toen hij aan zijn onderwerp begon, scheen elke zin met kracht te komen. De leer die hij naar voren bracht, was zo gepast voor mijn toestand dat het scheen of het zuiver zaad was, gestrooid in goede aarde, of als een nagel die gestoten is op een vaste plaats door de grote Meester der vergaderingen. Ik kan me niet veel meer herinneren van de preek, maar dit kan ik wel zeggen, dat ik nooit de herinnering kan verliezen van de reuk van wat ik toen hoorde. Hoe meer ik het Woord van God las, hoe meer ik ervan overtuigd was dat het de waarheid Gods was, machtig door de kracht van de Geest.'

Dezelfde luisteraar schrijft dat hij in 1815 William Gadsby weer gehoord had in Hilperton, dichtbij Trowbridge. De tekst was: Die machtig ben te verlossen.' Verder schrijft hij: De stormen van de Geest bliezen op hem en hij sprak als een man die van God geleerd is, als iemand die met gezag bekleed is.'

In later jaren werd de Zion Chapel in Trowbridge gebouwd en William Gadsby kwam hier bij verschillende gelegenheden preken. Misschien is het opmerkelijkste getuigenis van de genadige kracht en uitwerking van de prediking van Gadsby in deze tijd dat van John Warburton zelf, voordat hij aan zijn lange reis begon om de taak van zijn pastoraat in Trowbridge aan te vangen: 'Op de dinsdagavond ging ik luisteren naar mijn lieve vriend en broeder. Gadsby, en ik ben nooit de tekst en de preek vergeten. O, hoe werd mijn ziel onder de tekst en preek gezegend, in het bijzonder gedurende veertien of vijftien jaar. De woorden waren uit Spreuken 5: 15-17: "Drink water uit uw bak, en vlooden uit het midden van uw bornput. Laat uw fonteynen zich buiten verspreiden, en de waterbeken op de straten. Laat ze uwe alleen zijn, en van geen vreemden met u."

En ik geloofde echt dat er niemand in de kapel was voor wie het bestemd was, behalve ik. O, met welk een heilig genoegen en verwondering zat ik te luisteren naar de heerlijke dingen die hij voortbracht. Het was als Gods mond die tot mijn ziel sprak, en ik ontving het als een plechtige opdracht voor mij om mee te nemen naar Trowbridge en ik ondervond nog enige honderden keren daarna dat het tot bemoediging was in zeer diepe zaken van wanhoop aangaande mijn leraarschap (...) Ik moet bekennen dat ik in heel mijn leven nooit een preek heb gehoord die voor mij zo lange tijd tot zegen is geweest, want ze hielp me er altijd uit als ik eraan ging wanhopen of ik ooit weer zou kunnen preken.'

Dit waren John Warburtons eigen woorden. En Warburton was geen vleier! Wat moet er dan een genadige kracht in die preek geweest zijn, als ze honderden keren terugkomt, als het gewicht en de autoriteit ervan bijna vijftien jaar bij je blijft!

HOOFDSTUK 15

GADSBY'S HYMNS

'Bezig te zijn met het gelukzalig genoegen om de lofzangen te zingen van God, ook met de geest en met het verstand, is een zegen die Gods uitverkorenen eigen is' (het oorspronkelijke voorwoord van Gadsby's hymns).

Tegen het eind van de achttiende eeuw was het zingen van hymns vast ingeburgerd in de gemeenten die de Staatskerk in Engeland verlaten hadden. Maar in vroeger dagen was het een kwestie geweest die het kerkgenootschap van de Baptisten door verdeeldheid

verscheurd had. Het punt was niet of men hymns zou zingen of dat men het zingen beperkt moest houden tot het zingen van de psalmen, maar veeleer of er eigenlijk wel gemeenschappelijk gezongen mocht worden. In de tweede helft van de zeventiende eeuw is er heel wat strijd gevoerd over dit onderwerp. De bezwaren die tegen het gemeenschappelijk zingen werden aangevoerd, waren onder andere: we zijn verlost van het gebedenboek, maar nu vervangen we het door een andere liturgie die bestaat uit verzen; niet allen die zingen kunnen echt de bevinding van de woorden beleven, enzovoort. Er waren zelfs zulke dwaze ideeën als: het zou goed zijn als de dominee de hymn of de psalm alleen zong, of: het zou goed zijn als de gemeente spontaan de bevindingen van het hart in het gebed of lofprijzing zong! Tegen het eind van de achttiende eeuw behoorde dit strijdpunt tot het verleden - als het niet in de kapel was, dan toch in ieder geval in de kerk. Het zingen was algemeen geaccepteerd.

Toch had de vermaarde **dr. Gill** het raadzaam gevonden om dit punt op te helderen in zijn geloofsartikelen: *'We geloven ook dat het zingen van psalmen, gezangen en geestelijke liederen een inzetting is van het Evangelie die door gelovigen uitgevoerd moet worden; maar wat betreft de tijd, plaats en de wijze waarop, behoort iedereen vrijgelaten te worden in het gebruik ervan.'*

Hoewel William Gadsby tijdens zijn leven het meest bekend was als prediker, is hij nu in Engeland toch het meest bekend door zijn hymnboek dat gevoelsmatig bekend staat als 'Gadsby's'. William Gadsby's 'Selection of Hymns for Public Worship (Selectie van Hymns voor het zingen in de eredienst)' moet wel het oudste hymnboek zijn dat nu nog in gebruik is. Het wordt nog steeds gebruikt in 150 gemeenten in Engeland en overzee. De laatste jaren is er een opvallende belangstelling voor Gadsby's hymnboek in de Verenigde Staten en enkele groepen kerkgangers zijn begonnen het te gebruiken.

De eerste selectie -1814- bevatte 670 hymns waarvan de laatste 157 hymns door William Gadsby zelf gedicht waren. De eerste 513 hymns omvatten een fascinerende verzameling, blijkbaar voor het grootste deel genomen uit de hymnboeken die toen in gebruik waren, waarin hymns van Dr. Watts en Joseph Hart domineren. De gouden eeuw van het dichten van hymns liep juist ten einde.

Behalve dr. Watts en dr. Doddridge, hadden al de hymnschrijvers gedurende de afgelopen vijftig jaar geleefd, en mannen zoals Medley, Cowper en Newton waren in 1814 nog maar pas gestorven. Dus waren er nauwe schakels met het verleden. Newton zou nog in leven zijn geweest toen Gadsby voor het eerst in Londen preekte. Enkele van de hymnschrijvers waren zelfs nog in leven.

Alles bij elkaar genomen zijn er dichters van de Kerk van Engeland, Baptisten, Independenten, Methodisten en Hernhutters. Blijkbaar was de enige maatstaf van Gadsby dat de hymns een betrouwbare, gezonde, bevindelijke waarheid bevatten. Het is duidelijk dat Gadsby geen kenner van hymns was. Van zovele van de hymns wordt geen dichter vermeld.

Gadsby noemt twee redenen dat zo'n zwak sterfelijk wezen het waagt om een selectie van hymns te publiceren. De eerste reden was van praktische aard. De gemeente te Manchester gebruikte drie verschillende hymnboeken: de Psalms and Hymns van dr. Watt, de selectie van Rippon en de hymns van Hart. Van het laatste boek bestonden bovendien verschillende uitgaven met verschillende bladzijnummering, zodat het soms moeilijk voor de gemeente was om een hymn te vinden. De tweede reden was de belangrijkste en dat was een geestelijke reden. Het was de begeerte van Gadsby en van anderen om 'een selectie van hymns te bezitten in een boek, vrij van Arminianisme, en

gezond in het geloof, zodat de kerk gesticht en God verheerlijkt mocht worden.' Zijn ongenoegen met de hymnboeken die in gebruik waren, drukt hij scherp uit: 'Hoewel sommige van de hymns de waarheden Gods goed uitdrukken, zijn er andere, vooral onder de hymns in de boeken van dr. Watts en Rippon, die zo'n wettisch geluid voortbrengen alsof ze in een zekere smidse gesmeed zijn' - dit was een duidelijke steek voor John Wesley, wiens kapel in Londen bekend stond als 'the Foundery' (de Smidse').

Sinds 1807 had het belangrijke *Gospel Magazine van de Engelse Staatskerk* (eens onder de redactie van Toplady) hymns gedrukt die geschreven waren door William Gadsby onder de schuilnaam 'een Nazarener'. Een aantal hymns van andere schrijvers verschenen voor het eerst in de *Gospel Magazine*, zoals 'Rock of Ages' (Vaste Rots van mijn behoud').

In juli 1824 publiceerde William Gadsby de *Nazarene's Songs* (liederen van de Nazarener'). Deze bundel bestond uit de hele oorspronkelijke selectie van 1814 en bovendien III hymns van hemzelf. In zijn voorwoord gaf hij als commentaar: 'De volgende hymns werden op verschillende tijden geschreven, onder verschillende gmoedsgesteldheden – God weet het – dat ik niet zo ijdel en zo verward dat ik deze hymns publiceer onder de dwaze verwaandheid dat ze de grote aantallen hymns die al gepubliceerd waren en waarmee de kerk van Christus nu gezegend is, in werkelijke waarde zouden overtreffen of zelfs maar evenaren. Het hoogste doel dat ik op het oog heb, is een hoop dat de Heere Zich misschien zal verwaardigen Zichzelf te verheerlijken door ze te zegenen aan de een of andere treurende in Sion. Als ze aan dit doel beantwoorden, dan zal mijn arbeid in de Heere niet ijdel zijn geweest. Daar ik een simpel mens ben, moeten mijn lezers verwachten dat deze hymns in een eenvoudig, sober kleding verschijnen, en moet men niet in de geringste mate verrast zijn te ontdekken dat het dichtwerk maar stuntelig is.' Gadsby geeft aan soms een regel van een andere dichter te hebben overgenomen. Deze regels werden heel eerlijk aangegeven door aanhalingstekens.

Het is de gewoonte geworden om met geringschatting te spreken over William Gadsby als hymnschrijver. Dr. Julian zegt in zijn omvangrijke *Dictionary of Hymnology* over Gadsby's hymns dat ze 'weinig poëtisch vuur bezitten en dat het rijm in een groot aantal gevallen gebrekkig is'.

Carey Bonner zegt in zijn boek *Some Baptist Hymnists*, als hij Gadsby noemt samen met enige anderen, dat 'hun pogingen om hymns te schrijven zich niet hebben kunnen handhaven, gedeeltelijk omdat de godsdienstige uitdrukkingen die ze gebruikten nu ouderwets zijn, of omdat hun hymns hoogdravend waren of tekort schoten in poëtische eenvoud, of omdat ze te zelfonderzoekend van karakter waren.'

Zelfs John Gadsby zegt: 'Geen van deze hymns waren opvallend wat de dichterlijke schoonheid ervan betreft, maar vele zijn van onschatbare waarde wegens de gezonde, dogmatische en bevindelijke waarheden die ze bevatten.'

Naar onze vaste overtuiging zijn Gadsby's eigen hymns ondergewaardeerd. Het is droevig dat tot voor kort geen van zijn hymns zijn verschenen in de bekende evangelische hymnboeken, terwijl hymns van Rooms-Katholieken, Unitariërs en andere twijfelachtige theologische achtergronden welkom waren. Het stemt dankbaar dat 'Immortal honours' ('Onsterfelijke eer') en in mindere mate '(O what matchless condescension!' O, welk een weergaloze nederbuigende goedheid') beter bekend worden.

We beseffen dat er hier en daar een verkeerd ritme, verkeerde toonval, of verkeerde uitdrukking te bespeuren valt, maar sommige van de hymns zijn zeer mooi, zowel poëtisch als dogmatisch. Enkele voorbeelden hiervan:

*Behold a scene of matchless grace,
'Tis Jesus in the sinner's place;
Heaven's brightest Glory sunk in shame,
That rebels might adore His name*

*'Aanschouw een schouwspel van weergaloze genade,
Het is Jezus in des zondaars plaats;
's Hemels schitterendste Glorie zonk in schande,
Opdat rebellen Zijn Naam mogen vereren.'*

*Endless blessings on the Lamb!
Broken hearts, repeat the same;
His dear heart was broken too,
When He bore the curse for you.*

*'Eindeloze lof het Lam!
Gebroken harten, herhaal hetzelfde;
Zijn dierbaar hart werd ook gebroken,
Toen Hij voor u de vloek droeg.'*

*En:
What a divine harmonious sound
The gospel trumpet gives;
No music can with it compare;
The soul that knows it lives.*

*'Welk een Goddelijk harmonieus geluid
Geeft de Evangelie trompet;
Geen muziek kan ermee vergeleken worden;
De ziel die het kent, leeft.'*

Natuurlijk overtreft Immortal honours' ze allemaal. Wat een gelegenheid moet het zijn geweest toen het bij Gadsby's eigen begrafenisdienst gezongen werd door een menigte van tweeduizend zielen.

*Immortal honours rest on Jesus' head
My God, my Portion, and my living Bread;
In Him I live, upon Him cast my care;
He saves from death, destruction, and despair.*

*'Onsterfelijke eer rust op Jezus' hoofd;
Mijn God, mijn Deel, en mijn levend Brood;
In Hem leef ik, op Hem werp ik mijn zorg;
Hij redt van dood, vernietiging en wanhoop.'*

De Evangelical Times van november 1993 vertelt in een artikel over William Gadsby een interessant verhaal. Enige tijd voor zijn dood ging de bekende dr. Martyn Lloyd Jones voor in het Hinckley van Gadsby, toen tijdens de dienst 'Immortal honours' werd gezongen. Hij was onder de indruk en verzocht het laatste vers nog een keer te zingen.

In 1825 stelde de Gospel Magazine eerlijk vast dat de hymns van Gadsby een frisse aanwinst vormden op de reeds bestaande hymns. 'Al is het dichtwerk onopgesmukt - het is ongekunsteld en het vloeit in een gemakkelijke en natuurlijke toon. En wat ook voortreffelijk is, is de rustige sierlijkheid, die plechtstatige ader van Goddelijke waarheid, en de kracht en brandende geest die het gehele werk karakteriseert.' Hiermee stemmen wij van harte in.

In november 1838 verscheen er een nieuwe uitgave van Gadsby's hymns met een supplement van 102 nieuwe hymns die door William Gadsby uitgezocht waren. Het aantal hymns kwam nu alles bij elkaar uit op 772.

In de eigen hymns van William Gadsby valt de nadruk op de *lieflijk nodigheden* van het Evangelie. Terwijl Gadsby gebrandmerkt wordt als een 'Hyper-Calvinist' dichtte hij toch:

*Come, whosoever will,
Nor vainly strive to mend;
sinners are freely welcome still
To Christ, the sinner's Friend.*

*'Kom, wie er ook maar wil.
En probeer niet te vergeefs u te verbeteren;
Zondaars zijn nog vrijelijk welkom
Bij Christus, de Vriend van de zondaar.'*

En:

*The vilest sinner out of heil,
Who Jives to feel his need,
Is welcome to a throne of grace,
The Saviour's blood to plead.*

*'De vuilste zondaar uit de hel,
Die zijn nood gaat gevoelen,
Is welkom tot een troon van genade,
Om te pleiten op het bloed van de Heiland.'*

We vinden er diepzinnige verklaringen in van dogmatische waarheden, van de onderscheidende leerstukken van verkiezing en voorbeschikking; hymns over de wet en het Evangelie, en het hogere gezag van het Evangelie als een regel des levens; en hymns met de diepten en hoogten van persoonlijke bevinding. De selectie van Gadsby is hoofdzakelijk een bevindelijk hymnboek en is als zodanig zeer bemind geweest onder

Gods volk. Een bijzonder kenmerkende trek is de grote geloofsverzekering in zijn hymns. Bijvoorbeeld:

*Jesus is my great High Priest;
Bears my name upon His breast;
And that we may never part,
I am sealed upon His heart.
,*

*Jezus is mijn grote Hogepriester;
op Zijn borst draagt Hij mijn naam;
En dat we nooit kunnen scheiden,
Ik ben verzegeld op Zijn hart.'*

*By His own atoning blood,
He my wounded spirit cured;
Washed and made me white as snow;
Cleansed me well from top to toe.
,*

*Door Zijn eigen zoenbloed,
Heelde Hij mijn gewonde geest;
Reinigde mij en maakte mij wit als sneeuw;
Waste mij wel van top tot teen.'*

*En:
That I might be saved from heil,
Vengeance on my Saviourfeil; B
athed in blood was Christ for me;
Loved me from eternity.*

*'Opdat ik gered mocht worden van de hel,
Viel toorn op mijn Heiland;
Christus baadde in bloed voor mij;
Beminde mij vanaf de eeuwigheid.'*

Veel verhalen die aan bepaalde hymns verbonden zijn, zijn nauwelijks geloofwaardig. Zo is het hoogst twijfelachtig of Toplady zijn *'Rock of ages'* inderdaad geschreven heeft toen hij beschutting vond tegen de regen in de kloof van een rots – ook al is er nu nog een gedenkplaat om de plaats aan te geven.

Over Gadsby's eigen hymns zijn slechts een paar verhalen. Mevrouw Gadsby was eens naar de markt en had haar man achtergelaten om op een van de kinderen te passen. Hij probeerde een hymn te dichten, maar het kind vroeg om aandacht. Terwijl hij door de kamer heen en weer liep met het kind op zijn arm, probeerde hij de verzen van de hymn op te schrijven.

*Lord, I freely would confess,
I am all unrighteousness;
Base and vile, from head to feet;*

Full of pride an self-conceit.

*'Heere, ik wil oprecht bekennen,
dat ik een en al onrechtvaardigheid ben;
laag en vuil van hoofd tot voet;
vol van trots en eigenwaan.'*

William Gadsby zei dat de hymn als titel moest hebben: *'Het Boze Kind'*.

Eens zag Gadsby een jongen die met zijn klompen vastzat in een kleiput. Hoe meer hij worstelde, hoe dieper hij wegzonk. Ten slotte slaagde Gadsby erin hem eruit te trekken, maar de jongen moest zijn klompen achterlaten. Het commentaar van William Gadsby was:

'Het is precies als met een arme zondaar die het doodvonnis in zijn geweten ontvangen heeft. Hoe meer hij worstelt om zich te bevrijden en de toorn van God in zijn geweten kwijt te raken, hoe dieper hij wegzinkt in de schuld, tot ten slotte die lieve Heere hem uit de modder en de klei optrekt en zijn voeten op een Rots zet. Maar hij kan er zeker van zijn dat hij zijn klompen achter moet laten.' Het was dit voorval dat hem deed dichten:

*Yes, without a clog of day,
I'll go singing all the way;
And the church above shall know,
Jesus brought me safely through.*

*'Ja, zonder een klomp van klei,
ga ik zingend heel mijn weg;
En de Kerk hierboven zal weten,
Dat Jezus me er veilig door geleid heeft.'*

Misschien is het interessantste verhaal over Gadsby's eigen verzen wat er gebeurde in 1831. Op een dag ging een man in Londen een kaaswinkel binnen om wat kaas of spek te kopen. Het gekochte was gewikkeld in enige beschadigde bladen van de hymns van Gadsby - gedegradeerd tot pakpapier. Toen de man het uitpakte, las hij de woorden:

*Pause, my soul, and ask the question,
Art thou ready to meet God?*

*'Rust even, mijn ziel, en stel de vraag,
Bent u bereid God te ontmoeten?'*

De Heilige Geest bekrachtigde deze woorden zo op zijn consciëntie, dat hij overtuigd werd van zijn staat als zondaar en uiteindelijk gebracht werd tot een zaligmakende kennis van Christus.

Het schijnt dat voor Gadsby zelfde meest geliefde hymn nummer 158 in zijn selectie was, gedicht door Walter Shirle en gebaseerd op een oorspronkelijk hymn door James Allen. Ook aan deze hymn is een verhaal verbonden. Eens werd Gadsby plotseling ziek nadat hij gepreekt had. Gedurende de nacht zegende de Heere hem met veel liefde en vreugde en de hymn werd zeer dierbaar voor hem gemaakt.

*Sweet the moments, rich in blessing,
Which befpre the cross I spend,
Life, and health, and peace possessing
From the sinner's dying Friend;
May I sit for ever viewing
Mercy's streams in streams of blood;
Precious drops my soul bedewing,
Plead and claim my peace with God!*

*'Zoet de ogenblikken, rijk in zegen,
Die ik doorbreng voor het kruis,
Leven, en gezondheid, en vrede bezittend
Van de stervende Vriend van de zondaar;
Mag ik voor eeuwig bewonderen
De stromen van genade in stromen van bloed;
Kostbare druppels bedauwen mijn ziel,
Bepleiten en eisen mijn vrede met God!'*

De baas des huizes waar hij logeerde werd geroepen, en terwijl deze zich terug-haastte naar zijn vrouw, zei hij: 'De heer Gadsby sterft. Hij is zo gelukkig. Hij is nu zeker in de hemel.' Gadsby herstelde echter. Sindsdien gaf hij deze hymn altijd op met een bijzondere plechtstatigheid. Hymn nummer 158 werd ook gezongen bij de begrafenisdienst van William Gadsby.

Welke melodieën werden oorspronkelijk gezongen bij de hymns van Gadsby? Dit is op zichzelf een zeer uitgebreid onderwerp, en we moeten ons daar niet aan wagen. Het is voldoende te zeggen dat zeer weinige van de melodieën die nu geliefd zijn, toen gezongen werden, en zeer weinige van de melodieën die toen gezongen werden, zijn nu bekend. Er was een zeer populair melodieënboek bij de Selectie van Rippon, en ongetwijfeld werden er vele melodieën gebruikt die met de hand waren overgeschreven. Een aantal van de melodieën werd in mineur gezongen, en vele schijnen op een veel hogere toonhoogte gezongen te zijn dan de hymnmelodieën van tegenwoordig. Het was pas in 1927 dat er een Companion Tune Book ('Bijbehorend melodieënboek') werd gepubliceerd bij het hymnboek van Gadsby. De meeste van de melodieën waren niet geschreven in de tijd van Gadsby.

Duidelijk is in ieder geval dat er geen instrumentale begeleiding was in Manchester. William Gadsby was afkerig van het gebruik van instrumenten in de eredienst. Maar Manchester kreeg de reputatie dat ze er prachtig zongen. Na een bezoek aan de oude kapel van zijn vader in 1892 blikte de bejaarde John Gadsby als volgt terug: 'O, het zingen! Hoe rolde het door me heen, waarbij de dagen van een halve eeuw geleden in mijn herinnering terug kwamen! Ik hoor soms dat er goed gezongen wordt in andere plaatsen; maar in Lancashire is het zingen ongeëvenaard!'

HOOFDSTUK 16

EEN PERIODE VAN ZEGEN EN HET GROTE VERDRIET

Het jaar 1815 is een van de bekendste jaren in de Engelse geschiedenis. Het is het jaar van de omverwerping van Napoleon en het verslaan van het Franse leger in de Slag bij Waterloo. Het land was blij bevrijd te zijn van twintig lange oorlogsjaren. Maar er was zeker geen eind gekomen aan de problemen van Engeland. Het land was uitgeput en het had schuld. De werkloosheid was hoog - wat hoofdzakelijk te wijten was aan de mechanisatie van de industrie en aan de aantallen soldaten die gedemobiliseerd waren aan het eind van de oorlog. Magere oogsten en de Korenwetten hielden de prijs van het brood hoog. Overal heerste armoede en in het noorden was er een groeiende steun voor populair radicalisme. Manchester zelf was een broeinest van ontevredenheid. Als in de jaren daarvoor de koning al reden had om te informeren: 'Is Manchester rustig?' dan had hij daarvoor nu zeker een reden! Veel leden van de gemeente van William Gadsby waren arm en hadden grote sympathie voor de radicale beweging. Sommigen van hen onderhielden nauwe betrekkingen met de beroemde radicaal Samuël Bamford.⁶

Twee van hen, de heer en mevrouw T.S. (waarschijnlijk Spencer), waren handgetouwwevers en ze woonden in een eenzaam huis in Alkrington, dat ze beschikbaar stelden voor Bamford, terwijl een van hen bij de wegekruising postvatte om te waarschuwen als de overheidsdienaars naderden.

William Gadsby, die zelf een handgetouwwever was geweest, sympathiseerde met de vertrapte mensen. Toen Samuël Bamford zijn 'Hampton Clubs' stichtte en predikanten voor hen liet preken, was Gadsby een van zijn predikanten. Toen aan Bamford werd gevraagd wat hij gedaan had op de avond van zijn arrestatie op verdenking van het smeden van complotten tegen de regering, antwoordde hij dat hij 'naar een preek van de heer Gadsby had geluisterd'!

6. Samuël Bamford (1788-1871) was een populaire, radicale leider in Lancashire, al was hij afkerig van geweld. Daar hij nauw betrokken was bij de organisatie van de bijeenkomst te Peterloo, werd hij gevangengezet. Werd ook bekend als dichter.

Wat betreft zijn betrokkenheid bij politieke gebeurtenissen verschilde Gadsby van bijna iedere bekende predikant van het Evangelie. Hij werd hiervoor door sommigen bekritiseerd. J.C. Philpot vond toen hij een van de preken van Gadsby besprak, dat hij fout was geweest in het brengen van politiek op de preekstoel. Maar strikt genomen was Gadsby geen politicus. Zijn tere hart, zo diep aangedaan door de liefde van Christus, kon het niet verdragen om van lijden te horen. Dat dwong hem om een krachtig pleidooi te houden voor de verdrukten. Zo sloot hij zich aan bij de traditie van mannen als Latimer in de tijd van de Tudors en later van de Puriteinen die gedurende de periode van 1570-1640 'meer ronduit hun mening lieten horen dan welke andere groep ook in hun openlijke veroordeling van woeker, economische hebzucht en sociale onrechtvaardigheid.'

Op 16 augustus 1819 vond in Manchester het gruwelijke 'Peterloo Bloedbad' plaats. Drommen mannen, vrouwen en kinderen, voorafgegaan door fanfarekorpsen waren

Manchester binnengemarcheerd, terwijl ze spandoeken bij zich droegen met leuzen die 'Vrijheid', 'Stemrecht voor allen' en 'Geen Korenwetten' proclameerden. Er was een bijeenkomst georganiseerd op het St. Peter's Field om te luisteren naar Henry Hunt, 'Redenaar Hunt' genaamd. Er waren wel zestigduizend mensen bijeengekomen. De bijeenkomst verliep vredig en rustig, maar Hunt was nog maar net begonnen te spreken toen de autoriteiten troepen stuurden om hem te arresteren. De mensen raakten in paniek, en toen had er een schaamteloos schouwspel plaats, Samuël Bamford beschrijft het zo: 'Sabels werden gehanteerd om zich een weg te slaan door blote opgeheven handen en weerloze hoofden en toen kon men afgehouden ledematen en schedels met gapende wonden aanschouwen en het gekreun en geschrei vermengde zich met het kabaal van die vreselijke verwarring.'

De dag eindigde met tenminste elf doden en verscheidene honderden gewonden, onder wie vrouwen en kinderen. Een golf van afschuw verspreidde zich over het land en de gebeurtenis werd al snel het Peterloo Bloedbad' genoemd als een ironische variant op de overwinning tijdens de slag bij Waterloo in 1815.

Blijkbaar ging Gadsby's sympathie uit naar de mensen, en hij voegde zich dapper bij een aantal burgers in het tekenen van een 'Verklaring en Protest'. Aan een vriend in Londen schreef Gadsby: 'U wilt graag dat ik mijn mening geef over de bijeenkomst in Manchester op 16 augustus. Ik kan alleen dit zeggen, dat ik geloof dat de mensen op vreedzame wijze zouden zijn uiteengegaan als de autoriteiten en de cavalerie hen hadden laten gaan, en ik moet bekennen dat ik het beschouw als een afschuwelijke en onrechtvaardige maatregel... Ik kan u verzekeren dat er in de stad weinig minder heerst dan tirannie en verdrukking - duizenden zwoegen en slaven en sterven van de honger. God alleen weet waar dit op uit zal lopen, maar Hij regeert en Hij zal zorg dragen voor Zijn dierbare familie.'

Het is tegen deze achtergrond dat we de toenemende betrokkenheid in politieke, sociale zaken moeten bezien. In hetzelfde jaar schaarde hij zich aan de zijde van de handgetouwwevers van Manchester om het Parlement te verzoeken de Korenwetten te herroepen.

Maar het echte werk van William Gadsby was het verkondigen van het eeuwigdurend Evangelie. Zijn werkzaamheden waren vele, zowel in Manchester als in al de noordelijke graafschappen en door heel het land. Er is zelfs een aanwijzing dat Gadsby in Dublin gepreikt heeft. Van dit bezoek aan Ierland weten we praktisch niets - er is alleen een vluchtige verwijzing in verband met het bezoek aan Ierland door een zieke predikant die daar heen ging voor zijn gezondheid. 'Hij had daarvoor ijverig inlichtingen ingewonnen waar de kapel van de Baptisten was te vinden, daar hem verteld was dat een jaar daarvoor William Gadsby erin gepreikt had.'

Het is duidelijk dat Gadsby's prediking dikwijls door God gebruikt werd. Gelukkig zijn er vele getuigenissen in druk, die gewoonlijk vele jaren later geschreven zijn door mensen die rijk gezegend werden. Enkele voorbeelden daarvan:

'De eerste keer dat ik hem hoorde preken was in York Street te Bath... Ik zal nooit vergeten zoals hij er toen uitzag. Toen ik hem voor het eerst zag, dacht ik dat mijn reis tevergeefs was geweest. Dat kon toch de heer Gadsby niet zijn; maar toen hij zijn preek begon, was ik zijn kleding en uiterlijk en al het andere vergeten, en was ik me alleen bewust van de dauw en zalving en Goddelijke kracht die met zijn woorden gepaard gingen. (...) Zijn gemeente was van ver en dichtbij bij elkaar gekomen. Sommigen hadden vijftien mijl afgelegd en waren gekleed in werkkleden. Hij preekte uit Jesaja 33:2.0. Ik heb in mijn leven duizenden preken gehoord, maar nooit een die zo'n krachtige

uitwerking had op de hoorders als deze. Ik geloof dat ik wel kan zeggen dat er honderden betraande ogen waren en een van mijn vrienden die op de galerij zat, zei dat het daar hetzelfde was. Er was iets zo verhevens en plechtigs en indrukwekkends in het schouwspel dat ik dat nooit zal vergeten.

Deze getuigenissen werden gegeven in een brief die door David Harris (82 jaar oud) uit Trowbridge meer dan zestig jaar later geschreven werd op 10 november 1882. De herinnering was zo krachtig dat ze niet vergeten kon worden.

Misschien zat T.C. uit Bath ook onder het gehoor van bovengenoemde preek, die voor hem 'een reuk des levens ten leven' was, maar die volgens hem een Arminiaanse dominee razend maakte.

J.N. schreef op 8 maart 1844, ongeveer dertig jaar na dato: 'Ergens rond 1815 preekte hij in Hilperton, dichtbij Trowbridge... Toen we bij de kapel kwamen, konden we met moeite de deur bereiken, vanwege de menigte... Hij nam als tekst: "Die machtig ben te verlossen" (Jes. 63:1). Hij begon te spreken en de stormen van de Geest bliezen op hem; en hij sprak als een man die van God geleerd is, als iemand die gezag heeft.'

Nog een voorbeeld, namelijk dat van Richard Acket uit Trowbridge, een soldaat die in de Napoleontische oorlogen gevochten had. Het voorval werd opgetekend door John Warburton junior: 'In grote zielennoed waagde hij zich in de Hilperton kapel, huilend: "Verloren! Verloren!" terwijl hij bijna zijn verstand verloor, maar hij kwam eruit als een geredde gelovige.'

De tekst omvatte slechts drie woorden: 'Vader der eeuwigheid' (Jes. 9:5). Toen hij de kenmerken beschreef van de nieuwe geboorte, kon Richard zich met moeite inhouden om niet te roepen: 'Ik heb ze!'

'Er vloede zo'n liefde, zo'n vrede in zijn ziel dat, badend in tranen van vreugde, hij bij zichzelf zei: Gezegend zij die lieve man, hij heeft genoeg gezegd! Waarom houdt hij er nu niet mee op? Ik wil naar buiten, naar de velden om de Heere te loven! De vrede die alle verstand te boven gaat, drong zijn ziel binnen en de bevinding ervan maakte hem tot een kind Gods. Door het geloof zag hij de Heiland onder het gewicht van zijn zonden, bloed zwetend. Nu voelde hij vreugde en verdriet; heilige vreugde om zijn zaligmaking, heilig verdriet bij de gedachte aan het lijden van zijn Heere. Nu was er een heilige verontwaardiging tegen de zonde. Hij verachtte zichzelf vanwege de zonde. Nu liep hij door de velden, zingend en lovend, terwijl hij zijn dierbare Heiland zegende en bewonderde.'

Onderweg naar huis liep hij aan bij **John Warburton**, en riep uit tot mevrouw Warburton: 'O, mevrouw. Mijn zonden zijn allemaal uitgewist.' Niet vele weken daarna mocht hij de gezegende aanwezigheid van de Heere genieten, en sprak hij deze woorden: 'Hoe dierbaar, driewerf dierbaar is het bloed in de fontein waarin mijn ziel is ondergedompeld, en waarin ze al haar vuile vlekken verliest. Mijn Liefste is mijn en ik ben de Zijne.'

Vanaf zijn eerste jaren in Manchester had William Gadsby de gewoonte een paar weken per jaar Londen te bezoeken. Hij raakte betrokken bij de stichting van de gemeente die de kapel in de Gower Street zou bouwen. De kapel werd een van de bekendste bedehuizen in de hoofdstad worden en rijk door de Heere gezegend worden. De kapel had het voorrecht door vele voortreffelijke predikanten bezocht te worden. E.S. Marriot schreef bij de

gelegenheid van het eeuwfeest in 1920: 'Gedurende de afgelopen eeuw zou het niet ongegrond zijn geweest om te zeggen dat een van de vertrouwdste geluiden in de oren van alle ware liefhebbers van Sion de naam van Gower Street Chapel is geweest.'

In het jaar 1813 stierf de vermaarde prediker William Huntington. Gedurende zijn leven had bijna geen andere predikant op zijn preekstoel gestaan. Na zijn dood leefde er een begeerte onder de gemeenteleden om William Gadsby voor hen te laten preken tijdens zijn bezoeken aan Londen. Velen hadden hem gehoord en waren van hem gaan houden. Hun verzoek werd met beslistheid afgewezen daar de kapel privé-eigendom was.⁷

7. Het was heel gewoon in die tijd dat degenen die de kapel op hun kosten lieten bouwen, deze in hun bezit hielden. De eigenaars beslisten wie er in de kapel mochten preken.

Algar Lock, die aangesteld werd als predikant, kon de grote gemeente niet vasthouden en er heerste algemene ontevredenheid. Men schat dat bijna driekwart van Hungtingtons gemeente de volgende jaren vertrok. Enkele godvrezende hoorders openden een kapel in de Conway Street, waar ze William Gadsby, Edmund Robins en anderen konden horen. Rond 1815 werd Robins, die Bath verliet, hun predikant. Hij stierf echter op het eind van 1818, of spoedig daarna.

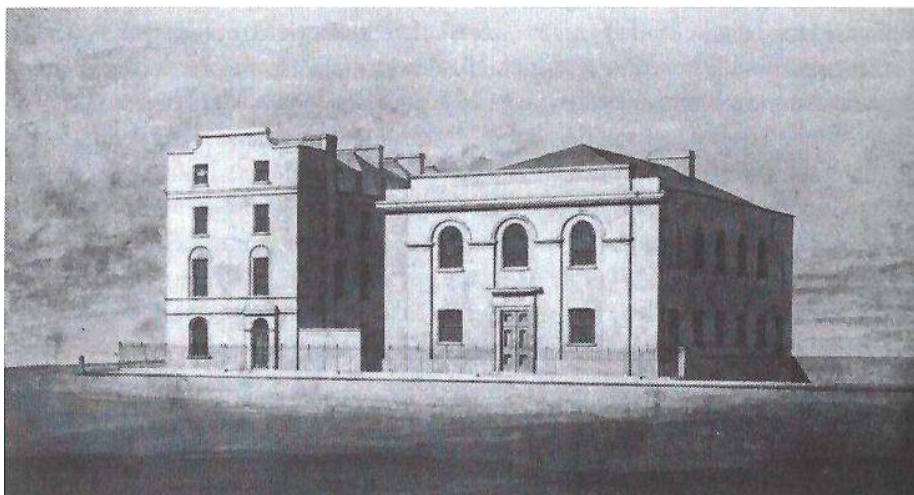
William Gadsby's bezoeken schijnen bijzonder op prijs gesteld en gezegend te zijn. In december 1815 schreef het Comité van Conway Street naar hem: 'We zijn niet vergeten en we hopen dat we nooit de zegen zullen vergeten die we van de Heere mochten ontvangen, doordat Hij Zijn eigen waarheid met kracht vergezelde tijdens de korte periode die Hij u in Zijn voorzienigheid onder ons aanwezig deed zijn en u als instrument gebruikte.'

Velen van ons kunnen tot Zijn eer zeggen dat het een tijd was van verkwikking door Zijn aanwezigheid. (...) Velen kunnen inderdaad ervan getuigen dat de Heere meer of minder met u was in elke verhandeling die u voor ons gepreekt hebt. De arme afvallige had reden om zich te verheugen; van een van hen hebben we in het bijzonder gehoord, die verminkt en verwond werd en half dood achterbleef, maar die in vrijheid werd gesteld en wiens wonden geheeld en verbonden werden onder die gedenkwaardige verhandeling over de barmhartige Samaritaan. (...) Er zijn velen onder ons die tot Zijn eer kunnen verklaren dat het een tijd was van grote herleving.'

Een zekere Gale schreef hoe hij tegen zijn zin naar William Gadsby was gaan luisteren. Hij had een vooroordeel tegen Gadsby, maar het was, zoals hij zei, 'de bestemde tijd om Sion goedgunstig te zijn.' De tekst was: 'Want het is des Vaders welbehagen geweest, dat in Hem al de volheid wonen zou.' Gale: 'Ik vergat de man helemaal, en ik zat en hoorde heel lieflijk de stem van de goede Herder tot mijn ellendige ziel.

Ik zag nu dat Hij precies zo'n Heiland was Die ik nodig had. Een gezegende hoop sprong op in mijn ziel. O, hoe heerlijk scheen de Zon der gerechtigheid. Welk een schoonheid, welk een gepastheid aanschouwde ik toen in Hem.'

Een brief uit hetzelfde jaar van het Comité, gericht aan Edmund Robin, die hun predikant zou worden, luidt: 'De heer Gadsby verliet ons vorige week donderdag in goede gezondheid. Hij preekte zijn vaarwilverhandeling op de dinsdagavond daarvoor uit deze woorden: "De Heere zal met u zijn.» Het Woord ging met een goede zegen gepaard en we zijn zeer gelukkig en getroost bij elkaar geweest, zodat zijn verlies door ons en velen van Gods geestelijke familie betreurd wordt. Zijn bediening werd onder ons veel overgenomen en gezegend en de diensten werden zo goed bezocht dat velen onmogelijk binnen konden komen om hem te horen.' Een man, die zich 'Dover' noemt, vertelt dat hij in 1816 rijk gezegend werd in Conway Street. De preek scheen eerst niets dan bestraffing en berisping te bevatten, zodat hij zei: 'Geen troost voor mij deze avond.' Maar toen haalde Gadsby plotseling 1 Samuël 12:22 aan: 'Want de HEERE zal Zijn volk niet verlaten om Zijns groten Naams wil.' Dover: 'Het trof mijn ziel met zo'n heerlijke kracht dat ik de Heere loofde en dankte met blijde lippen en er sindsdien vele keren aan gedacht heb met innige dankbaarheid...'

De kapel aan de Gower Street in Londen (1820)

In 1819 sprak de secretaris van het Comité van 'de kostelijke tijden die hij had gehad, zoals velen meer konden getuigen, onder uw prediking.'

De zegen des Heeren werd ook lieflijk gezien in de kapel van de Conway Street. Ondanks de galerijen kon het gebouw lange na niet het aantal mensen bevatten dat de diensten wilde bijwonen. De enige oplossing was een grotere kapel te bouwen en dus werd uiteindelijk een perceel aangekocht in de Gower Street. William Gadsby bleef grote belangstelling tonen voor de plannen, terwijl hij contact bleef houden met het Comité. Uiteindelijk kwam hij in 1820 naar Londen om te preken tijdens de morgen- en avonddienst op zondag 9 juli in de openingsdiensten van de nieuwe kapel. De heer Cheffin uit Sleaford preekte 's middags. De tekst van Gadsby was Psalm 27:3b en 4. Een hoorder zei: 'Ik was als de droge aarde die de regen opzoog.' In hetzelfde jaar werd Henry Fowler, die door Gadsby was aanbevolen, tot predikant bevestigd, maar er werd bepaald dat William Gadsby daar elk jaar zo lang als hij leefde zou spreken - wat hij deed tot 1843, één jaar uitgezonderd.

Hoewel Gadsby in Londen zeer geliefd was en regelmatig in meerdere kapellen preekte, werd hij toch nooit uitgenodigd om zich daar te vestigen.

Ook werden de districten dichtbij huis niet verwaarloosd. Hij trok hierheen en daarheen, week voor week, dikwijls te voet. Voorvallen zoals het volgende wist men zich vijftig jaar later nog goed te herinneren.

Op een morgen in de pinksterweek ging William Gadsby, nadat hij de vorige avond in Rossendale gepreekt had, met een vriend naar de postkoets die naar Bury reed - maar die was vol mensen die op reis waren naar de paardenrennen van Manchester. Onverstoord trok Gadsby zijn jas uit, deed zijn halsdoek af, en liep de twaalf mijl naar Bury. Het was die dag drukkend warm, maar na het middageten ging hij weer 10 mijlen te voet naar Manchester.

Het is al gezegd dat William Gadsby door God gebruikt werd om veertig gemeenten waar de waarheid te horen was, te stichten. Een zo'n plaats was Charlesworth, hoog in de heuvels van Derbyshire - op niet te grote afstand van Manchester.

Hier woonde een boerenarbeider, Squire Booth, die samen met zijn vriend George Mellor vaak mijlen liep om de waarheid te horen. Squire kon niet lezen en dus leerde George het hem, en spoedig begon hij voor enkele mensen te preken in zijn eigen huis. Toen het aantal toehoorders toenam, huurden ze een weefgetouw-werkplaats.

Uiteindelijk kwam William Gadsby. Hij preekte in een schuur en de volgende dag doopte hij vier mensen, onder wie Squire en George, en er werd een kerk gesticht. Dit gebeurde in oktober 1816.

Het werk van Squire werd zeer gezegend door God en er was veel voorspoed in de jaren die volgden. Toen er ten slotte in 1837 een kapel werd gebouwd, preekte Gadsby bij de opening. Deze kapel bestaat nog steeds als een kapel van de Strict Baptists. Toen alle grafstenen verwijderd werden van de Rusholme begraafplaats waar William Gadsby werd begraven, bracht men zijn grafsteen naar de begraafplaats van Charlesworth, waar hij nog steeds te zien is.

Een andere plaats was Blackburn. Hier was een oude kapel die dateerde uit 1764, maar vanwege een verflauwing in de leer, kwamen enkelen die met zegen onder de prediking van William Gadsby hadden gezeten, samen in een kleine kapel in een ander deel van de stad, waar John Higson begon te preken. Gadsby doopte Higson, samen met acht anderen. Vervolgens vormde Gadsby hen tot een kerk.

De dag van het dopen was een van de gedenkwaardigste in het leven van William Gadsby. Het was de tweede zondag in november 1819 en de aangewezen plaats voor het dopen was een veld in Linie Harwood, net buiten Blackburn. Toen ze aankwamen voor de diensten, had een ruwe menigte van verscheidene duizenden zich verzameld om de spot te drijven met wat er ging gebeuren. Daar leefden ze zich uit in allerlei luidruchtig vermaak. Het scheen onmogelijk dat de dienst kon doorgaan. Wat moest er nu gebeuren? William Gadsby beklom een heuveltje in het veld en riep uit: 'In de Naam van de Heere, de God van Israël, beveel ik u stil te zijn.'

Een van degenen die gedoopt werd, zei dat het was alsof er een elektrische schok door de menigte ging. Iedereen was stil en de doop werd toegediend in vrede en rust. Dit was meer dan natuurlijke welsprekendheid; eerder de Goddelijke kracht van de Geest Gods. Deze zeer opmerkelijke gebeurtenis wordt met vele bewijzen gestaafd.

De jaren tussen 1815 en 1820 waren jaren van zorg en leed voor de armen, maar ook de hooggeplaatsten ontkwamen daar niet aan. In 1817 werd het gehele land in rouw gedompeld door de dood van prinses Charlotte in haar kraambed. De oude koning George III was al lang van zijn verstand beroofd. Zijn zoon regeerde als Prins regent, en Charlotte was het enige kind van de Prins regent. Eens, zo verwachtte men, zou zij koningin van Engeland worden. Zelden is er zo'n nationale rouw geweest. De Gospel Standard vermeldde er later van: 'Men ontmoette op straat mensen van elke stand in tranen, de kerken waren op alle uren vol, de winkels sloten veertien dagen (wat een sprekende getuigenis betekende van de middenstand), en iedereen van de hoogste tot de laagste stand was in een toestand van wanhoop.'

Godvrezende mensen zagen het als een oordeel van God over het land: 'De grote en plotselinge verandering die in Gods verborgen voorzienigheid heeft plaatsgevonden in het Koninklijk Huis van Brunswick, en in en voor de natie als geheel... de donkere wolk waarin we naar alle menselijke schijn op het punt staan binnen te gaan.'

William Gadsby, die de ernst van de gelegenheid aanvoelde, schreef en publiceerde *Eight Hymns occasioned by the Death of the Princess Charlotte of Wales* ('Acht hymns op de dood van prinses Charlotte van Wales'). De bekendste van deze acht hymns wordt nog altijd dikwijls gezongen bij een verlies: (*Pause, my soul, and ask the question, Art thou ready to meet God?*)

De tijden moeten hard geweest zijn, niet alleen voor de armen en het land als geheel, maar ook voor William Gadsby zelf en zijn jong gezin van zes kinderen.

Wonderlijke uitredingen in de weg der voorzienigheid ondervond hij toen hij gebrek had aan geld. In een avonddienst preekte hij over 'Leidt ons niet in verzoeking'. Hij maakte enkele scherpe opmerkingen wat betreft hen die verleid zijn om geld op een oneerlijke wijze te nemen door te denken dat niemand het zou ontdekken. Hij voegde eraan toe: 'De Heere weet het.'

Sommigen uit de gemeente werd het tot schuld en zij beleden hun zonde voor God. Welk een kracht had het Woord in die dagen!

Maar spoedig zou William Gadsby groot leed overkomen. Het was 21 oktober 1819, de eenentwintigste verjaardag van zijn oudste dochter Rachel. Het had een gelukkige dag moeten zijn, maar mevrouw Gadsby gedroeg zich vreemd. En toen begon de droevige werkelijkheid tot Gadsby door te dringen - zijn vrouw was haar verstand aan het verliezen.

Gadsby werd overmand door verdriet. In zijn brieven zegt hij: 'Ze werd gemarteld in haar geest. (...) Het is de grootste beproeving van mijn gezin die ik ooit heb meegemaakt. (...) Ik vrees werkelijk dat het haar dood zal betekenen. (...) Mijn geest is zo verbijsterd.' Zijn enige grond van steun scheen te zijn: 'Ze is in de hand des Heeren; en of ze nu in de war is of gezond, ik ben er zeker van dat ze op de Rots is, en uiteindelijk zal het goed met haar zijn.'

Mevrouw Gadsby is nooit hersteld, al heeft ze haar man zeven jaar overleefd. Ze was bijzonder moeilijk voor haar man, krankzinnig jaloers, en ze stond altijd klaar om alles te vernietigen wat hij achterliet. Hij was toen pas 46 jaar. Hij moest dit nog 25 jaar verduren en het betekende een van de zwaarste van al zijn verdrukkingen.

Tegen deze achtergrond moest William Gadsby zijn werk verrichten. De smeekbede van zijn hart in deze tijd was: 'Ik heb een geloof nodig dat volledig geloof kan hechten aan tegenstrijdigheden en dat kan bewijzen dat het in de donkerste nacht het helderst licht kan zijn en dat de grootste beproevingen volkomen goed kunnen zijn en bewijzen kunnen zijn van onbegrensde liefde. Ja, ik heb een geloof nodig dat volledig kan vertrouwen op de belofte zonder dat ik een verstandelijk vooruitzicht heb dat de belofte ooit vervuld zal worden. Ik zou meer kunnen zeggen, maar u zult merken dat een plichtmatig geloof mij nu geen dienst kan doen. Ik dorst, hijg, en zucht om het geloof waarvan Christus de Auteur en Voleinder is; ik bedoel dat ik er meer van begeer in een zoete en lieflijke bevinding.'

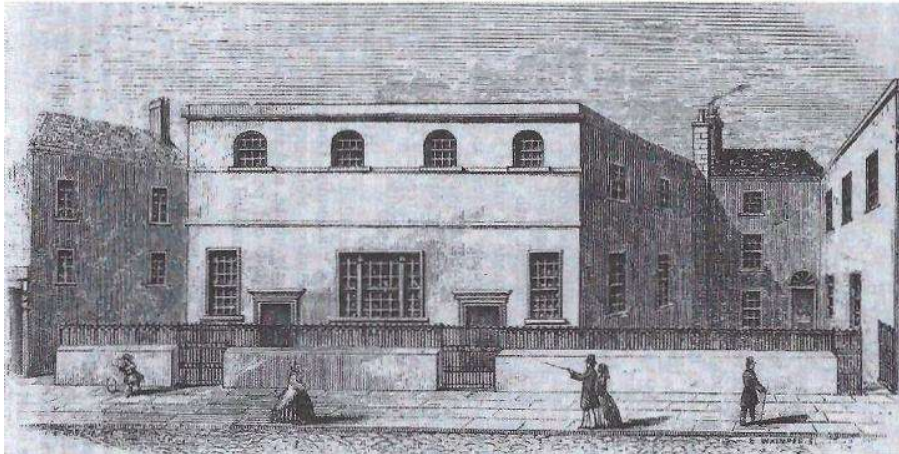
Dit was de godsdienst van William Gadsby: 'zuiver goud, beproefd in het vuur'.

HOOFDSTUK 17

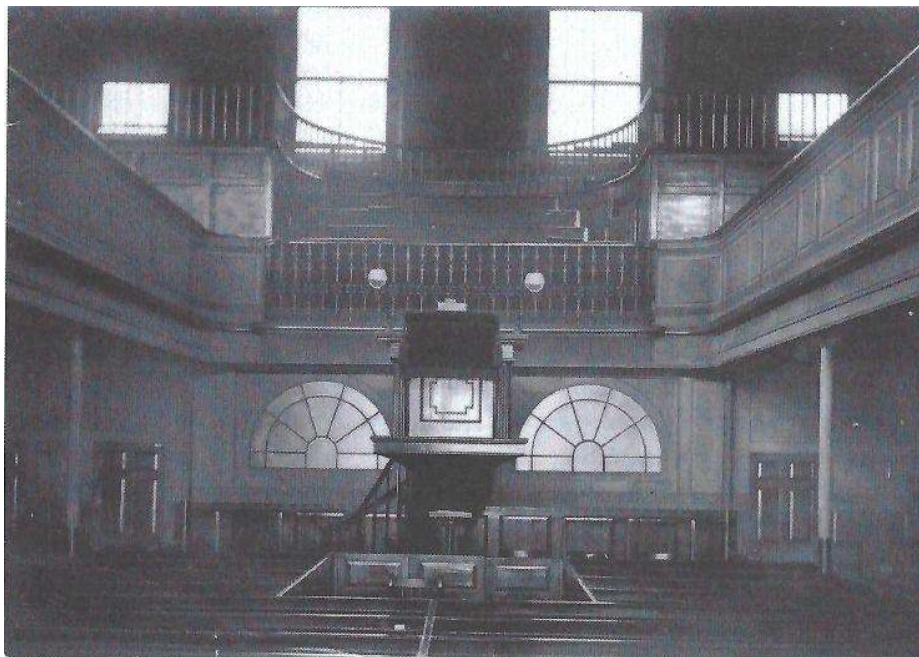
DE KERK VAN MANCHESTER

De kerk waar William Gadsby voorganger was groeide maand na maand doordat er nieuwe leden bijkwamen. De meesten van hen waren gezegend onder de prediking van hun voorganger. De gewone bewoordingen waarmee dit in het kerkboek werd opgetekend, waren: '...kwamen deze avond naar voren en vertelden hun bevindingen tot volle tevredenheid van de aanwezige leden en werden bemoedigd om zich de volgende zondag te laten dopen en bij het Avondmaal verenigd te worden met de kerk.'

De Baptist Magazine geeft een lijst van de kerken van de Baptisten in het land en vermeldt daarin als eerste (dat wil zeggen: oudste) kerk Manchester, met W. Gadsby als predikant en daarna een tweede kerk met W. Stephens als predikant. De kerk van Gadsby behoorde echter niet tot een Baptistisch genootschap omdat ze het Genootschap van Yorkshire en Lancashire verlaten had, en zodoende volledig onafhankelijk werd. Heel zijn leven stond Gadsby argwanend tegenover genootschappen van kerken. Hij was bang dat, al kon de bedoeling goed zijn, er een achteruitgang zou beginnen en dat de kerken helemaal afgebroken zouden worden. Hij had de indruk dat hij dit waargenomen had bij het Genootschap van Midden-Engeland.

Interieur van de kapel in Manchester (foto uit 1906)

Een negentiende-eeuwse gravure van de kapel aan de St. George's Road in Manchester

Manchester was een besloten Avondmaalskerk. Aan het Heilig Avondmaal mochten alleen diegenen deelnemen die gedoopt waren door onderdompeling en zich als lid aangesloten hadden, al werden bezoekers van geestverwante kerken welkom geheten. William Gadsby hield er uitgesproken ideeën op na wat betreft een strikte Avondmaalsbediening.

'Met een godvrezende waakzaamheid bezag hij vooral die personen die, ondanks dat zij eens beleden hadden door de Geest geleid te zijn tot het inzicht dat alleen gelovigen de gepaste voorwerpen zijn voor de doop en dat onderdompeling de enige Schriftuurlijke wijze van doopsbediening is, toch later vervielen tot een gemengde avondmaalsviering.

Bij het verdedigen van deze standpunten werd hij op de meest verheven wijze geleid om het lijden van de Verlosser, Zijn dood en begrafenis en opstanding uiteen te zetten en te bewijzen uit het Woord van God dat de doop was ingesteld als een zinnebeeld ervan en om de dood van de zondaar aan de zonde en de opstanding tot nieuwigheid des levens door de dood en opstanding van de Verlosser uit te beelden. Gadsby beschouwde de doop niet als onmisbaar voor de zaligheid, al beschouwde hij haar wel als onmisbaar voor het geloof. Gadsby zei dikwijls dat al had hij honderden personen gedoopt, zowel mannen als vrouwen, die in verschillende gezondheidstoestanden verkeerden, hij nooit gehoord had dat er iemand nadeel daarbij had ondervonden.

Een aantekening in het kerkboek van 1810 geeft aan dat er 135 leden waren. Natuurlijk had de Heere hem wel geleerd dat hij nooit moest verwachten dat hij hier op aarde een volmaakte kerk zou vinden. In zijn vroegere jaren was het zijn begeerte een kerk te hebben zoals er geen andere was. Op een nacht droomde hij echter een vreemde droom. Hij was in een smidse en probeerde een stuk ijzer recht te maken, maar hoe meer hij probeerde het recht te maken, hoe krommer het werd. Hij werd wakker met het woord: 'Het kromme kan niet recht gemaakt worden.' Vanaf die tijd wist hij dat hij door moest gaan met preken, maar het aan de Heere moest overlaten om Zijn eigen werk te doen, dat hij de getuigenissen van mensen moest aannemen, maar het aan de Heere moest overlaten wat er in de toekomst zou gebeuren.

Toch gaf de kerk te Manchester een goed voorbeeld aan de stad - 'een eigen volk, ijverig in goede werken.' William Gadsby legde sterk de nadruk op praktikale godzaligheid. 'Ik heb nooit iemand gehoord die zo'n praktikale godzaligheid preekte als hij', zei John Kershaw. De predikant gaf zelf aan zijn kudde het goede voorbeeld. Robert Halley, een independent en rector van het New College in Londen, zei van hem: 'Geen predikant in Manchester leidde een zediger leven of gaf aan zijn hoorders een mooier voorbeeld van christelijke gehoorzaamheid en zelfbeheersing.' Het spreekwoord zegt: 'Zo de priester, zo het volk.' Wanneer Gadsby werd uitgedaagd dat de leer die hij preekte tot losbandigheid leidde, kon hij een beroep doen op zijn eigen kerk: was er een losbandig persoon onder hen? En zo getuigde de bovengenoemde Halley nogmaals: 'Er was geen kerk in Manchester waar de tucht zorgvuldiger gehandhaafd werd en onzedelijke personen ernstiger vermaand of strenger afgesneden werden.' En Halley was geen voorstander van de leerstellige inzichten van Gadsby.

Er waren voortdurend afscheidingen en onttrekkingen in overeenstemming met de Schrift, opdat de kerk zuiver gehouden mocht worden. In de eerste jaren lezen we dat sommigen afgesneden werden vanwege 'onbehoorlijk gedrag', het verzuimen van de kerkdiensten, godslasterlijke taal, het aftroggelen van geld, het verklappen van kerkelijke zaken, ongebondenheid in tijdelijke omstandigheden, zelfs omdat men zich verenigd had met een Genootschap van Vrijmetselaars, en voor het lopen in optocht met hen.

Een tekst waar de oude Baptistenkerken dikwijls naar verwezen, was: 'Mijn zuster, o bruid, gij zijt een besloten hof' (Hoogl. 4:12). Het was altijd een grote vreugde wanneer een persoon die afgesneden was, gezegend werd met berouw en weer in de kerk werd opgenomen.

Er was ook grote waakzaamheid wat betreft de gezonde leer. Zo lezen we dat iemand 'afgesneden werd omdat hij verkondigde dat de Heere Jezus niet de almachtige God is.' Een ander omdat hij 'ontkende dat er drie Personen in de Godheid zijn.' Een ander omdat hij ontkende 'dat de Heilige Geest een Persoon is.'

In 1815 werd William Leather, een geleerd en bekwaam prediker, afgesneden omdat hij preekte dat de Heilige Geest niet van zonde overtuigt voordat er geloof is in de Heere Jezus. Hij preekte regelmatig in Rochdale in de tijd tussen het predikantschap van John Warburton en John Kershaw, maar er moest een eind aan zijn prediking gemaakt worden. John Kershaw beschrijft in zijn biografie nauwkeurig de moeilijkheden die dit veroorzaakte in Rochdale, wat een scheuring tot gevolg had.

Een naam die meer dan enig ander voorkomt onder de bezoekende predikanten is die van John Handforth (1758-1819). Blijkbaar had Gadsby een speciale achting voor Handforth, want toen hij in 1819 stierf, dichtte hij een gedicht van twintig verzen. Op zijn sterfbed riep Handforth uit: 'Waar ik ook kijk, zie ik een dierbare Christus.'

John Handforth werd predikant te Devizes in Wiltshire in 1813 en William Gadsby bevestigde hem. Hoewel hij geplaagd werd met een zwakke gezondheid, was hij daar predikant tot aan zijn dood in 1819. Het was een korte, maar vruchtbare bediening. Het is mogelijk dat Handforth degene was die John Warburton aan Trowbridge aanbeval.

Ongetwijfeld was John Warburton het bekendste kerklid van Gadsby gedurende de eerste jaren. Hij werd geboren in Stand, even ten noorden van Manchester. Als arme wever die dikwijls in bittere armoede verkeerde, werd hij geroepen door Gods onoverwinnelijke genade. Gedurende vele maanden werd hij tot sombere wanhoop gebracht onder de vloek van een gebroken wet, maar ten slotte werd hij volkomen verlost en rijkelijk gezegend onder de prediking van William Roby in de kapel van de Independenten in de Canon Street te Manchester. De tekst was: 'Gij hebt de gevangenis gevankelijk gevoerd, Gij hebt gaven genomen om uit te delen onder de mensen; ja, ook de wederhorigen om bij U te wonen, o HEERE God!'

Hoe John Warburton voor het eerst naar William Gadsby kwam luisteren en hoe hij in 1804 door hem werd gedoopt, is al vermeld.

Na een poosje riep de Heere hem tot het predikambt en ondanks zijn ongeletterdheid, werd hij een uitstekend predikant. Na korte tijd in Bury en Rochdale gestaan te hebben, werd hij in 1815 predikant te Trowbridge in Wiltshire, waar hij getrouw zijn ambt vervulde tot aan zijn dood meer dan veertig jaar later. Gedurende deze tijd had hij een gemeente van meer dan duizend zielen, en vele waren de getuigenissen van zondaars die onder zijn bediening tot bekering waren gekomen. Hij was ook een welkome, jaarlijkse bezoeker van de grote Londense kapellen en van tijd tot tijd kwam hij terug naar Manchester om te preken. Hij bleef nauwe vriendschapsbanden onderhouden met zijn oude predikant zolang deze leefde.

Het verhaal van het leven van John Warburton wordt treffend beschreven in zijn autobiografie, *Mercies of a Covenant God* (Weldadigheden van een Verbondsgod'). Dit is herhaalde malen herdrukt en ook de Nederlandse vertaling werd zeer geliefd.

Als oude man keek hij terug op zijn gelukkige dagen in de kerk van Manchester. Dat waren dagen van martelende armoede, maar hij had ook ervaren dat Gods volk in Manchester het Evangelie in de praktijk bracht: 'Ik geloof dat ik me altijd de oude Gadsby blijf herinneren en de kerk waarvan ik een onwaardig deel uitmaakte, voor hun grenzeloze hartelijkheid jegens mij, wanneer ze ook maar wisten dat ik vast zat en niet verder kon. Hun taal was dan met een glimlach: "John zit weer in de narigheid; kom, we moeten er hem weer uithelpen." En met opgewektheid waren ze steeds weer mededeelzaam. Ik merkte nooit dat ze verslapten of dat ze het zat waren; maar ik heb me honderden keren afgevraagd hoe het kwam dat ze zo'n lastige man, als ik toen jaren

aaneen voor hen was, nooit zat waren. Ze handelden inderdaad als broeders in mijn ellende.'

Welk een getuigenis! Hij verhaalt een bijzondere ervaring van de vriendelijkheid die hij te Manchester ontving. Hij was twee pond en tien schilling schuldig en de man aan wie hij het schuldig was, zou op maandag komen. De dag daarvoor moest Warburton voor William Gadsby preken in Manchester. 'O, hoe schudde en beefde mijn arme ziel!' zei hij. Zijn eigen verslag is als volgt:

'Toen ik uit de kapel ging, stak een oude dame haar hand uit om mij de hand te schudden en ze liet een halve guinea achter in mijn hand. Wat een verrassing was dat voor mij. O, dacht ik, wie weet of God zal het in het hart leggen van wie Hij wil om me de rest te geven. O, hoe stortte mijn arme ziel zich voor Hem uit dat Hij voor mij uit zou gaan en voorzien in wat Hij wist dat ik nodig had. Dat ik nog een blijk zou krijgen dat Hij met mij was. Dat Hij mijn God was, en dat ik, arme man, Zijn dienstknecht was. Ik kreeg zo'n opening tot Hem en zo'n toegang tot Hem in het gebed, dat ik geloofde dat Hij mij hoorde en mijn smeekbede zou verhoren. De tijd kwam dat ik 's middags moest preken en ik vond het goed om te spreken over wat ik getast en gevoeld had van het goede Woord des levens.

Maar toen ik klaar was, kwam mijn oude vrees weer terug. Hoe konden die twee pond en tien shilling terugbetaald worden? Ik ging bevend de consistoriekamer binnen en vond daar de oude dame die mij 's morgens de halve guinea had gegeven. Ze gaf me de hand en zei: "Meneer, toen ik thuiskwam, sloeg mijn hart mij, zoals Davids hart hem sloeg." Toen ik dat hoorde, beefde ik als een rietje. Zeker, dacht ik, ze is gekomen om de halve guinea terug te halen. Wat moet ik doen? Maar in plaats daarvan zei de oude dame: "Mijn hart sloeg mij, omdat ik u niet meer gaf, maar nu heb ik mijn portemonnee bij me, en ik zal u nog twee pond geven." Daarop barstte ik uit in een vloed van tranen, want ik kon het niet helpen. De oude dame was zeer verrast, en vroeg me wat er aan scheelde. Ik vertelde haar dat ik op zaterdagavond een brief had ontvangen van de persoon aan wie ik twee pond en tien shilling verschuldigd was, en als ik hem niet zou komen betalen op maandag, hij mij in moeilijkheden zou brengen. "En nu, als ik zie dat de Heere het in uw hart gelegd heeft om me het geld te geven, en nog zes stuiver over, breekt mijn ziel uit in liefde tot God als Gever, en tot u als het instrument." Toen barstte ook de oude dame in huilen uit en we huilden beiden van vreugde.'

Gedurende die eerste jaren werden er collectes gehouden om de arme mensen onder hen te helpen. Ook zijn er vermeldingen als '1809: Collecte voor het plaatselijke ziekenhuis - 8 pond, 12 shilling, 3 1/2 stuiver.'

Onder de godvrezende leden moet zijn vrouw ook genoemd worden, 'Betsy', zoals hij haar noemde. Het laatste deel van haar leven was ze geestelijk gestoord, maar een poëtische brief die haar man haar vanuit Londen stuurde (waarschijnlijk rond 1815) geeft een mooi verslag van de geestelijke bevinding van mevrouw Gadsby in haar jeugd. Gadsby herinnert haar hieraan:

'Ik weet, mijn lieve vrouw, dat je Zijn genade gevoeld hebt. Denk aan de tijd dat Hij je verlost van schuld. Hoe bekoorlijk was Zijn stem, toen Hij zei: "Zie Mij aan!" Toen liefde, bloed en genade, een zoete vrijheid bracht. Hoe kostelijk was het ogenblik dat de zonde zonk als lood, en Jezus je verscheen als leven uit de dood! Het licht van Zijn gelaat bracht je hart in verrukking, Zijn belofte deed al je droevige vrees verdwijnen, en je in zoete verwondering de wapens inleveren. Hij ving je, en vervulde je met Zijn hemelse

bekoringen. Hij sloeg Zijn armen om je heen en trok je om te rusten, en deed je leunen op Zijn heerlijke borst. En met onsterfelijke liefde kuste Hij je ziel uit de zorgen en in Zijn zegen. Hij opende Zijn hart en sloot je daarin en waste je met bloed en liefde van alle zonden, versierde je met heerlijkheid en bewees je Zijn bruid te zijn, en zei je Hem te gewinnen Die eens Zijn leven voor je gaf.'

Het gedicht voert haar vervolgens sprekend in over de beproevingen die ze nu te verduren heeft: 'Ik zwoeg in een woestijn, verbijsterd en bevreesd, vermoeid van het harde werken, en verkrijg geen zoete rust. Wereld, vlees, zonde en satan vervolgen mij als bloedhonden, en Christus heeft Zijn gevoelige aanwezigheid onttrokken.'

Het einde van de brief vertelt ons evenveel over Gadsby als over zijn vrouw. 'Met zijn hartelijkheid en toegeeflijkheid als echtgenoot', schreef zijn zoon John, 'zijn duizenden bekend.' We krijgen een glimp te zien niet alleen van de prediker of de zielenherder, maar van de echtgenoot: 'De vrienden in Londen verenigen zich allen in liefde om mijn lieveling, en zouden je graag hier in gezondheid ontmoeten. En zeker, ik die je man ben, kan zeggen, dat je aanwezigheid voor hem zou zijn als bloemen in mei. Mijn liefde is voor jou en voor onze lieve kleine stam. De God des Vredes houde je dicht bij Zijn lieflijke zijde. En moge Hij genadig de kinderen beschermen, en bewijzen dat ze geteld worden onder Zijn dierbare uitverkorenen. Vaarwel, lieve Betsy, op dit ogenblik vaarwel. God helpe je om je Heiland in het oog te houden. Dit bidt je dierbare man, tot de dood ons scheidt. Al ben ik lichamelijk afwezig, toch zijn we nog één van hart.'

Speciaal moet hier 'de oude heer Mouncey' (zoals John Gadsby hem noemt), vermeld worden. John Warburton spreekt over 'de dierbare heer Mouncey', of 'de lieve man'. William Mouncey was gedurende vele jaren diaken te Manchester en wordt gekarakteriseerd als William Gadsby's 'rechterhand'. Hij was een van de mensen die speciaal betrokken was bij het brengen van Gadsby naar Manchester. In zijn dagen waren er weinig problemen in de kerk. Hij stond in hoog aanzien en had grote invloed. Als hij sprak, werden zijn standpunten gerespecteerd. 'In de kerk van Christus nam hij een voorname plaats in', zei John Gadsby.

Ook in de zakenwereld kwam men naar hem toe om te vragen tussen hen te bemiddelen. John Gadsby die hem zo goed als jongen kende, kan niet met meer achting over hem spreken. Hij vergat nooit zijn bezoek aan de heer Mouncey op zijn sterfbed. 'Zijn einde was werkelijk gezegend. Met tranen die over zijn wangen liepen, sprak hij met innerlijke vreugde over Jesaja 26:3: 'Gij zult hem wiens geest op U heeft vertrouwd, in volmaakte vrede bewaren'(Eng. vert.). Hij verkeerde in de zoete genieting van de vrede met God, door het geloof in het van vrede sprekend bloed van de Heere Jezus Christus. Zijn geest had gezegend vertrouwd op de God van zijn zaligheid. Hij was volkomen verzekerd van zijn aandeel in Jezus Christus, en had een zoete genieting, een onderpand van de erfenis, die in de hemel bewaard wordt voor al diegenen die God beminnen en vrezen. Hij verlangde ernaar "om uit het lichaam uit te wonen en bij de Heere in te wonen."

Mouncey stierf op 27 januari 1820.

Een van de predikers in de kerk van Manchester was Samuël Sharrood. We horen pas iets van hem op een kerkelijke vergadering op de laatste dag van 1819 toen een brief werd voorgelezen van de kerk van Needingworth, Huntingdonshire. In deze brief wordt gevraagd of zijn lidmaatschap, samen met dat van zijn vrouw, opgestuurd kon worden, daar hij het beroep om hun predikant worden, had aangenomen. De brief vermeldt dat Sharrood 'negen maanden onder hen gearbeid heeft en dat zijn bediening aanvaardbaar en

naar we hopen profijtelijk is geweest.' Ze vragen om de voorbede van de kerk te Manchester 'tot het Hoofd van de kerk, opdat Hij zijn arbeid overvloedig moge zegenen en hem getrouw doen zijn tot de dood toe, en dat hij een kroon zal ontvangen, zoals de Heere beloofd heeft.'

Het antwoord van de kerk van Manchester is zeer mooi. Zij verwijzen naar 'onze geliefde broeder en zuster Samuël en Sophia Sharrood.' Bij het inwilligen van het verzoek schrijft de kerk van Manchester: 'Er behoeft geen brief van aanbeveling te zijn voor onze broeder en zuster, daar we hopen dat God hen aanbevolen heeft aan uw hart door de kracht van de Heilige Geest', en de brief vervolgt met: 'Terwijl ze hier waren, wandelden ze ordelijk zoals het heiligen betaamt, tot de lof en glorie van Gods genade. Wij begeren hen en u aan God en het Woord van Zijn genade aan te bevelen, hopende dat de Heere lang op u zal schijnen in de vreze die vloeit uit de genieting van het Evangelie van Christus.' Welk een liefdevolle orde heerste er in de oude kerken van de Particular Baptists! Samuël Sharrood bleef predikant te Needingworth tot 1836.

William Withington (1794-1857) werd gedoopt op de derde zondag van de maand juli 1814. Nieuwsgierigheid bewoog hem om op een zondag te gaan luisteren naar de achtenswaardige dienstknecht van God, de heer Gadsby. Daar ontmoette hem de Heere; hij werd door genade geroepen, en werd lid van Gadsby's kerk, die een kweekplaats bleek te zijn voor Gods wijngaard. Een aantal mannen werden later uitgestoten als arbeiders in Zijn oogst. Af en toe preekte Withington voor Gadsby. Later werd hij predikant in Devizes 1841-1859. Daar was John Handforth predikant geweest en daar had Gadsby zelf ook vele malen gepreekt. Van 1819 tot 1821 had hij regelmatig in Devizes gepreekt, maar hij kon in die tijd zijn weg niet duidelijk zien om het beroep aan te nemen.

De informatie die we hebben over Withington komt uit de pen van Ebenezer Littleton (1830-1920), de predikant te Crowborough. Littleton werd in 1853 gedoopt te Devizes gedurende het pastoraat van Withington. Het lijkt erop dat Withington preekte bij de doop, maar dat een zekere Blake hem werkelijk doopte -we weten niet waarom. Ebenezer Littleton geeft een goede getuigenis van William Withington, al zegt hij van zijn bediening dat hij 'niet zo bevindelijk was als sommigen'. 'Toch', gaat hij voort, 'hield ik van Withington. Hij was zeer geestelijk gezind, nederig, met goede natuurlijke gaven, gezond in de leer en (wat zou men anders kunnen verwachten van iemand die lid was geweest bij Gadsby) hij bediende het Evangelie teer en beginselvast.' Hij voegt eraan toe: 'Hij was tijdens de tijd van Gadsby lid van de kerk van Manchester en hij werd vandaar uitgezonden.'

Tijdens een bezoek aan Rochdale in september 1854 om te spreken voor zijn geliefde vriend Kershaw, liep 'William Withington een zeer ernstige ziekte op waarvan hij nooit helemaal herstelde.

Misschien was van al de leden van Manchester William Rondeau(1779-1825) de kleurrijkste. Terwijl hij in Engeland onbekend bleef, werd hij in Amerika bekend als 'een van Amerika's voortreffelijkste predikanten.' Als geboren Londenaar, werd William Rondeau tot kennis van de waarheid gebracht onder de prediking van de vermaarde Rowland Hill. Terwijl hij in Gods voorzienigheid naar Manchester werd geleid, werd hij in aio samen met zijn vrouw door Gadsby gedoopt. Hij was advocaat en oefende dit beroep uit tot hij in 1819 naar Amerika emigreerde. Ongetwijfeld vertrok hij vanwege de moeilijke tijden; in deze tijd verhuisden velen uit het industriële noorden naar Amerika. Op de grafsteen van Rondeau in Calconda, Illinois, staat dat 'hij tot geestelijke werd bevestigd als predikant van het Verenigd Baptistisch Genootschap in Engeland rond het

jaar 1812: - al kunnen we geen vermelding vinden dat hij in die tijd ergens predikant geweest is. Van 1812 tot 1819 was hij lid van de kerk van Gadsby. Bij aankomst in Amerika sloot hij zich spoedig aan bij de 'lig Creek Baptist Church' in het uiterste zuiden van Illinois. In Amerika werd hij bekend als de 'oude oerwoud predikant'. Het schijnt dat hij meer gewerkt heeft als boer en als koopman die rondreisde om zijn boeken te verkopen, terwijl hij tevens preekte en nieuwe kerken stichtte. Dit was de interessante periode in de geschiedenis van Amerika waarin de grens zich steeds verder westwaarts verplaatste en men het eigendomsrecht kon verwerven van land. Rondeau's autobiografie bevat uittreksels uit zijn dagboek die een verslag geven van een tocht op de rivier met een platte boot om goederen te verkopen. Hij moet enige rijkdom verworven hebben daar hij de eigenaar was van een klein eiland, Rondeau Island, in de rivier de Ohio. William Rondeau bleef contact onderhouden met Manchester. In een brief aan zijn boer Joseph. gedateerd 19 december 1831 schreef hij: 'Hoe graat her met de Baptisten in Manchester? Leeft de heer Gadsby nog en spreek je hem wel eens? Als je hem spreekt, groet hem dan van mij en zeg hem dat ik zo nu en dan zal blijven spreken over de gezegende Jezus, en dat Hij elke dag van mijn leven dierbaarder voor mij wordt. Zeg tegen de heer Gadsby dat ik graag van hem zou willen horen, en dat ik wil weten hoe het gaat met zijn kerk. Als hij soms nieuwe boeken heeft gepubliceerd, dan zou ik er graag een exemplaar van willen ontvangen. Ik heb een exemplaar van zijn werken tot aan de tijd dat ik Manchester verliet.'

Een belangrijk figuur in de kerk van Manchester was George Greenhough (1783-1842), een van de diakenen die ook een heel bekend prediker was. Hij werd geboren in Bradford en werd in de leer gedaan bij een leerbereider en leerbekleder. Hij leed veel onder het harde werk. Spoedig na zijn huwelijk werd hij in diepe zielsbeproeving gebracht tot hij tot een zoete vrijheid werd gebracht door de kracht van het tekstwoord: 'Het bloed van Jezus Christus reinigt van alle zonden.' Hij vergat nooit de plaats waar de Heere hem verscheen. Hij had voorspoed in zijn zaken, en daar hij een man was met een milddadig hart, schepte hij er vreugde in om Gods kinderen te helpen als ze in nood verkeerden. John Kershaw spreekt erover in zijn biografie.

Toen Kershaw in grote nood verkeerde, ontving hij een brief van de heer Greenhough (ca. 1817): 'Lieve broeder in de Heere - daar ik begrijp dat je in moeilijke omstandigheden verkeert, heeft de Heere en Meester het in mijn hart gelegd om van je dunne pap dikke pap te maken. Voor dat doel zend ik je een goede vracht havermout. Je moet daarom uitkijken naar de komst van de vrachtrijders uit Rochdale. De uwe in de Heere, George Greenhough.'

Jammer genoeg kwam de havermout te laat aan en dus werd er intussen een stuk spek gestuurd door 'de uwe in haast, waarheid en liefde, G.G.'

Behalve Greenhough waren er in de kerk van Manchester nog een paar mannen die gingen preken en Gadsby benoemde zichzelf tot 'bisschop' over hen. Hij schonk aandacht aan wat ze nodig hadden en in één geval kocht hij voor een jonge man een nieuw pak. Greenhough en Gadsby konden enige tijd niet goed met elkaar overweg konden, gedeeltelijk ongetwijfeld door hun karakter, maar ook wegens meningsverschillen, zelfs over de leer. Greenhough was in 1811 tot diaken aangesteld, en hij trachtte 'zijn ambt goed waar te nemen.' Het strekt hem tot eer dat als zijn predikant enkele weken in Londen ging preken, hij regelmatig het gezin ging bezoeken om te zien of het goed met hen ging en of ze iets nodig hadden. John Gadsby zegt van George Greenhough dat 'hij

een buitengewoon gastvrij mens was, die altijd klaarstond om aan de armen te denken en om allen goed te doen, maar meest aan de huisgenoten des geloofs.' Gelukkig waren hij en Gadsby weer met elkaar verzoend lang voor zijn dood. Gadsby hield de toespraak aan het graf, en de begrafenispreek. 'De heer Gadsby en ik bezochten hem tijdens zijn laatste ziekte en zagen dat hij verbleef op de Rots der Eeuwen', schreef John Kershaw.

Warburton schreef een brief aan George Greenhough. In deze brief, gedateerd 14 mei 1815, beschrijft hij een bezoek van zijn voormalige predikant, de heer Gadsby, om voor hem te preken en uit deze brief kunnen we ons een beeld vormen van de kerk van Manchester: 'Ik moet niet vergeten om u te vertellen hoe hij zich beroemde op zijn kerk en zijn mensen te Manchester wanneer hij op de preekstoel stond in Trowbridge. Hij vertelde ons dat hij de eerlijkste, achtenswaardigste en meest vrijgeveige kerk ter wereld had, en dat niets hem kon tegenhouden om zich daarop te beroemen door al de streken van het westen. Hij wierp er een zeer loffelijk licht op, maar zei, geloof ik niet meer dan u verdient.'

William Gadsby was zo gelukkig dat zijn gemeente vruchtbaar was: 'Dit volk heb Ik Mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen.' En natuurlijk was John Warburton verheugd dit te horen.

Een predikant over wiens contacten met Manchester we graag meer zouden weten, is James Bourne (1773-1854) die zo'n belangrijke rol speelt in het bekende boek *More than Notion* (Meer dan theorie'). James Bourne was op oudere leeftijd predikant in Sutton Coldfield, Warwickshire. Hij had nauwe contacten met zulke mensen als Bernard Gilpin en Sukey Harley. Men herinnert zich hem vooral door zijn nuttige, geestelijke brieven, gepubliceerd in *Life and Letters of James Bourne*. De derde brief was geschreven aan 'De heer Gadsby, predikant van het Evangelie, Manchester', maar uit deze brief worden we niet veel wijzer, behalve dan dat we lezen dat James Bourne in 1807 gedurende korte tijd in Manchester is geweest. Dit was voordat hij in de waarheid versterkt was. Spoedig keerde hij naar Londen terug waar hij een hoorder was van William Huntington. Wel is het duidelijk dat hij diensten in de kapel te Manchester had bijgewoond en dat hij persoonlijk met Gadsby gesproken had. Hij ondertekent de brief met 'Uw toegenegen'.

Van de grote meerderheid van de leden van de kerk te Manchester weten we niets, maar er kan een korte vermelding gemaakt worden van een meisje van de gemeente, Priscilla Green, die in 1818 op zesjarige leeftijd juichend stierf. 'Het is zoet te sterven,' zei ze. 'Jezus is bij mij.' Haar lievelingshymn was:

How firm a foundation, ye saints of the Lord,
Is laid for your faith in His excellent Word!
What more can He say than to you He has said,
You who unto Jesus fir refuge have fled?

'Welk een hecht fundament, o heiligen des Heeren,
is voor uw geloof gelegd in Zijn uitstekend Woord!
Wat kan Hij nog meer zeggen dan wat Hij tot u heeft gezegd,
U, die tot Jezus om een schuilplaats bent gevluht?'

Een lid van de gemeente weten we de naam niet Maar welk een genade! William Gadsby bezocht haar op haar doodsbed. Ze lag in een kelder op een bed van stro. De plaats was vuil en de stank afschuwelijk, oude vossen en rommel, zelfs verrotte beenderen. Er was een vuile, luie dochter die niets deed om de toestand te verbeteren. Laat me hier zo vlug

mogelijk weggkomen, dacht Gadsby. Maar nee! Hij hoorde een stem zeggen: 'Ik ben zo gelukkig als een koningin. Ik geloof niet dat de Heere zo genadig met iemand handelt als met mij; Hij is mij zeer dierbaar, en Zijn bezoeken zijn zeer lieflijk.'

Ten slotte moet John Greenhalgh genoemd worden die stierf op 1 december 1815. We weten niets van hem, behalve dat William Gadsby hem zo hoog achtte dat hij een gedicht van z6 verzen ter herinnering aan hem schreef. Welk een getuigenis gaf hij van hem!

By fitith in Christ, his living Head,
His heart was set at rest,
Here he enjoyed true peace with God,
And leaned on Jesus' breast.

The Holy Ghost the witness bore,
And sealed a pardon free,
And bade his happy soul t' adore
The Holy One-in-Three.

Then did his joyful lips proclaim,
Salvation is of God;
Faith viewed and loved the Lamb once slain,
And triumphed in His blood.

'Door het geloof in Christus, zijn levend Hoofd,
Werd zijn hart tot rust gebracht,
Hier genoot hij ware vrede met God,
En leunde op Jezus borst.

De Heilige Geest gaf er getuigenis van,
En verzegelde een vrije vergiffenis,
En beval zijn gelukkige ziel om te loven,
De Heilige Een-in-Drie.

Toen verkondigden zijn blijde lippen,
Zaligheid, die komt van God;
Het geloof aanschouwde en beminde het eens geslachte Lam,
En triomfeerde in Zijn bloed.'

Dit waren enkele van Gadsby's bediening daar. Ze eerden Christus voor de wereld en stierven in vrede met Hem. Men zegt dat men de waarde van een schaapherder leert kennen door zijn kudde te onderzoeken.

Ze waren het beste antwoord voor degenen die beweerden dat zo'n prediking als van Gadsby tot losbandigheid leidde. 'Door goed te doen legden ze de onwetendheid van dwaze mensen het zwijgen op.'

DEEL 3

DE HITTE EN DE LAST VAN DE DAG

1820-1840

HOOFDSTUK 18

BLACKSTOCK

EEN VERBAZINGWEKKEND GETUIGENIS

Het jaar 1820 gaf het einde van een tijdperk aan. Op 29 januari stierf de oude koning George III. Na zestig jaar geregeerd te hebben was hij blind en krankzinnig. Met zijn dood kwam er ook een eind aan de periode van regentschap die gekenmerkt wordt door een bepaalde stijl die te zien is in bouwwerken en meubilair. De Prins Regent - zo genoemd omdat zijn vader niet in staat was om te regeren - werd nu George IV.

We zullen nu stilstaan bij de waarde en belangrijkheid van het leraarschap van William Gadsby, die nu 47 jaar was.

In juli 1820 sloop een jonge man van achter in de twintig de kapel aan de St. George Road binnen. Zijn naam was Edward Blackstock, wiens opmerkelijke ervaring al gepubliceerd was onder de titel *The Converted Atheist* ('De bekeerde atheïst'). Hij hoorde bij de kerk waar William Roby voorganger was. Er waren plannen dat hij opgeleid zou worden als predikant bij de Independenten.

Dit kan op zichzelf onbelangrijk lijken, maar in zijn autobiografie die vele jaren later werd gepubliceerd, geeft Blackstock een aanschouwelijk verslag van zijn eerste indrukken van William Gadsby als prediker en de diepe indruk die zijn prediking op hem maakte.

Dit is van grote waarde - om twee redenen. In de eerste plaats hebben we een nauwkeurig, persoonlijk getuigenis wat betreft de Goddelijke kracht die met Gadsby's prediking gepaard ging - en dat van iemand die vervuld was met een vooroordeel. Maar in de tweede plaats hebben we een duidelijk voorbeeld van wat er in deze periode door heel het land plaatsvond: de ontevredenheid van velen met het meer middelmatige Calvinisme dat populair werd. William Roby was ongetwijfeld een man met genade bedeed (onder zijn prediking werd John Warburton gezegend), maar er ontbrak iets aan zijn prediking dat wel gevonden werd in de prediking van William Gadsby.

Edward Blackstock verwoordde het als volgt: 'De bediening van het Woord door William Roby verergerde mijn ellende in plaats dat ze minder werd, en toen ging ik een eenzame plaats innemen. Ik wilde graag dat mijn beproevingen bevindelijk werden verklaard. Ik verlangde er vurig naar dat de leerstukken van soevereine genade krachtig gepredikt werden, en dat Christus helder verklaard werd in Zijn Persoon, rechtvaardigheid en bloed. Ik wilde graag horen dat de zondaar diep vernederd werd en de Zaligmaker verhoogd. In plaats hiervan werd onze wijn vermengd met water, troebel water. Ons werd elke zondag verteld dat het de plicht van alle mensen was om te geloven en het Evangelie te gehoorzamen; dat de wet een regel des levens was voor de gelovige; dat heiligmaking een voortgaand werk was; dat er altijd overblijfselen van de zonde zouden blijven in de gelovige, maar dat de zonde een langzame dood moest sterven en dat de gelovige steeds

heiliger en hemelsgezind moest worden. Als ik deze beweringen aanhoorde, verwonderde ik me en kon ze niet begrijpen. Een ding kon ik echter wel begrijpen, namelijk dat we elke zondag voortdurend de opdracht kregen voor het doen van een behoorlijke portie plichten in de week die voor ons lag, en als we ze niet deden we de volgende zondag met de roede van Mozes te maken kregen. En wat erger was, daar het voedsel karig was, waren we des te minder in staat om de arbeid vol te houden. Het is waar, er werden vele goede gezegdes opgesomd, en er werden enige kostbare waarheden verkondigd; de leerstukken van genade werden als waar aangenomen en erkend, maar sommige ervan schenen maar zelden naar voren gebracht te worden uit vrees dat ze misbruikt zouden worden.

Echter, overeenkomstig de verklaringen van de predikant, werkte ik hard aan het "voortgaande werk", maar hoe meer ik zwoegde, hoe slechter ik me voelde. Terwijl mijn pogingen om vooruit te komen steeds krachtiger werden, zonk ik alleen maar dieper weg. Ik kwam geen stap vooruit terwijl toch anderen met veel profijt naar de predikant luisterden en daarom gaf ik mijzelf de schuld. Maar mijn vertrouwen in hem zou geschokt worden; de tijd van mijn verlossing naderde.

Eens nam hij als tekst Romeinen 8:15: "Want gij hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid, wederom tot vreze, maar gij hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen, door Welken wij roepen: Abba, Vader!"

Ik was er volledig van overtuigd dat ik de inhoud van deze tekst bevindelijk kende en praktikaal bekend was gemaakt met de betekenis ervan. Ik besloot daarom om na te gaan of de predikant zijn onderwerp begreep. Tot mijn verrassing scheidde hij, zoals een goed werkman dat behoort te doen, de geesten niet uit elkaar en hield hij ze niet duidelijk van elkaar gescheiden. Hij kende aan elk zijn eigen aard niet toe en hij ging de werkingen van elk niet na, maar hij haalde ze door elkaar en gaf van geen van beide een definitie. Vanaf dit moment rezen er twijfels in mij op en daarna mat ik de boodschap die vanaf de preekstoel werd uitgesproken af bij het geschreven Woord en zoals de inwoners van Berea uit oude tijden onderzocht ik de Schriften of deze dingen alzo waren.

Deze toestand duurde ongeveer drie jaar. Gedurende deze drie jaar was de prediking in de Grosvenor Street allesbehalve profijtelijk voor me, maar ik vervreemde er steeds meer van. Mijn sabbatten die voor mij dagen van de Zoon des mensen waren geweest, waren ellendig geworden. Het huis des Heeren was mijn vreugde geweest, maar nu verliet ik het kribbig en gemelijk - zelfs al was ik er met enige mate van troost naar binnen gegaan. Toch werd mij zoete ondersteuning gegund, de wereld was niets en ik zonderde mij af voor zelfonderzoek en daarin vond ik enige verruiming, al was het geen volkomen verlossing...

Ik bleef bezet met de Geest der dienstbaarheid; de prediking was een grotere beproeving dan ooit. Maar de wegen des Heeren zijn anders dan de wegen van een mens; een bijzondere beschikking wierp plotseling alles omver. Mijn kwelling en smart onder het Woord namen toe. Op een zondag nam ik deel aan de viering van het Heilig Avondmaal en toen werd ik bijna radeloos. Ik sloeg de vijfhonderd leden gade; ze schenen allemaal min of meer vredig en gelukkig te zijn, terwijl ik, die niet in staat was om mijn Heere te vinden, nauwelijks in staat was om de last van mijn beproevingen te dragen. Ik verkeerde in duisternis, verlating, alsof ik in het binnenste van de hel was.

Toen kwam er plotseling een gedachte in mij op: Ga naar Gadsby luisteren. Ik verwierp deze ingeving onmiddellijk, maar weer kwam die gedachte terug: Ga naar Gadsby luisteren! Ga naar Gadsby luisteren. Tegen de heer Gadsby koesterde ik sterke en diepgewortelde vooroordelen, die ik in mijn kinderjaren had opgedaan. Mijn vader had

een boek tegen hem gepubliceerd, en al mijn familieleden en vrienden beschuldigden hem min of meer van Antinomianisme.

Na een zware innerlijke strijd, een poging om te bidden en bezet met veel vrees dat ik verkeerd deed, besloot ik diezelfde zondagavond naar zijn kapel te gaan. Maar toen ik daar aangekomen was, dreven vrees en schaamte mij voorbij de deur. Ik was bang dat hij misschien wel lichtzinnig van aard was. Om kort te zijn, ik ging ten slotte de kapel binnen, en ging staan op de trap naar de galerij, waar ik elk woord kon horen zonder gezien te worden, en gemakkelijk kon ontsnappen als het nodig was.

De predikant stond toen op het punt zijn gebed te beginnen. Hij was nauwelijks begonnen toen mijn vooroordelen verdwenen. Ik had nooit een man gehoord die zo grondig mijn geval en gevoelens beschreef, of met wie ik mij zo hartelijk kon verenigen in zijn smeekbede. Zijn gebed was voor mij als een glas wijn voor een ziel die op het punt staat te bezwijken en na het gebed voelde ik mij gedrongen te gaan zitten op een plaats waar ik hem in het oog zou krijgen. Een jonge kennis van me trok me in zijn bank vooraan op de galerij en ik bemerkte dat ik op een plaats recht tegenover de heer Gadsby zat. Ik zag op naar de Heere in gebed of Hij mij vast wilde houden, of Hij mij wilde behoeden voor vallen en of Hij mij wilde tonen of het ware Evangelie van Christus in die kapel gepreekt werd of niet. Ik was daarom zowel een ernstige als oplettende hoorder. Terwijl hij zijn tekst las, hield ik voortdurend mijn ogen op de prediker gericht. De tekst was 2 Korinthe 1:18: "Doch God is getrouw, dat ons woord hetwelk tot u is geschied, niet is geweest ja en neen." Elk woord van de tekst ging door mij heen. Hij ging eerst aantonen wat er bedoeld wordt met een "Ja" en "Neen" Evangelie, en het duurde niet lang of hij liet geen spaan heel van het Arminianisme. U haat het Arminianisme, zei ik bij mijzelf, dat doe ik ook, zover zijn we het met elkaar eens! Daarna nam hij wat hij het "Moderne Evangelie" noemde, onderhanden en hij ging verder met ontleden waarin ik hem met tranen in mijn ogen en ademloos van belangstelling volgde. Tot mijn verbazing herkende ik in zijn beschrijving juist het Evangelie dat mij drie jaar lang zoveel pijn had bezorgd! Al de variaties, duisterheid, verwarring en verbijstering ervan beeldde hij uit alsof hij er jaren naar geluisterd had en hij rondde het af met te zeggen: "En nu zal ik u zeggen hoe het is met een arm, beproefd, kreupel kind van God die eronder zit." En toen ging hij nauwkeurig in op de ervaring, de beproeving en de strijd van de mens onder het "Ja en Neen" woord, tot ik aanvoelde dat hij niet alleen mijn geval nauwkeurig had beschreven, maar dat hij ook mijn innerlijk werkelijk geheel had blootgelegd - een werk dat daarvoor nog nooit door iemand was gedaan. Hij eindigde dit gedeelte van zijn verhandeling door te zeggen: "En als de dames en heren vanonder de prediking vandaan komen, dan kijken ze zo lief als ze maar kunnen en zeggen ze tot de arme, kreupele ziel: Wel, wat vond je van de preek? Was ze niet voortreffelijk?, terwijl de arme ziel hen allemaal wel had willen vragen om hem met rust te laten. Ik dacht toen: Dat is waar, want ik heb er menigmaal bijna ook zo over gedacht.

En nu ging hij op ernstige toon verder met het verklaren van het Evangelie van God, en ik was van oordeel dat ik nooit tevoren naar een vol Evangelie geluisterd had. Het leek me inderdaad Gods Evangelie te zijn - zoet en nieuw - dat zo duidelijk, zo stoutmoedig, zo krachtig gepreekt werd; en ik geloof dat ik eraan toe moet voegen, met zo'n kracht, licht, zalving en vrede tot mijn ziel gezonden dat ik helemaal in de vrijheid werd gesteld. Mijn vooroordelen waren verdreven en vergeten.

Gedurende de laatste hymn kleefde mijn hart aan de man op de preekstoel, en mijn ogen weenden over hem. Dit is, riep ik inwendig uit, dit is werkelijk de plompe werkman van de Heere! De man is ongeletterd; maar toch heeft hij binnen een uur het Arminianisme

ontleed, heeft het Evangelie van Andrew Fuller de mantel uitgeveegd, berecht en gevonnist, heeft verteld alles wat er in mijn hart leeft en het Evangelie van God zo verkondigd als ik het nog nooit gehoord heb. Daarop kwamen de volgende woorden in mij op: "Maar het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou" (2 Kor. 1:27) en: "De roofvogel heeft het pad niet gekend en het oog der kraai heeft het niet gezien" (Job 28:7).

Ik ging enigszins verbroken van geest naar huis, en in alle opzichten als een ander man. Nu ik tot deze conclusie gekomen was, moest ik in een richting gaan die tegenovergesteld was aan de gevoelens en meningen van elk familielid en vriend die ik in de wereld had. Ik moest mijn vooruitzichten dat ik opgeleid zou worden voor het leraarsambt opgeven. Ik liep het gevaar dat ik de gunst zou verliezen van de heer die me voortdurend werk had verschaft en die behoorde tot de Independenten. En wat mij oneindig veel meer dan dit alles kostte, was dat het leek dat ik een ondankbare rol speelde ten opzichte van de dominee in de Grosvenor Street, die al die tijd een vriendelijke en echte vriend voor me was geweest. Het offer werd niet licht gebracht; ik ondervond deze dingen zeer gevoelig. Maar de liefde van Christus woog zwaarder dan hen allen, en ik gaf hen onmiddellijk op en werd een hoorder van Gadsby. Ik kan veel zeggen over mijn gehechtheid aan die dienstknecht van Christus, maar alles welbeschouwd, zou het misschien wijs zijn om te denken aan wat Paulus zegt: "Doch wie roemt, die roeme in de Heere."

In later jaren vervreemdden Gadsby en Blackstock van elkaar vanwege problemen wat betreft de kerkorde' - maar dit versterkt eerder de getuigenis daar Blackstock dat verslag publiceerde in de jaren die volgen op de verwijdering.

Edward Blackstock begon een jaar later te preken en gedurende zijn afwisselende loopbaan was hij predikant in diverse plaatsen, onder andere van de door William Gadsby geliefde Gower Street kapel in Londen. Hij stierf in 1852.

8. Blackstock veranderde verschillende malen van gedachten wat betreft een open of een gesloten avond-

HOOFDSTUK 19

DE SOCIALE HERVORMER?

We hebben al gezien dat er kritiek op William Gadsby werd geleverd vanwege zijn betrokkenheid bij maatschappelijke zaken. Misschien kan men wel zeggen dat hij er meer bij betrokken was dan welke andere predikant ook uit de eerste helft van de negentiende eeuw. De algemene opvatting zoals verwoord door W.R. Ward in zijn boek *The Baptists and the Transformation of the Church 1780-1830* is fout. Hij beweert dat de 'hypercalvinisten' in zichzelf gekeerd bleven en tegenstand boden aan 'een groot aantal activiteiten'. Deze algemeen verspreide opvatting suggereert dat de meer 'gematigde' Calvinisten en de Arminianen opkwamen voor de armen, terwijl de 'Hoog-Calvinisten', die zich opgesloten hadden in hun kapellen, zich om niemand bekommerden dan zichzelf. Het leven van Gadsby bewijst dat dit onwaar is.

Hoever een predikant van het Evangelie zich betrokken moet voelen bij de sociale en politieke zaken is een omstreden vraag. Maar William Gadsby was nooit een politicus of

sociale hervormer als zodanig. Vandaar het vraagteken in het opschrift boven dit hoofdstuk. Zijn betrokkenheid kwam voort uit een hart dat teder gemaakt was door de vreze Gods, een brandende afschuw van onrechtvaardigheid, en een intens medelijden met de ellende van de armen. Dit is de oorzaak dat er na zijn dood beweerd kon worden: 'Er zijn nu duizenden mensen in Lancashire en Yorkshire die houden van de naam Gadsby, maar die niet houden van de God van Gadsby en ook niet van de leer die hij preekte.'

Zo hebben we hem al zien optrekken met de handgetouwwevers om een verzoekschrift aan het Parlement aan te bieden en hoe sommigen van zijn gemeenteleden in verbinding stonden met de radicaal Samuël Bamford.

In 1819 was het oog van het publiek weer op hem gevallen. De situatie van het begraven in Manchester was schandelijk. Er waren geen openbare begraafplaatsen, behalve die verbonden waren met de kerken en kapellen en een begraafplaats waar de armen werden begraven die 'van iedereen en niemand was'. Al deze begraafplaatsen waren ontoelaatbaar vol, en als er graven werden gegraven buiten de Collegiate Church dan was er een gruwelijk gezicht van beenderen die naar boven werden gebracht.

William Gadsby was diep bezorgd over deze schandelijke toestand en samen met het parlamentslid George Hadfield nam hij de leiding om te zorgen voor een gepaste begraafplaats. Er werd een onderneming opgericht en een groot stuk grond werd aangekocht in de Rusholme Road, net buiten de stad. De begraafplaats werd in 1821 geonend: 'Her fraaiste kerkhof... Het is aangelegd als een heel mooi park, beplant met struiken, afgewisseld met altijd groene planten, met vriendelijke waterpartijen, omzoomd door gras en bloemen.'

Een gebeurtenis die de aandacht trok van heel het land, was de echtscheidingsprocedure tegen koningin Caroline.

De Prins regent en zijn vrouw Caroline leefden gescheiden. De prinses was naar Italië gegaan. Toen de Prins echter in 1820 koning werd, keerde ze naar Engeland terug en maakte ze aanspraak op haar koninklijke rang. Dit leidde ertoe dat de koning stappen ondernam om wettelijk van haar te scheiden. De 'Wet van Straf en Boete' werd ingediend bij het Hogerhuis, waarbij de koningin werd beschuldigd van overspel.

De schandelijke gerechtelijke procedure sleepte zich week na week voort. Of de koningin onschuldig was of niet, is niet zeker, maar het volk geloofde in het algemeen in haar onschuld. Het volk verzamelde zich om haar heen tegen de koning en de aristocratie. Haar onderdrukkers waren ook hun onderdrukkers. Nadat ze in Dover aan land was gegaan, werd ze overal op haar reis naar Londen door juichende menigten begroet, terwijl de kerkklokken werden geluid. De koning was zeer impopulair en een stroom van algemene verontwaardiging die bijna het punt van opstand bereikte, stak op. Alle klassen van een verdeelde maatschappij verenigden zich in een gemeenschappelijke geestdrift. De echtscheidingsprocedures waren het symbool van de aanval op de Engelse vrijheden.

Bij deze publieke geestdrift en dit protest sloot William Gadsby zich aan. Het was dezelfde zorg voor hen die onderdrukt en vertrapt werden, wie het ook waren.

Op zondagavond, 3 december 1820, hield hij een preek over Mattheus 5:32: 'Maar Ik zeg u, dat zo wie zijn vrouw verlaten zal, anders dan uit oorzaak van hoererij, die maakt dat zij overspel doet.' Deze preek werd later gepubliceerd onder de titel *The Nature and Design of the Marriage Union* (De aard en het oogmerk van de huwelijksverbintenissen), 'naar aanleiding van de procedures in het Hogerhuis tegen koningin Caroline.' De volgende zaterdag sprak hij ten gunste van de koningin tijdens een openbare bijeenkomst in de Manor Court hal in de High Street.

In de preek verklaarde Gadsby dat hij geloofde dat de koningin onschuldig was, maar zelfs als dat niet zo was, was de koning schuldig, omdat hij haar uit zijn huis wilde verwijderen. Zonde was zonde, of die nu bedreven werd door een koning of een burger. Hij voelde zelfs aan dat er een duister complot gesmeed werd. In het voorwoord zegt hij: 'Ik ben een vriend van de koning, de koningin, de grondwet en het volk, en een besliste vijand van samenzwering, bloedbaden, onderdrukking en tirannie. Ik ervaar het als een plicht en een voorrecht om God te bidden dat Hij zowel de koning als de koningin zal zegenen en dat Hij ook het volk zal zegenen, en ons allen bezorgd zal maken voor elkaars welzijn, en voor het welzijn van de natie als geheel, en als ik hierom door een heethoofdige Tory gebrandmerkt wordt met vuile benamingen, dan kan ik dit met geduld verdragen en medelijden hebben met zijn zwakheid.'

William Gadsby's stellingname moet enige beroering hebben veroorzaakt daar de regering de kerkdienst liet bijwonen door een spion om 'een strik te spannen.' Die spion was niemand minder dan de bitter gehate Nadin, plaatsvervangend hoofd van de politie van Manchester. Nadin was de man die persoonlijk 'redenaar Hunt' kwam arresteren bij het gedenkwaardige bloedbad van Peterloo, dat slechts een jaar daarvoor plaatsvond.

Terwijl Gadsby preekte, herkende hij de spion die vermomd was binnengekomen. Toen enkele jongens op de galerij zich begonnen te misdragen, nam hij de gelegenheid waar en waarschuwde hij hen braaf te zijn daar er een belangrijke persoon onder de toehoorders aanwezig was - 'onze waardige, plaatsvervangend hoofd van de politie'. Dit veroorzaakte blijkbaar enige opschudding en Nadin verliet vlug de kapel.

Volgens een artikel in de Manchester Observer van 9 december 1820 gaf een menigte tijdens een openbare bijeenkomst uiting aan hun boosheid over de vervolging van de koningin. Er werd een resolutie aangenomen die de verontwaardiging uitdrukte over de gerechtelijke stappen tegen haar. In zijn toespraak zei Gadsby dat hij 'als ouder te doen had met de zedelijke normen van zijn gezin, als predikant met het goede voor de gemeenschap. Hij had de procedures met de heftigste verontwaardiging gelezen. Het bewijs dat men gepubliceerd had, was een schande voor het land; het was beraamd om de geest van de jeugd te vullen met de liederlijkste ideeën en dit was gedaan onder het misleidende voorwendsel dat ze het goede voor het land zochten en de eer ervan verdedigden.'

Deze redevoering werd 'met luid applaus' begroet. Het jaar daarop werd de wet ingetrokken. Bij de kroning van de koningin, juli 1821, probeerde de koningin zonder succes toegang te verkrijgen tot de abdij. Twee weken later stierf zij.

Manchester, zo zegt men, moet in deze tijd 'een heksenketel' zijn geweest waarin met elkaar botsende elementen de stad in haar greep hielden. Niet lang daarvoor waren er kanonnen geplaatst om de bevolking ontzag in te boezemen en de straten schoon te vegen.

Niettegenstaande dat was er op de dag van de kroning een optocht van tweeënhalve mijl lang en de avond eindigde met dronkemansuitspattingen in de Shude Market - niet ver van de kapel van Gadsby.

Zonder twijfel werd na de Caroline-affaire de naam Gadsby een algemeen begrip in Manchester. Bij vele gelegenheden zou Gadsby gedurende zijn verdere leven zich bemoeien met publieke aangelegenheden. Vooral was dit het geval in de latere jaren van zijn leven toen Manchester het centrum werd van het groeiende verzet tegen de Korenwetten.

Maar William Gadsby schipperde nooit met zijn principes. Hij maakte duidelijk dat hij sprak als de dienstknecht van Jezus Christus. Hij citeerde dikwijls de Schrift als zijn autoriteit.

Op een geheel-onthoudingbijeenkomst zei een predikant van de General Baptists, Beardsall genaamd, zei dat 'de beweging meer goeds had gedaan dan het Evangelie.'

Gadsby sprak op ernstige wijze. ciAlw smak l;

HOOFDSTUK 20

HET BOUWEN VAN EEN NIEUWE KAPEL

De jaren tussen 1820 en 1830 waren dagen van grote geestelijke voorspoed voor William Gadsby, zowel in Manchester als daarbuiten. Dit was de grote tijd van de postkoets, de snelste manier om te reizen tot de komst van de spoorwegen. Het reizen per postkoets kan wel romantisch klinken, maar het was duur, gevaarlijk en soms onplezierig. In de kleine toespraak die hij hield op nieuwjaarsmorgen voordat hij stierf, sprak hij over het reizen om te preken in Northampton op 'een donkere, natte en stormachtige morgen' toen hij zijn hoed verloor en verscheidene uren was blootgesteld aan kou en regen.

Behalve het jaarlijkse bezoek aan Londen, Trowbridge en andere kapellen in Wiltshire, waren er veelvuldige bezoeken aan Godmanchester, Huntingdonshire waar sommigen van zijn liefste en meest gewaardeerde vrienden ter kerke gingen. We zien hem preken bij de bevestigingsdienst van William Smith, Warwickshire, waar hij zijn eerste preek hield vele jaren daarvoor. We zien hem in 1824 een plechtige opdracht geven aan de prediker van de Zion Chapel te Nottingham. We zien hem een kerk installeren te Abram (later Hindley), Lancashire. Dit gebeurde op 19 juli 1826, toen hij enkele personen ging dopen, maar omdat hij zich niet goed voelde, hield hij alleen de toespraak en toen doopte een andere predikant, Giles Boardman, hen. Deze Boardman preekte bij verscheidene gelegenheden voor Gadsby in Manchester. 's Avonds preekte Gadsby in een schuur. De gemeente werd gezegend en nam in aantal toe, en later werd er in Hindley een kapel gebouwd.

Een merkwaardig voorval deed zich voor toen Gadsby preekte in een kapel van de Independenten in Bury in februari 1823. Men had aan een jonge dame, Ellen (of Eleanor) Leach, geadviseerd om naar hem te gaan luisteren. Ellen was van de ene plaats naar de andere gegaan om verademing te zoeken voor haar neergebogen ziel, maar weer scheen er die morgen geen hulp te zijn. Die middag was de begrafenispraak van de oude Richard Lord, maar weer ging ze naar huis met een bezwaard gemoed. Ze vroeg zich zelfs af of ze die avond nog wel zou gaan of niet.

Gadsby's tekst was: 'Toen de ganse strijd dergenen die streden, met gedruis geschiedde, en de klederen in het bloed gewenteld en verbrand werden tot een voedsel des vuurs' (Jes. 9:4).

Ellen voelde dat het een grote en heerlijke tijd was voor haar ziel, daar het onderwerp de hemelse Krijgsman en Zijn triomfantelijke overwinning was. Het gezicht dat ze door het geloof van de heerlijke Persoon en het volbrachte werk van de Heiland kreeg, was van die aard, dat haar ziel de Heere begon te verheerlijken, en dat haar geest zich begon te verheugen in God haar Zaligmaker. Ze zag en gevoelde dat al haar zonden waren uitgewist door het offer van Christus.

Ze werd lid van de kerk van John Kershaw in het nabijgelegen Rochdale, maar ze verlangde ernaar dat er een kapel in Bury gebouwd zou worden. Voor dit doel spaarde ze met liefde honderd pond, wat in die tijd een groot bedrag was. Ze zag haar verlangen vervuld en toen William Gadsby bij de opening preekte, was dat een heerlijke en alleraangenaamste dag voor haar ziel. Ze stierf slechts vijf jaar later in de leeftijd van 47 jaar.

Het interessantste bezoek dat hij in deze periode bracht, was het bezoek aan Plymouth Dock (later Devonport), toen hij preekte bij het leggen van de eerste steen voor een nieuwe kapel, Mount Zion Independent Chapel in 1824. Dr. Doudney (later predikant van de Staatskerk en redacteur van de Gospel Magazine) was er aanwezig. Hij schatte het aantal aanwezigen op achtduizend, hoewel andere verslagen spreken van vijfduizend. Bij deze gelegenheid was zijn tekst 1 Korinthe 3:11: 'Want niemand kan een ander fundament leggen dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus.' In die tijd bezocht hij de achtenswaardige dr. Hawker en hij was zeer onder de indruk van zijn gesprek met hem. Hij beschouwde hem als de godzaligste man die hij ooit ontmoet had. Hawker was een man met grote invloed. Hij was predikant van de Staatskerk in Plymouth en zijn leerstellige inzichten waren dezelfde als die van Gadsby. Zijn traktaten werden hoofdzakelijk verspreid door de Manchester Tract Society, die door Gadsby gesteund werd. Ter gelegenheid van de dood van dr. Hawker in 1827 sprak Gadsby een begrafenispraak uit in zijn eigen kapel in Manchester. Men zegt dat de halve gemeente van William Nunn (St. Clements' Church, Manchester) aanwezig was.

Ondanks zijn veelvuldige arbeid was zijn pen niet werkloos. Daar hij zich grote zorgen maakte over de leer die ging heersen onder de Baptisten dat zaligmakende genade hetzelfde was als een bloot instemmen met de waarheid van het Evangelie en waarbij zaligende bevinding ontkend werd, schreef hij *What is Faith*, met als ondertitel: 'Het geloof van de Sandemanianen onvoldoende bevonden'. 'Sandemanianisme' was de term die in omloop was voor dit verkeerde geloof. Deze publicatie nam de vorm aan van een brief aan William Stephens, die net predikant was geworden van de oude Town Meadows kapel in Rochdale. Stephen propageerde deze zienswijze. De Gospel Magazine merkte op dat dit een punt van vitaal belang was toen ze dit werk in 1826 aanbevolen en dat is het geweest door alle eeuwen heen.

In zijn eigen kapel bleef William Gadsby geliefd en zijn prediking wierp vruchten af. Het is altijd moeilijk te oordelen aan de hand van getallen, of om bewijzen te staven met statistieken, maar van 107 leden in 1807, steeg het aantal tot 155 in de periode van 1810-1812 en tot 224 tegen het jaar 1820. Wat de omvang van de gemeente geweest moet zijn, is moeilijk vast te stellen, maar deze aantallen verwijzen naar gedoopte, aan het avondmaal deelnemende leden en elk moest een bevredigend verslag kunnen geven van zijn zielsbevinding, voordat men als lid werd ontvangen. De tucht werd bovendien streng gehandhaafd, zodat leden die de kerkdiensten verzuimden of die zich onwaardig gedroegen, afgesneden werden. Een bescheiden schatting zou een gemeente van tegen de negenhonderd zielen zijn.

Een van de meest voldoening gevende gebeurtenissen van deze tijd moet voor William Gadsby de doop van zijn derde dochter Phebe aan het eind van 1822 zijn geweest. Ze was toen achttien jaar.

Al heel jong was Phebe diep verontrust geweest over haar zonden. Er was een tijd geweest dat ze op zondagmorgen zo lang voor de spiegel had gestaan dat ze te laat voor de dienst was. De preek van haar vader ging die dag over de ijdelheid van de wereld - ze

dacht dat hij haar gadegeslagen moest hebben! De gemeente werd eraan herinnerd dat spoedig hun arme, zondige lichamen 'onder de kluiten van het dal' zouden liggen en waar zou dat dan allemaal op uitlopen? De arme Phebe voelde dat ze weg moest zinken.

Na twee jaar van diepe zielennoed werd ze ten slotte genadig verlost - niet onder de bediening van haar vader, maar onder die van William Nunn, predikant van de St. Clements' Church. Blijkbaar had ze de gewoonte naar hem te gaan luisteren. Die avond was de tekst: 'Hebt gij Mij lief?' en ze werd zo gezegend dat ze kon zeggen: 'Gij weet dat ik U liefheb.' Ze ging zingend van blijdschap naar huis.

Wel was Phebe bang om het aan haar vader te vertellen. Was het omdat ze naar de Staatskerk ging, of dat een andere predikant het middel was en niet haar vader? Ze vertelde het echter aan George Greenhough, een van de diakenen, die geen tijd verloren liet gaan om het aan Gadsby te vertellen. Deze was vervuld van vreugde. Ze legde getuigenis af voor de kerk op kerstdag en werd de volgende zondag gedoopt. Dit moet voor Gadsby een bijzondere vreugde zijn geweest, een tegenwicht voor de moeilijkheden, omdat het pas drie jaar geleden was sinds Phebes eigen moeder haar verstand verloren had. Kerstdag was de verjaardag van mevrouw Gadsby, waarop de hele familie bij elkaar kwam. Misschien nam Phebe in zekere mate haar plaats in. Spoedig daarna huwde ze met een James Hamer, en een paar jaar later emigreerden ze naar Amerika.

Dit waren dagen van voorspoed in Manchester. Er waren onder andere vele leden die Nunn verlieten en zich voegden bij de kapel van Gadsby. Het waren Nunns beste hoorders, zodat het geen wonder is dat hij Gadsby 'een schapendier noemde! William Gadsby had hoge achting voor William Nunn, en het bedroefde hem dat J.C. Philpot ernstige kritiek uitoefende op zijn preken.

Doordat de gemeente groeide werd in 1822 besloten een nieuwe kapel te bouwen. Er ontstond echter twist over de plaats waar de kapel zou komen. De satan is altijd druk in de weer en wat de oorzaak van blijdschap had kunnen zijn, werd oorzaak van verdeeldheid. Sommigen vonden dat er een plaats voor de bouw gevonden moest worden in een geschiktere wijk van de stad, anderen wilden dat de kapel herbouwd zou worden op dezelfde plaats. Dat er een begraafplaats was met zoveel graven vormde een probleem. Men werd het eens over de aankoop van een stuk land in de Byron Street en besloot men de andere kapel te verkopen. Maar degenen die een nieuwe kerk op de oude plaats wilden bouwen, bleven op hun stuk staan, en een rijke vriend trok zijn steun voor het nieuwe plan in. Toen de kapel werd afgebroken, en het fundament voor de nieuwe kerk werd gelegd, ging de andere partij weg. Er schijnt veel verwarring te zijn geweest; 35 leden zegden hun lidmaatschap op en vertrokken.

Overstelpd door dit alles legde William Gadsby in juni 1823 zijn ambt neer. De kerk weigerde dit te accepteren en smeekte hem door te gaan. Maar zij die zich van de kerk en de gemeente afscheidden, gingen door met het bouwen van een nieuwe kerk in de St. George Street, Piccadilly. Deze scheiding greep diep in bij Gadsby en ze schaadde zijn gezondheid. Gedurende enige tijd was hij aan bed gebonden en hij voelde zo'n pijn dat hij niet kon verdragen de lakens te voelen. Het ergste was dat hij wist dat er enige schapen onder de bokken waren weggegaan. De schuld liep op tot tweeduizend pond en, wat het nog erger maakte, de bouwer hield op met werken daar degenen die weggegaan waren hem het eerst in dienst hadden genomen. Hoe leek dit op de dagen toen Haggai en Zacharia profeteerden! 'De kapel afgebroken, het fundament voor een andere kapel gelegd, maar geen vooruitzicht, naar menselijke berekening, dat de kapel ooit opgebouwd zou worden.'

William Gadsby bad om geloof; en toen vroeg hij aan de bouwer waarom hij gestopt was. Hij beloofde hem het geld te geven, al wist hij niet hoe. Maar in het een en het ander werd voorzien, en de bouwer hoefde nooit tweemaal om betaling te vragen.

Al de tijd dat het bouwen aan de gang was, kwam de gemeente voor haar godsdienstoefening bij elkaar in de oude Cannon Street Independent Chapel, die gratis aan hen ter beschikking werd gesteld.

Ze kwamen er ten slotte door Gods genade, behouden doorheen - een nieuwe grote, mooie kapel was gebouwd. Deze reikte helemaal over de begraafplaats tot aan de voorkant van de St. George Road, een hoofdverkeersweg en niet meer aan de Baptist Street en de Dyche Street zoals voorheen. Het is niet verrassend dat de nog levende familieleden van hen die op de begraafplaats begraven waren, dat niet zo gunstig onthaalden, maar in de jaren die volgden bleek de nieuwe vormgeving van de kapel een groot voordeel te zijn.

Niettegenstaande de afscheiding bleek de vergrote kapel helemaal niet te groot te zijn. Een aantal van degenen die zich afgescheiden hadden, kwamen weer terug, terwijl de nieuwe St. George Street chapel geen groot succes bleek te zijn.

Uiteindelijk werd de kapel geopend op 28 maart 1824 en de predikers waren Edward Thomlinson uit Bedford, David Denham uit Londen en Gadsby zelf. William Gadsby's tekst was 2 Korinthe 6:13: 'Zo wordt gij ook uitgebreid.'

HOOFDSTUK 21

DE ZONDAGSSCHOOL

Zondagsscholen in Engeland hebben hun oorsprong te danken aan de filantroop Robert Raikes uit Gloucester. Hij was iemand die zich zorgen maakte over de wetteloosheid en onwetendheid van de kinderen in de stad en de ijdele wijze waarop ze de zondag doorbrachten. Hij stichtte daarom de eerste zondagsschool in het jaar 1780. Deze bleek zeer succesvol te zijn en gedurende de volgende eeuw begon men over heel het land met zondagsscholen. De vele zondagsscholen en hun wijdverbreide invloed is een van de interessantste karakters van de kerkgeschiedenis van de negentiende eeuw. Sommige arme kinderen ontvingen geen ander onderwijs. William Gadsby was 'een zeer ijverige en waardevolle vriend van zondagsscholen.' Het laatste wat hij ooit schreef, was 'Opmerkingen over de voordelen van zondagsscholen' voor de eerste uitgave van de Sunday School Visitor.

Op 14 november 1814 had hij zijn kerk overgehaald om een zondagsschool op te richten voor het lezen en spellen op de zondag. Men had dat goedgevonden, maar schrijven en rekenen waren streng verboden. Het is moeilijk om aan de weet te komen waarom Gadsby met zijn enthousiasme voor zondagsscholen zolang wachtte, en het is een nog moeilijker vraag waarom de stap tot het komen van een zondagsschool in een mislukking eindigde. Men begon met slechts negen leerlingen en kwam bijeen in de consistoriekamer van de kapel. Na een paar jaar stopte men. In 1824 werd er echter definitief een zondagsschool opgericht. Leiders werden benoemd: een toezichthouder, een secretaris, een penningmeester, samen met een comité van tien personen. Op 12 juni 1824 werd besloten 'dat de heer Gadsby de voorzitter zou zijn', 'dat er in banken voorzien zou worden voor de school boven', en dat er 'twee aanplakborden op de kapel gespiegeld zouden worden om aan te geven dat er een zondagsschool geopend was.' Aan de

gemeente werd gevraagd om nuttige boeken te schenken om een kleine bibliotheek op te richten. Er werd ook voorzien in zes glazen kasten en zes kisten samen met 'geschikte boeken'. De school begon precies volgens afspraak op 1 juli op de galerij van de kapel met achtennegentig leerlingen.

Zondagsschool Manchester

De huisvesting op de galerij bleek volkomen onvoldoende te zijn. Pogingen werden ondernomen om een andere voorziening te vinden. De ideeën die geopperd werden, waren: een geschikte zaal te vinden, een gebouw neer te zetten, een gesloten kapel te huren - alles tevergeefs in het eerst. Ten slotte vonden ze kamers en ook werd definitief besloten om een zondagsschool te laten bouwen. Geld werd snel beschikbaar gesteld, een stuk land werd gekocht en in 1825 werd een zondagsschool gebouwd. Deze werd in 1842 vergroot en in 1897 verbouwd, maar door vijandelijke actie tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het gebouw vernietigd.

De gedachte die men in die tijd van een zondagsschool had verschilde nogal van die van latere tijden. De nadruk lag op het leren lezen, zodat de kinderen de Bijbel konden lezen. Daar er geen landelijk onderwijssysteem bestond, was er veel analfabetisme, vooral onder de armen en het merendeel van Gadsby's gemeente bestond uit arme mensen. Daar er een begeerte was dat de kinderen zouden leren schrijven, was de school geopend op een avond in de week. Er werd voorzien in leerboeken voor het leren spellen en in noodzakelijke schrijfvoorbeelden die in tin achter glas waren ingeraamd om op een avond in de week gereedgezet te worden voor de schrijffles.

De onderwijzers kregen ook instructies hoe de letters van het alfabet dienden uitgesproken te worden. Diverse leerlingen moesten van klompen en kleren voorzien worden, omdat velen van hen behoeftig waren. Blijkbaar had Gadsby die zich zijn eigen afkomst herinnerde, echt medelijden met hen. Er was nog een moeilijkheid. Tegenover de

kapel en de school was, wat men toen noemde, 'een bierwinkel' geopend. Buiten voor de winkel waren banken geplaatst. Hier zaten dikwijls goddeloze mensen te drinken, te roken en te vloeken als de kinderen voor de school bij elkaar kwamen en de gemeente naar de kapel kwam voor de kerkdiensten. De autoriteiten maakten er ten slotte een eind aan.

Er was ook een lichtzijde - de 'traktatie' die vastgesteld werd voor de pinksterweek - een tijd waarin kinderen en jonge mensen in her algemeen 'blootgesteld' waren aan vele ondeugden'. Zelfs een 'elektriseermachine' werd voor hun plezier besteld. De pinkstertraktatie werd gedurende vele jaren voortgezet, soms waren er enige honderden leerlingen die een uitstapje naar het platteland gingen maken. Er waren nu meer dan vierhonderd leerlingen op de zondagsschool. Dikwijls kan men boeiende verslagen van deze plezierige gelegenheden lezen in de oude tijdschriften. En hoe moet het Gadsby's hart verblijd hebben! Hij schreef: 'Ik houd ervan om de kleine bengels te zien rondspringen en af en toe een kreet te horen geven; het doet ze goed.'

Voor zijn eerste zondagsschool stelde Gadsby een hymnboek samen. Het werd voor het eerst uitgegeven in 1832 met 216 hymns, later werd er een supplement aan toegevoegd. Dit hymnboek moet niet verward worden met Gadsby's *Penny Hymnbook* dat door zijn zoon in later jaren werd gepubliceerd. De tekst op het titelblad is: 'Gij zult ze uw kinderen en kindskinderen bekendmaken' (Deut. 4:9). Dit was zeker niet de beste uitgave van William Gadsby. De meeste van de hymns zijn gewoon die uit zijn kapelselectie van 1814, alleen met een kleiner aantal verzen. Zijn grote vrees was, zoals hij het dikwijls uitdrukt dat kinderhymnboeken, catechismussen, enzovoort, de kinderen deed spreken op een wijze zoals alleen ware gelovigen dat kunnen.

'Het doel van deze selectie', schreef hij, 'is een verklaring te geven van de echte waarheden van God, en dat op zo'n wijze dat het het middel zou kunnen zijn in de handen van de Heilige Geest (als het Zijn soevereine wil is) om op hun geest de plechtige werkelijkheid ervan te drukken, en de essentiële noodzaak om door God levend gemaakt en geleerd te worden, voordat zij Zijn heerlijk Koninkrijk kunnen binnengaan.' Hij ondertekent met: 'Iemand die het goede voorheeft met de komende generatie.'

Het werk van Gadsby's zondagsschool werd overvloedig gezegend. Een aantal afstammelingen van het oorspronkelijke comité zijn gevonden in Strict Baptists Chapels gedurende de tussenliggende jaren en er zijn er nog.

'De Heere zegende het werk overvloedig. Vele scholieren die vanaf de straat werden binnengehaald, ruw en onbeschaafd, werden in later jaren godzalige mannen en vrouwen: zelfs werkers voor de zondagsschool, deelgenoten van Goddelijke genade, ze werden gedoopt en waren eerbiedwaardige leden van de kerk en in sommige gevallen geroepen om het eeuwig Evangelie te prediken. Anderen werden tot diaken gekozen, of bekleedden nuttige ambten, en onze kerkboeken bevatten vele achtenswaardige namen, generatie na generatie van onze scholieren, die naar we geloven in de hemel het heerlijke lied van de verlost zingen. Een goede opleiding in rechtschapenheid, eerlijkheid en zedelijkheid stelden de scholieren in staat eerbare burgers te worden.'

Een meisje, Margaret Sellers genaamd, die de zondagsschool bijwoonde, werd dikwijls geestelijk uitgeholpen. Wat een bijzondere indruk op haar maakte was, al was ze jong, de wijze waarop Gadsby zijn hart in her gebed uitstortte voor de kinderen en jonge mensen. In later jaren merkte ze op hoeveel van die gebeden verhoord werden.

Er was ook kritiek op William Gadsby en zijn pleidooi voor zondagsscholen. Maar hij was vastberaden. Het was het misbruik, niet het gebruik dat schadelijk was. Hij betreunde elke suggestie dat 'de school de kweekschool voor de kerk moest zijn.' Hij geloofde dat

God Zijn eigen Woord zegende aan de kinderen naar Zijn soeverein welbehagen. J.C. Philpot deelde zijn zienswijze en hij geloofde dat elke kapel een zondagsschool moest hebben. Hij hield er de mening op na dat er velen zouden kunnen zijn die opgevoed werden op de zondagsschool en die naar vreemde landen emigreerden (dit was de tijd dat velen het land verlieten) ver weg van de waarheid, maar bij wie de Heere misschien als ze oud geworden waren enige hymns in herinnering terug zou brengen die ze als kinderen op de zondagsschool geleerd hadden. Gadsby geloofde ook dat alleen al de opvoedkundige en zedelijke resultaten van het onderwijs op de zondagsschool van onmetelijk nut voor het land waren.

Hij stelde persoonlijk groot belang in de zondagsschool en velen konden zich op oudere leeftijd met genoegen de toespraken die hij hield, herinneren. Zijn hartelijke, sympathieke aard had aantrekkingskracht op de kinderen, vooral op hen die arm en behoeftig waren. Hij schreef ook een paar traktaatjes voor kinderen.

Elk nieuw jaar preekte William Gadsby een nieuwjaarspreek voor de kinderen en jonge mensen. Een meisje van veertien had diepe overtuigingen toen hij, verwijzend naar Prediker, uitriep: 'O, onnadenkende jeugd! Gedenk!' Een andere nieuwjaarspreek was een grote ondersteuning voor haar toen het onderwerp was: De goedheid des Heerent 'Goedheid van voren en goedheid van achter, Gods volk wordt omringd door Zijn goedheid', zei Gadsby. Later zei ze dat ze zijn preken bijna woordelijk kon herhalen.

Slechts twee voorbeelden van oud-scholieren moeten voldoende zijn. Een arme jongen van een wasvrouw, Jack Harding, kwam zonder schoenen en kousen naar de zondagsschool van Gadsby. In Gods voorzienigheid werd hij een zeer rijke eigenaar van een fabriek, en in later jaren, nadat hij Manchester verlaten had, werd hij schout in Herefordshire. Of hij een godzalig man was, weten we niet, maar hij vergat zijn jeugd niet, en bij zijn dood liet hij een belangrijke som geld na aan de Gospel Standard Societies, aan A.B. Taylor, de opvolger van Gadsby in Manchester, en aan de weduwe van John Kershaw.

Bij een andere gelegenheid werd een jongetje door zijn moeder naar de zondagsschool gebracht. Daar leerde hij lezen en schrijven en kreeg hij ook klompen om te dragen. Zijn naam was Thomas Vickers en hij werd later door Gadsby gedoopt. Toen hij een toonaangevende fabrikant van chemische producten was geworden, vergat hij zijn schuld aan de zondagsschool niet. Op een morgen toen hij een arme vrouw die zes mijl naar de kapel had gelopen, doornat zag binnenkomen, informeerde hij wie ze was en onderhield haar tot de dag van zijn dood. De beste herinnering heeft men van hem als een nuttig en godzalig kerklid te Manchester, die in 1815 de bouw van een nieuwe Strict Baptist Chapel in Bolton, zijn geboorteplaats, geheel voor zijn rekening nam. In die tijd was hij het oudste lid van de kapel te Manchester, die in de Bolton Chronicle beschreven wordt als de 'oude Mr. Gadsby's chapel.'

De Bolton Chronicle vermeldde ook toen ze verslag gaven van de opening van de Bolton Chapel dat William Gadsby gewoonlijk preekte in de oude kapel. Het blad beschreef hem als iemand die, al was hij zonderling in sommige van zijn uitdrukkingen, hij beschouwd werd als een door en door eerlijk en toegewijd predikant van het Evangelie. Het vervolgde met te zeggen dat hij een 'klein zakbijbeltje' bij zich droeg dat hij zijn zakpistool noemde waarbij hij zei dat hij nooit bang was om rovers of onguere typen tegen te komen, want hij was veilig met zijn 'zakpistool'. Natuurlijk zou Gadsby zelf gezegd hebben: 'Onder de schaduw des Almachtigen'.

HOOFDSTUK 22

WISSELENDE TAFERELLEN

De jaren na de opening van de zondagsschool en het bouwen van de kapel waren veelbewogen jaren voor William Gadsby. Het jaar 1826 begon met opmerkelijke preken van Gadsby te Manchester op nieuwjaarsdag die op een zondag viel. Deze werden later gepubliceerd onder de titel *An Address to the regenerated Church of God* ('een toespraak tot de wedergeboren Kerk van God'). Tijdens zijn toespraken verwees Gadsby somber naar de 'heersende, moeilijke omstandigheden op het gebied van de handel', en het jaar bleek er een te zijn van grote ellende. Duizenden stierven van de honger. Op 5 april was er een speciale gebedsdienst, waarin smeekbeden tot de Heere werden opgezonden vanwege de moeilijke tijden die er toen waren. Later in het jaar, toen hij in Londen was, deed hij vanaf de preekstoel een kort verslag van de toestand onder de armen van Lancashire, en hij vroeg of men afgedankte kleren wilde geven. Pak na pak rolde het huis binnen waar hij verbleef.

De Manchester Gazette gaf als commentaar: 'We begrijpen dat de eerwaarde heer Gadsby die door zijn prijzenswaardige inspanning voor de armen van deze stad in het verzamelen onder zijn vrienden in Londen, duizend kilo afgedankte kleren kreeg (waarbij het vervoer en het inpakken achttien pond kostte), zich blijft inspannen in werken van barmhartigheid. We horen uit zeer betrouwbare bron dat hij de laatste week tien paar dekens en vier of vijf stukken flanel heeft gekocht en uitgedeeld en dat sommige leden van zijn gemeente dit prijzenswaardige voorbeeld van hun predikant hebben gevolgd. Bij het vermelden van het bovenstaande, dat de heer Gadsby tot eer strekt, kunnen we de gelegenheid niet voorbij laten gaan om andere geestelijken en andere invloedrijke personen een wenk te geven dat het hun plicht is om "heen te gaan en desgelijks te doen."'

En dit werd geschreven over een van die zogenaamde 'Hoge Calvinisten' van wie later werd verteld dat hun leer zo hoog was dat zich helemaal niet om sociale vraagstukken bekommerden.

William Gadsby antwoordde op het bovenstaande verslag van de Manchester krant, waarbij hij een paar kleine details verbeterde, en er de nadruk op legde dat dit gedaan werd 'tot de eer des Heeren'. Hij legde uit dat behalve de kleren, hem z8 pond werd geschonken door de Londense vrienden waarmee hij dekens enzovoort had gekocht en dat hij ook hulp van zijn eigen gemeente had ontvangen.

In deze tijd maakte hij talrijke reizen door het land, terwijl hij het Woord predikte. Er zijn verhalen van mensen die meer dan dertig mijl liepen om hem te horen als hij in Londen was. Er staat ook opgetekend dat zijn prediking Arminiaanse hoorders in de war bracht. Ze kwamen uit nieuwsgierigheid om hem te horen (soms in hun eigen kapel die voor die gelegenheid gehuurd was) en ze liepen soms de kapel uit tijdens de preek.

In Manchester bleef de gemeente groeien, niettegenstaande de afsplitsing toen de nieuwe kapel gebouwd werd. Ook hier werd Gadsby's prediking gezegend. Daar waren bijvoorbeeld twee jongemannen die vanuit de Rossendale Valley in Lancashire, in Manchester waren komen wonen. De een was John Nuttal die in diepe zielenneed kwam, nadat hij naar Manchester was gekomen. Toen hij voor het eerst naar Gadsby kwam luisteren was hij zeer aangedaan door de preek waarvan de tekst luidde: 'Voorts,

broeders, weest blijde' (2 Kor. 13:11). Een paar jaar later vertelde hij: 'Genade verscheen op een wonderlijke wijze en is mij sindsdien vele malen verschenen. O, dat ik de Heere kon loven voor Zijn onuitsprekelijke liefde.' Toen hij gedoopt werd, was de tekst: De eeuwige God zij u een Woning', wat zeer zoet voor hem was. En de hymn die begon met: 'Jezus, Uw bloed en gerechtigheid' was muziek voor zijn ziel.

De ander, James Lord, verkeerde in grote geestelijke moeilijkheden tot Gadsby als tekst Hooglied 3 vers 2 nam: 'Ik zal nu opstaan en in de stad omgaan, in de wijken en in de straten; ik zal Hem zoeken, Die mijn ziel liefheeft.' William Gadsby beschreef verschillende straten waaronder de 'Linie Hope Street' (Kleine Hoop Straat). James ging naar huis, verlost van zijn last en gezegend in zijn ziel. De Heere bleef hierna de bediening aan zijn ziel zegenen, en daarom voelde hij een sterke geestelijke band met William Gadsby.

Deze voorbeelden zijn typerend voor het werk dat zijn voortgang vond. Er scheen ook een patroon te zijn in de uitwerking van de prediking van William Gadsby als hij door Lancashire en Yorkshire reisde.

De oude godzalige Particular Baptists konden niet tevreden zijn met de droge, wettische trant van preken die later in de kerken binnensloop. Langzamerhand ging men anders preken. Samuël Johnson wilde 'een zuiver Evangelie, een vrije zaligheid, en een volle Christus voor lege zondaars.' Hij vond die in de prediking van Gadsby, Warburton en Kershaw, en hij sloot zich ten slotte aan bij de kerk die in Hebden Bridge gesticht werd.

Een soortgelijk geval was het inrichten van een kamer om bijeen te komen in Rings Row te Rossendale. Er is al iets vermeld over een godzalige vrouw, Betty Hoyle (die in de Rossendale Valley woonde) in de tijd dat Gadsby voor het eerst naar Manchester kwam. In het ruime huis van de Hoyles preekte Gadsby twee of drie keer per jaar, terwijl John Kershaw er eens per maand heenging. Na de dood van mevrouw Hoyle werden er diensten verderop in het dal gehouden op de boerderij van George Huson te New Laithe totdat de vrienden het gerieflijker vonden om een kamer te nemen langs de tolweg dichtbij Goodshaw. Dit was rond 1825 of 1826. Het lag voor de hand dat ze een preekstoel, een tafel en banken nodig hadden, en de mensen waren arm. 'Om aan geld te komen om deze dingen aan te schaffen, werden Gadsby en Kershaw uitgenodigd om samen in een dienst voor te gaan, zodat men collecties hield. Hierbij leende de oude John Pilling en zijn gemeente onder zijn pastorale zorg hun kapel voor deze dienst en de kapel was voor deze gelegenheid overvol en er is reden te geloven dat de Heere daar was met Zijn gezegende aanwezigheid.,

Het lijkt erop dat de oude John Pilling die twintig jaar eerder zo tegen Gadsby gesproken had, nu blijk gaf van vriendelijke en goedgunstige gezindheid jegens hem.

Gadsby preekte ook te Thurlstone, een dorpje hoog in de heuvels van Yorkshire, voor een groep die zich had moeten afscheiden van de kapel van de Independenten. Dit leidde ertoe dat er een Particular Baptists kerk gesticht werd die tot op de dag' van vandaag nog bestaat.

Het jaar 1829 is heel opmerkelijk in het leven van Gadsby om drie redenen.

In de eerste plaats was 't het jaar van een godsdienstige telling. De regering verlangde van de stadsbesturen om een lijst op te sturen van het aantal plaatsen waar de Dissenters kerkten, en het geschatte aantal van de ingezetenen die deze plaatsen bezochten. Onduidelijk is of deze telling alleen van toepassing was in Lancashire, of ook gold voor andere delen van het land. De verslagen vermelden 66 kapellen van de Baptisten. Het merkwaardige is dat in deze tijd de invloed van Gadsby zo

groot was dat sommigen zich opgaven als 'Gadsbyieten' of feite was de naam: 'Gadsbyiet' vele jaren een gewone benaming en ze bleef in de Rossendale Valley tot kort geleden voortleven.

In de tweede plaats was dit het jaar dat de Catholic Emancipation Bill werd aangenomen die de rooms-katholieken het recht gaf zitting te nemen in het parlement. Er was veel verwarring in de regering in deze tijd en veel opwinding onder het volk. In het algemeen was de wet zeer impopulair. De gevoelens liepen hoog op. Al was Gadsby altijd een liefhebber van de vrijheden van de burgers, toch voelde hij het zijn plicht om tegenstand te bieden aan de wet. Hij geloofde dat de gevaren van de rooms-katholieke godsdienst zeer werkelijk waren. Zo volijverig was hij in zijn tegenstand (Gadsby deed de dingen nooit half) dat men later zelfs beweerde dat hij in groot gevaar verkeerde om vermoord te worden. Terwijl hij preekte, werden er stenen door de ramen van de kapel naar hem gegooid en hij moest door zijn vrienden beschermd worden als hij naar huis ging. (Vele Ierse arbeiders die naar Engeland geëmigreerd waren, waren toegewijde rooms-katholieken en velen hadden zich in het gebied van de St. George Road in Manchester gevestigd.)

In de derde plaats was hij tegen het eind van dit jaar aan bed gebonden. Wonderbaarlijk gezegend met gezondheid en kracht, was hij vanaf Pinksterzondag 1798 tot november 1829 in staat geweest om eenmaal, tweemaal, of driemaal op elke zondag te preken. Maar nu kon hij niet naar buiten gaan uit vrees voor koorts en longontsteking. In Gods voorzienigheid bleek deze aandoening niet zonder profijt te zijn.

'Ik heb veel ondersteuning ondervonden bij mijn ziekte', schreef hij, 'en heb enige lieflijke aanblikken gehad van God in Christus en van m'n eigen aandeel aan al de zegeningen van het nieuwe verbond. Het derde en vierde hoofdstuk van Exodus en een deel van het zesde hoofdstuk zijn werkelijk zoet voor mijn ziel geweest. O, hoe gezegend is het om de glorierijke beloften van God verzegeld aan ons hart te hebben! Want al is het bij tijden dat we, zoals Mozes, onze ongelovige vreesachtigheden en bezwaren kunnen opperen, toch is Gods belofte voor eeuwig zeker en ze zal al de machten van het ongeloof volkomen onderwerpen. De kostelijke beloften met alles wat eraan verbonden is, zijn zeer aan mij gezegend: "Ik zal voorzeker met u zijn." "En nu ga heen, en ik zal met uw mond zijn en zal u leren, wat gij spreken zult." Welke zegen is er die we niet in Christus hebben? Werkelijk, niet één; want "alle dingen zijn de onze, want wij zijn van Christus en Christus is Gods."'

Het was ongeveer in deze tijd dat er een ongewoon voorval plaatsvond in het leven van Gadsby. Een paar jaar daarvoor was een jongeman, die George Gordon heette en in Stow-on-the-Wold woonde in grote geestelijke nood. Toen hij het boek *The Perfect Law of Liberty* (De volmaakte wet der vrijheid) van William Gadsby tegenkwam, vond hij onder Gods zegen bij het lezen de verademing die hij zocht. Hij hoorde geen prediking of preek, maar door het lezen van dit boek werd zijn ziel in vrijheid gesteld.

Een paar jaar later begon hij te preken, maar hij bleef er altijd naar uitzien om deze William Gadsby te ontmoeten. Uiteindelijk liep hij met dat doel de hele weg naar Manchester, ongeveer 200 mijl!

'Hij sprak over zijn wens om Gadsby te ontmoeten met de heer Smith, een predikant van de General Baptists te Cheltenham, maar deze zei: "Hij zal je niet willen spreken, of als hij je wel wil spreken, dan zul je zien dat hij een barse, strenge en onaangename man is." Dit weerhield hem een poosje om te gaan, maar uiteindelijk begon hij toch aan de reis

naar Manchester. Hij kwam tot Birmingham en sliep in een koffiehuis. Hij had maar net genoeg geld in zijn zak om in Manchester te komen, en hij vroeg zich dikwijls af hoe hij de terugreis moest maken. 's Avonds maakte hij een praatje met de eigenaar van het koffiehuis, waar hij de avondmaaltijd en 's morgens het ontbijt gebruikte. Tot zijn verrassing wilde zijn gastheer geen stuiver van hem ontvangen, maar hij gaf hem integendeel een halve kroon. Toen hij in Manchester aankwam, ging hij op zoek naar de kapel van Gadsby daar hij begrepen had dat hij op woensdagavond altijd preekte.

Hij liep bij een horlogemaker binnen om te informeren waar de kapel was en hij kreeg als antwoord: "Ik ga daar naar de kerk, maar de dienst was gisteravond. De heer Gadsby zal echter vanavond in Pendlebury preken dat ongeveer vijf mijl hier vandaan ligt." Gordon vertrok, liep naar Pendlebury, en ging naar de kamer. De mensen wachtten en wachtten, maar Gadsby kwam niet. Ten slotte zeiden ze tegen Gordon: "U bent predikant, u moet preken." Hij maakte bezwaren, maar ten slotte moet hij toegeven. Toen de dienst voorbij was, zeiden ze: "Nu hebt u het werk van de heer Gadsby gedaan, en u kunt dus in zijn bed slapen."

's Morgens ging een vriend met hem mee naar het huis van Gadsby. Hij zat in zijn leunstoel en voelde zich helemaal niet goed. De vriend stelde Gordon aan hem voor en vertelde wat er in Pendlebury gebeurd was. Gordon gaf toen een verslag hoe de Heere met hem gehandeld had en hoe de geschriften van Gadsby een zegen voor hem waren geweest. "In plaats dat ik hem een barse, oude man vond, zoals men mij had verteld," zei Gordon toen hij de omstandigheden vertelde, "rolden de tranen over zijn wangen" en hij zei tegen me: "Nu, denk erom, dat als je in Manchester verblijft, je in mijn huis moet komen logeren; je moet nergens anders heengaan." Natuurlijk had Gordon geen moeite om de middelen te vinden om naar huis te reizen.'

Later werd George Gordon (1798-1876) predikant te Milton-under-Wychwood en Cheltenham, en hij preekte dikwijls in Manchester op de preekstoel van William Gadsby.

HOOFDSTUK 23

ZES OPMERKELIJKE PREDIKANTEN

Het begin van de jaren 1830-1835 was een tijd van harde sociale en politieke strijd die uitliep op de Reform Bill van 1832 (de wet die leidde tot de hervorming van het kiesstelsel). William Gadsby schijnt zich terughoudend te hebben opgesteld, wat vreemd voor hem was. Waarom dit zo was, is niet bekend. De enige aanwijzing staat in een brief die hij op 27 maart van dat jaar schreef. Wat de Heere van plan is te gaan doen met de kerk en de staat, kan ik niet vertellen. Ik wens Zijn hand erin gade te slaan, en er stil onder te zijn.'

Nergens vinden we een vermelding dat Gadsby zich gemengd heeft in het debat tegen de slavernij. We komen ook geen commentaar tegen wat betreft de opening van de eerste spoorlijn. Wel zien we dat hij op 16 maart 1833 sprak op een openbare bijeenkomst. Daarbij werd een smeekbede gericht aan het Parlement om 'de verschuldigde eerbiediging van de sabbat te bevorderen.' En het volgende jaar sprak hij op 20 mei 1833 op een vergadering die bezwaren indiende tegen de betaling van de kerkelijke belasting door de Dissenters. Op de 5e maart 1834 sprak hij op een vergadering die ten doel had bij

het Parlement een petitie in te dien over 'de grieven van de Dissenters' Lord Russel had een wet ingediend in het Lagerhuis, maar deze was zeer onbevredigend.

In feite schijnen er maar weinig of geen mijlpalen te zijn geweest in het leven van Gadsby in het begin van de jaren 1830-1835.

De jaren dertig waren betrekkelijk voorspoediger dan de treurige, voorafgaande jaren. Ongetwijfeld werden Gadsby's activiteiten beïnvloed door een ernstige epidemie van cholera die de stad teisterde, terwijl hij zelf schrijft dat hij gedurende veertien dagen een ernstige aandoening had en dat hij zich niet erg goed voelde (28 mei 1833). Een terloopse vermelding, 'De toestand van mijn lieve vrouw is zoals gewoonlijk', herinnert ons eraan dat er geen verzachting was van zijn ernstig huiselijk leed.

We vinden keer op keer boeiende gebeurtenissen in brieven, tijdschriften en biografieën, maar jammer genoeg geen datums. Een ding is duidelijk. Het werk van de Heere ging door in Manchester. Het notulenboek van de kerk vermeldt een gestadige groei: tussen 1830-1835 werden 89 personen lid. In een van zijn brieven merkt Gadsby op: 'In de kerk hebben we reden om zowel nederig als dankbaar te zijn. We hebben veel sterfgevallen gehad in de gemeente, en verscheidene personen hebben zich bij de kerk gevoegd.'

Nathan Wood was klokkenluider geweest in de St. Stephen's te Salford. Onder een preek over Spreuken 29 vers 1 werd Nathans hart getroffen door een pijl van overtuiging. Daar hij geen verkwikking voor zijn ziel kon vinden, zwierf hij van de ene kerk naar de andere totdat hij op een dag de aankondiging van drie preken zag die gehouden zouden worden door William Gadsby bij de heropening van de St. George's Road Chapel. Terwijl Gadsby die dag sprak uit Filippenzen 3, voelde Nathan dat hij 'alle dingen vertelde die hij ooit gedaan had'. Hij sloot zich aan bij de kapel waar hij rust en vrede vond. In november 1833 werd hij door Gadsby gedoopt.

Twee ongewone leden van de kerk van John Kershaw brachten in deze tijd hun laatste dagen door in Manchester.

De een was James Storer, een oude man die een paar maanden voor zijn dood naar Manchester verhuisd was. Gadsby hield zijn begrafenispraak over: 'Heere, Gij zult ons vrede bestellen.' Eens hield Storer een twistgesprek met een Arminiaanse dominee in een weiland op de heidevelden van Lancashire. Het ging over de uitgebreidheid van de verlossing door het zoenoffer van Christus, maar de notulen van de kerk te Rochdale merken hierover op: 'Hiervoor werd hij eerder berispt dan geprezen door zijn broeders.'

De ander, Betty Clegg, was eens een slechte vrouw die John Kershaw en zijn gezin zeer had lastiggevallen, maar die tot zijn verbazing naar de kerk begon te komen en zeer gezegend werd onder de prediking. Later werd ze ook gedoopt. Na de dood van haar man moest ze naar Manchester verhuizen om werk te vinden. Daar werd ze zeer bemind door Gods volk.

John Kershaws eigen zoon, William, had voor zijn trouwen in Manchester gewerkt en gewoond, maar kort daarna kreeg hij de cholera die daar in 1834 heerste en stierf. Hij liet een goed getuigenis achter hoe de prediking van de heer Gadsby voor zijn ziel gezegend was.

Gedurende deze periode waren er de gewoonlijke bezoeken aan Londen, Brighton, de Midlands, en het Westen. (In deze tijd was Gadsby's naam een begrip.) Daarnaast waren er vele, vele reizen door Lancashire en Yorkshire. Terwijl het spoorwegnet zich ontwikkelde, werd het reizen steeds gemakkelijker - maar William Gadsby werd ook ouder.

Enige jaren achtereen had hij af en toe in Warrington gepreekt, de eerste keer in een katoenmolen. Balen katoen en olieresten moesten dan eerst verwijderd worden voor de dienst begon. Maar nu preekte hij bij de opening van een groot vertrek boven een mouteest,⁹ die vroeger gebruikt werd als een roomse kapel.

9. Een mouteest is een inrichting waar men ontkiemd gerst laat drogen om er vervolgens bier van te

Maar nauwkeurige informatie over de jaren 1830-1835 is opmerkelijk schaars.

Wel is bekend dat zes jongemannen die in deze tijd naar Gadsby gingen diep onder de indruk van zijn prediking kwamen, en elk van hen werd later zelf predikant. Een van hen was een jongeman die een ijzerwareenzaak had in Croydon. Zijn naam was Francis Covell (1808-1879). De Heere had duidelijk met hem afgehandeld en hem de noodzaak en gepastheid van Christus geleerd. Maar hij had nooit een heldere, evangelische preek gehoord.

Op een dag zei een vriend tegen hem dat er binnenkort een predikant Londen zou bezoeken die, naar hij dacht, geschikt voor hem zou zijn. Dit was William Gadsby. De volgende keer dat Gadsby in de Gower Street kapel preekte, was Francis Covell aanwezig om naar hem te luisteren. De tekst was: In wij weten, dat degenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk degenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn.'

William Gadsby zette tamelijk uitgebreid uiteen waaruit zondaars geroepen worden en waartoe ze geroepen worden. Het Woord was zo krachtig dat Covell grote moeite had om niet uit te roepen: 'Ik ben geroepen! Ik ben geroepen!' Jaren later, toen Francis Covell zelf in Gower Street preekte, vertelde een van zijn hoorders dat hij bij die gelegenheid dichtbij hem gezeten had en opgemerkt had dat het Woord zo'n grote uitwerking op hem had dat hij niet stil kon zitten.

Francis Covell begon eerst in zijn eigen huis en winkel te preken en ten slotte in de grote Providence Chapel te Croydon, die in 1848 gebouwd werd.

Als jongeman stotterde hij zo erg, dat de mensen hem niet konden verstaan, maar zijn spraakgebrek verdween zodra hij begon te preken. Onder zijn bediening bracht J.C. Philpot zijn laatste dagen door.

146

Francis Covell

William Vaughan (1811-1887) ging als jongeman naar William Gadsby luisteren in de kapel van Samuël Medley in Liverpool. Hij was gezegend met het geloof in Jezus, maar verkeerde in wanhopige toestand en geloofde hij zichzelf bedrogen had. Omdat hij dacht dat hij zijn verstand aan het verliezen was, keek hij voortdurend in de spiegel om er zeker van te zijn dat hij geen schuim op zijn mond had.

In zijn preek zei Gadsby dat er misschien iemand aanwezig was, die gezegend was, maar die nu in donkerheid verkeerde en zelfs in de spiegel keek om te zien of hij niet gek werd. Onder die preek werd William Vaughan volkomen verlost en hij was in staat, zoals hij zegt om 'zijn weg met blijdschap in Christus te reizen, en niet te betrouwen in het vlees.' Enige jaren later werd Vaughan vanuit dezelfde kapel uitgezonden om te gaan preken en later werd hij gedurende twintig jaar tot aan zijn dood predikant van de Zoar Chapel te Bradford. Hij was de predikant die de dienst leidde in de kapel bij de begrafenis van John Kershaw.

De Providence Chapel in Croydon

Een arme schoenlapper, Thomas Godwin (1803-1877), ging vlak nadat hij gedoopt was naar Gadsby luisteren toen hij in Swindon preekte. De tekst was: Wie is Deze, Die van Edom komt, met besprenkelde klederen van Bozra? Deze, Die versierd is in Zijn gewaad? Die voorttrekt in Zijn grote kracht? Ik ben het, Die in gerechtigheid spreek, Die machtig ben te verlossen' (Jes. 63:1).

'O, wat hield ik van die lieve man', schreef hij vele jaren later, 'want hij ging in op de kleinste bijzonderheden van mijn pad. Ik sprak ongeveer een half uur met hem na de dienst, en onze harten sloten zich aaneen in liefde en toegenegenheid.'

Kort daarna werd deze Thomas Godwin geroepen om te preken. Hij was een intieme vriend van J.C. Philpot en hij maakte zichzelf het schrijven eigen, zodat hij met hem kon corresponderen.

Thomas Godwin

Een 4^e jongeman werd gezegend onder de reken van Gadsby en werd de opvolger werd van Gadsby als predikant te Manchester en werkte daar precies even lang, namelijk 38 jaar. Dit was Alexander Barrie Taylor (1804-1887), gewoonlijk bekend als A.B. Taylor. Het was in 1834 dat hij een zegen ontving. Toen hij in Manchester ging wonen, was hij in grote zielenood. Zijn gezondheid ging achteruit en hij was ten einde raad. Terwijl hij zich in deze treurige toestand bevond, smeekte Gadsby eens in het gebed de Heere of Hij zo iemand wilde helpen. Taylor zei hier later van: 'Ik voelde stromen van Gods genade in warme, eeuwige liefde tot mij komen: "Die al uw ongerechtigheid vergeeft, Die al uw krankheden geneest." Ik had geen tijd om woorden te zeggen, maar barstte uit in het lied: "Gezegend zij de Heere, o mijn ziel." Ik voelde dat er niet een zonde in mijn ziel was die niet vergeven was. Golf na golf van zegening rolde over mijn geest en ik voelde dat verlossing en zaligheid de mijne waren. Wat ik toen ondervond, kan ik niet vertellen, en dat kan ook niet door iemand begrepen worden.'

Twee jaar hiervoor had A.B. Taylor toen hij door Manchester reisde Gadsby horen preken uit: 'Zeg den steden van Juda: Zie, hier is uw God' (Jes. 40:9). De preek zei hem niets, maar de tekst bleef in zijn geheugen gegrift en keerde steeds terug tot hij ten slotte gedwongen was om te gaan preken. Dit schijnt een kenmerk te zijn geweest van de prediking van Gadsby; niet alleen was er een krachtige uitwerking maar de kracht ervan bleef lang doorwerken.

Als predikant te Manchester genoot Taylor een grote mate van voorspoed, die in vele opzichten niet overschaduwd werd door zijn voorganger.

John Thornber, een reus van een man - bokser, hanen- en hondenvechter, bekend als 'Jack the Giant Killer' - was als jongeman aan zijn ellendestaat ontdekt en was gezegend met het geloof in Christus. Hij wist echter weinig van de waarheid en er was een verachtering in zijn toestand, wat hem in grote nood en smart bracht. Hij woonde in het dorpje Sabden, niet ver van Blackburn, maar hij moest naar Manchester verhuizen.

'Ik woonde al lang in Manchester en had van Gadsby gehoord, maar ik was bang naar hem te gaan luisteren, omdat ik van grote godsdienstige belijders had gehoord dat hij mensen aanmoedigde om te zondigen, en daar ik zo gekweld was door de zonde wilde ik niet naar hem gaan luisteren. Maar op een dag toen ik geestelijk in grote ellende

verkeerde, zei ik tegen mijn vrouw: "Laten we eens naar Gadsby gaan luisteren." Ik voelde dat ik moest gaan. De tekst was: "Welgelukzalig is de mens, die naar Mij hoort, dagelijks wakende aan Mijn poorten" (Spr. 8:34). Hij ging in op de diepten van mijn zielenneed door deze welgelukzalige mens te beschrijven. Hij kwam mij werkelijk voor als een engel die uit de hemel was afgedaald om mij alle dingen te vertellen die door mijn ziel waren gegaan. Mijn ogen waren op hem gericht en de tranen rolden als regendruppels over mijn wangen, mijn hart smolt in mij als was voor het vuur, en mijn ziel was boordevol heilige, onuitsprekelijke vreugde, God had een man gezonden om ter rechter tijd een woord te spreken tot mijn vermoeide, afgematte ziel. Ik voelde alsof ik naar hem toe kon gaan om hem te kussen. Mijn ogen waren opgezwollen door het huilen van vreugde. Door deze preek kon ik voortaan alleen maar luisteren naar bevindelijke preken, en ik kon het ook niet verdragen dat ze in mijn aanwezigheid een kwaad woord zeiden over die lieve man.

Toen kwam de tijd dat ik uit Manchester vertrok en weer naar Sabden verhuisde. Ik dankte God dat ik bevoorrecht was geweest dat ik Gadsby een ander Evangelie had horen preken dan waar ik toen onder zat. Dat deed me ernaar verlangen om die lieve man weer te horen. Mijn begeerte werd spoedig vervuld, want hij kwam naar ons dorp en hield daar weer een heerlijke preek die mijn hoop vernieuwde, daar het de begeerte van mijn ziel was om voor mijn voeten een vast fundament te vinden om op te staan.'

Later was John Thornber gedurende vele jaren predikant te Bedford. Hij stierf op 25 april 1871, in de leeftijd van 71 jaar.

Simeon Burns was een zeer arme jongeman die in Walsall in het industriële gebied van Midden-Engeland woonde. Later in zijn leven was hij 35 jaar predikant te Gornal, en al ontving hij nooit meer dan vijf shilling per week, toch werd zijn prediking opmerkelijk gezegend, zodat ze een zeer grote kapel voor hem moesten bouwen.

Op jonge leeftijd, toen hij in zielenneed verkeerde, hoorde hij William Gadsby te Wolverhampton preken. Hij dacht dat hij naar een bekeerde Jood ging luisteren.

'We moesten vijf mijl lopen om daar te komen. Toen ik de kapel binnenging, stond er een man op de preekstoel en spoedig waren mijn ogen op hem gericht. Ik vond dat hij er vreemd uitzag. De hymn werd aangekondigd en hij stond op om te lezen. Nadat het hoofdstuk was gelezen, keerden we onze rug naar hem toe (een gewoonte in de kapellen van Huntington) en hij begon ten slotte te bidden. Maar, o, dat gebed drong door tot elke hoek van mijn hart en deed al de gevoelens en al de begeerten en noden van mijn hart opwellen en ik smeekte om alles wat ik nodig had tot ik het gevoel kreeg dat, als hij alles had kunnen weten wat er in mijn hart leefde, hij mij niet meer had kunnen vertellen dan hij deed.

Daarna werd er weer een hymn gezongen. Toen stond hij op en las zijn tekst: "Omdat Hij uit de hoogte Zijns heiligdoms zal hebben nederwaarts gezien; dat de HEERE uit de hemel op de aarde geschouwd zal hebben; om het zuchten der gevangenen te horen, om los te maken de kinderen des doods" (Ps. 102:20 en 21). Nooit tevoren had ik zulke dingen gehoord. Hij wees op de gevangenis, de gevangene en zijn kermen en hij beschreef mijn gevoelens op zo'n wijze dat ik niet wist hoe ik me goed moest houden. Mijn ziel was vol, terwijl mijn gelaat baadde in tranen. Ik voelde dat de strik van al mijn vroegere angsten verbroken was, en de vogel was vrijgelaten, want toen ik buiten de kapel kwam, voelde ik dat mijn eigen ziel als met vleugels boven al wat er in de wereld is, opsteeg. Later hoorde ik dat het William Gadsby uit Manchester was. Maar dat was voortaan mijn thuis, en de vijf mijl heen en de vijf mijl terug waren toen niets voor mij,

wat voor weer het ook was. Winter en zomer, hagel, regen, of sneeuw, daar was mijn arme lichaam met een hongerige en dorstige ziel.'

Hij hoorde Gadsby ook in Willenhall. 'Nooit zal ik die keer vergeten toen ik Gadsby te Willenhall hoorde preken uit die gezegende woorden: "Het geloof nu is een vaste grond der dingen die men hoopt, en een bewijs der zaken die men niet ziet." Naar mijn gevoel verscheen hij als een engel. Zijn lieve gelaat blonk van de heerlijkheid van het onderwerp. Hij nam zijn pet af en stak die in zijn zak, en daarna scheen hij te zwemmen in de gelukzaligheid. Ik ben er zeker van dat hij zich zo voelde en ik zwom met hem mee, en al was mijn ziel zo vol als ze maar zijn kon, toch volgde ik hem zo gretig dat ik graag gehad zou hebben dat hij die avond niet ophield. O, wat is er in zulke tijden een eten en drinken! Hoe overvloedig de maaltijd! Hoe gepast de kleding en ook de muziek! Ik was verloren en nu was ik gevonden; dood, maar nu was ik levend en thuisgebracht. Dit was het huis van mijn Vader, dit was mijn God, mijn Evangelie; dit was Gods dienstknecht en hij had de ring met zich meegebracht."

Simeon Burns stierf op 25 juli 1877, 66 jaar oud. Er is een lang verslag van zijn leven, door hem zelf geschreven in een brief aan een vriend. Het verscheen in de Gospel Standard van 1878.

In zijn jeugd zei Gadsby van zichzelf, John Warburton en John Kershaw, dat ze 'drie schakels in een keten' waren. Het is bemoedigend om te lezen hoe er in later jaren andere schakels in de keten waren die hetzelfde geluid deden horen.

HOOFDSTUK 24

GADSBY ALS PREDIKER

Wat was het in William Gadsby's prediking dat zulk een indruk maakte op zijn tijdgenoten - want dat hij een geweldige indruk maakte, daaraan kan niet getwijfeld worden. Heel zeker was het de Goddelijke kracht, de zalving en autoriteit die met het Woord dat hij predikte, gepaard ging. Hoe moeilijk is het voor ons om ons een voorstelling te maken van de atmosfeer die er geheerst moet hebben onder de scharen die toegestroomd waren in de dagen van echte, geestelijke voorspoed. Waar hij ook preekte, overall was het vol, of het nu in zijn eigen kapel was te Manchester, of tijdens zijn jaarlijkse bezoeken aan Londen, of elders. Er scheen een speciale gepastheid te zijn in zijn bediening voor belaste zondaars die gebroken waren van hart, en die geen verkwikking konden vinden onder de droge, vormelijke prediking die onder zovelen van de Baptisten de overhand had. De Heilige Geest bekleedde het Woord met Goddelijke kracht en het Woord ging gepaard met warmte, leven, liefde en vrijheid.

Welke methode gebruikte Gadsby bij het preken? Hij opende de dienst altijd met het opgeven van een hymn, gewoonlijk vers voor vers. Dikwijls kreeg een nieuwe luisteraar door zijn langzame, uitgerekte manier van spreken een vooroordeel tegen hem - dat deed ook zijn verschijning, vooral in zijn vroegere dagen. Hij had niets 'domineesachtigs' over zich. Een hoorder die doordrenkt was van de traditie van de Staatskerk, verweet zichzelf dat hij was komen luisteren naar een man die er uitzag als 'een blozende boer' - tot zijn vooroordelen overwonnen werden door de kracht van het Woord.

In tegenstelling tot sommigen van zijn tijdgenoten maakte hij nooit opmerkingen over het hoofdstuk dat hij uit het Woord las, daar hij geloofde dat het Woord zijn kracht moest

doen, onvermengd met menselijke woorden. Zijn gebeden op de preekstoel waren bijzonder kort, ze duurden zelden langer dan vijf minuten. Hij geloofde dat het gebed niet moest bestaan uit aanhalingen van hymns en Bijbelteksten of opmerkingen over wat hij gelezen had, maar dat een gebed een ernstig smeken moest zijn of God Zijn zegen aan de dienst zou willen verbinden.

Na de tweede hymn begon zijn preek - dikwijls een beetje dramatisch. Na het lezen van zijn tekst en terwijl hij zijn bril afzette en langzaam de gemeente overzag, begon hij altijd met de een of andere gewichtige verklaring. Bijvoorbeeld, eens bij het aankondigen van zijn tekst: 'Want het is des Vaders welbehagen geweest, dat in Hem al de volheid wezen zou', merkte hij met nadruk op: Dus is al het andere leegheid!'

'Zijn stem was prachtig'. schreef dr. Halley rector van het New College te Londen, 'en hij wist heel goed hoe hij met zijn stem om moest gaan. Ik hoorde hem eens in de oude New Trade Hall in Manchester, die achtduizend mensen kan bevatten - een geweldig gebouw, maar slecht gebouwd voor het spreken in het openbaar. Andere sprekers deden vreemde, soms vergeefse, pogingen om zich verstaanbaar te maken. Maar Gadsby sprak op een plezierige gesprekstoon. Zijn stem rolde als een gelijkmatige geluidsgolf door de grote hal en vulde het oor van iedere hoorder.' We lazen al van John Kershaw die opmerkte dat, wanneer Gadsby in de open lucht sprak, zijn stem een mijl ver te horen was - al kon men dan natuurlijk geen woorden meer onderscheiden.

Bij het preken sprak hij eerst op ernstige wijze over de diepte van de val en de overvloed van de zonde, waarbij hij dikwijls dingen aanroerde die anderen zelfs niet durfden noemen. Daarna zette hij uiteen wat hij graag 'de rijkdommen van onvergelijkelijke genade' noemde, waarbij hij stil bleef staan bij de heerlijkheid van Christus, Zijn volheid, Zijn eeuwige vereniging met de Kerk, Zijn volbrachte werk, Zijn gepastheid in Zijn ambten. 'Eer krone voor eeuwig Zijn hoofd', was een veelvuldige uitroep van hem. Men zegt dat 'zijn hart, als het ware, regelrecht doordrong tot het hart van het volk.'

Hij was wat men noemt een 'Hoge Calvinist' en, omdat hij zich keerde tegen de leer van Andrew Fuller en eraan vasthield dat de uitnodigingen van het Evangelie alleen zijn voor de armen, behoeftigen, hongerigen en dorstigen werd hij gebrandmerkt als een 'hypercalvinise, met duistere zinspelingen dat degenen die er zulke denkbeelden op na houden zich niet bekommeren om de onbekeerden. Maar niemand was meer bekommerd over de zielen voor wie hij preekte dan hij, terwijl hij een overvloedig bewijs zag dat onder zijn prediking velen uit de duisternis geroepen werden tot Gods wonderbaar licht. Zelfs dr. Halley (geen vriend van wat Gadsby geloofde) moest toegeven: 'In de industriegebieden van Lancashire hebben baptistenpredikanten die gematigde denkbeelden hadden van de omstreden artikelen, weinig gedaan voor de werkende klasse vergeleken bij hun extreme Calvinistische broeders. Je zou toch zeggen dat de meer gematigde en juiste uitleggers van de christelijke waarheid, al zijn ze mannen geweest van erkende bekwaamheid, het beter gedaan konden hebben.'

Gadsby was in zijn preken zowel origineel als zonderling. Tegen een paar jongens die zich slecht gedroegen zei hij bijvoorbeeld eens dat hij het hun vader zou vertellen - 'maar nu niet, want hij zit hier te slapen'!

Bij een andere gelegenheid toen hij opmerkte dat elke keer als er iemand te laat kwam, de gemeente zich omkeerde om te zien wie het was, zei hij dat het leek alsof er een draad vastgebonden was aan de deur van de kapel vanaf de hals van de hoorders, zodat als de deur bewoog, ook hun hals bewoog.

153

Gadsby op de preekstoel

Gedurende de eerste jaren werd de kapel verlicht door kaarsen. Het was een grote vreugde voor Gadsby toen gasverlichting werd geïntroduceerd. Tijdens de preek hoefde hij zich niet meer voortdurend om te draaien om de kaarsen te snuiten. Talrijk zijn de verhalen die verteld worden - maar John Gadsby beweert nadrukkelijk dat vele ervan volkomen onjuist zijn. Dezelfde verhalen worden ook toegeschreven aan Rowland Hill en C.H. Spurgeon. Verhalen als zou hij zijn jas op de preekstoel hebben uitgedaan om tegen de duivel te vechten; en dat hij van de leuning van de preekstoel afgleed om een afvallige af te beelden en dat hij vervolgens op zijn knieën de preekstoel weer opkroop.

Ongetwijfeld waren er soms platte uitdrukkingen zowel als eigenaardigheden in zijn preek, maar de eerbied waarmee hij sprak, vooral over het lijden van Christus, maakte dit spoedig goed. Hoe mooi is het volgende voorbeeld van de geheiligde, plechtige wijze waarop hij sprak over het lijden van Christus:

'Gezegend zij Zijn heilige Naam, eer kroont voor eeuwig en eeuwig Zijn hoofd! O mijn ziel, aanbid Hem! Hij stond in de plaats van Zijn volk, Hij nam hun zonden op Zich, Hij nam hun schuld over, wiste haar uit door Zijn bloed. Hij kreunde, en zweette, en bloedde en stierf. Hij stierf, Hij, de Rechtvaardige voor de onrechtvaardige, opdat Hij ons tot God zou brengen. Kunt u lichtelijk over de zonde denken? Kunt u haar een kleinigheid noemen, terwijl ze het hart van onze lieve Christus verscheurde en Hem ontzette? Zijn ziel was in strijd, zodat Hij op de aarde lag, en uitriep: "Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe." Hij dronk in Zijn heilige ziel de hel in die Zijn kinderen hadden moeten verduren. Ja, Hij doofde de vlammen van de hel uit met Zijn hartenbloed, zodat mijn ziel de eeuwige zaligheid zou verkrijgen. Daarom, mijn ziel, aanbid Hem en zegen Zijn heerlijke Naam!'

Een hoorder zei: 'Zijn bediening ging gepaard met zo'n kracht die ik nauwelijks onder de bediening van enige andere man gevoeld heb.'

Een ander beweerde dat degenen die hem nooit gehoord hadden, 'zeer weinig begrip konden hebben van de kracht die zijn preken vergezelde.'

Weer een ander zei: 'De aangename woorden die over zijn lippen kwamen, waren voor mij als olie die uitgestort werd en kostelijker dan fijn goud.'

John Warburton junior, predikant te Southill, schreef:

'Ik kan me hem bijna voorstellen op de preekstoel, zijn gelaat blinkend door de liefde van God en met een krachtige stem de weg wijzend aan met zonde beladen zielen, die op het punt staan te bezwijken onder de schuldige en zielsbeangstigende vrees waaronder zij zich voortsleepten, naar de God-Mens, Die machtig is om te verlossen.

Op een keer ging een jongeman naar Clayton West, Yorkshire, om Gadsby te horen preken. Zijn enige begeerte was om zich een avond te vermaken. Blijkbaar had hij gehoord van enige eigenaardige dingen die Gadsby had gezegd. Maar Gadsby opende de dienst met de hymn 'Helaas, bloedde mijn Heiland?' Het gezang drong als een pijl in mijn ziel.' Hij werd later gedurende vele jaren diaken in de kerk van de Strict Baptists te Clayton West. 'O, als je die stem van hem gehoord had, rollend als donderslagen, en die ogen van hem gezien had, die als vuurballen door de gemeente boorden, dan zou je het nooit vergeten zolang je leefde', zei hij.

Er waren vele gelegenheden dat mensen uit nieuwsgierigheid of zelfs om zich te vermaken, gingen luisteren, maar dat het Woord hun hart met kracht trof. Het was zoals in de bekende woorden van de dichter Oliver Goldsmith toen hij een gedicht maakt over de dorpsdominee:

'De waarheid die van zijn lippen vloeide, had de overhand, De dwazen die kwamen om te spotten, bleven om te bidden.'

Een Arminiaanse vrouw die Harlow heette, had niets goeds over Gadsby gehoord - hij was 'een Antinomiaan, een gek, en alles wat maar slecht is.' Toen ze op een dag voorbij de kapel kwam, besloot ze naar binnen te gaan om het voor zichzelf te horen. Ze ontdekte dat juist de zwarigheden van haar hart beschreven werden en toen Gadsby zei: 'Zo God wil, zal ik op dinsdagavond preken', antwoordde ze in stilte: Zo God wil, zal ik naar u komen luisteren.' Dat deed ze - en God zette haar ziel in vrijheid en openbaarde Christus aan haar.

Een oude, wesleyaanse, methodistische vrouw werd eens uitgenodigd om te komen luisteren naar 'een van de zonderlingste mannen die je ooit van z'n leven kunt horen.' Mary Neale verkeerde in grote geestelijke nood en de methodisten konden niets doen om haar te helpen. 'Ik wil naar iedereen gaan luisteren', zei ze bijna in wanhoop. Toen haar na afloop van de dienst werd gevraagd of ze ooit zo'n vreemde kerel had gehoord, was haar antwoord dat de Wesleyanen haar nooit meer zouden zien. Later werd ze door Gadsby gedoopt.

Een paar jonge mannen merkten Gadsby eens op toen hij hen passeerde op weg naar de kapel. Dat is de oude Gadsby, zei een van hen, 'laten we naar de kapel gaan en wat pret maken.' Terwijl Gadsby erin slaagde de kapel te bereiken voordat ze er waren, waarschuwde hij de koster en zei hem dat hij ze in een bank moest zetten, precies voorin. De tekst was: 'De goddelozen zullen terugkeren naar de hel toe, alle God vergetende heidenen' (Ps. 9:18).

Tijdens de preek zei hij: 'Jonge mannen, welke pret zal er voor jullie in de hel zijn?'

Maanden later vroeg een jonge man, die Gadsby niet kende, of hij hem in de consistoriekamer kon spreken. Hij legde uit dat hij behoorde tot hen die gekomen waren om de draak met hem te steken, maar de pijl van overtuiging had die dag zijn hart

getroffen. Hij was gekomen om te vragen of hij lid van de kerk kon worden, en hij werd toegelaten.

William Gadsby roerde dikwijls dingen aan, die geen andere prediker zou aanroeren en dikwijls vond op een wonderlijke wijze het Woord zijn ingang.

Een luisteraar dacht dat hij een waarzegger was, hij wist alles van hem.

Een vrouw kwam woedend de consistoriekamer binnen, en zei dat hij geen recht had om zo persoonlijk over haar te spreken. Het antwoord was: 'Ik ken u helemaal niet.'

Eens merkte hij op dat sommige mensen die onder een overtuiging van zonde leven, soms in de spiegel kijken om te zien of hun lichaam wegwijnt - een jongedame die aanwezig was, had dat juist gedaan.

Eens sprak hij zo ernstig over atheïsten dat een persoon die net naar een vergadering van atheïsten was geweest, bijna flauwviel.

Aan een jonge vrouw in Manchester werd gevraagd waarom ze bij Gadsby naar de kerk ging en niet naar de voortreffelijke dr. Halley. 'Wel', zei ze, 'het zit zo. Toen ik een meisje was, moest ik door een tunnel en als ik mijn naam riep, bleef de echo terugkomen: "Betty! Betty! Betty!» De prediking van de heer Gadsby is precies zo. Als hij spreekt, komt zijn prediking steeds naar me terug: "Betty! Betty! Betty!»' Eens had William Gadsby een verschrikkelijke droom: hij zag dat enigen van zijn gemeente de vuilste goddeloosheid bedreven en hij was er zeker van dat hem dit door God geopenbaard werd. Terwijl hij vanaf de preekstoel naar de mannen wees, moest een van hen zijn zonde bekennen en de Heere maakte dit tot het middel van zijn verlossing. Een ander verliet de kapel en werd een volgeling van Robert Owen, de bekende atheïstische socialist.

Eens, toen hij preekte in de Rehoboth Chapel in Pimlico, riep Gadsby uit: 'Er is hier vanavond misschien wel een arme stakker die van plan is een eind aan zijn leven te maken, en het kan zijn dat hij het middel in zijn zak heeft.' Dat was daadwerkelijk het geval bij een man, John Emery, die later bekend werd als een godzalig man. Jaren later spraken de mensen met liefde over die merkwaardige dagen en merkwaardige preken. Maar hoe stond het nu met de prediker zelf?

J.C. Philpot die vond dat Gadsby de grootste prediker van zijn tijd was, had dit te zeggen: 'We hebben in Gadsby dikwijls zijn grote nederigheid bewonderd. We hebben hem dikwijls gezien nadat hij enige van zijn prachtigste preken die we ooit in ons leven gehoord hebben, uitgesproken had - zonder zelfvoldane glimlach op zijn gelaat, zonder een voorgewende bedeesde blik alsof hij wachtte om de wierook van gevele te ontvangen. Hij had zichzelf niet op de troon gezet als koning van de preekstoel en heer van de consistoriekamer, maar hij was als een kind, eenvoudig en nederig, de voornaamste der zondaren en minder dan de minste van alle heiligen.'

We hebben slechts één verslag van William Gadsby als hoorder. We voegen het erbij, zoals het verhaal al dikwijls verteld is.

Een waardige Londense predikant, 'een stoutmoedig, uitgesproken verdediger van de Waarheid', Thomas Gunner (1789-1869), zou in Brighton preken voor Cornelius Sharp. 's Middags ging hij wandelen met zijn vriend en op de pier ontmoetten ze niemand minder dan John Vinall en William Gadsby. Tot Gunners ontsteltenis zeiden deze twee predikanten dat ze naar hem zouden komen luisteren. Overmand door vrees, besloot de goede man dat hij dan maar niet zou preken. Toen hij ren slotte overgehaald was om toch te preken, kondigde hij als zijn tekst aan: Alle vlees is gras', en hij begon: 'Meneer Gadsby, u bent slechts een grasspriet. Meneer Vinall, u bent slechts een grasspriet.'

Meneer Sharp, u bent slechts een grasspriet, en dat ben ik ook...' Alle vrees was verdwenen en hij ging verder met het houden van een goede preek. Men vermeldt dat William Gadsby glimlachte. Zulke gevoelens stonden hem wel aan!

HOOFDSTUK 25

DE GOSPEL STANDARD

Een van de blijvendste gedenktekens van William Gadsby is het tijdschrift de Gospel Standard, dat opgericht werd in 1835. De Gospel Standard wordt nu beschouwd als het oudste religieuze maandblad dat nog bestaat en het is zeker een van de tien oudste van alle maandbladen.

Men vindt het misschien vreemd dat Gadsby die zo'n druk leven had, ooit in overweging genomen zou hebben om een tijdschrift te beginnen. Maar hij werd ertoe gedwongen. Zijn zoon John was nu zesentwintig jaar, een energieke en succesvolle drukker, die zichzelf beschreef (niet gehinderd door al te veel bescheidenheid) als iemand 'die ten volle de evangelische vrijheid genoot en bovendien vol ijver.'

Eerst schrok Gadsby toen de suggestie werd geopperd om een eigen blad te hebben. Zijn eerste reactie was dat ze dat niet konden betalen, maar daarover scheen zijn zoon John zich geen zorgen te maken. Nadat hij de zaak echter in het gebed overwogen had, stemde hij toe. 'Als je begint, zal ik proberen je te helpen en ik hoop dat onze arbeid niet tevergeefs zal zijn.'

Zo verscheen op 1 augustus 1835 een nieuw blaadje van 24 bladzijden dat twee stuiver kostte. Het werd gedrukt in een onbekende drukkerij in Newalls Buildings te Manchester. De naam die eraan gegeven werd, de Gospel Standard, was niet omdat het bedoeld was als een standaard om het Evangelie bij af te meten, maar als een standaard, of banier, die ontvouwd werd voor het Evangelie.

Men kan de vraag stellen: Wat lag er achter het idee om een nieuw blad te beginnen? Waren er geen bladen waarin de leer van vrijde genade werd verkondigd? Het antwoord van John Gadsby was: 'Er was in die tijd geen tijdschrift om die gevoelens die al jarenlang dierbaar voor mijn vader waren geweest en die voor mij steeds dierbaarder werden, te bepleiten... De werken van Owen lagen opgeborgen zonder gebruikt te worden; de werken van bisschop Hall waren aan weinigen bekend; en zelfs Newton scheen vergeten te zijn... Het is wel waar dat de Gospel Magazine bestond, maar die behoorde aan de Anglicaanse Kerk, en de redacteur was soms zeer kritisch in zijn opmerkingen over de doop. Dan was er ook nog de Gospel Herald (de 'Evangelie Heraut'), maar dat was een blad vol dwalingen. Het ging uit van John Stevens, die geloofde in een voorafbestaan van de ziel, en die heftig schreef tegen mijn vader en de wet.'

Dus, zoals de openingswoorden van de nieuwe Standard het weergaven, 'werd het scheepje in de wijde oceaan te water gelaten.' Dat ging gepaard met veel vrees, maar toch met vertrouwen op de Heere en met de begeerte dat het blad zou dienen tot Zijn eer en welzijn van hen die kreunen en schreien om genade, vergevende genade, rechtvaardigende genade, in de persoon, bloed en gehoorzaamheid van Christus, want niets minder dan dit zou hun hongerige ziel bevredigen.'

In het eerst werden er slechts vijfhonderd gedrukt die bestemd waren voor de gemeente van Manchester en voor andere vrienden van William Gadsby in Lancashire en

Yorkshire. De gemeente van Manchester nam echter bijna alle exemplaren af! Dus werden er nog vijfhonderd gedrukt. Toen kwam er een aanvraag van de Londense kapellen, Gower Street en Zoar, Great Alie Street, en andere plaatsen en dus werden er nog duizend gedrukt.

Het nieuwe blad werd met veel belangstelling en liefde ontvangen en circuleerde spoedig door geheel Engeland, terwijl de verkoop steeg. Een volk was voorbereid - grotendeels als gevolg van de eigen prediking van Gadsby door geheel het land, en de prediking van mannen als Warburton en Kershaw - en als goede grond waren zij gereed om het zaad te ontvangen.

'Ware godsdienst', schreef John Gadsby, 'was zo diep weggezonden dat, al waren er misschien sommigen die de leerstukken predikten, er maar weinigen waren die de leer op een bevindelijke wijze verkondigden met de dauw en de reuk van de Heilige Geest. Er werd weinig of geen onderscheid gemaakt tussen hen die de leerstukken met hun verstand bevatten en hen die veroordeeld waren in hun geweten als verbrekers van Gods heilige wet in gedachten, woorden en werken, verloren en verdorven, schijnbaar zonder enige hoop, en die de noodzakelijkheid van die leerstukken gevoelden en de zielsvernederende en Christus' verheerlijkende kracht ervan in hun hart beseften.'

William Gadsby schreef zelf het openingsartikel voor de lezer en verklaarde in klare taal de heilige waarheden waarop het blad gegrondvest was.

John Gadsby

Het nieuwe blad werd profijtelijk voor sommigen die de waarheid nooit hadden horen preken. Twee zusters in Cheshire, die een melkveebedrijf hadden, waren zeer bekommerd gemaakt over de toestand van hun ziel. In de plaatselijke parochiekerk vonden zij geen hulp, al konden zij zich zeker verenigen met de belijdenis in het gebedenboek: 'Heere, heb medelijden met ons, ellendige zondaars.'

Op een zaterdag, nadat ze zoals gewoonlijk hun boter en eieren verkocht hadden op de markt van Manchester, en ze Shudehill afliepen (dichtbij Gadsby's kapel), viel hun oog op een paar tijdschriften in een boekenstalletje. Terwijl ze zich afvroegen wat Gospel

Standard toch wel kon betekenen, kochten ze al de bladen en begonnen ze gretig te lezen zodra ze thuisgekomen waren. Sommige dingen konden ze niet begrijpen, maar toen ze het artikel lazen over 'De Zaligheid van de Hongerigen' sprong hun hart op van vreugde. De volgende zaterdag brachten ze een bezoek aan de drukkerij van John Gadsby en vertelden hem het hele verhaal.

Spoedig daarna vond er een soortgelijk gelijk voorval plaats. Twaalf mijl verwijderd van Manchester, te Wilmslow, woonde één persoon die beschreven werd als 'een lange, opvallende man met slechts één oog.' Hij kerkte bij de methodisten, maar omdat hij door God zijn grote nood als zondaar geleerd had, zei hij dikwijls tegen hen: 'Als jullie gelijk hebben, dan heb ik ongelijk.'

Zoals de twee zusters kwam hij ook elke week naar de markt te Manchester, en net als zij, nam hij bij geval een Gospel Standard mee. Ook hij ging naar het kantoor van John Gadsby om hem te vertellen dat het blaadje hem de dingen duidelijk hadden gemaakt. Nadat hij enkele exemplaren mee naar huis had genomen, veroorzaakte hij een hele opschudding door ze te koop aan te bieden in het raam van zijn huis. 'Alzo wies het Woord des Heeren met macht en nam de overhand.'

Maar er was ook tegenstand. Het blad veroorzaakte een beroering. Vijftig jaar later herinnerde John Gadsby zich: 'Ik geloof dat ik zonder enige aarzeling mag zeggen dat er nooit in de hele wereld een ander blad is geweest dat met zoveel tegenstand begon als de Gospel Standard. Arminianen en halfslachtige Calvinisten van allerlei soort kwamen er heftig tegenop, en de kinderen van Asdod stonden in de voorste linies om hen aan te vallen. Maar God was aan onze zijde en men trachtte tevergeefs om ons op te slokken. "Vrees niet; Ik zal met u zijn" was onze bemoediging en ik twijfelde zelf geen ogenblik aan ons succes.'

Bijna op hetzelfde moment dat de Gospel Standard verscheen, hadden er tweehonderd mijl van elkaar twee gebeurtenissen plaats, die schijnbaar los van elkaar stonden. In Blackburn in Lancashire werd een jonge Schot, John M'Kenzie, gedoopt. Hij was door de Independenten in de ban gedaan, omdat hij in de leerstukken van genade geloofde. Te Allington in Wiltshire, werd Joseph Charles Philpot, een jonge geestelijke, die zich pas afgescheiden had van de Engelse Staatskerk, gedoopt door John Warburton. Die twee hadden nog nooit van elkaar gehoord.

God kiest op volmaakte wijze de juiste tijd. John en William Gadsby konden de hulp van deze jonge mannen inroepen voor het prille blad. Beiden waren bekwame mannen. M'Kenzie had, hoewel hij slechts een rondtrekkende marskramer was, zoals de meeste Schotten een goed opleiding gehad. Dat was des te meer het geval met J.C. Philpot, die wetenschappelijk medewerker was geweest aan het Worcester College te Oxford.

William Gadsby liet spoedig alle redactionele verantwoordelijkheid varen, en M'Kenzie en Philpot fungeerden als gezamenlijke redacteuren, tot de vroege dood van M'Kenzie in 1849. Naderhand werd J.C. Philpot de enige redacteur tot zijn dood twintig jaar later. Gedurende deze jaren was de toename van het aantal abonnees verbazingwekkend. Het blad vond zijn weg naar de soldaten die huiverden in de loopgraven op de Krim, of die baadden in hun zweet voor de poorten van Delhi; naar eenzame mannen die in hutten woonden op de goudvelden van Ballarat, of op de verafgelegen schapenboerderijen in Australië; naar liefhebbers van de waarheid in de nieuwe Amerikaanse steden; terwijl het blad in Engeland in steeds toenemende aantallen verkocht werd. Na enige jaren verscheen het blad in een oplage van 17.500 per maand.

Charles Haddon Spurgeon beweerde dat hij zijn theologie geleerd had van een kok die alleen de Bijbel en de Gospel Standard las.

J.C. Philpot had uit genade de gave ontvangen om de diepste geestelijke en leerstellige waarheden in de eenvoudigste taal uit te leggen aan een lezerskring van wie velen nauwelijks konden lezen. Na Gadsby's dood brak er een storm los die al jarenlang bedreigd had. Een aantal predikanten van de Strikt Baptisten begonnen het leerstuk van het eeuwige Zoonschap van Christus in Zijn Goddelijke natuur te ontkennen. Dit was een ontkenning van het rechtzinnige standpunt dat vastgelegd was in de grote christelijke belijdenis. In de Gospel Standard werd met bekwaamheid het rechtzinnige standpunt verdedigd, waarbij erop gewezen werd dat de dwaling niet alleen de Persoon van Christus aanrandde, maar ook de leer van de Drie-eenheid.

Predikanten en kerken werden opgewekt om dapper voor de waarheid op te komen. Zij die dit deden en van wie de namen in het blad verschenen werden bekend als de 'Gospel Standard Strict Baptists', al bleef de naam 'Gadsby' nog lang bestaan. Zelfs tot in de jaren zestig van de vorige eeuw verklaarde een wereldse man uit de Rossendale Valley (waar Gadsby dikwijls had gepreekt) toen hij de religieuze connecties van de schrijver vernam: 'Wel, dan bent u een Gadsbyet.'

John, de zoon van William Gadsby, was drukker, uitgever, redacteur, schrijver, reiziger, docent - maar nooit was hij predikant.

Als jonge drukker trok hij naar Londen om zijn zaken te bevorderen. Hij kreeg spoedig de naam dat hij de snelste zetter in Londen was. Hier kwam hij op een zondige weg terecht al was het niet zonder vele gewetenswroegingen. De plotselinge dood van zijn jonge vrouw bracht hem in diepe, geestelijke nood. Hij schreef: 'Ik geloof dat het een van de gelukkigste dagen van mijn vader was, toen hij voor het eerst hoorde dat mijn geest veronrust werd over eeuwige dingen.' Hij kreeg veel ondersteuning onder de prediking van David Denham en Henry Fowler. Toen hij Fowler hoorde preken over: 'De HEERE is goed degenen die Hem verwachten, de ziel die Hem zoekt', werd hij lieflijk aangemoedigd om te wachten en gedurende de volgende week ontving hij wat hij begeerde, namelijk de vergeving van zonde. Psalm 130:4 werd met kracht gevoeld.

'Mijn nieuwe Meester had mijn gehele hart, en ik prees Hem van ganser harte.' Ik voelde in een ogenblik dat ik vergeving had ontvangen. Mijn zonden schenen voor eeuwig verdwenen te zijn. Ik voelde me geheel bereid om te sterven, en dankte God dat Hij mij de overwinning had gegeven door Christus.'

De vreugde die William Gadsby gevoelde bij het horen van dit alles kan men zich alleen maar indenken. John had hem als jongen zoveel zorgen gegeven. Eens viel hij van een lading hooi en werd hij bijna door de wielen verbrijzeld. Op een andere keer viel een baal wol op hem, waardoor hij het bewustzijn verloor. Bij weer een andere gelegenheid werd hij aangedaan door een klierziekte in zijn linkerarm en de dokter zei dat de arm geamputeerd moest worden, maar William Gadsby hoorde van een wonderlijk geneesmiddel in Londen. Hij liet het halen voor zijn zoon en de infectie verdween.

Nadat hij naar Manchester was teruggekeerd, werd John door zijn vader op 4 oktober 1835 in de leeftijd van 26 jaar gedoopt. Over deze gebeurtenis staat niets opgetekend.

John Gadsby was een zeer actieve, ondernemende man, vurig en enthousiast. 'Hij was een en al activiteit, een en al energie, een en al doorzettingsvermogen, een en al tact. Hij had geen rustig been in zijn lichaam, en was alleen maar rustig als hij sliep,' zei Robert Moxon. Toch was hij dikwijls ziek. Hij leed aan een ernstige borstkwaal en gaf soms bloed op. Deels hierom maakte hij vele reizen naar het buitenland. Het is moeilijk om

hem op al zijn reizen te volgen, maar hij was gedurende lange perioden weg. In 1872 bezocht hij de Verenigde Staten. In 1888 beweerde hij dat hij Egypte negen keer had bezocht.

Hij reisde ook veel in Israël en publiceerde hierover twee boeken met als titel *My Wanderings* ('Mijn zwerftochten'), waarin hij zijn waarnemingen in verband bracht met de Schrift. Deze boeken waren eens geweldig populair en ze bevatten nog steeds een schat aan informatie. *De Illustrated News of the World* merkte op: 'We zijn niet verrast over de populariteit van het werk van de heer Gadsby; het is precies het soort werk dat de meerderheid van zijn landgenoten op prijs stelt.' Veel boeken die geschreven waren door andere schrijvers werden door hem uitgegeven, met inbegrip van de werken van zijn vader. Hij was ook de drukker van het Anti-Korenwet-Verbond en hij drukte ook de eerste spoorwegdienstregeling, nadat de Manchester-Liverpool-spoorweg in 1830 werd geopend.

Hij gaflezingen over oosterse manieren en gewoonten, af en toe voor C.H. Spurgeon in de Metropolitan Tabernacle.

J.H. Philpot herinnert zich hem in zijn boek *The Seceders* 'als een magere en zeer behaarde, kleine man 'met een ongekamde, grijze baard en snor, heldere ogen en een innemende glimlach.'

Ondanks een aanhoudend slechte gezondheid werd hij 84 jaar. Hij stierf op 12 oktober 1893. Hoewel hij een rijk man was, hartelijk en in hoge mate milddadig, moet eerlijkheidshalve gezegd worden dat hij zichzelf bedierf door zijn overdreven gevoel van eigenwaarde. Hij koesterde zich in de reputatie van zijn vader.

HOOFDSTUK 26

GESCHILLEN EN HET OPENEN VAN KAPELLEN

Het begin van het jaar 1836 was voor William Gadsby niet erg voorspoedig en dat was het ook niet voor Manchester. Op de eerste zondag van het nieuwe jaar was Gadsby niet in staat om te preken en een week later leed hij de hele dag erge pijn. Die dag vertelde hij zijn gemeente dat hij 'ondraaglijke pijn had geleden in zijn lendenen, zijn ingewanden en zijn hoofd.' De Heere zegende hem in zijn aandoening 'met onuitsprekelijke vreugde' uit de tekst 'Welgelukzalig zijt gij, o Israël! Wie is u gelijk? Gij zijt een volk, verlost door de HEERE' Deze woorden nam hij nu als zijn tekst, en een van de hoorders vermeldde dat hij nooit de kracht van de preek kon vergeten.

Wat Manchester betreft, het jaar daarvoor had een Franse bezoeker aan Engeland, Alexis de Tocqueville, historicus, schrijver en minister van Buitenlandse Zaken voor Louis Philippe, zijn indrukken weergegeven in een boek, getiteld *Reizen naar Engeland en Ierland 1835*. Het was geen erg plezierig beeld dat hij van Manchester schetste: 'Een soort zwarte rook bedekt de stad. De zon die men er doorheen ziet, is een schijf zonder stralen. Onder dat halve daglicht zijn 300.000 menselijke wezens zonder ophouden aan het werk. Als men zijn ogen opslaat en men kijkt om zich heen, dan ziet men geweldige industriële gebouwen. Men hoort het lawaai van de smeltovens, het fluiten van de stoom. Deze geweldige bouwwerken houden de lucht en het licht uit de menselijke woonruimtes die ze overheersen. Ze wikkelen ze in een eeuwige mist.' Hij spreekt over 'huizen van één verdieping waarvan de slecht passende planken en de gebroken ramen zichtbaar maken

dat ze de laatste schuilplaats zijn die een mens kan vinden tussen armoede en de dood.' Maar erger nog! 'Onder sommige van deze ellendige woningen bevindt zich een rij kelders die men kan bereiken via een verlaagde gang. Twaalf tot vijftien menselijke wezens zitten hier wanordelijk opeengedrongen in elk van deze vochtige, weerzinwekkende hollen.' Het is bijna onmogelijk ons een indruk te maken van de verschrikkelijke armoede en smerigheid van de industriesteden van het noorden in de jaren dertig van de negentiende eeuw. De Tocqueville spreekt over 'hopen mest, rommel van de gebouwen, stinkende, stilstaande plassen water die hier en daar tussen de huizen te vinden zijn.'

Het is niet verwonderlijk dat de bewoners in hun doffe bestaan in deze smerige buurt heel opgewonden waren over een groot muziekfestival dat later in het jaar zou plaatsvinden, gevolgd door een gekostumeerd bal. Het lag voor de hand dat dit voor vele mensen aantrekkelijk was. Maar voor William Gadsby was het een gruwel.

En wat met name zijn verontwaardiging opriep was dat het gehouden zou worden in de Collegiate Church (de universiteitskerk) in het centrum van de stad, en dat sommigen van de geestelijken aanwezig zouden zijn op het bal. William Gadsby had altijd zijn twijfels gehad over de Engelse Staatskerk. Hij had een heel slechte ervaring opgedaan ter gelegenheid van zijn huwelijk, en hij was tot de conclusie gekomen dat de Staatskerk voor het grootste deel bestond uit grote inkomens, valse leerstellingen en een samenwerking met de adel in het onderdrukken van de armen. In feite bestond zijn laatste optreden in het openbaar voor zijn dood in het protesteren tegen enige van de fouten van het kerkelijk systeem van de Staatskerk.

In het verleden was hij in botsing gekomen met de geestelijkheid van Manchester, waarbij hij eens een open brief richtte aan de eerwaarde heer C.W. Ethelson, lid van het bestuur van de Collegiate Church in Manchester. In deze brief had hij gezegd: 'Al uw kerkelijke waardigheden zullen u van weinig nut zijn en u ook niet vrijwaren van het rechtvaardig oordeel van Jehovah.' Ethelson was niet erg geliefd. Als magistraat was hij immers een van degenen die de militairen had bevolen de mensen te Peterloo aan te vallen. Gadsby had bij hem een protest ingediend tegen de geestelijken die 'toneelstukken, bals, speeltafels en andere vleselijke vermaken bezoeken.'

Gadsby sprak zich duidelijk uit: 'Ik geloof dat er enige van de voortreffelijkste predikanten in de Staatskerk zijn geweest en tot op heden bevinden zich in die kerk enige van Gods leraren en vele christenen die geen ambt bekleden.'

En niet te vergeten, had hij niet gezegd dat hij nooit een godvrezender man had ontmoet dan dr. Hawker? En hadden menigten hem niet in Manchester horen preken in een herdenkingsdienst, toen Hawker stierf? De leerstukken van de Kerk van Engeland waren hem dierbaar.

'Ik geloof dat, wat betreft de fundamentele leerstukken van de Kerk van Engeland, ik mij meer verbonden voel met de belangrijkste artikelen van die kerk dan dat een op de tien van de geestelijken zich daaraan verbonden voelt.'

Het was de schijnheiligheid, de onoprechtheid en de wereldsgezindheid van de predikanten van de Kerk van Engeland die hem zo'n verdriet deden daar ze de Naam van Christus onteerden.

Zo werd ten slotte het grote muziekfestival gehouden, zogenaamd voor 'liefdadigheid'.

's Morgens werd een gedeelte van de Messiah en van *The Last Judgment* gezongen, later gevolgd door enige wereldlijke liederen. Daarna was er 's avonds het gekostumeerde bal in het theater dat door twintig geestelijken werd bijgewoond, gekleed in hun ambtsgewaden.

Dit was allemaal teveel voor Gadsby. Maar er ontstond grote consternatie in de stad toen, zonder enig voorteken, Madam Malibran, de sterzangeres van het festival, tijdens haar optreden dood neerviel.

Gadsby hield een preek en publiceerde een traktaat als ernstig protest tegen de godslastering van alles wat er plaats had gevonden. Het traktaat wijst erop dat de verering van God geestelijk is, en dat het een verschrikkelijke spotternij is deze te verenigen met een gekostumeerd bal. Hij publiceerde ook een open brief die gericht was aan ds. R. Parkinson, die een begrafenispraak uitsprak voor Madam Malibran. Deze preek was 'verstoken van het Evangelie van Christus, en de kracht van de Heilige Geest, alsof hij geschreven was door een Turk.' Het was eigenlijk niets dan 'een werelds gefabriceerd prulding van anti-christelijke rommel.' Alles waarin Parkinson kon roemen was 'de ongevenaarde tonen van een arme, stervende vrouw', voor wie 'Europa te klein was om haar roem te bevatten.'

Eens wilden de geestelijken van de Collegiate Church gerechtelijke stappen tegen Gadsby ondernemen. Een van hun voornaamste bestuursleden, een zonderlinge figuur die Joshua Brooks heette, merkte echter op: 'Wat kunt u doen? Hij heeft het Woord van God aan zijn zijde.' Gadsby verheugde zich niet in onenigheid, maar hij kreeg er een behoorlijk portie van te verduren.

Droevig genoeg waren er in de jaren dertig zelfs meningsverschillen met J.C. Philpot. Gadsby was altijd trouw aan zijn principes en toen ***Philpots beroemde preek The Heir of Heaven Walking in Darkness and the Heir of Hell walking in Light*** (De erfgenaam van de hemel wandelend in duisternis en de erfgenaam van de hel wandelend in het licht) verscheen, gaf hij als commentaar:

'We moeten eerlijk bekennen dat we vinden dat een beetje meer uitdrukking van de heerlijkheid van Christus, of wat God in Zijn rijke genade, Zijn volk in Christus heeft gemaakt, en wat zij begeren van Christus, of de weg waarin de Heilige Geest hen uit zichzelf trekt tot Christus, een extra heerlijkheid aan de verhandeling zou hebben gegeven.'

Philpot voelde zich gegriefd en zijn antwoord was (verrassend): U zult bemerken dat ik de Standard net zo hard kan treffen als ik ... heb getroffen.' Niettemin vertelde hij een paar jaar later eens aan John Gadsby: 'Ik heb dikwijls gedacht dat je vader gelijk had.'

Philpot had al een preek bekritiseerd van William Nunn, Gadsby's vriend, predikant van de St. Clement's kerk te Manchester, toen hij een recensie schreef: 'Een man die op deze manier spreekt, weet bevindelijk niets van de wet of van het Evangelie, en kan nooit geestelijk noch het een noch het ander hebben gevoeld.'

Dit deed John en William Gadsby verdriet. Eerst was William Gadsby niet bereid om de recensie te publiceren, maar ten slotte zei hij: 'Laat maar gaan, hij kan er in de toekomst nog eens over nadenken.' En men zegt dat in later jaren Philpot er gewoonlijk met spijt naar verwees. Behalve dit, wandelden Gadsby en Philpot in geestelijke vereniging.

Een ding schijnt duidelijk wat Gadsby aangaat in zijn pennenstrijd. Zijn begeerte was om in de juiste geestesgesteldheid te blijven, en om onderscheid te maken tussen personen en principes. Kershaw zei: Toen Gadsby oud was ontmoetten ze samen een vooraanstaande geestelijke in de straten van Manchester. Deze gaf blijk het van belang te vinden Gadsby te ontmoeten, alleen door zeggen: 'Ik ben er zeker van dat u mensen zoals ik moet verafschuwen.'

Gadsby antwoordde hierop dat hij niets dan welwillende gevoelens koesterde, maar als hij het niet eens was met iemands geloofsovertuiging dan zou hij deze bestrijden. Maar voor Gadsby moet het een vreugde zijn geweest om zich af te keren van pennenstrijd. Het preken was zijn voornaamste vreugde. En het moeten buitengewoon gelukkige dagen voor hem zijn geweest wanneer hij preekte bij de opening van pasgebouwde kapellen, waar zijn bediening gezegend was.

Op 12 september 1832 had hij een nieuwe kapel geopend te Lockwood, dichtbij Huddersfield, de Rehoboth kapel die plaats bood aan driehonderd mensen. Dit volgde op de afscheiding van 55 kerkleden van de oude Lockwood Particular Baptist kerk, opgericht in 1792. Het schijnt weer het oude verhaal te zijn geweest dat al zo dikwijls verteld is. James Aston, die Gadsby bijna veertig jaar daarvoor te Coventry gedoopt had, was in 1830 gestorven na 2.5 jaar predikant te Lockwood te zijn geweest. Zijn opvolger was een man met andere opvattingen, waar zij die God vreesden niet naar konden luisteren. Vandaar de afscheiding.

Een andere plaats was Bury, dat nu deel uitmaakt van het grotere Manchester. In deze stad was John Warburton gedurende korte tijd predikant geweest, maar hij was vertrokken toen men hem vertelde dat hij geen vier shilling per week waard was. William Gadsby opende de nieuwe kapel, samen met John Kershaw en John M'Kenzie op 9 en 10 oktober 1836.

De eerste predikant in de nieuwe kapel was iemand uit Manchester, Thomas Collinge (1810-1872). Hij was een heel slechte jongen geweest; zelfs ongodsdienstige mensen zeiden dikwijls tegen hem: Tom, je bent een verschrikkelijke kerel! Hij haatte de godsdienst, maar God begon in hem te werken. Omstreeks 1837 of 1838 werd hij kreupel en verkeerde hij ook in grote zielennoed. Hij begon naar de kerk te gaan en woonde de kerkdiensten bij van William Nunn, die hem tot zegen strekten. Hij voelde duidelijk dat zijn zonden vergeven waren en hij begon te preken. De eerste preekstoel die hij beklom was die te Bury en toch was hij nog ongedoopt, maar spoedig werd hij naar Gadsby geleid. Hij werd door hem gedoopt en werd lid van de kerk te Manchester. Later werd hij predikant te Bury en hij preekte ook dikwijls in Gower Street en Zoar, waar hij voor velen een zegen werd. Vreemd genoeg legde hij zijn ambt neer in 1859, maar na twaalf jaar keerde hij terug en niet lang voor zijn dood werd hij weer als predikant bevestigd. Na zijn dood zei A.B. Taylor: 'Er was nauwelijks een graafschap in Engeland waar ze hem niet kenden.'

Een merkwaardige gebeurtenis vond plaats op de dag dat de kapel te Bury werd geopend. Een godvrezende man had uitgezien naar de openingsdiensten, maar zijn vrouw was een felle tegenstandster van zijn godsdienst. Eens toen hij een exemplaar van de Gospel Standard naar een vriend bracht, gaf ze hem een geweldige klap in zijn gezicht. Toen hij 's avonds thuiskwam na de zondag van de openingsdiensten, beschimpte ze hem met de onwelgevoeglijkste taal, en dreigde dat als hij weer zou gaan op maandagavond, ze hem zou volgen en het gebouw op zou blazen'.

Ze deed haar woord gestand en op maandagavond volgde ze hem naar de kapel 'blazende nog dreiging en moord', zoals Paulus. William Gadsby preekte een van de ernstigste preken die de mensen zich konden herinneren, terwijl hij in het bijzonder sprak over de rebellie van het menselijk hart, en hoe God de plannen om het werk van God tegen te staan, teniet zou maken.

De arme vrouw werd in verwarring gebracht daar de opmerkingen doordrongen tot haar geweten. Ze was zo in de war dat ze het zesstuiverstuk dat ze uit schaamte in de collectebus wilde doen, niet kon vinden en ten slotte een halve kroon in de bus deed.

Ze ging naar huis terwijl de toorn Gods in haar geweten woedde. Gedurende veertien dagen sprak ze geen woord tot haar man, al verkeerde ze in de grootste ellende. Ten slotte zei ze dat ze er zeker van was dat ze veroemd zou worden en dat God rechtvaardig zou zijn als Hij dat deed.

Ze bleef gedurende een maand in deze droevige toestand en toen sprak de Heere genadiglijk tot haar ziel: 'Doch gaat heen, zegt Zijn discipelen en Petrus...' Christus werd aan haar hart geopenbaard en de heerlijkheid van vrije genade vervulde haar ziel. Ze werd gedoopt op de eerste zondag in december van hetzelfde jaar. Zo zegende de Heere de opening van de nieuwe kapel en de prediking van Zijn knecht William Gadsby.

Een andere kapel die Gadsby in 1837 opende, was die te Charlesworth, waar hij eerder zo nuttig was geweest. Het gebouw was bij die gelegenheid zo vol dat hij in het raam dat geschikt was gemaakt om als preekstoel dienst te doen, moest staan, omdat er evenveel luisteraars buiten de kapel waren als erin. Dit moeten 'de dagen van de Zoon des mensen' zijn geweest.

Tot nu toe leek het werk van Gadsby eindeloos en nooit aflatend. Hij was nu echter midden zestig en hij worstelde meer en meer met een zwakke gezondheid. In de herfst van 1837 kon hij enige tijd niet preken. Op zondagavond, 24 september, zou hij voor de laatste keer gepreikt hebben tijdens zijn jaarlijks bezoek aan Londen, maar hoewel er een zeer grote schare op hem zat te wachten in Gower Street, durfde hij het niet aan te gaan preken. Zijn afspraken om niet minder dan tien keer te preken in vijf verschillende graafschappen onderweg naar huis, moesten allemaal afgezegd worden. Dit 'met pijn in het lichaam en duisternis in de ziel deed mij een tijdlang werkelijk ellendig gevoelen.' Hij schreef echter:

'Na een heleboel duistere en sombere argumenten voor en tegen over het hoe en waarom en waartoe, behaagde het de Heere om met enige lieflijke kracht dat gezegende gedeelte van het Woord van Zijn genade op mijn ziel toe te passen: "God is onze Toevlucht en Sterkte, Hij is krachtiglijk bevonden een Hulp in benauwdheden." En toen zag en gevoelde ik dat alles goed was en dat de eeuwige armen onder mij waren. Niets kan ook het kind van God vanonder die eeuwige armen kan werpen.'

Hij werd veilig teruggebracht naar Manchester en, hoewel hij op de volgende zondag, 1 oktober, niet kon preken, bediende hij het Heilig Avondmaal, 'en ik geloof dat de Heere in ons midden was.' Men hoeft zich er dan ook niet over te verbazen dat op de kerkelijke vergadering in januari de kerk 'besloot dat de heer Gadsby niet van huis mocht gaan, dat wil zeggen dat hij geen afspraken mocht maken om te preken op Gods dag, voordat hij zijn reis naar Londen zou maken, die zo de Heere het wilde zou plaatshebben de komende september. Het bovenstaande werd overeengekomen gezien de ongesteldheid van het lichaam waarin hij zijn werk verrichtte.'

Later in het jaar werd er ook een besluit genomen betreffende een bezoek aan Saddleworth, niet ver daar vandaan. Hij mocht volgens de notulen van het kerkboek alleen gaan 'als het weer gunstig zou zijn'.

Niettemin zien we Gadsby al in maart naar Leicester gaan om de begrafenis te leiden van zijn oude vriend Edward Vorley. Vorley stierf in de leeftijd van 72 jaar op 11 maart 1838. Hij was 35 jaar predikant geweest te St Peter's Lane in Leicester. Hij was een van de predikanten die preekte bij de bevestigingsdiensten in 1800. De begrafenis vond plaats op

zondagmorgen 18 maart. Gadsby had de leiding en hij preekte 's middags uit: 'En volg hun geloof na.'

Ondanks zijn zwakke gezondheid kondigde de Gospel Standard van juni 1839 alweer predikbeurten aan in onder andere Brighton (hij hield van de zeelucht in Brighton), Godmanchester, Leicester en zelfs helemaal in Exeter.

Later in het jaar opende Gadsby nog een kapel in The Dicker, niet ver van Eastbourne in Sussex. Gadsby preekte al vele jaren in Sussex. Jaar na jaar had hij Brighton bezocht, en de man die schreef over het begin van de gemeente van God in The Dicker, vertelt dat hij daar een dienst had bijgewoond in een kamer, kort nadat hij Gadsby had horen preken in Eastbourne in 1816.

De grote kapel in The Dicker, die bijna helemaal afgezonderd staat op haar eigen grond, werd gebouwd voor de bediening van William Cowper (geen familie van de dichter met dezelfde naam) die de predikant werd. Cowper preekte in de kapel toen deze nog niet af was. De kapel werd daarna officieel geopend door William Gadsby in 1838.

Gezegende dagen volgden. Ze moeten het hart van Gadsby verblijd hebben en een antwoord zijn geweest op zijn gebeden bij de opening. Er waren 'grote en groeiende gemeenten die begerig waren om het Woord te horen, en vele getuigenissen van Goddelijke kracht gingen ermee gepaard.' William Cowper schreef over het dopen van zestien mensen tegelijk. Allen die daar aanwezig waren, verklaarden 'dat ze nog nooit van zo'n indrukwekkende gebeurtenis getuige waren geweest.' Kort daarna doopte hij nog zestien mensen en minder dan drie maanden later nog zeventien.

Er was nog een kapel die Gadsby opende in 1839: die van Nateby (of Kirkland), dichtbij Garstang in het noorden van Lancashire. Hier had zich een groep mensen verzameld rond de bediening van John Shaw, een ongeletterde, excentrieke maar toch zeer begenadigde man, wiens prediking krachtig werd gemaakt en grote uitwerking had.

Een lid van de Independenten uit Nateby had eens 46 mijl naar Manchester gelopen om Gadsby te horen. Hij en enkele anderen wier ogen waren geopend, nodigden

Gadsby uit om te komen preken. Een man die hem hoorde preken tijdens een van zijn bezoeken was James Fairclough. De tekst was: 'Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien.' Terwijl Gadsby aantoonde welk een vuilheid van zonde zij gevoelen die rein van hart zijn en dat zij die hun vuilheid niet gevoelen geestelijk dood zijn, sprong een robuuste aanhanger van de vrije wil op en schreeuwde: 'Laten we eruit gaan! Hij zendt de goede mensen naar de hel en de slechte naar de hemel!' Er volgde een opschudding en verscheidene mensen vertrokken. Aan James Fairclough werd gevraagd wat hij hiervan dacht. Hij antwoordde: 'Wat de man zei is waar, want het is van God.' Later werd hij een bekend predikant en hij was in feite de grondlegger van de kerk te Blackpool. Het was James Fairclough die grote steun verleende aan de rondtrekkende marskramer, John M'Kenzie, die later redacteur van de Gospel Standard zou worden.

Thomas Sinkinson, later predikant te Bedworth (waar William Gadsby voor het eerst preekte), vertelt dat hij rond deze tijd naar hem ging luisteren, maar dat de kapel zo vol was dat hij er niet in kon. Na enige tijd stormden er enkelen naar buiten en verklaarden dat Gadsby 'de slechte mensen naar de hemel stuurde, en de goeden naar de hel.' Mogelijk was dat de gelegenheid die we net genoemd hebben, daar Thomas Sinkinson uit Preston kwam dat daar in de buurt ligt.

De oude John Crane, die toen hij stierf het oudste lid was van de kerk te Nateby, vertelde dat Gadsby 'stand hield als een man die dapper voor de waarheid streed en door de kracht van de waarheid de onwetendheid van dwaze mensen de mond stopte. Velen werden overtuigd van de waarheid onder de kracht van Gadsby's bediening.' In de eerste jaren

kwam de kleine groep te Nateby, met hun predikant John Shaw, bijeen in 'een oud, laag, met riet gedekt huisje, meer een koestel dan het huis van God', en hier 'vervulde de heerlijkheid des Heeren menigmaal het oude lemen gebouw.' Er werd echter een mooie, grote kapel gebouwd die vrij stond, omringd door een grote begraafplaats aan de rand van het dorp Nateby. Hier preekte William Gadsby in 1839 bij de opening van de kapel uit de tekst: 'Ik Zal Zijn heeft mij tot ulieden gezonden.'

Dit waren dagen van geestelijke voorspoed toen Sions koorden lang gemaakt werden en haar pennen vast ingestoken (Jes. 54:2).

In 1840 werd de kapel te Norwich geopend. Andrew Charlwood, later bekend in de Australische kerken, schreef hierover: 'In 1840 vereerde de Heere een paar verstotenen in Norwich met een bezoek van Zijn lieve knecht, toen hij de Jireh Chapel opende en blij gaf van zo'n liefdevolle belangstelling in het welzijn van het kleine kerkje, dat die niet gauw vergeten zal worden door de weinigen die het voorrecht hadden in zijn gezelschap te verkeren bij deze gelegenheid. Dit was de enige keer dat ik hem heb horen bedelen voor Gods zaak en hij deed dit met heel veel succes, want we collecteerden twintig pond onder de twee preken. Hij vertelde de mensen dat God een heel goede weegschaal had, die heel goed was afgesteld en dat de weegschaal woog wat er over was, zowel als wat er was gegeven om te zien in welk verhouding het tot elkaar stond. Gadsby bewees dit door het geval te noemen van de weduwe met haar penningensken, toen de Heiland gezeten was tegenover de schatkist.

Zijn gewilligheid in het rondreizen en het preken van het Evangelie waar er ook maar deuren werden geopend, was een innemende karaktertrek van hem. Gezegend zij de Heere dat er enkele jongemannen zijn verwekt om dezelfde leerstukken te preken; maar ik ken er geen die zo gewillig was als Gadsby om zelfs op zijn oude dag boodschappen van genade te gaan bezorgen in het preken van de onnaspeurlijke rijkdommen van Christus en die altijd actief scheen voor de zaak van zijn Meester. Zijn bediening ging gepaard met een kracht die ik bijna nooit gevoeld heb onder de bediening van enige andere man.'

HOOFDSTUK 27

POLITIEKE BETROKKENHEID

William Gadsby is getypeerd als de 'de meest indrukwekkende naoorlogse (dat wil zeggen: na de oorlogen van Napoleon) politicus.' Hij was altijd een tegenstander geweest van Andrew Fuller, bijvoorbeeld hoe ver de oproep van het Evangelie strekte, de aard van de verzoening, het nut van de wet, maar ook hier gingen hun wegen uiteen. Fuller stelde dat het een 'bijzondere vorm van verachtering in de genade' was dat men Geen gretige en diepe belangstelling opvatte voor politieke strijdsvragen.' De juiste regel voor de christen was een gehoorzaam en getrouw onderdaan te zijn en dat men betrokkenheid in politieke kwesties moest vermijden. William Gadsby anderzijds kon, wanneer hij getroffen was door politieke onrechtvaardigheid en verdrukking van de armen, voor een grote menigte in het stadhuis opstaan en verklaren: 'Ik kom tot de oude standaard, het Woord van God. Hiermee zal ik mij stellen tegenover koningen, koninginnen, overheden, ja, tegenover de adel op de koop toe.'

In maart 1839 had hij een openbare bijeenkomst bijgewoond met het doel een petitie aan te bieden aan het Parlement wat betreft de grieven van de Dissenters (degenen die niet tot

de Staatskerk behoorden). Gedurende een groot deel van de negentiende eeuw werden zij nog steeds in vele opzichten achtergesteld. In de petitie vroegen ze om de scheiding van kerk en staat, de uitwijzing van de bisschoppen uit het Hogerhuis, en de rechtzetting van andere grieven waaronder de Dissenters werkten.

Het was bij deze gelegenheid dat Thomas Harbottle, de voorzitter, de vergadering vertelde dat hij aan een bisschop ging vragen om te spreken, iemand die hem kort geleden verteld had dat 'hij evenveel recht had op de titel van bisschop als de aartsbisschop van Canterbury.' Hij had toen onder luide toejuichingen en applaus 'de zeereerwaarde heer, bisschop Gadsby' voorgesteld.

Bij deze gelegenheid had William Gadsby verklaard dat alle staatskerken, behalve 'de algemene vergadering der eerstgeborenen' (Hebr. 12:23) de uitvinding van de duivel waren. Hij sprak gedurende bijna een uur, terwijl hij eindigde met het aankondigen van een collecte.

Het kan vreemd lijken dat vooral tijdens het laatste gedeelte van zijn leven hij zich meer en meer in de politieke arena waagde. De reden hiervoor is niet ver te zoeken - de oprichting van het Manchester Anti-Korenwet Genootschap in september 1838 in het York Hotel, dat in het volgende jaar, ook in Manchester, gevolgd werd door het Anti-Korenwet Verbond. De bedoeling van het Verbond was eenvoudig; de afschaffing van de Korenwetten, die de invoer van buitenlandse tarwe verboden totdat de prijs van Engelse tarwe tachtig shilling per kwart was (een kwart is 12,7kg.) Zo werd het brood duur gehouden en dat had een deprimerende uitwerking op de armere klassen. Een van de krachtigste politieke campagnes van de negentiende eeuw werd op touw gezet en Gadsby deed er enthousiast aan mee. Hoewel het geheel Groot-Brittannië aanging was het toch in het eerst een beweging die haar oorsprong vond in Manchester. 'Het Verbond is Manchester', zei Richard Cobden. Dus hadden de gebeurtenissen voor de deur van Gadsby plaats. Maar wat belangrijker was, Gadsby had altijd een sterke sympathie voor de armen en verdrukten gevoeld, en was blij om zijn invloed, die behoorlijk groot was, voor hen te gebruiken. Dat is de reden dat hij zich in de politiek waagde. Kortom, zoals hij het zelf zei: 'Ik weet wat armoede is, want ik ben zo arm geweest dat ik me dankbaar voelde voor twee stuiver.'

Een bijeenkomst van het Manchester Anti-Korenwet Genootschap

Een steeds terugkerende trek in Gadsby's politieke gedachtegang is zijn afschuw voor 'de gulzige landheren', de adel. Het was echter niet het bestaan van de rijke adel die hem boos maakte; hij geloofde immers in de Goddelijke soevereiniteit die de een rijk maakt en de ander arm. Het was eerder de verschrikkelijke wijze waarop velen van hen hun macht en voorrechten misbruikten. Zijn geschrift *Remarks on the Causes of Starvation* ('Opmerkingen over de oorzaken van de hongersnood'), dat in 1838 gepubliceerd werd, laat duidelijk zijn boosheid zien: 'Ze slagen erin om de shillings van andere mensen te verkwisten en het bloed van andere mensen te vergieten, en ze laten hun eigen shillings in aantal toenemen door hoge pachtgelden en belastingen. Ze geven hun eigen betrekkingen in overvloed te eten en nu moeten wij van honger omkomen als resultaat van hun gedrag.' Omdat Gadsby de Korenwetten zag als het toppunt van aristocratisch misbruik, werd hij een actieve aanhanger van het Anti-Korenwet Verbond. Het was voor hem een theologische kwestie: het betrof de eer en glorie van God. 'Het geheel van zijn argumenten', was het commentaar na een Anti-Korenwet preek, 'was gebaseerd op de Schrift: 'Hij is een oude, vertrouwde vriend van de rechten van het volk', schreef een van de journalisten van het Verbond, 'en we zijn blij dat hij door zijn voorbeeld zijn aandeel levert in de strijd voor goedkoop brood.'

Daarom ontving hij zo'n hartstochtelijke ontvangst toen hij sprak op de opmerkelijke vergadering die gehouden werd op 18 december 1839 in het stadhuis. Er was nooit zo'n talrijke vergadering in het stadhuis gehouden, niet alleen was het stadhuis bomvol, maar het was ook een onstuimige vergadering. Het rechtse blad de *Chronicle* sprak van 'een onzinnige 'en een emotionele, onordelijke menigte!' Het scheen ongelooflijk dat een christelijk predikant de aandacht van zo'n vergadering gedurende drie kwartier op zich gericht kon houden, terwijl hij sprak met al de morele verontwaardiging van een oudtestamentisch profeet. Toch genoot de ouder wordende Gadsby nu groot respect in de stad waar hij al zo lang gepreekt had. Het is duidelijk dat hij 'een zeer warme plaats innam in de toegenegenheid van het volk.'

Op de vergadering in het gemeentehuis 'werd de eerwaarde heer Gadsby, die voorstelde om de motie tegen de Korenwetten te steunen, met veel applaus begroet. Tot groot genoegen van het publiek zei hij, terwijl hij een toespeling maakt op de zwarte pet die hij altijd droeg, dat hij gekomen was om het doodvonnis uit te spreken over de Korenwetten. Terwijl hij zei niet te spreken als politicus, maar "als iemand, die naar ik vertrouw, geleerd heeft om Gods Woord te preken", zei hij dat de Korenwetten regelrecht tegen het Woord van God ingingen. Hij begeerde gevonden te worden onder dat getal dat het nauwkeurig onderzoek van God zou kunnen doorstaan, daar ze een eerlijk geweten hadden. Terwijl hij voortging, werd hij begroet met toejuichingen en applaus, niet in het minst toen hij verwees naar Genesis 1:29: "En God zeide: Zie, Ik heb ulieden al het zaadzaaiende kruid gegeven dat op de ganse aarde is, en alle geboomte, in hetwelk zaadzaaiende boomvrucht is; het zij u tot spijsje." "Dat is Gods korenwet!" verklaarde hij. Het krachtigst keerde hij zich tegen de grootgrondbezitters die zeggen: "Nee, de werkende en vlijtige mensen van Engeland zullen niet delen in de vruchten van de aarde als wij dat kunnen voorkomen, want wij zijn vastbesloten om het grootste gedeelte van wat de arbeid opbrengt, voor onszelf te houden" (meer applaus).'

In die geest ging Gadsby voort, onderbroken door 'geweldige bijval', 'zeer langdurige toejuiching' enzovoort. Toen hij zich verontschuldigde dat hij hen zo lang ophield, klonken er kreten als 'Ga verder!'

Ten slotte zei hij: 'Ik moet nu komen tot mijn oude maatstaf, het Boek van God.

Ik heb geen ander om mij naar te richten.' Hij las toen Spreuken 11:2.6: 'Wie koren inhoudt, die vloekt het volk, maar zegen zal zijn over het hoofd des verkopers', eraan toevoegend: 'Ik beschouw de Korenwetten als vernedérend voor ieder menselijk principe, en beledigend voor God en mens.' Daarna las hij Job 35:9, Exodus 3:7 en 8 en Spreuken 14:31, en spoedig daarna ging hij onder 'luid applaus' zitten.

De volgende spreker, Cobden, een vooraanstaand man, verklaarde toen hij opstond: 'Na de toespraak die we gehoord hebben van de heer Gadsby kan ik het bijna niet wagen om jullie stemming te bederven.'

Merkwaardig dat de kruistocht tegen de Korenwetten zelfs doorsijpelde naar Gadsby's zondagsschool, want een paar dagen later, op de jaarlijkse kerstbijeenkomst waar duizend mensen aanwezig waren, reciteerde een jongen 'Katoen en Koren - een Dialoog', die eindigt met:

*'En mogelijk vrienden, zullen jullie het eens zijn
dat koren lang genoeg te duur is geweest;
En te zeggen dat de handel niet vrij mag zijn
is allemaal je reinste onzin!'*

Niet al Gods kinderen, zelfs niet tijdens het leven van William Gadsby, vonden het goed dat hij zo verwickeld raakte in politieke gebeurtenissen. John Gadsby was zich daarvan bewust toen hij bij het beschrijven van de politieke betrokkenheid van zijn vader schreef: 'We zullen enige van Gadsby's vrienden die het niet met hem eens kunnen zijn in de rol die hij speelt in de politieke wereld, grieven.' Wat Gadsby zelf betreft, zijn geweten was zuiver; hij kon de diepten van menselijk lijden niet aanzien en zomaar werkloos toekijken.

Een interessante bijkomstigheid van het Anti-Korenwet Verbond is dat John Gadsby de drukker werd van het Verbond. Vanuit zijn kantoren in de Newall Buildings werden duizenden 'circulaires' verzonden door heel het land. Doordat in 1840 het posttarief werd ingevoerd, werden de mogelijkheden voor verspreiding vergroot. Een van de producten van John Gadsby bleek zeer populair te zijn: papiertjes met slogans van het Anti-Korenwet Verbond om op brieven te plakken, met inbegrip van enige teksten van zijn vader, zoals: 'Wie koren inhoudt, dien vloekt het volk.' Men heeft ook gedacht dat een klein couplet dat bedoeld was om op brieven te plakken, het stempel draagt van William Gadsby:

*'Hopeloze handelaar, antwoord mij:
Wat heeft de broodbelasting u opgeleverd?'*

Wat bijna niet te geloven is in die dagen van politieke opwindning en onrust is dat John Gadsby de achterzijde van de circulaires van het Anti-Korenwet Verbond nuttig besteedde. Dus adverteerde de circulaire die een verslag gaf van de grote bijeenkomst die zojuist beschreven is, ook William Tiftafts 'Vijftien redenen om zijn predikantsplaats in de Staatskerk op te geven', Philpots 'Afscheiding uit de Kerk van Engeland verdedigd', Gadsby's 'Aard en doel van de huwelijksvereniging' en zijn preek over 'de heerlijkheid van Gods genade', en een portret van Gadsby in groot formaat, prachtig gegraveerd op staal door de heer Freedman.

John Gadsby gebruikte vooral de achterzijde van de circulaires om de Gospel Standard aan te bevelen, 'waarin bevindelijk en leerstellig de heerlijkheden en grote waarheden van God en Zijn Drie Personen, Zijn onderscheidende genade, eeuwige liefde en verkiezende gunst, worden verdedigd en uiteengezet.'

De Gadsby's geloofden zeker niet in het verbergen van hun licht onder een korenmaat. Bij hen stonden de dingen van God op de eerste plaats.

HOOFDSTUK 28

GADSBY ALS MENS

Al is het zo dat Gadsby een gezegende indruk maakte op Gods kerk, hij maakte evenzeer indruk, al was die van een ander karakter, op de wereld. Gebrandmerkt als een Antinomiaan (omdat hij geloofde dat de wet niet de regel des levens voor de gelovige was), veracht, tegengestaan, en met verachting behandeld door zowel de predikanten van de Staatskerk als die van de afgescheiden kerken, heeft hij het tijdens zijn leven nog meegemaakt dat zijn vijanden in grote mate in vrede met hem leefden. En het geheim was het leven dat hij door Gods genade leidde. Mensen die de leerstukken van de verkiezing en de predestinatie niet konden begrijpen of zich daar openlijk tegen keerden, waardeerden wel zijn leven van medelijden, milddadigheid en hartelijkheid. Geen mens werd in Manchester meer hooggeacht dan Gadsby op oudere leeftijd. Toen hij in zijn ouderdom zijn been brak, schreven de kranten in Manchester: 'Enig oponthoud in de activiteiten van zo'n man is een openbare ramp.'

In 'Een huldeblijk van hoge achting en liefde' opperde J.C. Philpot, wiens aard het niet was om te vleien, de uitdagende vraag: 'Wie vond ooit een zichtbare vlek in hem?' terwijl de korte biografie die zijn zoon publiceerde, verklaarde: 'Jarenlang zagen zijn vijanden uit naar zijn val, maar door Gods genade behield hij tot het eind van zijn leven een vlekkeloze reputatie. Geen prediker van het Woord des levens werd door de hand des Heeren geschraagd om gedurende zo'n lange periode zo'n beginselvast en onberispelijk leven te leiden. Zijn wandel en omgang waren een sieraad voor de zuivere en gezonde leer die hij preekte; en toch, o, wat werd hij toch bij tijden bevangen met de angst en vrees dat hij in de een of andere zonde zou vallen en de gezegende waarheid van God te schande zou maken, zo gevoelde hij de werking van zijn verdorven natuur van binnen en was hij zich bewust van zijn eigen zwakheid! Maar de Heere deed hem staande blijven en bracht hem eerbaar door alles heen.'

Al was de leer van Gadsby verheven, toch wedijverde hij in gelijke mate voor praktikale godzaligheid. 'Hij was zelf een en al praktijk', zei John Kershaw.

Waarom was zijn populariteit zo groot? Waarom begroetten duizenden op bijzondere bijeenkomsten in de stad hem met een staande ovatie, terwijl andere sprekers uitgejoeld werden? Waarom stonden duizenden op een bitter koude sneeuwdag langs de straten voor zijn begrafenis? Misschien kwam dat bovenal door zijn overweldigende hartelijkheid, zijn diepe medelijden, en zijn gewilligheid om mensen die in nood verkeerden, te helpen, wie het ook waren. Was het niet een arme Ierse vrouw, die bij het horen van zijn dood uitriep: 'Gezegend zij zijn ziel! Ik hoop dat hij de rust gevonden heeft. Eens heeft hij mij van de hongerdood gered, toen mijn eigen priester me geen cent wou geven.' Men schat dat hij ongeveer de helft van zijn vaste inkomen weggaf.

Gravure van William Gadsby

Een oude dame herinnerde zich nog goed een voorval uit de tijd dat ze een klein meisje was en ongeveer honderd meter van Gadsby af woonde. Omdat ze erg arm waren, vroegen ze aan hun moeder, die uit werken ging: 'Wat moeten we vanmiddag eten?' Er was geen eten in huis en geen geld. 's Avonds, toen ze naar huis terugkeerde, kwamen het meisje en haar zuster haar tegemoet, en zeiden dankbaar: 'We hebben zo'n goede warme maaltijd gehad. Meneer Gadsby zond ons een aardappelpastei.'

Jaren na zijn dood werd er te midden van de verhaaltjes die dikwijls door godsdienstige mensen werden verteld, ook altijd gesproken over zijn hartelijkheid voor de armen. En ze merkten altijd op dat niettegenstaande zijn sterke leerstellige inzichten, hij erop stond dat bij het uitdelen van eten, kleren of geld, de roomse evengoed zijn deel zou hebben als de protestant, de jood als de heiden, en de arminiaan als de calvinist. Eens hield hij een speciale collecte, die veertig pond opbracht, voor de van de honger stervende armen in Ierland.

Samen met zijn beminnelijke aard, konden zijn buitengewone bescheidenheid, en zijn vriendelijkheid, zelfs voor degenen met wie hij het niet eens was, niet onopgemerkt blijven.

'Geen man in Manchester leidde een zedelijker leven, of vertoonde aan zijn hoorders een prachtiger voorbeeld van christelijke gehoorzaamheid en zelfbeheersing,' schreef dr. Halley.

Misschien werd de lieflijkste getuigenis van William Gadsby's karakter gegeven door een Wesleyaanse Methodiste - en Gadsby was onverbiddelijk in zijn openlijke veroordeling van het Arminianisme van de Wesleyanen! Op een dag toen ze per postkoets reisde, hoorde ze twee mannen over Gadsby praten. Blijkbaar hierdoor bedroefd, vertelde ze de mannen hoe fout en verkeerd ze waren. Toen ze honend opmerkten dat ze blijkbaar een toegewijde aanhangster van hem was, antwoordde ze: 'Ik ben een van degenen tegen wier

opvattingen hij preekt! Maar,' zei ze, 'ik heb enige tijd dichtbij Gadsby gewoond, en ik geloof dat hij een van de heiligste mensen in Manchester is.'

Zelf voelde hij zich 'minder dan de minste van al de heiligen (...) en de voornaamste der zondaars', maar hij moest niets hebben van alle godsdienst die de Heiland van Zijn eer beroofde.

Wat betreft Gadsby's persoonlijke verschijning: Bij zijn eerste verschijning te Manchester wordt van hem gezegd dat hij een zeer magere man was en dat hij een ruwe, bruine jas en een vale bruine broek droeg. Het is duidelijk dat de kleren die hij toen droeg, alles was wat hij zich kon veroorloven. Professor Owen Chadwick vergist zich als hij in zijn belangrijk werk *The Victorian Church* schrijft dat Gadsby zich zo kleepte om op te vallen.

Van Gadsby wordt ook gezegd dat hij er in zijn jonge jaren potsierlijk uitzag. Tot in de jaren dertig vond een nieuwsgierige bezoeker dat hij eruitzag 'als een blozende boer'. 'Ik zag op de preekstoel een man die het uiterlijk had van een gezonde boer met een grote jas en een gekleurde halsdoek aan.' John Ashworth beschrijft hem in zijn *Strange Tales* als 'een man met een rond, vriendelijk gelaat en een kaal hoofd die dikwijls preekte met een fluwelen petje op.' Sommige latere portretten en vooral de gravure die in de biografie van 1844 verscheen, laten een eerbiedwaardige verschijning zien. Er bestaan verscheidene portretten, die vreemd genoeg nogal verschillend zijn.

De duidelijkste beschrijving wordt gegeven door ene J.T. Plug: 'Ik herinner me iets van zijn uiterlijk. Hij was iets langer dan gemiddeld, hij droeg een kniebroek, die net als zijn kousen gekleurd was en een niet gesteven witte halsdoek die rond gestrikt was. Zijn gezicht had een ietwat vreemde en grappige uitdrukking en zijn gelaat was tamelijk blozend.

Een ding is duidelijk. Hij had altijd een glimlach op zijn gezicht - zozeer dat de werklieden van John Gadsby hem de bijnaam 'Old Smiler' gaven.

HOOFDSTUK 29

LEVENDE GETUIGENISSEN

Biografen hebben de neiging om te sterk de nadruk te leggen op de belangrijkheid van hun onderwerp. Het is buitengewoon moeilijk om precies te weten te komen hoe belangrijk een man was, hoe succesvol hij was. Natuurlijk is bij een geestelijke biografie alles bij God bekend, en Hij alleen weet hoeveel goeds dat werkelijk en blijvend is, tot stand gebracht werd en hoe groot Zijn Naam werd verheerlijkt. We worden herinnerd aan de talloze graven van onbekende soldaten in Vlaanderen en de Somme, waarop het eenvoudige grafschrift staat: 'Bij God bekend'. De dag aller dagen zal het verklaren.

Een ongewone trek van het leraarschap van William Gadsby is het aantal geschreven verslagen van mensen die zaligmakend door zijn prediking werden geraakt. Gedurende de Evangelische Opwekking werden er grote aanspraken gemaakt - misschien werden er duizend mensen of meer getroffen onder één preek van George Whitefield. Maar wie waren dat? Wat gebeurde er met hen? Hoe was hun latere leven? We weten het niet. We zouden geen moment Gadsby met Whitefield willen vergelijken, maar we kennen geen enkele predikant die meer echte, betrouwbare getuigenissen heeft van aantallen mensen die onder zijn prediking gezegend werden. Biografieën en autobiografieën uit de vorige

eeuw, brieven die verschenen in tijdschriften als de Gospel Standard en The Christian's Monthly Record¹⁰, korte verslagen van personen die gestorven waren - steeds weer vinden we het bewijs van de kracht van de Geest Die met de prediking van Gadsby gepaard ging. Dit waren mensen van wie we de namen weten - godvrezende mannen en vrouwen, van allerlei rang en stand; uit verschillende delen van het land; achtenswaardige leden van de kerk, diakenen, predikanten, mensen van wie gedurende vele jaren een goed getuigenis uitging, en die vruchten voortbrachten in hun ouderdom.

Veel van dit materiaal verscheen in de tijd rond het jubileum van de Gospel Standard in 1885. Talrijke mensen schreven naar John Gadsby over hun herinneringen aan zijn vader, die meer dan veertig jaar daarvoor was gestorven. Dus waren dit getuigenissen van hen die ip het geloof volhard hadden, en niet van hen die tijdelijk indrukken hadden gehad door welsprekendheid of emotie.

Er is één probleem, namelijk dat ze meestal geen datum noemen, soms zelfs geen plaats - 'Vele jaren geleden', 'Toen ik jong was', enzovoort, is de gewone inleiding.

10. The Christian's Monthly Record werd uitgegeven door John Gadsby van 1883 tot 1893. Het bevat veel interessante informatie over William Gadsby. Naar het blad wordt verwezen met de letters C.M.R. De letters C.S. staan voor Gospel Standard!

Een ding dat we veilig kunnen aannemen is dat voor het grootste gedeelte deze gebeurtenissen plaatsvonden in de jaren 1830-1840, of 1840-1844, de laatste jaren van de bediening van Gadsby.

Daar deze kostbare getuigenissen te waardevol zijn om weg te laten en ze een licht werpen op William Gadsby en zijn bediening, nemen we hier een selectie op, die noodzakelijkerwijs willekeurig samengesteld is. Vele soortgelijke getuigenissen zijn op de voorafgaande bladzijden al terloops ter sprake gebracht.

11. G.S. 1886, blz. 269-273, levensbeschrijving door zijn zoon Hezekiah Hanson, predikant te Witham, Essex.

JOSEPH HANSON - Gedurende vijftig jaar diaken in de Ebenezer Kapel te Accrington. Hij stierf op ij november 1885, in de leeftijd van negentig jaar. Hij was een van degenen die gedoopt werd in de tijd dat William Gadsby riep: 'In de Naam van de Heere, de God van Israël, beveel ik u stil te zijn', en de luidruchtige menigte werd stil.

'Op pinkstermaandag 1817, kwam Gadsby preken in Blackburn. Mijn vader ging naar hem luisteren, en het gepredikte woord had een krachtige uitwerking op zijn hart. Hij verkeerde echter nog onder de drukkende hand van Gods rechtvaardige wet en hij werd diep beproefd. Op een avond toen hij zeer terneergeslagen van zijn werk terugkeerde, werd zijn geest verontrust over zijn staat. Hij riep uit de diepten van zijn zielenood of God hem het een of andere teken wilde geven dat hij de Zijne was, toen het was alsof hij een stem hoorde: "Welk teken zal het zijn?" Hij antwoordde: "Welk teken ook, Heere, dat U behaagt, zelfs armoede." Gedurende twee jaar of meer bleef hij als een arme zondaar voor een heilig en rechtvaardig God vergeving en verlossing zoeken. Gadsby kwam in Accrington preken in een groot verenigingslokaal en mijn vader ging naar hem luisteren. Gadsby tekende het pad van een benauwde zondaar zo uit, dat het scheen alsof hij het pad kende dat mijn vader volgde. Het woord werd zo lieflijk aan zijn ziel gezegend dat hij van de dienstbaarheid van de wet werd afgebracht en geleid tot de zoete en de heerlijke vrijheid van het Evangelie van Gods genade."

MEVROUW BARRY - gestorven op 24 juni, 1888, in de leeftijd van zeventig jaar. De familie woonde altijd de kerkdiensten in de Rochdale Road kapel bij, en het onderwerp van dit klein verslag hield ervan naar Gadsby te luisteren. Dikwijls herhaalde ze zijn preken bijna woordelijk. In 1831 werd ze in de kost gedaan bij de dames Simpson. Het waren godvrezende dames en trouwe vrienden van Gadsby. Terwijl ze daar verbleef, was ze ervan overtuigd dat er zoiets was als echte godsdienst en dat haar gouvernantes die bezaten.

Bij het begin van 1833 preekte Gadsby naar gewoonte een nieuwjaarspreek voor jonge mensen, en terwijl hij sprak over Prediker na, zei hij: "O zorgeloze jeugd! Gedenk!" De woorden drongen door tot haar hart (ze was toen veertien jaar) en gedurende drie jaar had ze geen rust voor haar ziel. Ik weet niet wat haar geest voor het eerst verademing gaf, maar ik heb haar dikwijls horen verwijzen naar haar vreugde bij het luisteren naar een andere nieuwjaarspreek. De heer Gadsby noemde twee teksten waaraan hij had moeten denken. De ene tekst was: "Ik zal al Mijn goedheid voorbij uw aangezicht laten gaan" (Ex. 33:19), en de andere tekst was: "Immers zullen mij het goede en de weldadigheid volgen al de dagen mijns levens" (Ps. 23:6).

Hij merkte op: "Vrienden, het is goedheid van voren en goedheid van achter, Gods volk wordt omringd door Zijn goedheid."

Van 1839 tot 1841 was ze druk met het geven van onderwijs en was ze zelden in staat de kerkdiensten bij te wonen, behalve op dinsdagavond. Dan was ze er altijd en het was zelden dat ze leeg wegging. Eens werden de woorden: "Want er is één God, er is ook één Middelaar Gods en der mensen, de Mens Christus Jezus" met zo'n kracht toegepast aan haar ziel, dat de kamer gevuld scheen te zijn met de heerlijkheid van God, en dat ze zich terugtrok om haar hart uit te storten voor de Heere. Ze heeft toen gezegd: "Als ik ooit berouw heb gevoeld, dan was dat toen, want ik zag dat ik heel mijn leven tegen een goeddoend God had gezondigd."

Ze werd door William Gadsby gedoopt op de eerste zaterdag in april 1841. Het volgend jaar huwde ze met John Bury uit Downton, Wiltshire, waarheen ze verhuisde.'

33 G.S. 1888, blz. 437-438.

ALICE BRADE - overleden op 16 maart 1892, in de leeftijd van 85 jaar. Ze was lid gedurende 53 jaar, en gedoopt te Preston door John M'Kenzie in de rivier toen het sneeuwde. Ze werd grootgebracht onder de Wesleyaanse Methodisten. Maar, daar ze haar schuld gevoelde, deed haar geploeter om heilig te leven haar geen goed. 'Ongeveer in deze tijd werd aangekondigd dat Gadsby in Preston zou preken, toen ze met verscheidene anderen, onder wie een leider van een zondagsschool, naar hem gingen luisteren. Na de dienst vroeg zij aan de zondagsschoolleider, hoe hij de heer Gadsby vond. "Wel", zei hij, "hij sprak zeker goed van de Heere Jezus." Maar haar ziel stond in gloed door de tijdingen van Jezus als Heiland van verloren en verdorven zondaars."

13. 1892 Zie levensbeschrijving door Daniel Keevil.

JAMES CARTER - landbouwer te Bowdon, Cheshire, gestorven op 14 januari 1893, in de leeftijd van 88 jaar. Hij raakte zeer bekommerd over de staat van zijn ziel, maar hij kon geen verlossing vinden.

Ten slotte kwam de gedachte bij hem op om naar Gadsby te gaan luisteren. Hij had zijn vader over hem horen spreken, en dus ging hij de volgende zondag naar Manchester, met zijn last op zijn rug. Een oude man zette hem op een plaats bij de preekstoel. Hij dronk het gesprokene in dat, al was de tijd van zijn verlossing nog niet gekomen, hem werkelijk verraste. Toen hij buiten kwam, vroeg dezelfde man die hem een plaats gegeven had, hoe hij de oude man vond? James antwoordde: "Wel, ik denk dat hij een waarzegger is." Naderhand werd er dikwijls geglimlacht als James dat verhaal vertelde. Gadsby had zo goed uitgelegd wat er in zijn geest omging, en zijn bevindingen, dat hij hem beschouwde als iets bovenmenselijke, wat hij inderdaad was."

14. 1892 Zie levensbeschrijving

'EEN ZWAKKELING' - Durham 1838. Een fragment uit een brief:

'Ik begon nu ernstiger te zoeken, en ging naar vele predikanten luisteren, maar kon geen troost vinden tot ten slotte Gadsby naar Durham kwam. Ik voelde me aangetrokken om naar hem te gaan luisteren toen, tot mijn verrassing hij mijn gevoelens beschreef, zoals ik ze aan niemand had kunnen beschrijven, want ik wist niet wat er met mij aan de hand was. Tot besluit zei hij: "Als er zich hier zo'n ziel bevindt, dan zou ik zeggen: Als Hij vertoeft, verbeid Hem, want Hij zal gewisselijk komen." Deze woorden gaven mij een beetje troost, want ze gingen gepaard met een kracht, die meer is dan verbeelding."

15. G.S. 1839, blz. 20.

BENJAMIN BEAL

'Ik herinner me de eerste tijd goed dat ik mij op de wegen Sions bevond, dat ik gewoon was naar de verschillende delen van Londen te gaan om de woorden van genade te horen die over de lippen van Gadsby kwamen. Ze waren voor mij als olie die uitgegoten werd en kostbaarder dan het fijnste goud. Als hij op de preekstoel kwam dan glom zijn gelaat van licht en majesteit."

16.C.M.R. 1883, blz. 193, een brief, geschreven te Notting Hill, 6 oktober 1878.

WILLIAM PERRETT - Hij was opgegroeid in de Kerk van Engeland, maar hij werd later een Methodist, en werd daarna geleid naar de Strict Baptists, waar hij een zegen ontving de eerste keer dat hij daar naar de kerk ging onder het zingen van de hymn, 'Er is een fontein gevuld met bloed.' Daar hij over Gadsby niet zulke goede berichten had gehoord, wilde hij niet naar hem gaan luisteren als hij naar Londen kwam.

'Maar daar ze bij mij erop aandrongen om dat wel te doen, beloofde ik te gaan. Dus gingen we op een zondagavond. Toen de goede man op de preekstoel kwam, werd ik getroffen door zijn uiterlijke verschijning - zijn ernstige manier van doen, maar vooral door zijn onderwerp, daar het voortkwam uit de levende bron van zijn hart en het drong door tot mijn hart... Ik voelde een liefde voor de heer Gadsby die nooit afnam, en ik zal altijd zijn herinnering in ere houden. Zijn tekst was Psalm 84:12: "Want God de HEERE is een Zon en Schild; de HEERE zal genade en ere geven; Hij zal het goede niet onthouden degenen die in oprechtheid wandelen." Perret werd predikant te Oldham en later te Evington, waar hij in 1883 stierf.

17. C.M.R. 1884, blz. 75-78.

AARGARET BIBBY - uit Bolton. Ze gevoelde haar zonden zo dat ze zei dat haar hart de werkbank van de duivel' was. Toen ze Methodist was geworden zei ze dat ze elen van hen niet bij kon houden, of doen wat ze van haar verwachtten.

Nieuwsgierigheid bewoog haar ten slotte om met enkele vriendinnen naar Gadsby e gaan luisteren. Hij drong door tot de schuilhoeken van haar hart en speurde de werkingen van haar verdorvenheid en de listen van de satan na, op zo'n wijze als e nog nooit gehoord had. Om haar eigen uitdrukking te gebruiken: "Hij volgde jaar ingangen en haar uitgangen." Vanaf die tijd voelde ze de sterkste band met .em, en ging ze bij hem naar de kerk, al moest ze een afstand van zes of zeven zijl afleggen."

18. G.S. 1839, blz. 252-253

C.N. Gloustershire

Ik werd nog steeds heen en weer geslingerd, en vond geen troost; niets scheen op mijn geval te wijzen tot ik Gadsby hoorde preken over deze woorden: "Want ik :haam mij het Evangelie van Christus niet." Ik ging er hongerig en dorstig heen, erwijl mijn ziel in mij bezweek, maar de Heere stelde hem in staat om tot mijn ziel te spreken.

G.S. 1840, blz. 170.

O. - Londen

Up een dinsdag ging het de hele dag door mijn hoofd heen, dat ik die avond naar Gadsby moest gaan luisteren, in de Gower Street kapel. Dit is ongeveer twaalf lamden geleden. Ik ging; zijn tekst was: "Houdende mijn gangen op Uw paden, opdat mijn voetstappen niet zouden wankelen", en het behaagde de Heere om die reek aan mijn ziel te zegenen en sinds die tijd heb ik zo'n verandering ondervonden, at ik die nooit volledig zal kunnen beschrijven.

20. G.S. 1840, een brief geschreven op 17 mei 1840

F. GALE - Hij had zoveel slechte dingen over Gadsby gehoord dat hij bang was m naar hem te gaan luisteren, maar ten slotte ging hij in mei, 1815. De tekst was: Want het is des Vaders welbehagen geweest, dat in Hem al de volheid wonen zou.' hij schreef: 'Ik vergat de man helemaal. Terwijl ik daar zat, hoorde ik heel lieflijk de stem van de goede Herder tot mijn verdorven ziel spreken. Hij opende mijn ogen en Zijn oren. Ik zag nu dat Hij zo'n Heiland was die ik nodig had. Ik geloofde dat Hij zelfs zo'n mens als ik kon zalig maken. Een gezegende hoop sprong op in mijn ziel at Hij Zichzelf ten slotte aan mijn ziel zou openbaren als mijn Heiland en dat Hij mijn ziel zou verlossen van de dood. O, hoe glorierijk scheen de Zon der gerechtigheid. Welk een schoonheid, welk een gepastheid aanschouwde ik toen in Hem!'

21. G.S. 1905. Uit een brief geschreven door E. Gale te Londen, 26 juli 1828.

UIT EEN BRIEF AAN W.G. TE GODMANCHESTER, 18 NOVEMBER 1830

'UV/ morgenverhandeling te Godmanchester is mij tot zegen geweest en heeft mijn geloof bevestigd en versterkt; en terwijl u beschreef hoe "Jezus aangenaam was voor Zijn broederen", kwam Hij in mijn hart met de kracht van Zijn Geest en Hij was een aangename Bezoeker.

22. G.S. 1871, blz. 245, van mevr. Sturton.

RICHARD GIBBS - uit Winslow, Bucks. Hij werd later diaken te Woburn. Hij bleef getrouw tot zijn dood toe vele jaren later, en hij werd zeer gezegend onder een groot lijden.

'Terwijl hij zwoegde onder Gods heilige wet, en voelde welk een helwaardige zondaar hij was, werd hij geleid naar Woburn om naar Gadsby, over wie hij had horen vertellen, te gaan luisteren. Gadsby nam die morgen als tekst Matthes 11:28: "Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven", en hij werd in staat gesteld om op zo'n gezegende wijze te spreken dat dit het middel was om zijn ziel in vrijheid te stellen.

23. G.S. 5879, blz. 147-148.

JOHN SPINK - overleden op 3 augustus 1880, in de leeftijd van 73 jaar. In zijn jeugd was hij een bekende kegel- en biljartspeler en een aanvoerder als er slechte dingen werden uitgehaald en als er gedronken werd. Toen hij in grote zielenood geraakte, hoorde hij William Gadsby spreken en werd hij ervan verzekerd dat zijn bevinding eigen aan die van Gods volk was. 'Ik heb een hoop op Gods genade, en dat Hij het is Die aan mijn ziel werkt', zei hij. 'Ik voel mij als een nieuw mens.'

In 1841 werd hij gedoopt in de Rehoboth kapel te Richmond, maar later, toen hij verhuisde naar Wootton-under Edge, hield hij diensten in zijn eigen huis, waar veel predikanten preekten.

24. G.S. 5879, blz. 147-148.

MARIA MATHER - uit Bolton, overleden op 21 december 1881, in de leeftijd van 76 jaar.

'De prediking van Gadsby was zo gepast voor haar dat ze besloot naar Manchester te verhuizen, vooruitlopend op de zegeningen die ze zou ontvangen onder zijn prediking, maar tot haar verdriet en verrassing ondervond ze precies het tegenovergestelde. Nadat ze al drie jaar in Manchester gewoond had en voortdurend bij hem naar de kerk ging, ontving ze slechts een paar keer een zegen.'

We nemen dit op om te laten zien dat de preken van Gadsby niet altijd gezegend werden!

G.S. 1882, blz. 143-145.

ANN BRABBINS - uit Liverpool, overleden op 9 april 1878.

Als jonggehuwde vrouw, die in Manchester woonde en van al de genoegens van de wereld genoot, ging ze naar Gadsby luisteren, maar J.C. Philpot preekte in zijn afwezigheid. Ze werd zeer verontrust en ze hoorde hem nogmaals preken over Leviticus 13:45 en 46, de bekende preek over de reiniging van de melaatse. Toen ze de volgende zondag Gadsby hoorde preken over Romeinen 8:30, voelde ze zich zo afgesneden dat ze een gelofte aflegde nooit meer naar hem te gaan luisteren. Die gelofte hield ze drie jaar en intussen werd ze lid van een kerk van de Independenten. Gedurende deze tijd werd ze opmerkelijk gezegend, en toch voelde ze dat ze uit die kerk weg moest en dat ze naar de kerk aan de St. George Road moest gaan, maar ze durfde niet vanwege haar gelofte.

'Zo ging de tijd voort tot maart 1840, toen een vriend me vroeg of ik mee ging luisteren naar de begrafenispreek van de heer Nunn. Ik ging, maar toen ik in de overvolle kerk was, voelde ik dat ik daar niet kon blijven en dus ging ik met veel moeite naar buiten en

zwierf ik weet niet waar naar toe, tot ik bleef staan voor een kapel. Het was de kapel van Gadsby. Ik ging als vanzelf naar binnen en bemerkte dat een vreemdeling, een jonge man, daar preekte. Na de dienst zei ik: "Wel, ik heb mijn verstand niet verloren", en ik informeerde wanneer Gadsby thuis zou zijn. Toen kwam de gedachte bij mij op: Ach, het was Gadsby niet die preekte, en je zult je verstand verliezen wanneer hij preekt. Ik waagde het echter. Terwijl de koster een boek voor me legde, zei ik: "Kan ik meneer Gadsby spreken na de dienst?" Hij zei: "Ja, maar u kunt hem nu beter spreken, hij is alleen." Hij bracht me naar de consistoriekamer waar die lieve, oude knecht des Heeren zat met zijn Bijbel voor zich. Hij stak me vriendelijk de hand toe en zei: "Ga zitten", en terwijl hij me aankeek, zei hij: "Wat scheelt u?" Toen vertelde ik mijn droevig verhaal, maar ik vertelde hem niet over mijn gelofte en dat ik eens geloofd had dat mijn zonden vergeven waren. Gadsby sprak enige tijd heel vriendelijk met mij en wenste me de volgende dinsdagavond te spreken. Ik ging dus dinsdagavond maar Gadsby was verhinderd voor de dienst te komen. Zijn tekst die avond was: "Hij voert mij in het wijnhuis en de liefde is Zijn banier over mij." Dit was een tijd die ik nooit meer vergeten ben, want al had ik de bevinding van die tekst niet, toch rees er een zoet gevoel van hoop op in mijn ziel dat de Heere mij zou brengen in Zijn wijnhuis en Zijn banier van liefde over mij zou uitspreiden. En deze hoop heeft de Heere niet beschaamd.

Een andere preek die de heer Gadsby spoedig na het voorafgaande uitsprak, werd mij tot grote zegen. De tekst was Deuteronomium 33:6: "Dat Ruben leve en niet sterve, en dat zijn lieden van getal zijn."

Daarna voelde ik het als mijn plicht om mij aan te sluiten bij de kerk. Bezoekers werden aangewezen om met mij te spreken. Op 23 april 1840 verscheen ik voor de kerk, en op de 25ste van diezelfde maand werk ik met vier anderen door Gadsby gedoopt.

De volgende juni nam Gadsby op een dinsdagavond als zijn tekst: "Men zal van Mij zeggen: Gewisselijk, in de HEERE zijn gerechtigheden en sterkte" (Jes. 45:24). Onder deze preek werd alles wat ik twee jaar geleden had ontvangen, krachtig in mij hernieuwd en bevestigd, en nu voelde ik mij ervan verzekerd dat het echt was.²⁶ In haar latere jaren verhuisde ze naar Liverpool

26. G.S. 1880, blz. 49-52, een levensbeschrijving door J.K. Popham, in die tijd predikant te Liverpool.

THOMAS RUDKIN - uit Leicester, overleden op 15 februari 1866, in de leeftijd van 51 jaar. Overtuigd van zonde toen hij ongeveer 21 was, voelde hij zich zo ellendig dat hij niet durfde gaan slapen.

'Terwijl ik in deze ellendige toestand verkeerde, kwam Gadsby, zoals zijn gewoonte was op de heen- en terugreis naar Londen, Leicester bezoeken om te preken en onze vriend ging naar hem luisteren. De eerste keer dat hij hem hoorde werd hij van alles afgebracht en afgeslagen, maar toen hij weer ging luisteren om het ergste te horen, kwam de Heere hem tegen. De prediking werd aan zijn ziel gezegend; zijn boeien werden verbroken, zonde, schuld de vloek en ellende werden weggenomen, en vergeving, vrede, vreugde en zaligheid namen bezit van zijn ziel. Hij ging bij Joseph Chamberlain naar de kerk en later werd hij lid en een getrouwe diaken te Alfred Street, Leicester.

27, G.S. 1886, mei-supplement, blz. 3.

ANN BELL - uit Oakham, overleden op 24 november 1868, in de leeftijd van 52 jaar. Terwijl haar geleidelijk haar hulpeloze staat als zondaar aan de weet werd gebracht, was ze heel ernstig in haar verlangen de Heere als haar heil te kennen.

'Ze woonde de kerkdiensten bij in de Providence Chapel (Voorzienigheidskapel) vanaf het moment dat deze geopend werd. De prediking van Gadsby ging gepaard met meer kracht en geur voor haar ziel dan van welke andere predikant ook die ze in die tijd hoorde.'

Ze werd erg doof, maar eens toen Philpot (predikant te Oakham) preekte, hoorde ze de vijf woorden, "uw hemelse Vader weet het", die met veel kracht gepaard gingen en ze mocht geloven dat de Heere haar God en Vader was.'

28 G.S. 1860, blz. 96-100

DEBORAH WARD KEAL - overleden op 22 april 1871, in de leeftijd van 79 jaar. Ze was de vrouw van dr. W.T. Keal uit Oakham, en samen met haar man speelde ze een belangrijke rol in het leven van J.C. Philpot, die met haar dochter Sarah trouwde. Mevrouw Keal was de zuster van William Tiptaft.

'Het was echter onder Gadsby, dat ze voor het eerst Goddelijke aanwezigheid proefde. Ze sprak altijd over hem als een geestelijke vader, en zijn prediking werd bijzonder aan haar ziel gezegend. Hij was ook een pleegvader voor haar. Ik,' zo vervolgt de vertelster, 'herinner me goed dat we de thee gebruikten en de avond doorbrachten in het gezelschap van Gadsby in het huis van de heer Keal, dat de twee lieve, overleden heiligen zo aangenaam met elkaar spraken over de betoningen van Goddelijke genade dat mijn natuurlijke gemoedsgesteldheid overwonnen werd. Mijn eigen ziel had zich een paar dagen daarvoor verlustigd in dezelfde genade, Gadsby nam mijn hand en zei: "Dit is het begin op Zijn wegen." Ik denk dat deze omstandigheid plaats had in 1839. Het was een gezegende avond en die preken van Gadsby over Efeze 1:6 op 2,16 en 23 december 1836: "Tot prijs en heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde", werden ook in het bijzonder vele malen aan haar ziel gezegend en ze was gewoon te zeggen: "Ik houd van Gadsby", en het was werkelijk waar."

Dr. William Tomblin Keal Deborah Ward Keal

ALICE IANSON - overleden op 13 januari 1871, in de leeftijd van 66 jaar. Ze was de weduwe van de agent van de Gospel Standard in Preston.

'Er zijn geen schriftelijke aantekeningen van haar bevindingen waarvan ik afweet en ik kan niet zeggen hoe ze geroepen werd, of hoe ze verlost werd, behalve dat ze eens in hoge mate gezegend werd in Garstang, terwijl ze luisterde naar wijlen Gadsby, wat ik ze vele malen met grote vreugde heb horen vertellen. Gadsby preekte uit de woorden: "Zo is er dan geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest." Ze zei dat hij deze opmerking maakte: "Ik neem aan dat er hier de een of andere arme ziel is die zegt: Dat wandelen snijdt mij onmiddellijk af, want ik voel vanbinnen niets dan vlees. Stop, stop, arme ziel", zei hij, "niet zo snel. Het is niet u die naar het vlees wandelt, maar het vlees dat naar u wandelt." En ze zei: «Ik voelde me, of ik een gat in de lucht had kunnen springen. Ik werd zo geheel verlost, want ik had al jaren geprobeerd om aan het vlees te ontsnappen."

29. G.S. 1871, hl 345-355, door 'Elizabeth'.

HANNAH DYSON - een lid van de kerk te Charlesworth, overleden op 26 maart 1872, in de leeftijd van 62 jaar.

'Ze was zeer gehecht aan Gadsby, en werd dikwijls gezegend onder zijn bediening en ze hoorde hem bijna nooit preken of ze ontving een zegen. Eens in het bijzonder, toen ze hem hoorde preken uit Psalm 84:11. Ze was ook zeer gehecht aan de heer Kershaw en ze werd eens bijzonder onder hem gezegend toen hij preekte uit Psalm 115:12 en 13. Ze was gewoon om met een rijtuig naar Manchester te gaan, daar er geen spoorlijn was te Glossop; en als haar gevraagd werd waar ze geweest was als ze Gadsby had gehoord, dan zei ze soms: "Ik heb vandaag rosbief gehad."

31 1872 Gs 390-394

THOMAS SCHOFIELD - een lid van de kerk van John Kershaw te Rochdale, overleden op 18 september 1882, in de leeftijd van 81 jaar. Terwijl zijn ziel in de banden verkeerde, ging hij eerst naar de Ely kapel (Independent) maar:

'Toen hij zich op zekere dag naar dit huis des gebeds begaf, ontmoette hij een kennis, die hem zei dat Gadsby zou preken in de Hope Chapel, en hij nodigde Thomas uit hem daarheen te vergezellen. Eerst was Thomas niet genegen om te gaan, want hij had gehoord dat Gadsby zeer losse taal gebruikte op de preekstoel en dingen zei die ongepast en niet te rechtvaardigen waren. Het was echter Gods tijd om Sion goedgunstig te zijn: "Ja, de gezette tijd" was gekomen. Hij moest gaan en hij ging. Toen de predikant binnenkwam, riep hij van binnen uit: "U bent een slechte man." Gadsby kondigde zijn tekst aan: "Uw wil geschiede", en hij was nog niet ver gevorderd met zijn onderwerp of de aandacht van de nieuwe luisteraar was vast op hem gericht. Het was een dag der dagen voor zijn ziel. Zoals hij mij later op zijn ziekbed vertelde, was de ontvangst die zijn ziel gaf aan deze woorden van genade die hij hoorde van die aard dat hij vurig zei: "Voordat hij zijn preek had beëindigd, had ik de man wel op kunnen eten. '

32. G.S. 1883, blz. 142-144, een verslag door J. Ashworth.

BENJAMIN BARKER - uit Redhill, overleden op 5 juni 1860, in de leeftijd van 45 jaar. 'In 1841 hoorde ik Gadsby in Eden Street uit de woorden: "Want het Woord Gods is levend en krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard." Deze preek werd aan zijn ziel geheiligd en zijn hart was meer dan ooit aangedaan
33. GS 1861

SARAH SHAW - uit Pendlebury, die stierf op 26 februari 1864, 63 jaar oud. Ze was een Wesleyaan, maar werd overtuigd door het woord: 'Mijn dagen zijn lichter geweest dan een weverspoel, en zijn vergaan zonder verwachting.' Ze kon echter geen verlichting vinden, al luisterde ze naar verscheidene predikanten.

'De mensen bij wie ze woonde, werden ongerust en lieten de dokter komen. De dokter die een aardige man was, al was hij een groot tegenstander van de doop door onderdompeling, begon een gesprek met haar. Hij bemoedigde haar zeer en zei haar dat ze naar Gadsby uit Manchester moest gaan luisteren, daar Gadsby de enige predikant was die hij kon aanbevelen en onder wiens bediening zij profijt zou hebben. Ze zei tegen de dokter dat ze niet wist waar zijn kapel was, maar haar heer beloofde haar bereidwillig dat hij met haar mee zou gaan en haar de weg zou wijzen. Dus toen de zondag kwam, gingen ze op weg. Zij werd een beetje opgewekter daar ze enige hoop kreeg. Deze hoop was geen ijdele hoop, want hier vond ze een man die haar alle dingen kon vertellen die haar geest hadden bezet en dat deze dingen tekenen ten goede waren, dat het 't werk van God de Heilige Geest was. Dat Hij, daar Hij het begonnen was, het zou voortzetten en haar al de zegeningen van de zaligheid zou bekendmaken. Dit beurde haar zo op dat ze met blijdschap naar huis terugkeerde.

Daar ze nu iemand gevonden had die iets van haar geval afwist, kon men ze nu op zondagmiddag zien lopen van Pendlebury naar Manchester om het vreugdevolle geluid te horen en om God voor haar zaligheid te verheerlijken. De familie bij wie ze woonde was een groot gezin met veel kinderen, zodat ze 's morgens niet weg kon en ze na de middagdienst moest terugkeren. Maar al was de afstand vijf mijl erheen en vijf mijl terug, toch betekende de lengte van de weg niets voor haar. Ze ervoer nu de waarheid van het gezegde: "Ik zal de weg Uwer geboden lopen, als Gij mijn hart verwijd zult hebben." Verdrukking had geduld in haar gewerkt en een plechtige berusting om zalig te worden op welke wijze dan ook die God voor haar koos om haar zalig te maken. De hoop sprong op in haar ziel en ze werd niet beschaamd, omdat de liefde tot God uitgestort werd in haar hart door de Heilige Geest Die in haar gekomen was. Dit trok haar genegenheden naar de Heere, naar Gadsby als Zijn knecht, en naar de plaats waar Zijn eer woonde. Het was de vreugde en blijdschap van haar hart om hem zo groot te horen spreken van een dierbare Christus, en om Hem voor te stellen als de Heiland van arme, verloren zondaars, waartoe de Heere hem op de wonderlijkste wijze in staat stelde."

35. G.S. 1865, september-supplement, blz. 3-4.

HENRY HARPER- uit Godmanchester, overleden op 23 december 1864, in de leeftijd van 52 jaar. Hij werd grootgebracht in de Kerk van Engeland, en daar van dood levend gemaakt, maar hij verlangde om geestelijk verlost te worden.

'Wel, de tijd om hem goedgunstig te zijn, kwam dichterbij. In Gods voorzienig bestel, behaagde het de Heere om die gunstgenoot Gods, Gadsby, die kant op te zenden om te preken en hij zei dat die preek helemaal voor hem scheen te zijn. Ik denk dat de woorden

deze waren: "Mijn vriendin" (Hooglied). Hier werd zijn ziel gebracht in het wijnhuis en de glorieijke, met bloed bevlekte banier werd uitgespreid over zijn begenadigde ziel.'

36. G.S. 1865, oktober-supplement

EDMUND WHITTAKER - uit Oakenhead Wood, dichtbij Haslingden, overleden op 16 mei 1865, in de leeftijd van 75 jaar. Toen hij ongeveer veertig jaar was, werd hij door God geroepen, maar gedurende ongeveer twee jaar zwierf hij van de ene kerk naar de andere om troost te zoeken voor zijn ziel die onder de last der zonde gebukt ging. 'Ten slotte hoorde hij dat Gadsby in Rochdale zou preken, en hij kwam tot het besluit om eens naar hem te gaan luisteren. Gadsby nam als tekst: "Maar doet aan de Heere Jezus Christus." De tekst zowel als enige opmerkingen die Gadsby erover maakte, vergat hij nooit tot op de dag van zijn dood. Nadat Gadsby zijn tekst voorgelezen had, keek hij de gemeente rond en zei: "Er moet heel wat uitgedaan worden, voordat Christus aangedaan kan worden", en omdat hij over wie we nu schrijven, heel wat aangedaan had om zich voor God te verbeteren, was hij enigszins verbaasd over de uitdrukking om veel uit te doen, voordat Christus aangedaan kan worden. Gadsby trok eerst een ding uit en toen een ander ding, zei Whittaker, tot hij alles had uitgedaan en hem liet staan als een arme, schuldige, naakte zondaar voor een heilig en een hartdoorzoekend God. Aan het eind van de morgendienst merkte Gadsby tegen zijn hoorders op: "Ik zal, zo de Heere wil, uitweiden over het onderwerp van Christus aan te doen." Onze overleden broeder was zo begerig om te horen preken over het aandoen van Christus, en in het bijzonder om Hem aan te doen, want hij gevoelde scherp zijn zondige naakte toestand voor God, en hij kon geen weg zien om te ontsnappen aan de toekomstige toorn Gods dan door Jezus Christus aan te doen.

's Middags preekte Gadsby met zo'n kracht tot zijn hart, of liever gezegd de Heilige Geest door hem, dat onder die verhandeling zijn boeien werden losgemaakt en zijn ziel in de gelukkige vrijheid werd gesteld. Hij beschouwde Gadsby altijd als zijn geestelijke vader in Christus, en al is hij bevoorrecht geweest om goede en begenadigde, en zoals we wel mogen zeggen grote mannen te hebben gehoord, toch waren ze naar zijn oordeel wat bekwaamheid en kracht betreft, niet met hem te vergelijken.

Hij werd gedoopt en voegde zich bij de kerk te Rings Row, Rossendale, maar in 1845 werd hij een van de oprichters van de kerk te Haslington.

36.G.S. 1865, oktober-supplement, blz. 6-7, ingezonden door Robert Capstack.

WILLIAM DOE - overleden op 30 november 1878, in de leeftijd van 85 jaar. Hij was predikant van het Evangelie te Stadhampton, Oxfordshire. Dit was het dorp waar J.C. Philpot predikant was in de Kerk van Engeland.

'Ongeveer in deze tijd kwam Gadsby preken in Willingford. Hij ging naar hem luisteren; en die goede en trouwe dienstknecht van de Heere verklaarde zo wonderlijk zijn gevoelens dat hij er zeker van was dat de predikant een man Gods was, en dat hijzelf op weg was naar de hemel?

37. G.S. 1865, september-supplement, blz. 3-4.

DE HEER ORTON - uit Longford, dichtbij Coventry. Dit is niet de Joseph Orton die predikant was in de dichtbij gelegen kapel te Attleborough.

'Ik vroeg hem of hij zich kon herinneren dat wijlen Gadsby preekte over dat gedeelte van de Schrift: "Zalig zijn de reinen van hart." Heel nadrukkelijk antwoordde hij: "Ja! Gezegend zij zijn dierbare hart; hij is nu in de hemel, en ik hoop daar zelf ook spoedig te

zijn." Toen zei ik: "Je moet er tot ons over preken." "Preken", zei hij, "ik ben te vol om te preken. Mijn geest wordt overstelpt door het gevoel." Maar na enige tijd begon hij een beetje te vertellen over de uitwerking die deze preek op hem gehad had. Hij zei: "Ik heb vele keren een predikant gehoord van de Kerk van Engeland, een van die voorwaardelijke heren, die zeggen dat we dit moeten doen en dat we dat moeten doen, of we zullen verloren gaan. Wel, dat werkte gewoonlijk zo op mijn gevoelens dat ik niet wist wat ik met mezelf moest beginnen, want ondanks al mijn inspanningen werd ik er niet beter op. De tijd rolde voort en toen stond er een advertentie dat Gadsby in de Longford kapel zou preken. Toen ik dit hoorde, besloot ik naar hem te gaan luisteren. De tijd brak aan, en ik ging naar de kapel en vond een plaats op de galerij. Zijn tekst was: 'Zalig zijn de reinen van hart.' Ik zal het nooit vergeten. Gadsby vertelde alles wat er in mij omging en alles wat ik was, en verduidelijkte dit door twee vellen papier, een wit vel en een zwart vel. Hij ging enige tijd door en toen hij bij het witte papier kwam en hoe het uit zou roepen: 'O, ik zal versmoren!' voelde ik dat ik juist zo'n persoon was. Dit gebruikte de Heere als het middel om mijn ziel in vrijheid te stellen, en het was ook een kostelijke tijd. De uitwerking die deze preek op me had was zo sterk dat ik mijn handen op mijn mond moest leggen om te verhinderen dat ik het uit zou schreeuwen, zo vol was ik, maar ik wilde geen toespraak houden."³⁸

Brief, geschreven op 28 mei 1886. Zonder naam gepubliceerd in de G.S. 1876, blz. 304-305.

WILLIAM GILES - eens predikant te Byron Street, Liverpool (de kapel van Samuël Medley). Toen hij jong was, was hij onderwijzer en Charles Dickens ging bij hem op school.

'Hij werd geroepen onder de bediening van die zeer begunstigde knecht des Heeren, William Gadsby, die hij aansprak als "Mijn hooggeachte vader in Christus"

39 G.S. Titan. blz. 117.

DE HEER SAVORY - uit Cheltenham, overleden op 25 oktober 1849.

'Op een dag toen hij aan het werk was, klonk van binnen een stem die zei: "Beproof de geesten of ze uit God zijn." Hij zei dat hij het naar hij dacht steeds weer opnieuw hoorde. Wat ermee bedoeld werd, kon hij niet vertellen, maar het bleef ware in zijn oren zoemen. In die tijd had hij nooit zo'n tekst gelezen, en daar hij geen concordantie had, kon hij het niet vinden. De volgende dag echter ontmoette hij een man die hem vertelde dat Gadsby uit Manchester de volgende zondag in Wantage zou preken. Hij besloot te gaan en op zondagmorgen stond hij vroeg op en legde een afstand van 25 mijl af. Toen hij de kapel binnenging stond Gadsby op het punt om aan zijn preek te beginnen. Hij stond op de preekstoel, keek rond en zei: "Ik ben naar deze plaats gekomen met zo'n nest mooie vogels als er ooit zijn uitgebroed, maar ze zijn allemaal weggevlogen, tekst, preek en alles en al wat ik deze morgen zal zeggen, zijn enkele woorden uit de Schrift die zojuist in mijn geest zijn opgekomen en dat is: Beproof de geesten of ze uit God zijn. Ik ben niet mijn eigen knecht, en ik weet dat mijn Meester hier de een of andere arme ziel heeft die Hij van plan is te zegenen." Het behaagde de Heere deze verhandeling aan onze vriend te zegenen, zodat zijn banden werden losgemaakt.'⁴⁰

40. G.S. 1883, blz. 300, brief geschreven door Thomas Paynter op 27 oktober 1849.

JAMES CHAMBERS - overleden te Ely op 10 april, in de leeftijd van 60 jaar. De heer Chambers was 26 jaar diaken te Downham, en iz jaar te Ely. Als jonge man was hij verslaafd aan dobbelen en dansen, maar toen hij van de Geest wedergeboren werd, werd hij diep van zonde overtuigd. Hij ging met zijn vader naar de Downham kapel, maar door de ellendige toestand van zijn ziel, voelde hij dat hij niet meer naar de kapel kon gaan.

'Toen hem verteld werd dat W. Gadsby uit Manchester zou preken, dacht hij dat hij het nog één keer zou wagen, en als er dan geen hoop was voor zijn ziel, dan moest het de laatste keer maar zijn. Hij heeft verteld dat hij er meer dan twee uur over deed om de kapel te bereiken die niet meer dan drie mijl verwijderd was vanwaar hij woonde. Soms bleef hij staan om te bidden, en door de verschrikkelijke angstgevoelens die hem verzochten, zei hij dat het was alsof de vijand de weg onder zijn voeten opbrak en hem met de dood bedreigde als hij nog één stap vooruit zou doen. Ten slotte bereikte hij de kapel, en de gezette tijd om Sion genadig te zijn was ook aangebroken. Gadsby bad, maar er was niets voor hem bij. Daarna las hij te tekst: "Toen de ganse strijd dergenen die strenden, met gedruis geschiedde, en de klederen in het bloed gewenteld en verbrand werden tot een voedsel des vuursi' Nadat hij enige tijd had uitgeweid over de strijd, het gedruis en de klederen die in bloed gewenteld werden, wat Chambers met verwondering aanhoorde, onderbrak hij zijn preek, en terwijl hij rondkeek, zei hij: "Ik ben er innerlijk vast van overtuigd, dat er hier vanavond de een of andere arme, afgetobde ziel voor de laatste keer is binnengekomen. Maar ik zeg u, arm schepsel, dat deze kleren in bloed gewenteld werden voor u! Ja, ik zeg, voor u!" De woorden "voor u" drongen het hart van Chambers binnen met zo'n plechtige, gezegende kracht, dat zijn angst, hardheid, dienstbaarheid, schuld en duisternis wegvluchtten, zoals nevel voor de zon, en zoete vrede, ootmoed, vrijheid, licht en heerlijkheid, kwamen in hun plaats. Hij kwam uit de kapel terwijl hij zich een ander mens voelde."

41. G.S. 1884. blz. 14s-146. Ingezonden door A.D.

J.T. - Londen. In een brief aan 'mijn teerbeminde vader in de Heere Jezus Christus, die ik in waarheid liefheb (Gadsby),' spreekt J.T. over zijn contacten met Huntington als jongen, maar daarna over de verschrikkelijke slechtheid waartoe hij verviel. Toen hij ongeveer 23 jaar was, werd hij tijdens de oorlogen tegen Napoleon gevangengenomen. Nadat hij een dag met dobbelen had doorgebracht, werd hij plotseling neergeveld door een krachtdadige overtuiging van zonde. Nadat hij een zoete hoop op Christus had ontvangen, verlangde hij steeds naar de volheid van de zegen van Christus. Hij schreef:

'Ik haast mij om te vertellen dat, nadat ik gewacht had op de openbaring van vergevende liefde en die verwacht had en ik mij ellendig voelde, omdat ik die niet vond, u, lieve meneer, naar de stad kwam. Verleden september zou u in de Bury Street Chapel preken. Enige tijd daarvoor had ik u gehoord en altijd met profijt voor mijn ziel. En deze keer zag ik ernaar uit om u te horen en het duurde lang voordat de avond er was, daar ik in grote zielen nood verkeerde vanwege de onzekerheid van mijn staat waarmee ik niet tevreden kon blijven. Terwijl ik naar de kapel liep, bad ik (ja, het was bidden, want God hoorde en antwoordde): "O God, laat Uw dienstknecht voor mijn geval spreken, en maak hem deze avond tot het gelukkige en geëerde instrument om mij in de vrijheid van het Evangelie te brengen door mij te verzekeren door het Woord dat hij mag spreken dat U mij uitverkoren hebt en mij verlost hebt door Uw dierbaar bloed. Geef mij, o Heere, deze avond de wetenschap van zaligheid door de vergeving van mijn zonde door de kostelijke toepassing van het bloed van Christus!" O, gezegend zij Zijn dierbare Naam, want het

was als zalf die uitgestort werd. Die avond nam u uw tekst uit Jesaja 33:20: "Schouw Sion aan, de stad onzer bijeenkomsten", enzovoort, en werkelijk, ik vond de kostbare kracht van de Heilige Geest geopenbaard in de beschrijving van deze plechtige waarheden, en in het bijzonder toen u sprak over wat mijn dierbare Heere Jezus gedaan had voor die stad. Maar voor mij, dat ik moest geloven dat ik een van hen was voor wie het gedaan was; dat ik al mijn schuld kwijtraakte toen ik door het dierbare geloof overdacht de plechtigheid van Christus Jezus mijn Heere in het storten van Zijn bloed en Zijn dood; voor mij dat ik mij bewust werd dat het plechtige werk van de prijzenswaardige Heiland het einde van de wet was voor mij, en dat dit mijn gehele en volmaakte gerechtigheid inhield; voor een die zo vuil, zo verschrikkelijk, zo ondankbaar was om tot de Heere God te naderen zonder enige slaafse vrees, waaronder ik zolang gezwoegd had. Dit alles, en nog veel meer dan mijn tong kan uiten, of mijn pen kan beschrijven, vervulde zo mijn ziel met Goddelijke liefde, dat al mijn kwellingen uitgeworpen werden, en mijn ziel in diepe ootmoed in God rustte. Ik kon gedurende enige tijd mijn lof alleen uitzuchten, want woorden kon ik niet vinden, en tranen gaven alleen uitwendig blijk van de vreugde en droefheid in het diepst van mijn ziel. Maar, o de vreugde die mijn hart binnendrong! Waar was de wereld? Waar was er iets dat niet smaakte naar mijn dierbare gekruisigde en opgestane Heere? Ze waren verloren in de onuitsprekelijke diepte van liefde in mijn ziel. Ik ging vele dagen voort in de kracht van deze spijs.

42. G.S. 1884. blz. 11-12.

DEEL 4

MANCHESTER: DE LAATSTE JAREN (1840-1844)

HOOFDSTUK 30

HET GEBROKEN BEEN

1840

De 'hongerige jaren 1840' begonnen niet zo goed, vooral niet in Manchester. 'De handel hier wordt steeds slechter', schreef William Gadsby. 'Duizenden verkeren in de grootste ellende.'

Aan een vriend die hem een flinke som geld had gestuurd, deelde Gadsby mee dat de nood zo groot was dat hij het geld had besteed aan 143 verschillende gevallen. Dus werd de eerste zondag van het nieuwe jaar bestemd als de dag voor speciale collectes voor de armen. Gadsby's tekst voor die dag was: Die getrouwe God' (Deut. 7:9). Hij zou die waarheid dat jaar nodig hebben.

In de eerste maanden van het jaar was hij even actief als altijd, hoewel hij ouder werd. Hij preekte zoals gewoonlijk te Liverpool, Bury, Slaithwaite en Charlesworth en in een brief, geschreven op 7 maart, spreekt hij over preken te Godmanchester de volgende dinsdag, Ely op de woensdag, Downham op de donderdag en Lakenheath op de zondag - 'mijn leeftijd en lichamelijke zwakheden zullen me niet toestaan om meer te preken dan waartoe ik me verplicht heb.' De daaropvolgende week spreekt hij erover naar Norwich te gaan of naar Bury (St. Edmunds). Hij is niet zeker naar welke plaats hij zal gaan! En dan naar Cambridge - 'als de Heere het mij genadiglijk vergunt om mij kracht te geven naar lichaam en geest.'

In april was hij opnieuw op stap voor zijn langdurig bezoek aan Londen, terwijl hij vlak voor zijn vertrek preekte uit Filippenzen 3:10. Het was gedurende dit bezoek aan Londen, dat James Wells voor het eerst de preekstoel in Manchester betrad, een gebeurtenis die droevige en blijvende gevolgen zou hebben.

Na zijn terugkeer uit Londen schreef hij aan een vriend dat hij veel van huis was weg geweest en dat hij op verschillende plaatsen acht keer had gepreikt boven de preekbeurten die in de Standard aangekondigd waren. 'Ik voel mezelf zo'n arme, oude, strompelende worm dat ik met ernst wel kan zeggen dat ik minder dan niets schijn te zijn', voegde hij eraan toe.

Maar toen volgde op 14 september een van de onaangenaamste gebeurtenissen in zijn leven - hij brak zijn been wat hem zes zondagen binnenshuis hield. Na zoveel activiteit had William Gadsby een korte vakantie gepland in het vlakbij gelegen Buxton - een kuuroord in het Peak District, daar hij voelde dat de rust hem goed zou doen. 'De Heere en ik waren van gedachte dat ik vrijaf moest nemen, maar we waren het niet eens over de plaats waar en de manier hoe. Ik had mijn blik gevestigd op het water en de frisse lucht te Buxton, maar de Heere had bepaald dat ik thuis mijn bed moest houden met een gebroken been.'

Wat gebeurde was dit. Juist op de dag dat hij zou vertrekken naar Buxton, gleed zijn voet uit terwijl hij wandelde in de tuin en hij viel en brak zijn rechterbeen net boven de enkel. Hij schrijft: 'Toen het been gezet was en ik op mijn bed lag, behaagde het de Heere

genadiglijk om mijn geest te bezoeken met een lieflijke en plechtige openbaring van Zijn liefde, en dat gezegende deel uit de Schrift: "Maar de goedertierenheid des HEEREN is van eeuwigheid tot eeuwigheid", kwam met zo'n heerlijke kracht tot mijn ziel dat het bijna mijn hart brak... Zo'n liefde en zo'n genade bewezen aan zo'n vuil, ellendig mens deed me met gevoel zeggen: "Goedheid en genade zijn mij al de dagen van mijn leven gevolgd" en mijn ziel loofde een Verbondsgod voor de rijkdommen van Zijn genade.'

Hij vervolgde: Ten slotte begon ik dit te overdenken. Er zijn veel arme schepsels met gebroken ledematen, zonder huis, zonder vrienden en wat het ergst is, zonder een Verbondsgod; terwijl ik, een arme, vuile, verachtelijke, vergeetachtige, ondankbare stakker die iedere gunst onwaardig is, een gerieflijk huis heb met velen van mijn familieleden en vrienden om mij heen die medelijden met mij hebben, en wat het beste van alles is, een glorierijke Verbondsgod Die Zijn liefde aan mijn arme ziel openbaart en mij in staat stelt om mij in Hem te verheugen als mijn heerlijke alles en in allen. En zo verscheen de Heere genadiglijk aan mij, terwijl Hij zo'n zoete en heerlijke mate van Zijn dierbare liefde in mijn ziel stortte door de rijke verzoening van Christus, dat ik mijn ziel werkelijk voelde baden in eeuwigdurende liefde en zondeverzoenend bloed; en de heilige en hemelse bries van de Heilige Geest deed mij weer zo gezegend herleven, en me opvrolijken en versterken, en voerde mij op tot de gezegende genieting van God de Vader, God de Zoon, en God de Heilige Geest, als een gezegende Verbondsjehova, dat ik mijn ziel ingewikkeld voelde in verwondering, liefde en lof. Hier vond ik hemelse winden en baden die oneindig uitstaken boven alles wat ik kon vinden in de lucht en wateren van Buxton. Ik kon gedurende enige tijd geen enkel kruis of beproeving bespeuren in wat ik te verduren had. Ik kon met recht gevoelig zeggen: "Het is mij goed, dat ik verdrukt ben geweest" (Ps. 119:71).

Dit, mijn lieve broeders, waren zoete en heilige momenten. Om zulke onbeschrijfelijke zegeningen te genieten die geschonken worden aan zo'n vuil reptiel, in heerlijke harmonie met al de volmaaktheden van de Drie-enige Jehova, toont ten volle aan dat de zaligheid in al haar verbanden, voortkomt uit Gods rijke, soevereine genade. En in mijn ziel kon ik God al de glorie geven.'

Niet altijd voelde hij zich tijdens zijn herstelperiode in zo'n zoete gestalte, maar hij werd geestelijk zeer genadiglijk geleid in de ware betekenis van: *'En alle kastijding, als die tegenwoordig is, schijnt geen zaak van vreugde, maar van droefheid te zijn, doch daarna geeft zij van zich een vreedzame vrucht der gerechtigheid degenen, die door dezelve geoefend zijn.'*

Hij zei dat, sinds hij naar Manchester was gekomen, hij meer dan zestigduizend mijl had afgelegd om het Woord te preken, en dat hij daarvoor nooit een ernstig ongeluk had gehad.

In verschillende opzichten bleek zijn gebroken been een zegen voor hem te zijn. Hij was in vele opzichten neerslachtig geweest, maar nu realiseerde hij zich de liefde van zijn familie, de liefde van Gods volk, en vooral de liefde van de Heere Zelf. Toen hij het volgend voorjaar op 9 mei 1841 in Gower Street in Londen preekte, verwees hij zo naar zijn ongeluk:

'Voordat mijn "ongeluk" mij overkwam, was ik in een, wat sommige mensen een droefgeestige stemming noemen, geraakt. Ik ging me zo ellendig voelen. Ik dacht dat ik oud werd, dat ik een last zou worden voor mijn kinderen die me omringden, dat mijn kinderen mij in de steek zouden laten, en dat de kerk zich afzijdig van mij zou houden. Terwijl ik mijn geest opvulde met deze lorren, behaagde het de Heere dat ik mijn been zou breken en Hij legde mij op mijn ziekbed. Al mijn vijanden werden echter op de

vlucht gejaagd, want al mijn kinderen kwamen om me heen, en mijn vrienden kwamen zo dikwijls hun medeleven betuigen dat ik hun moest vertellen dat ik hen niet zo dikwijls kon spreken. Het beste van alles was dat de Heere mij verscheen met deze tekst: "Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten." En zoals we soms in Lancashire zeggen: "Ik stond er paf van", en ik werd zo gevuld met genade als ik daarvoor met lorren was gevuld.'

Een meelevende vriend schreef zelfs een gedicht voor hem dat later in de Gospel Standard werd gepubliceerd. Ongetwijfeld zal het gedicht goed bedoeld geweest zijn, maar al de raadgevingen en vermaningen om onderworpen en geduldig te zijn, klinken nogal bevoogdend. We vragen ons af wat Gadsby ervan dacht! Hij zelf verklaarde laconiek dat let hard is tegen de prikkels te slaan' als je een gebroken been hebt!

Zelfs de Manchester Times van 26 september 1840 betuigde haar deelneming: 'Ongeluk van de eerwaarde heer W. Gadsby - Het spijt ons te moeten meedelen dat vorige week Gadsby, toen hij in zijn tuin wandelde, viel en zijn rechter scheenbeen brak, net boven zijn enkel. Enig oponthoud in de werkzaamheden van zo'n man is een openbare ramp. Zijn prediking, al wordt ze gekenmerkt door enige buitenissigheden, is hoogstaand, en verenigt al de gloed van een diepe toewijding met het gebruik van een krachtig, ernstig en origineel intellect. Zijn actieve praktische liefdadigheid die zichtbaar is niet alleen door de ondersteuning van de ellendigen om hem heen, maar ook door zijn vurige begeerte om goede wetgeving te stimuleren en zo het welzijn van de hele menselijke familie te bevorderen, hebben hem in gelijke mate geliefd gemaakt bij de ernstige christen, de filantroop en de hervormer van politieke mistanden.'

Gedurende zes zondagen kon William Gadsby niet voorgaan, en op 30 oktober vermeldde het notulenboek van de kerk: 'Geen zaken behandeld, daar Gadsby aan zijn bed gebonden is.'

Maar op zondag 1 november was hij weer in staat om te preken over 'Een offerande van dankzegging' (Ps. 116:17). De inzetting van de doop der gelovigen werd toegediend aan zes personen, hoewel Gadsby niet in staat was om zelf te dopen.

Gedurende heel het volgende jaar zou hij weer zeer actief zijn. Spoedig na zijn ongeluk zien we hem aan William Tiptaft vragen om een maand te komen, zodat hij weg kan gaan. Toch was vanaf deze tijd zijn gezondheid nooit meer dezelfde. Enige tijd later werd aan John Kershaw gevraagd om over te komen en te dopen 'daar onze predikant denkt dat het niet voorzichtig zou zijn om de doopdienst bij te wonen onder de tegenwoordige toestand van zijn lichamelijke gezondheid.'

Op tweede kerstdag schreef hij: 'Ik ben de laatste tijd niet gezond geweest. Ik heb voor mijn leeftijd teveel werk gedaan, en ik heb bijna teveel van mijzelf gevergd.

Ik denk daarom dat ik gedurende de rest van de winter niet veel van huis zal gaan. Ik heb soms uren achtereen rechtop in bed moeten zitten, omdat mijn ademhaling zo moeilijk was en mijn hoesten zo erg.'

Hij voegt er aan het begin van het jaar aan toe: 'De ellende van de mensen hier is zeer, zeer groot. Ik geloof werkelijk dat als de omstandigheden niet veranderen, het land ten onder zal gaan.'

Dus weer werd de openbare collecte aangekondigd voor het begin van het jaar 'maar de situatie is zo slecht dat ik vrees dat we niet veel zullen krijgen.'

Zo eindigde een van de merkwaardigste jaren in het leven van William Gadsby. En zijn getuigenis was: 'Mijn lieve Heere heeft mij doen gevoelen dat Zijn genade voor altijd zeker is. Zijn dierbare Naam zij geprezen. Hij is alles en in allen.'

Bijna het laatste wat we hem aan het eind van het jaar zien doen, is het aandacht schenken aan de behoeften van de armen - en dat zo spoedig na zijn ongeluk. 'We hadden juist een stuk flanel en enkele dekens gegeven aan enige van onze mensen, en al hebben we aan vijftig mensen wat kunnen geven, er zijn anderen die in grote nood verkeren. Ik geloof dat er ongeveer negentig mensen op de armenlijst staan.' Vooral aandoenlijk is het om te zien hoe de oude man onderhandelt met een slager om te zien hoeveel rundvlees hij zich kan veroorloven te kopen, zodat al de armen met kerst iets zouden krijgen, al was het maar een klein stukje.

HOOFDSTUK 31

SAMUEL ALEXANDER SMITH

In het jaar 1881 schreef Samuël Alexander Smith een verhaal over zijn leven, dat gepubliceerd werd onder de titel *Grateful Recollections of Divine Goodness* (Dankbare herinneringen aan Goddelijke goedheid'). Dit boek is van speciaal belang voor ons daar Smith door William Gadsby gedoopt werd, en hij werd lid van de kerk bij hem. Later werd hij uitgezonden om te preken. In zijn boek geeft hij ons enige boeiende herinneringen aan Gadsby tijdens zijn laatste jaren. Juist zoals Blackstock ons 'Gadsby in 182.0' geeft, zo geeft Smith ons 'Gadsby in 1840'. We ontmoeten Gadsby van aangezicht tot aangezicht, daar we aan hem worden voorgesteld door iemand die hem goed kende - zijn hartelijkheid en zijn eigenaardigheden.

Samuël Smith werd in 1818 in Manchester geboren, het jaar voor Peterloo. Als kind nam een van zijn zusters hem mee naar Gadsby's zondagsschool, waaraan hij gedurende zestien jaar verbonden was. Enige van zijn herinneringen waren zeer ongelukkig, daar hij onvriendelijk werd behandeld door de toezichthouder. Hij vertelt zelfs dat kinderen die zich niet gedroegen hun hoofd in een houten kraag moesten steken, zoiets als de schandpaal uit vroegere tijden. In die tijd was er een avond in de week een onderwijzer aanwezig om de kinderen te leren schrijven. Ze moesten een halve stuiver betalen voor pen, inkt en kaarsen en ze moesten hun eigen schriften meebrengen.

Later werd Samuël zelf onderwijzer aan een zondagsschool en hij geeft ons een kort verslag van de zwakheid van de zondagsschoolbeweging, de zondagsschool van de St. George Road inbegrepen. Er was zo'n tekort aan mensen die konden helpen dat als men kon lezen dit de enige bevoegdheidseis was om onderwijs te geven. Samuël was zeker verstoken van genade, en sommige van de jonge onderwijzers (want jong waren ze allen) hadden een slechte naam al waren ze de zonen van regelmatige kerkgangsters.

Het was in de tijd van het grote Manchester Muziekfestival van september 1836 dat Samuël geestelijk verontrust werd. Hij bezocht verscheidene kerken en kapellen en vond ten slotte vrede door het kostbare bloed van Jezus.

Dat ik regelmatig aanwezig was tijdens de wekelijkse gebedsdienst en in de kapel was niet aan de aandacht van Gadsby ontsnapt. Hij stelde spoedig een levendige belangstelling in mij, in feite wilde hij hebben dat als hij thuis was, ik op vrijdagmiddag de thee bij hem kwam gebruiken. Dit wekelijkse bezoek ging lange tijd door en daar het handschrift van de oude heer tamelijk matig was, vroeg hij mij af en toe een Daar dialogen over te schrijven die hij geschreven had voor de kerstvoordrachten op de school. Op een dinsdagavond na de dienst ging ik op zijn verzoek naar zijn huis. Toen ik binnenkwam, bemerkte ik dat een jonge vriend van mij me voorgegaan was met een

totaal andere boodschap. Gadsby zei: "Samuël, hier is J.H., hij is gekomen om zich op te geven voor onderdompeling. Ik heb jou nog nooit iets over dit onderwerp horen zeggen." Deze korte en onverwachte uitlokking bracht me tamelijk in verwarring, maar terwijl ik me herstelde van mijn verrassing, verontschuldigde ik mijzelf door te zeggen dat ik mij onwaardig voelde om zo'n heilige inzetten aan mij te laten bedienen. Hij ging onmiddellijk verder met mijn redenen te ontleden en mijn tegenwerpingen af te breken door mijn argumenten tegen mij te keren. Wat ik naar voren bracht als beletsels, voerde hij aan als de meest bevredigende tekenen voor het tegendeel. Hij zei zoiets als: "Als je talmt tot je beter bent, zul je nooit komen."

De precieze conversatie kan ik me niet meer herinneren, daar het geheugen de enige bron is die beschikbaar is. Het vervolg kan ik me goed herinneren. Gadsby zei: "Wel Samuël, als ik tussen nu en onze volgende kerkelijke vergadering geen tegenbericht krijg, dan zal ik je voorstellen aan de kerk, en dan verwacht ik van jou dat je op de volgende vergadering aanwezig zult zijn."

Aan deze bondige regeling van de zaak onderwierp ik mij en ging naar huis. Tussen die avond en de kerkelijke vergadering brak hij zijn been toen hij het stoepje afgang naar de tuin, en werd hij gedurende zes weken of meer de onwillige gevangene van zijn slaapkamer. Daar hij een zware man was en ongeveer 68 jaar, verliep zijn herstel niet zo snel als het geval zou zijn geweest bij een jongere man.

De gevreesde avond van de vergadering kwam ten slotte. Vrezend en bevend ging ik om "een grond te geven van de hoop die in mij was." In tegenstelling tot mijn vrees, stelde de Heere mij vervolgens genadiglijk in staat om te vertellen wat de Heere aan mijn ziel gedaan had vanaf de avond van mijn roeping tot dan toe... Op de volgende zondag, 1 november 1840, was Gadsby in staat om op de preekstoel te verschijnen, de eerste keer nadat hij zijn been had gebroken, maar hij moest wel zitten terwijl hij preekte. De heer Thomlinson uit Bedford diende de inzetten van de doop toe.'

Enige tijd later voelde Samuël Smith zich door de Heere geroepen om te preken. Hij vertelt hoe William Gadsby deze zaak behandelde. 'Mijn volgende moeilijkheid was om aan Gadsby mijn roeping tot het predikambt bekend te maken. Daar ik de moed niet op kon brengen om het geheim te onthullen, weerhield de vrees mij gedurende enige maanden, totdat ik het brandende vuur van Zijn Woord in mij niet langer kon verdragen. Ik schreef daarom een eenvoudig verslag van mijn moeilijkheden en stuurde dit naar zijn huis via een van mijn scholieren, daar hij op die zondag niet thuis was. De volgende middag liep ik bij mijn zuster aan en vond Gadsby daar. Onderweg naar de gebedsdienst na de thee, zei hij: "Samuël, ik heb je brief ontvangen, en ik kan je zeggen dat ik gezien heb dat er al enige tijd iets in je omging, omdat je er zo droevig uitzag. Ik zal eerlijk zijn en je zeggen dat ik dacht dat jij en je vrouw niet zo gelukkig met elkaar waren." Ik verzekerde hem dat dit niet het geval was; mijn vrouw had, net als ik, les gegeven op de zondagsschool, en hij had ons op het eind van 1839 in zijn kapel getrouwd. Hoe dat idee in hem had postgevat, was toen een raadsel voor mij en dat is het nog steeds! Terwijl hij het gesprek voortzette, zei hij: "O, ik begrijp het nu allemaal", en toen we de kapel bereikt hadden, zei hij toen hij naar binnen ging: "Reken erop Samuël, de Heere zal met je zijn", en dat is, hoop ik, aan mij bewezen.

Regelingen werden spoedig getroffen voor een gelegenheid om voor de kerk te spreken, zodat ze konden horen en oordelen of mijn roeping voor het ambt van predikant vergezeld ging van tekenen die voldoende duidelijk waren en ze met recht toestemming konden geven om behoeftige kerken in het heilige ambt te bedienen.

Korte tijd voor de dag maakte ik mijn opwachting bij Gadsby in antwoord op zijn verzoek, wat betreft de tijd dat ik zou spreken. Daar ik geen ervaring had in de gang van zaken, zei ik dat ik bereid was om me geheel door hem te laten leiden, zoals hij mij aan zou raden. Terwijl ik wees op mijn onbekwaamheid om hierin te besluiten, antwoordde hij: 'Ik raad je aan om voor al de leden te spreken. Voor een paar leden spreken is een nadeel, omdat het dan voelt dat je je richt tot degenen die een oordeel over je uit moeten spreken en niet om gesticht te worden.' Deze suggestie viel bij mij zo goed in de smaak dat ik het gewillig aan hem overliet om het zo te regelen.

15 Augustus 1841 was aangewezen als de dag waarop ik de 'gave die in mij was' voor de eerste keer zou beoefenen. Hij was slechts 22 jaar. De gebeurtenissen van die dag staan me op het ogenblik nog levendig voor de geest. Het benedenste deel van de kapel was vol mensen: de school was gesloten om de onderwijzers en leerlingen de gelegenheid te geven om aanwezig te zijn. Opdoemend in de verte, boven alle anderen uitstekend, was de zwaar gebouwde gedaante van de man die me op school als jongen in de bank had gezet, en die jaren daarvoor had verklaard dat ik een van de drie jongens van de school was van wie hij verwachtte dat ze een belangrijke toekomst voor zich hadden. Dat gezicht alleen al zou me vrees aangejaagd hebben als ik door genade de kracht niet van boven had ontvangen. Nadat ik mijn tekst had gelezen: "Want deze God is onze God, eeuwiglijk en altoos; Hij zal ons geleiden tot de dood toe"(Ps. 48:15), scheen ik het gezicht van al de dingen die mij omringden te verliezen en dacht ik alleen maar aan mijn onderwerp. Dank zij God de Heilige Geest voor Zijn vriendelijke hulp in dat uur van beproeving. Hij stelde mij in staat om vrijuit en zonder verlegenheid gedurende bijna drie kwartier te spreken. Wat mijn gevoelens aan het eind waren, kan ik me niet meer herinneren, maar dit zal ik me altijd herinneren, namelijk de verbazing die ik voelde dat ik die ernstige beproeving zo tegengesteld aan mijn vrees en ongerustheid had ondergaan. Het was een opluchting voor mij dat Gadsby niet aanwezig was, anders zou "mensenvrees" een strik voor mij zijn geweest in mijn gevoelige en opgewonden toestand.

Terwijl ik op de dag die vastgesteld was voor mijn tweede toespraak onder de Preekstoel zat, in grote ellende en verwarring van geest die nog verergerd werd bij het zien van de menigte mensen die binnenkwam, misschien nog in groter getale dan bij de eerste gelegenheid, kwam een van de diakenen om mij enige opluchting te bezorgen door te zeggen: "Er is een vriend aanwezig uit Dunham die gekomen is om een grond van zijn hoop voor te leggen aan de kerk nadat u uw toespraak beëindigd hebt." Gadsby had hem gestuurd om voor te stellen om mijn verhandeling een beetje te bekorten, zodat er meer tijd zou zijn voor onze vriend uit Cheshire om te spreken.

Mijn antwoord was: "Ik kan vandaag niet spreken."

"U moet spreken, want kijk eens hoeveel mensen er zijn."

"Ik kan het niet", was mijn ernstig antwoord.

"Dan kun je beter even met Gadsby gaan spreken."

Ik volgde hem naar Gadsby's kamer. Op het moment dat de oude heer mij zag - en misschien deed mijn uiterlijk hem vermoeden dat ik in moeilijkheden verkeerde - zei hij heel vriendelijk: "Wel, wat scheelt eraan?"

"Ik kan vanmiddag niet spreken."

"Waarom niet?"

"Ik ben vol verwarring."

"Wel, spreek dan daaruit' (Job 10:15, Eng. vert.) stelde hij rustig voor, maar toen hij mijn hopeloos toegesloten toestand zag, voegde hij eraan toe: "We zullen de zaak aan de

vrienden uitleggen, en je moet het maar op een andere keer proberen." Hij ging toen de kapel binnen, gevolgd door de diakenen en mijzelf.

Als ik terugzie op dit voorval dan kan ik me de gevoelens van dat moment herinneren die te vergelijken zijn met die "van een dwaas die gaat tot de tuchting der boeien." Gadsby gaf de hymn op die begint met "Door wie werd David geleerd" (hymn 338) en na een korte toespraak eindigde hij de bijeenkomst met gebed. Toen er alleen leden aanwezig waren, zei hij: "Hier is onze jonge vriend Smith, arme kerel, meer dood dan levend, maar ik kan hem verzekeren, en u ook, dat ik blijer ben met wat er gebeurd is dan dat hij opgestaan was en een uur welsprekend had gesproken, want ik ben nu tevredengesteld dat het werk niet van hemzelf is, want hij zou zeker zoveel mensen deze middag niet teleurgesteld hebben, als hij er iets aan had kunnen doen."

Bij de volgende gelegenheid die voor mij geregeld was om te spreken (12 september 1841) was het onderwerp Johannes 14:6: "Ik ben de Weg en de Waarheid en het Leven." Gode zij dank dat ik mij door Zijn genadige bijstand die Hij verleende vrij kon uiten wat het gehalte van mijn toespraak ook mocht zijn. Na de beëindiging van de dienst volgde ik Gadsby in zijn kamer, want hij was die middag aanwezig en ik informeerde ongerust: "Meneer Gadsby, zal ik nu nog een keer voor de vrienden moeten spreken?" Hij antwoordde onmiddellijk op de allerhartelijkste wijze: "Nee, Samuël, dat hoeft niet meer, Je kunt nu gaan waar de Heere ook maar een deur voor je zal openen, en ik zal voor de rest zorgen." Hieruit maakte ik op dat hij bedoelde dat hij de zaak aan de kerk zou voorleggen en hun zou vragen mij definitief toestemming te geven om de kerken te dienen als "waarnemend predikant."

Met beste bewijs volgde spoedig daarna toen hij door een van de diakenen liet vragen om zijn plaats te vervangen op dinsdagavond 5 oktober 1841. Hij was toen, dacht ik in Blackpool voor een verandering van lucht die zijn gezondheid zou bevorderen, en ook met het doel om mijn naam door te geven aan de omliggende kerken van het district die ik zou kunnen bezoeken zonder dat dit mijn werk in mijn dagelijks beroep in de weg zou staan.

Op de dinsdagavond waar ik net naar verwezen heb, wilden de aanwezige diakenen hebben dat ik op de preekstoel zou staan. Ik weigerde dat met respect, maar toch beslist, hoewel ze er herhaaldelijk op aandrongen. Het spreken vanaf een preekstoel was mij nog niet ten deel gevallen, en mijn eerste verschijning op een preekstoel moest zeker niet zijn op de preekstoel die al zoveel jaren bezet was geweest door zo'n door en door ervaren predikant als Gadsby. Ik sprak daarom als daarvoor achter "de lessenaar":

Opmerkingen maken over het voorafgaand verhaal zou het bederven. Maar er waren zeker enkele ongewone dingen. Het schijnt tamelijk moeilijk om William Gadsby's verhouding te volgen tot zijn eigen kerkelijke vergaderingen, en zijn rol in het toestemming geven van een lid om te preken. We worden herinnerd aan een aantekening in het notulenboek van de kerk van Manchester, dat besloten werd dat 'de predikant verzocht zou worden aanwezig te zijn op de vergaderingen van de kerk.'

S.A. Smith werd een succesvol bankier, maar hij werd later ook predikant van een kerk van de Strict Baptists in Warrington en later van de Strict Baptist Chapel in Higher Street, Manchester. Hij stierf op 22 juli 1883, in de leeftijd van 64 jaar. Het verhaal van Smith is wel een vertrouwd verhaal over William Gadsby door iemand die hem goed kende.

HOOFDSTUK 32

VERDERE POLITIEKE BETROKKENHEID EN MOEILIJKE TIJDEN

Manchester bleef tijdens de 'hongerige jaren 40' een broeinest van politieke onrust. Dat duurde in feite tot in 1846 de gehate Korenwetten werden afgeschaft. En niettegenstaande Gadsby's ongeluk en zijn toenemende zwakke gezondheid bleef hij steeds actief bij de politiek betrokken. Het was zijn diepe bezorgdheid voor zijn medestervelingen die in ellendige omstandigheden verkeerden. 'Echte ellende wegens gebrek aan handel is zeer groot in deze streken', of, 'Duizenden verkeren in de diepste ellende', zijn terugkerende onderwerpen in zijn brieven.

Zo lezen we dat op dinsdagavond, 13 april 1841, 'de weleerwaarde heer William Gadsby een indrukwekkende preek hield tegen de Korenwetten in zijn kapel aan de St. George's Road, voor een achtenswaardig en zeer aandachtig gehoor. Zijn tekst was Psalm 104:13 en 14: "Hij drenkt de bergen uit Zijn opperzalen; de aarde wordt verzadigd van de vrucht Uwer werken. Hij doet het gras uitspruiten voor de beesten, en het kruid tot dienst des mensen, doende het brood uit de aarde voortkomen." Uitgaande van deze tekst nam hij de gelegenheid waar om de verschrikkelijke goddeloosheid, de grove onrechtvaardigheid en het schaamteloze egoïsme aan de kaak te stellen waaraan onze regeerders schuldig zijn, omdat ze voor hun eigen belang een wet handhaven die voorziening van voedsel beperkt en die leidt tot de hongerdood van de mensen.'

Hij sprak ook over de wreedheid van de nieuwe Armenwet en de gehate armenhuizen. Het verslag in een radicaal blad schreef dat 'de eerbiedwaardige predikant het geheel van zijn argumenten op de Schrift baseerde. Toen hij de onwetendheid van de ellendige toestand van de armen die wijd verspreid is onder de rijken, beschreef en hun laconieke onverschilligheid die daaruit voortvloeit, waren de toehoorders diep onder de indruk.'

Na de dienst werd 'een petitie van de kerkelijke gemeente op de tafel gelegd, en talrijke mensen tekenden.'

Een ding is meer dan duidelijk: politieke onrust mocht Gadsby's prediking of christelijke levenswijze niet in de weg staan. Diezelfde maand schrijft hij: 'O, hoe zoet en lieflijk is het wanneer de Heere Jezus Christus en de ziel elkaar ontmoeten in liefde en bloed, en heilige omgang met elkaar hebben en de gezegende Geest een heerlijke en verzegelende getuigenisverklaring aflegt van deze ontmoeting! Dit is een voorsmaak van de hemel.'

De volgende maand zien we hem, al verklaart hij dat 'hij nog niet helemaal fit is om te reizen', even actief als altijd tijdens zijn jaarlijkse bezoek aan Londen. Hier zei hij echter: 'Ik heb al naar tenminste acht verschillende plaatsen waar ik gewoon was heen te gaan, bericht gestuurd dat zij me dit jaar niet moeten verwachten.' En: 'Mijn been zwelt veel op en zware inspanning maakt mijn been erger; daarom moet ik mij dit jaar zoveel mogelijk rustig houden.'

Het was gedurende dit bezoek dat de vooraanstaande geleerde dr. Doudney Gadsby hoorde preken in Gower Street (23 mei), een tijd die hij nooit meer vergat. Slechts drie dagen daarvoor was zijn geliefde vrouw gestorven, en toen hij er veertig jaar later over schreef, sprak hij erover als een gelegenheid die hij nooit kon vergeten. Daar de kapel overvol was, moest hij de hele dienst staan. 'Zo'n kampioen voor God en de waarheid', zo beschrijft dr. Doudney hem.

Onmiddellijk na zijn terugkeer vinden we hem verwickeld in politieke activiteiten. In juni kwam de 'Grote Anti-Korenwet Thee Partij', gehouden ter ere van George Thompson, en

het was blijkbaar een bijeenkomst om geld in te zamelen. Bij deze vergadering hield hij een korte toespraak, waarbij hij opmerkte dat hij gewoonlijk een tekst nam uit het Woord van God maar dat hij voor één keer iets ging nemen uit het Gebedenboek van de Kerk van Engeland. Hij vervolgde met te zeggen dat op de volgende zondagmorgen in elke kerk, predikanten, bisschoppen en aartsbisschoppen, allen zouden zeggen: Dat het U moge behagen ons de milde vruchten van de aarde te geven en te bewaren voor ons gebruik, zodat wij te zijner tijd ervan kunnen genieten. Wij smeken U ons te horen, o Heere.' Hij zei dat als hij lid was van de Kerk van Engeland, hij naar een kerk zou gaan waar de predikant een voorstander was van de Korenwetten, en dat hij vooraan zou gaan zitten en hem aan zou kijken als hij dit gebed las en 'zou kijken of zijn gezicht niet even wit zou worden als het koorhemd dat hij droeg, want hoe kan iemand in de Naam van God zo'n smeekbede lezen en tegelijkertijd de afschuwelijke Korenwetten rechtvaardigen.' Hierop volgde een luide toejuiching. Het was in deze tijd dat hij gekozen werd als lid van het Comité van de '50.000 pond campagne.'

In augustus 1841 had er een vergadering plaats van 645 predikanten. Dit was de Conferentie van predikanten van alle kerkgenootschappen over de Korenwetten. Ze kwamen bijeen in de opslagplaats van het Anti-Korenwet Verbond op de hoek van de New Market Street en de Market Street te Manchester, op 17,18, 19 en 20 augustus. Het doel van deze conferentie schijnt propaganda te zijn geweest, en ze veroorzaakte een zekere sensatie in de nieuwsbladen. Het Verbond dong naar de gunst van de afgescheiden kerken in de hoop dat ze de Korenwetten konden beladen met een 'christelijke vloek'. William Gadsby was lid van het Uitvoerend Comité, en zijn voornaamste bijdrage aan de werkzaamheden schijnt geweest te zijn dat hij de conventie verzocht met gebed te beginnen. De sprekers verwezen naar de ellende die er heerste in de omgeving van de St. George's Road, waar de kapel van Gadsby stond; een spreker verklaarde zelfs: 'Ik ontmoette deze morgen een paar mensen in de St. George's Road en ze smeekten mij u op het hart te drukken dat het noodzakelijk is om iets tijdelijke te doen om hen van het graf te redden.'

De voorzitter verklaarde op een van de bijeenkomsten dat 'deze ontmoeting nooit eerder voorgekomen was en zonder weerga was.'

Kort daarna werd maandag 16 september afgezonderd als een dag van gebed tegen de Korenwetten. Om n uur was er een gemeenschappelijke dienst in de Chapel Street kapel te Salford, waaraan Gadsby met anderen deelnam. Die avond, na de wekelijkse avonddienst in de kapel van Gadsby waar vierhonderd mensen aanwezig waren, werd er een gemeentevergadering gehouden met 'hun hooggeachte predikant' als voorzitter. De 'St. George's Road Anti-Korenwet Associatie' werd gevormd met Gadsby als voorzitter, die boven aan de lijst van ondertekenaars stond met een gift van 1 pond. Verscheidene resoluties werden aangenomen die opriepen tot de onmiddellijke totale afschaffing van deze onrechtvaardige wetten, die aan de kaak gesteld werden als 'onrechtvaardig, onschriftuurlijk, demoraliserend en onmenselijk.'

Het jaar 1842 brak aan en de omstandigheden waren zo mogelijk erger dan ooit. John Kershaw schreef: 'We verkeren in het noorden in een afschuwelijke toestand.' Maar gedurende de eerste week van het jaar gebeurde er iets dat het hart van William Gadsby blij maakte. Een man uit Suffolk die Gadsby nooit ontmoet had, maar wiens ziel 'verkwikt en nat gemaakt was door zijn prediking', zond hem onverwachts twintig pond om aan de armen te geven of voor zichzelf te houden wat hij nodig had. Gadsby antwoordde:

'Ik heb net uw vriendelijke gift ontvangen voor Gods arme kinderen en ik kan u verzekeren dat het een middel zal zijn om velen te helpen die in nood verkeren, want de levensomstandigheden zijn in deze streken inderdaad zeer slecht. Duizenden arme stakkers komen bijna om van de honger. We zijn zelf een intekenlijst begonnen voor onze eigen armen, maar toch kunnen we weinig doen om hun nood te lenigen en ik ben er zeker van dat uw milde gift van harte welkom zal zijn. Wat mijzelf betreft, door genade wordt er in mijn levensbehoeften voorzien, en ik durf onder de huidige omstandigheden niets voor mijzelf aan te nemen.'

Het is overbodig te zeggen dat de 20 pond spoedig uitgedeeld waren.

Het nieuwe jaar was nog niet ver gevorderd toen William Gadsby geroepen werd om de begrafenis van George Greenhough bij te wonen. Het was goed om te zien dat de genade ten slotte de overhand had en dat de vrienden zich met elkaar verzoend hadden. Men zal zich herinneren dat Greenhough een gezaghebbend lid en diaken van de kerk in Manchester was geweest en dat hij ook preekte. Hij was het niet eens geweest met zijn predikant op diverse gronden, waarvan sommige leerstellig. Hij was ook een van de leiders van de afscheiding in de jaren twintig. Nu was alles vrede.

John Kershaw schreef:

'Ik vond dat mijn oude vriend, Gadsby, er zwak uitzag. Maar hij was bij de begrafenis, en de oude man sprak zeer ernstig bij het graf.'

Slechts een paar weken daarvoor had Gadsby George Greenhough uitgenodigd voor de thee, waarbij hij zijn brief afsloot met een gedichtje. Een vers luidde:

*O that immortal sea,
The blood of God the Lamb!
There may I bathe each day
And wash away each stain;
May you and I by vital faith
Bathe there, and triumph over death.*

*'O, die onvergankelijke zee,
Het bloed van God het Lam!
Daar mag ik baden elke dag
En wegwassen elke vlek;
Mogen u en ik door een krachtig geloof
Daar baden, en triomferen over de dood.'
De begeerte van dit gebed werd verhoord.*

In april schreef William Gadsby: 'Ik heb een zeer moeilijke winter doorgemaakt met mijn ademhaling, waardoor ik met een koets heen en terug gebracht moest worden naar de kapel, en hoewel de lieve God me in staat stelde om een beetje te preken, wat een wonder voor mij en voor anderen is geweest, toch heb ik voor het grootste gedeelte van de winter nauwelijks een mijl kunnen lopen, en heb ik veel overeind moeten zitten in mijn bed.'

Dit schijnt te verklaren waarom hij veel minder betrokken was bij de nog steeds levendige onrust in Manchester.

Een speciale uitzondering schijnt te zijn geweest toen er een openbare vergadering werd gehouden in de Korenbeurs ten bate van behoeftige handgetouwwevers. De taak die voor Gadsby bestemd was, was de aankondiging van de collecte. Het Comité besloot hiertoe al was er een groot aantal predikanten aanwezig. Gadsby was vermaard om zijn gave in het

pleiten voor een goed doel. Hij gebruikte gewoonlijk zulke argumenten als: de Heere ziet niet alleen hoeveel u in de collectebus gedaan hebt; Hij ziet ook hoeveel u in uw zak hebt, en hoeveel u op de bank hebt, en Hij weegt het een tegen het ander af. Bij deze gelegenheid vertelde Gadsby een paar van zijn gewone smeekanedkodes, en maakte hij een paar opmerkingen over de heersende ellende. Het resultaat was verbazingwekkend. Nadat de collectebussen waren rondgegaan, vond het Comité vele papierstrookjes zoals: 'Wethouder... 2 pond 2 shilling', alsof de mensen hun geld vergeten hadden of niet genoeg geld bij zich hadden.

De volgende morgen bezocht een dominee het Comité en zei: "Jullie zijn me 7 shilling en 6 stuiver schuldig." Toen ze hem vroegen waarom, antwoordde hij: 'Omdat jullie gisteravond Gadsby hebben laten spreken. Ik was slechts van plan 2 shilling en 6 stuiver te geven, maar ik werd gedwongen om mijn gift te verhogen tot 10 shilling.'

Een oudere heer klaagde dat het bijna diefstal leek daar hij na de toespraak van Gadsby niet minder dan 2 guineas in de bus durfde doen! Het is geen wonder dat zo dikwijls bij een belangrijke vergadering aan Gadsby werd gevraagd de collecte aan te bevelen.

Ongetwijfeld was er nog een reden dat Gadsby niet op zoveel vergaderingen aanwezig was. Gedurende het jaar 1842 werd namelijk het gebouw van de zondagsschool vergroot voor een bedrag van driehonderd pond. Hoewel hier weinig over vermeld staat, moet het toch een heel riskante onderneming zijn geweest in zo'n tijd van openbare ellende.

Gedurende het jaar lezen we over bezoeken aan verscheidene kapellen, droevig genoeg dikwijls met een aantekening dat het zijn laatste bezoek was. Onder de kapellen die hij bezocht waren Blackburn, waar hij in vroeger jaren zoveel assistentie had verleend, en Bacup en Goodshaw in de Rossendale Valley, waar hij altijd buitengewoon geliefd was geweest. Het was tijdens een vorig bezoek aan Goodshaw dat de Deighn Layrocks', een beroemde plaatselijke groep van zangers en musici, in groten getale kwamen opdaven om de hymns te begeleiden. Gadsby keurde het gebruik van al die verschillende blaas- en strijkinstrumenten af en merkte kritisch op dat het meer weg had van een theater of schouwburg. In Manchester had hij geen muzikale begeleiding.

Gadsby bezocht dit jaar ook zijn geboorteplaats Attleborough voor de laatste keer (15 juni). Zijn tekst was: 'Want gij hebt lijdzaamheid van node, opdat gij, de wil Gods gedaan hebbende, de belofte moogt wegdragen.' Het was tijdens deze preek dat hij het bekende verhaal van zijn "gebed van acht mijl" vertelde en ook de gelegenheid toen hij in grote nood verkeerde en op wonderlijke wijze twintig pond ontvangen had.

Het was ongeveer in deze tijd dat een jonge predikant, J.S. Warburton (geen familie van John Warburton uit Trowbridge) tien mijl liep door een dikke laag sneeuw van Blackburn naar Preston om William Gadsby te horen. Hij verkeerde in grote zielennoed, maar werd 'wonderlijk getroost, bemoedigd, bevestigd en versterkt'. Hij gevoelde dat de reis zeer de moeite waard was. Toen hij oud was, keek hij dikwijls naar het portret van Gadsby in zijn kamer. Terwijl de tranen over zijn wangen liepen, riep hij dan uit: 'God zij gezegend voor de boodschap die u mij bracht.' Wanneer zijn laatste bezoek aan Wiltshire plaatsvond, weten we niet, maar bij deze gelegenheid werd zijn prediking zeer gezegend te Devizes voor een godvrezende man, Joseph Baker, diaken te West Lavington. Dikwijls vertelde deze man dat hij Gadsby had horen spreken uit: 'Hij vond hem in een land der woestijn, en in een woeste, huilende wildernis.'

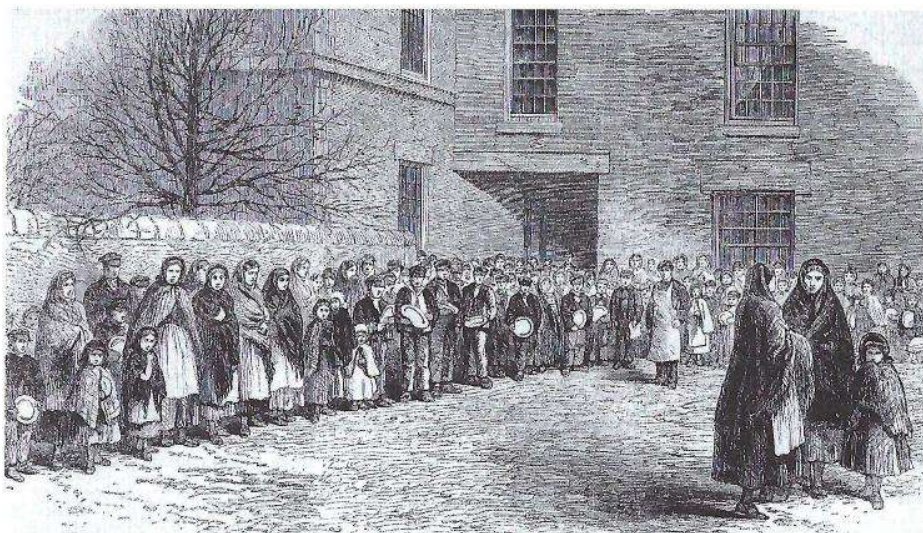
Zoals gewoonlijk bezocht hij ook Londen, dit jaar in mei, terwijl J.C. Philpot in Manchester sprak. Ik zou me graag dankbaar voelen dat de Heere mijn arme bediening tot

een zegen maakt', schreef hij later, terwijl hij eraan toevoegde: 'De Heere schijnt zo nu en dan in mijn donkere geest en geeft mij een glimp van Zijn heerlijkheid.' Er is zelfs een verwijzing dat hij een paar dagen doorbracht in Blackpool met zijn zoon John en John M'Kenzie.

Het hele jaar door wordt er gedurig gewag gemaakt van 'moeilijke tijden in dit deel van het land' - 'duizenden zijn werkloos.' Het augustusnummer van de Gospel Standard bevatte een brief die aangeeft dat er een collecte was gehouden in Edmonton die naar Gadsby gestuurd moest worden 'voor de ondersteuning van de armen van de Heere in Manchester.' De brief geeft tevens andere plaatsen in overweging om hun voorbeeld te volgen. De redacteurs ondersteunden het voorstel met blijdschap, eraan toevoegend:

'De ellende is inderdaad vreselijk in de industriegebieden; en in deze algemene rampspoed moeten de rechtvaardigen lijden met de goddelozen. Onze vriend Gadsby is door zijn lange en grote kennis van de huisgenoten des geloofs, zowel als door zijn medelijdend hart, de juiste persoon aan wie we de uitdeling van het geld graag zouden willen toevertrouwen.'

In een open brief, geschreven in oktober 'aan die lieve vrienden die zo milddadig hebben gegeven aan die ellendige armen in de industriegebieden' betuigt William Gadsby zijn hartelijke dank en die van de armen. 'Uw gulle giften zijn zeer tot zegen geweest van een groot aantal van Gods dierbare, beproefde kinderen. De omstandigheden zijn zeer moeilijk en ik vrees dat we in deze streken een verschrikkelijke winter zullen meemaken.' Hij geeft dan een verslag van zijn rentmeesterschap, en het is verwonderlijk dat een oude man met een zwakke gezondheid kon doen wat hij deed.

Een soepkeuken in Manchester

Uit wat hij had ontvangen, stuurde hij hulp naar meer dan twintig plaatsen, Manchester niet meegerekend. Aan de soepkeuken van Manchester gaf hij twintig pond. Zijn eigen commentaar was: 'O, wat een genade is het om in staat gesteld te worden om aan de werkelijk behoeftigen te geven en dat met een gevoelig hart!' Oprechte dankbaarheid heerste bij de armen, terwijl William Gadsby zei dat het tot zegen had gestrekt voor zijn

eigen ziel. 'O, Gij gezegende Vriend van zondaars, waarom zo'n ongeëvenaarde liefde voor zo'n vuil, ellendig mens als ik?'

In een brief die hij schreef helemaal aan het eind van het jaar, zegt Gadsby dat hij zoals naar gewoonte thuis heeft kunnen preken, maar dat hij niet veel weg heeft kunnen gaan. Hij komt tot de conclusie: 'Ik verwacht dat ik binnen korte tijd vaarwel zal moeten zeggen aan deze mistroostige, ellendige wereld, en wat is beter voor zo'n verachtelijke oude, zondige man, met zijn dagelijkse plaag van binnen. O, de zoetheid om uit te kunnen zien naar een gezegende hoop op de glorierijke verschijning van de grote God, en onze Heiland, de Heere Jezus Christus!'

En het was maar goed dat William Gadsby dit schreef, want er hadden zich hartverscheurende dingen voorgedaan in de kerk van Manchester.

HOOFDSTUK 33

DE SCHEURING

Niet lang voordat hij stierf verklaarde William Gadsby: 'We hebben pas geleden weer een scheuring gehad, en ik ben mij af gaan vragen of de duivel en zij niet graag het hart van de oude man vaneen willen scheuren.' William Gadsby's laatste dagen werden verbitterd door een afscheiding van leden van de kerk die in 1842 een kapel overnamen in de Oldham Street. Het doet ons denken aan de laatste dagen van Jonathan Edwards, de grootste Amerikaanse prediker, die nog pijnlijker waren dan die van William Gadsby, toen zijn kerk hem uit zijn bediening wegstemde toen hij een vastberaden standpunt innam op het punt van de waarheid en de kerkorde. Gedurende vele jaren was de kerk aan de St. George's Street gezegend geweest met vrede en voorspoed. Velen waren er die door de Geest Gods waren bewerkt, en doopsbedieningen en toevoegingen waren talrijk geweest. Niettegenstaande de grote afscheiding in de jaren 1820-1830, was er een constante toename geweest, zodat het aantal leden in 1840 op ongeveer 287 uitkwam, vergeleken met 224 twintig jaar daarvoor. Dit wijst op een regelmatige gemeente van ver over de duizend, een feit dat bevestigd wordt door een van de circulaires van het Anti-Korenwet Verbond die vermeldt dat er ongeveer duizend mensen aanwezig waren bij een dienst op kerstdag. Er waren zoveel leden, zelfs al werd de tucht streng gehandhaafd. Degenen die niet regelmatig naar de kerk kwamen, of wier gedrag slordig was, werden uitgesloten van lidmaatschap. Het was niet voor niets dat St. George's Road de naam had de ordelijkste kerk van Manchester te zijn. Dus lezen we van tijd tot tijd in de notulen van de kerk dat leden werden uitgesloten wegens 'het niet naar de kerk komen', 'dronkenschap', 'het verkopen van bier en wanordelijk gedrag thuis op Gods dag', en wegens leerstellige dwalingen zoals het 'ontkennen van de soevereiniteit Gods'. Deze laatste zinsnede is bij diverse gelegenheden te lezen, maar wat daarachter schuilgaat, blijft duister. Hoe verschrikkelijk droevig was het dat deze vrede en voorspoed zo wreed verstoord werd, tot droefenis van de bejaarde predikant in zijn laatste jaren! De oorzaken van de scheuring blijken niet erg eenvoudig of oprecht te zijn geweest.

In 1840 kwam James Wells gedurende vier zondagen voor William Gadsby preken. Wells (1803-1872) was predikant van de Surrey Tabernacle in Londen. Wells was een man met bijzondere gaven en bekwaamheden; in later jaren werd hij een van de

populairste predikanten in Londen. Zijn gemeente deed in grootte alleen onder voor die van C.H. Spurgeon. De reden van zijn bezoek was dat John Gadsby die in Londen woonde, zeer bevriend was geworden met deze populaire predikant en onder zijn prediking gezegend was. Bij zijn terugkeer naar Manchester haalde hij zijn vader over om hem te vragen te preken. Bij zijn eerste bezoek werd James Wells heel goed ontvangen, al was William Gadsby zelf vanaf het begin nooit helemaal zeker van hem.

Niettemin preekte William Gadsby het volgende jaar twee keer voor hem in de Surrey Tabernacle; een van zijn verhandelingen verscheen in het boek van zijn gedrukte preken. In 1842 bracht James Wells opnieuw een bezoek aan Manchester, maar deze keer zei hij vreemde dingen op de preekstoel en suggereerde hij zelfs dat William Gadsby's 'bediening als predikant' tekenen van uitputting vertoonde. Hem werd verteld dat hij niet meer welkom zou zijn in de St. George's Road. Het gevolg was dat Edward Goodfellow, een lid van de kerk en ook voorzanger, een aantal onstandvastige leden meevoerde en een kapel opende in de Oldham Street, waarbij James Wells voorging tijdens de openingsdiensten. In hoeverre afwijking van de leer een rol speelde, is moeilijk te zeggen. Het is bekend dat James Wells de vreemde leerstellingen invoerde dat God niet kastijdt voor de zonde, en dat een kind van God niet kan verachten in de genade. Op de ene plaats oppert John Gadsby dat dit een van de voornaamste oorzaken was; op een andere plaats ontkent hij dat de leer er iets mee te maken had.

Er waren echter enige tijd veel geruchten over deze vreemde leerstellingen, vooral in Manchester, zodat na de dood van William Gadsby, John Warburton zich geroepen voelde om een speciale preek te houden als een ernstig protest, en duidelijk verklaarde hij dat de tweedracht een gevolg was van de bovengenoemde dwalingen die door sommigen van de mensen waren overgenomen. Hij beweert dat William Gadsby veel verwijten te verduren had, doordat hij zich ertegen verzette. James Wells zelf wees er altijd met nadruk op dat hij in geen enkel opzicht de scheuring opzettelijk aanmoedigde, en dat hij zelfs een boekje publiceerde waarin hij Gadsby loofde toen hij stierf. In de inleiding is, een beetje onnozel, zijn grote punt - in een grote stad als Manchester is het prachtig dat er twee kapellen van de Strict Baptists zijn in plaats van slechts één. In een lange toespraak die de opstoker Edward Goodfellow, nu diaken, hield in de nieuwe kapel, weidde hij uitgebreid en hoogdravend uit en beweerde hij steeds opnieuw dat zijn enige begeerte in de afscheiding en het openen van de nieuwe kapel de eer en de heerlijkheid van God was in de verkondiging van het Evangelie van vrije genade en het goede voor zijn eigen ziel. Vreemd genoeg zegt hij dat hij let recht opeist om God te aanbidden waar het de Heere ook maar behaagt om het voor zijn ziel te zegenen: 'Een verscheidenheid van omstandigheden heeft aan de huidige actie meegewerkt.' Een uitspraak die er duidelijk uitspringt is: 'De bediening die profijtelijk voor ons was geweest in het verleden, zegende de Heere nu niet meer aan ons. (...) Wat moesten we doen? Moesten we bij vlees en bloed te rade gaan om tevreden te zijn zonder een bediening waarvan we profijt zouden hebben?'

Dit alles wordt afgewisseld met eer die aan Gadsby bewezen wordt! Volgens John Gadsby schijnen de afgescheidenen niet erg hoffelijk gehandeld te hebben. Hij zegt dat ze de nieuwe kapel begonnen terwijl sommigen nog deel kwamen nemen aan het Heilig Avondmaal en zelfs kerkelijke vergaderingen in de St. George's Road bijwoonden, terwijl ze kwaad spraken over Gadsby.

Het verhaal over wat er gebeurde met de afgescheidenen is droevig en zelfs laag en onprettig om te lezen. Een zekere William Bidder werd er predikant in 1844, en hij vertrok in 1847. Hij werd opgevolgd door John Corbitt. Verwarring schijnt aan de orde

van de dag geweest te zijn - bedrog over een eenvoudig iets als het schilderen van de kapel en moeilijkheden wat betreft de trustakte - zodat de kapel niet veel langer dan een jaar na 'de heerlijke tijd' bij de bevestigingsdienst van Corbitt werd gesloten. John Corbitt schreef later over 'de slordige levenswandel, vuile taal, en het losbandig gedrag van sommigen van de leiders onder hen.' John Corbitt begon toen te preken in een zaal, terwijl later de kapel in de Oldham Street werd heropend met William Palmer als predikant (1850-1853), gevolgd door Henry Hanks (1853-1855.) De Oldham Street kapel sloot voorgoed in 1856.

Ondertussen preekte John Corbitt in een zaal, maar in 1851 moesten hij en een kleine groep door een onaangenaam voorval zich weer afscheiden, en een andere, nieuwe kapel werd voor hem gebouwd in de Ford Street, Salford. Deze verliet hij het jaar daarop, maar waarom weten we niet.

John Kershaw schrijft over deze periode: 'Ze namen een grote kapel, die ze niet konden onderhouden, ze bouwden een kleinere, en hadden verscheidene predikanten over hen aangesteld; maar daar er meningsverschillen onder hen ontstonden, werden ze verspreid, en daar het niet van God was, liep het op niets uit. De hand des Heeren keerde zich in Zijn voorzienig bestel tegen hen. Sommigen werden geruïneerd, en anderen werden ernstig aangetast in zowel hun lichaam als hun geest en kwamen tot een ellendig einde, en wat Gadsby op zijn sterfbed voorspelde, zou het geval zijn.'

Dus op een zeer ernstige wijze, zuiverde de Heere de zaak van Zijn geëerde knecht van blaam.

Maar William Gadsby bleef diep bedroefd achter. 'Een van de grootste beproevingen die hij ooit mee moest maken', schreef John Kershaw. Velen moesten afgesneden worden van de kerk aan de St. George's Road. Net voor zijn dood merkte Gadsby op: 'Hoewel ik mij in grote mate verzoend heb met de gebeurtenis en geloof dat er tarwe met het kaf is meegegaan, toch zijn er enkelen van wie ik vast geloof dat ik me nooit met hen zal kunnen verzoenen, of in deze wereld, of in de toekomst. (...) De heer Wells heeft mijn laatste dagen bitter gemaakt.'

HOOFDSTUK 34

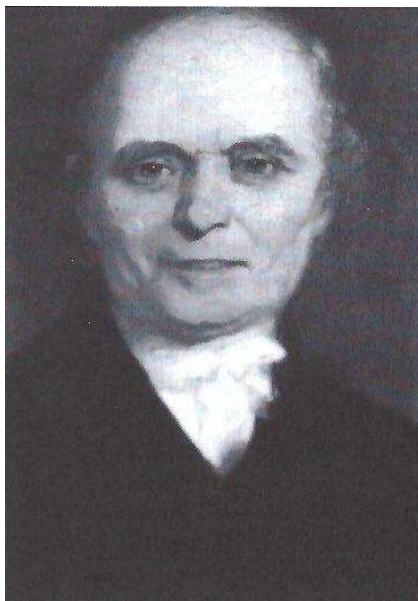
'EER KROONT ZIJN HOOFD'

1834

Een van de meest bekende hymns van Gadsby is 'Immortal honour', 'Onsterfelijke eer rust op Jezus' hoofd'. Terwijl zijn leven ten einde liep was dit zo dikwijls zijn onderwerp in brieven en preken: 'Eer kroont Zijn hoofd!' Eer kroont Zijn gezegend hoofd: 'Gezegend zij Zijn heilige Naam, eer kroont voor eeuwig Zijn hoofd: 'Eer kroont Zijn hoofd, Hij is te allen tijde een Vriend.'

De avond van zijn leven was een gezegende tijd, en het laatste volle jaar van zijn leven (1843) leek bijna op de kalmte na de storm. Hij had natuurlijk verdriet over de scheuring. Toen hij op 13 april preekte, voelde hij zich verplicht een ernstig protest te laten horen tegen de valse leringen die sommigen die zich van hem afgescheiden hadden, erop na hielden:

'Er zijn sommige mensen in dit land die zeggen dat een kind van God nooit verachttert in de genade. Dat is juist de mening van de duivel, het is beledigend voor God, en beledigend voor de gevoelens van iemand die weet wat het is dat God hem uit zo'n toestand herstelt. En daar zo'n leer veld begint te winnen, vooral in Manchester, wens ik mij met mijn hele ziel ertegen uit te spreken, daar het een leerstelling van de duivel zelf is, en dat het niets dan rampen zal veroorzaken in de belijdende kerk van de Heere.'

William Gadsby op latere leeftijd

Toch kon hij getuigen dat al deze dingen, hoe droevig ze waren, voor zijn bestwil waren: 'De wonderen van de genade van een Drie-enig God gaan ons verstand verre te boven, en Zijn heerlijke Majesteit maakt gebruik van donkere wegen en voorvallen om de wonderen van Zijn genade steeds meer bekend te maken. Ik zou nooit meer geweten hebben dan ik nu weet, hoe weinig dat ook is, als ik geen beproevingen had gehad en sommige van de beproevingen van valse broederen. En ik moet zeggen dat ik reden heb om God te zegenen dat Hij ze liet plaatsvinden. O, de zegen en de kracht ervan, en er een bewijs van te zijn, dat God is krachtiglijk bevonden een Hulp te zijn in benauwdheden.'

Op 21 april 1843 woonde Gadsby zijn laatste openbare vergadering bij. Deze werd gehouden in de 'Great Hall' in Manchester, als protest tegen de Onderwijswet van James Graham. De wet gaf het recht en de bevoegdheid om onderwijs te verstrekken aan de Kerk van Engeland. William Gadsby sprak de vergadering toe, waarbij bijna achtduizend mensen aanwezig waren. Hij sprak onmiddellijk na professor Newman, professor in de oude talen aan het Balliol College te Oxford. Gadsby, die nooit een gunstige indruk had gehad van de geestelijkheid, gaf een paar voorbeelden van de corruptie die hij tegengekomen was, vooral in zijn jonge jaren. Hij zei het niet goed te vinden dat de bevoegdheid om kinderen te onderwijzen gegeven werd aan welke groepering dan ook, of dat nu leden van de Staatskerk waren, of Wesleyanen, Independenten, of Baptisten.

Toch stelde hij als Baptist openlijk de vraag:

'Hoe kon hij toestaan dat zijn kinderen werd geleerd dat ze tot "kinderen Gods en erfgenamen van het Koninkrijk der hemelen gemaakt werden" door gedoopt te worden? Wanneer hij mensen zag die zich bezighielden met kaartspelen, paardenrennen, ongeregelde heden en allerlei soort slechtheid, hoe kon hij dan geloven dat het "kinderen Gods waren en erfgenamen van het Koninkrijk der hemelen?"'

Hij besloot met te zeggen dat hij zich zou verzetten tegen deze monsterlijke wet, en hij voegde eraan toe dat als deze wet werd aangenomen, hij er zich tegen zou blijven verzetten en 'deze godonterende, deze voor het geweten beledigende wet tot het uiterste zou trachten uit de weg te gaan.'

Het blad The Manchester and Salford Advertiser en Chronicle vermeldde dat de rede van Gadsby met luid applaus werd begroet. De motie die men aannam, werd voorgesteld en ondersteund door de vreemde combinatie van Gadsby en de Balliol professor.

Spoedig hierna begaf William Gadsby zich op weg voor zijn jaarlijks bezoek aan Londen, dat zijn laatste zou blijken te zijn. De notulen van de kerk vermeldde jammer genoeg dat 'onplezierige dingen moesten wachten tot de terugkeer van Gadsby.' Toch kon hij terwijl hij in Londen was, getuigen: 'Zijn dierbare Naam zij geprezen, Hij gaf mijn ziel een gezegende opbeuring door een zoete toepassing van die tekst: "Als God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?"'

De Heere deed Zijn bejaarde knecht aan het eind van zijn leven grote eer aan. Ongetwijfeld was het toen hij naar het zuiden reisde, dat hij op 10 mei te Leicester preekte, en John M'Kenzie, redacteur van de Gospel Standard, schreef in zijn dagboek: 'Hoorde Gadsby op woensdagavond te Leicester. Onder zijn prediking werd mijn hart lieflijk vertederd en bedauwd en mijn geest ernstig gestemd. Ik versmolt in mijn tranen en mijn hart werd vertederd en vervuld van een verbroken geest toen ik erover vertelde.'

Een andere toehoorder, S.R. uit Nottingham, werd ook in deze tijd gezegend te Leicester: 'De laatste keer dat ik hem hoorde was te Leicester, 14 mei 1843, uit de woorden: "De verborgenheid des HEEREN is voor degenen die Hem vrezen; en Zijn verbond, om hun die bekend te maken" (Ps. 25:14). Deze preek, zoals vele andere die ik van Gadsby heb gehoord, werd aan mijn ziel gezegend. Het bleek dat de Heere zijn prediking meer aan mijn ziel zegende dan die van welke andere predikant ook die ik heb gehoord. Er verscheen zoveel dauw in zijn preken, alsof ze nat waren gemaakt met de dauw des hemels, om nooit meer te vergeten.'

Dit jaar preekte tijdens zijn afwezigheid te Manchester onder meer Alexander Taylor, die de opvolger van Gadsby zou worden. Gedurende het laatste jaar van zijn leven was er speciale belangstelling voor de prediking van Gadsby en vele bijzonderheden zijn liefdevol bewaard. Vijf van zijn Londense preken werden gepubliceerd.

Om een van zijn geliefde uitdrukkingen te gebruiken, het was zijn blijdschap om te spreken over 'de verbazingwekkende wonderen van Gods onvergelykelijke genade' en 'de onvergelykelijke weldadigheid van een Verbondsgod in de gezegende Persoon, het glorieus werk en de smetteloze gehoorzaamheid van de Heere Jezus Christus.' Toch horen we hem verklaren: 'Ik zal u eerlijk vertellen, voor de Heere, dat ik een ernstig beven in mijn geest gevoelde uit vrees dat ik een verschrikkelijk, stuntelig karwei zou verrichten door zo'n machtig onderwerp als dit te behandelen (de verborgenheid van Christus), want ik ben zo'n dwaas.'

Een van de gewichtigste momenten van Gadsby's laatste bezoek aan Londen moet geweest zijn toen hij de kerk in Eden Street vormde. Enige uitleg moet hier gegeven

worden. Men zal zich herinneren dat na de dood van Huntington, dertig jaar daarvoor, velen van zijn toehoorders vertrokken. Zij waren later nauw betrokken bij de bouw van de Gower Street Chapel, die Gadsby in 1820 opende. William Gadsby had altijd een diepe liefde voor Londen gevoeld die beantwoord werd door vele godvrezende hoorders. Een van de voorwaarden toen de Gower Street Chapel werd geopend was dat hij daar elk jaar zou preken.

Maar nu waren er moeilijkheden gerezen en voor de eerste keer had William Gadsby geweigerd om er te preken wegens een meningsverschil met Edward Blackstock, de predikant van de Gower Street Chapel. Door verschillende omstandigheden was er een scheuring gekomen.

De groeiende gemeente verhuisde spoedig naar een kapel in Eden Street. Hier werd een kerk gesticht volgens de principes van de Strict Baptists. Het was verheugend dat het William Gadsby te beurt viel om hen op 11 juni officieel als kerk te erkennen, omdat hij altijd een vurig voorstander was geweest van een stipte avondmaalsviering. Dit scheen de kroon te zetten op zijn jarenlange arbeid in Londen, want dit was altijd zijn begeerte geweest. En het was opmerkelijk dat niet lang daarna de kerk en de gemeente in staat waren om terug te keren naar Gower Street, hun oude thuis.

Een van de stichters was John Warburton junior (later predikant te Southill) die ons een duidelijk schriftelijk verslag heeft nagelaten.

'Het was een zielsversmeltende tijd. Gadsby stond op en gaf hymn 447 op. Na het zingen zei Gadsby: "Van ganser harte erken ik u officieel als deel van de ware Kerk van Christus. Voor de eerste keer komt u bijeen rond de tafel van onze lieve Heere en Meester. De Heere zegene en ondersteune u en doe Zijn aangezicht over u lichten, om Zijns groten Naams wil. Moge de Heere u nederig, vroom en waakzaam houden. De kerk is gesticht op de principes van stipte avondmaalsviering. Mijn vrienden, ik hoop dat u daar nimmer van af zult wijken. Het is de orde van God. Ik heb sommigen gekend die weggegaan zijn, maar ze hadden altijd wereldse beweegredenen." Hij sprak daarna op een liefderijke, ernstige wijze over het lijden van Christus. O, het gewicht van die uitspraken! Nadat men aan de tekenen had deelgenomen, gaf hij hymn 448 op en in een kort maar alles omvattend gebed beval hij ons aan het Woord des Heeren en Zijn genade aan. Dit bracht de bijeenkomst tot een eind.'

Het was bijna als een zegening voor zijn vele jaren dat hij in Londen het Woord bediend had. Onderweg naar huis preekte William Gadsby in Wolverhampton en in Bedworth, waar hij zijn eerste preek, 45 jaar geleden in 1798 had gehouden. De preek in Bedworth op woensdagavond 14 juni was zijn laatste in zijn geboortestreek. Hij preekte voor een dicht opeengepakte gemeente. Zijn tekst was: 'Zeg tot mijn ziel, Ik ben uw Heil', en hij begon zijn preek met op te merken: 'Ik en ik staan aan de rand van de eeuwigheid en wij moeten, tenzij God Zelf tot de ziel zegt "Ik ben uw Heil", eeuwig omkomen.'

Hij arriveerde thuis in Manchester op vrijdag 16 juni. Toen hij van een vriend twintig pond ontving (nu gelijk aan ongeveer duizend pond) met het verzoek om de helft te houden en de andere helft aan de armen te geven, bedankte hij de vriend per brief, maar voegde eraan toe dat hij van mening was dat hij het hele bedrag aan de armen moest geven.

Spoedig na zijn terugkeer uit Londen, had Gadsby in september een onverwachte beproeving en een wonderlijke gebedsverhoring. De zondagsschool was het jaar daarvoor vergroot voor een bedrag van driehonderd pond en het was tijd voor de speciale collecte om de schuld af te betalen, toen er plotseling een eis kwam om veertig pond te betalen

voor nieuwe trustaktes. William Gadsby zei: 'Ik was vol angst en vrees, en ik vroeg me af hoe we moesten handelen. Ik begon te denken dat we nooit vrij van schulden zouden komen. Maar ik kan zeggen dat de Heere me in staat stelde mijn hart in een gebed voor Hem uit te storten en Hem te herinneren aan Zijn wonderlijke daden in het verleden.'

En dat gebed werd wonderlijk verhoord. Een vriend buiten Manchester schonk hem tien pond; hij kon zelf vijftien pond geven en een andere vriend zond hem vijftig pond en zei: Al zijn er veel mannen aan wie ik hoogachting verschuldigd ben, toch is er geen man wiens bediening tot zo'n zegen voor mij is geweest als die van u.' Toen de zondag kwam, slaagde de gemeente van Manchester erin, al was ze arm, om hun gewone bedrag te verdubbelen, de collecte bedroeg 75 pond. Toen hij de opbrengst van de collecte op het eind van de dag meedeelde (wat altijd de gewoonte was in Lancashire), bezorgde hij hun een blijde verrassing door bekend te maken dat de collecte het geweldige bedrag van 140 pond had opgebracht (de 75 pond plus de giften.) Dus was er in hun behoefte ruimschoots voorzien en William Gadsby zei dankbaar: 'We moesten wel zingen: 'Prijs God uit Wie alle zegeningen vloeien.' Terwijl het jaar ten einde liep, werd bekend dat Gadsby niet meer dan een paar meter zonder grote moeite kon lopen. Zelf zei hij: 'Ik kan nauwelijks lopen wegens gebrek aan adem.' Zijn laatste bezoek aan Stockport, de plaats van diverse bezoeken in zijn vroegere dagen, vond plaats in november.

Bijzonderheden van de diensten gedurende zijn laatste jaar werden liefdevol opgetekend: Dinsdag, 14 november: las een gedeelte van Handelingen 2 en doopte 5 mensen.'

Er werd opgetekend dat hij gewoonlijk op zondagmorgen doopte, maar hij was niet sterk genoeg.

Zondag, 19 november: 2 Kor. 6:2.

Dinsdag, 21 november: 2 Kor. 12:9.

Zondag, 26 november: 2 Kor. 6:2, nogmaals de hele dag.

Dinsdag, 28 november: Ps. 63:1 en 2.

Zondag, 3 december: Habakuk 3:4, de hele dag.

Dinsdag, 5 december: Ps. 63:1 en 2., vervolg.

Zondag, 10 december: Ps. 17:8, de hele dag.

Dinsdag, 12 december: Ps. 63:1 en 2, slot.

Zondag, 17 december: Saddleworth.

Zondag, 24 december: I Tim. 3:15.

Dinsdag, 26 december: I Tim. 3:16.

Zondag, 31 december: I Petr. 4:7.

De laatste twee teksten zijn zeer veelzeggend. 1 Timotheüs 3:16 was tijdens heel zijn bediening een geliefkoosd onderwerp van Gadsby geweest: 'En buiten allen twijfel, de verborgenheid der godzaligheid is groot.'

De preek over 1 Petrus 4:7, 'En het einde aller dingen is nabij', werd uitgesproken minder dan een maand voor het einde van zijn leven. Het moet ongeveer in deze tijd zijn geweest, dat een meisje van 17 jaar, een Arminiaanse, Gadsby hoorde preken. Het Woord had zo'n uitwerking dat ze gedurende jaren het ernstige gewicht met zich meedroeg dat God een verterend vuur is. Ze zei dikwijls: 'Kan het mogelijk zijn dat een vuil schepsel zoals ik ooit naar de hemel zal gaan?' Ze bleek een zeer godvrezende vrouw te zijn. Ze stierf in de leeftijd van 45 jaar, spoedig na de geboorte van haar dertiende kind. Haar naam was Jane Fairhurst. Voordat ze stierf werd Gadsby's hymn: 'The vilest sinner out of

heil' aan haar ziel gezegend. Ze keek dikwijls naar zijn portret dat in haar kamer hing en zei: 'Dierbare Gadsby! Ik zal spoedig bij hem zijn!'

Misschien kan er geen betere manier zijn om het hoofdstuk over het laatste jaar van zijn leven te beëindigen dan met een brief aan te halen die hij aan zijn vrouw schreef, voordat hij aan het eind van zijn zomerbezoek Londen verliet - een prachtige, hartelijke, gevoelvolle brief aan zijn geestelijk gestoorde vrouw, de vreugde van zijn jonge jaren, maar zo'n last op zijn latere leeftijd.

'Door genade ben ik zo goed als toen ik van huis vertrok, maar ik verwacht nooit dat ik in deze wereld weer gezond zal worden... Ik hoop dat de Heere je geest ondersteunt en je in staat stelt om rustig en gelukkig te zijn. Voor zowel jou als mij zullen de dingen van deze wereld spoedig voorbij zijn. Moge God ons verlenen dat we gezegend mogen worden met de aanwezigheid van de Heere gedurende de enkele momenten die we nog te leven hebben, en dat we in het stervensuur gevoelig mogen zijn voor de wonderen van Gods genade en dat onze zielen mogen roepen: "Victorie door het bloed van het Lam." Dan zal de dood welkom zijn, want sterven zal eeuwige rust betekenen. Nog een paar stormen en alles zal goed zijn...

Ik hoop dat de Heere me veilig thuis zal brengen, en o, hoe gelukkig zou ik zijn om mijn vrouw bij haar verstand te vinden en door een levend geloof gezeten aan de voeten van Jezus en leunend op Zijn borst. Gezegend zij Zijn heerlijke Naam. Hij is nog steeds een dierbare Heiland - Hij was, en is en zal altijd krachtiglijk bevonden worden een Hulp in benauwdheden te zijn. De Heere stelle je in staat dit te gevoelen en met zalving te zeggen: "Deze God is mijn God, eeuwiglijk en altoos. Hij zal mij geleiden tot de dood toe."

De hartelijke brief eindigt met drie verzen die typerend zijn voor Gadsby en speciaal voor haar gedicht:

*Trials may your .spirit press,
Often plunge you in distress;
But if Jesus be your lift,
Soon Heli put an end to strift.*

*He will evely foe destroy,
Fill you with eternal joy,
Raise you up to heights divine,
Make you in His glory shine.*

*Then, o what immortal bliss
Will your soul in Christ possess!
Like Him, you shall ever be,
And from every spot be free.*

*'Beproevingen mogen je geest neerdrukken,
Je dikwijls in de ellende storten;
Maar als Jezus je leven is,
zal Hij spoedig een eind maken aan de strijd.*

'Hij zal elke vijand vernietigen,

*Je vervullen met eeuwige vreugde,
Je oprichten tot Goddelijke hoogten,
En je doen blinken in Zijn heerlijkheid.*

*Dan, o wat een onsterfelijk geluk
Zal je ziel in Christus bezitten!
Je zult eeuwig zijn zoals Hij,
En vrij zijn van elke smet.'*

HOOFDSTUK 35

OVERWINNING DOOR HET BLOED VAN HET LAM

De eerste dag van het jaar 1844 moet een buitengewoon gelukkige dag voor William Gadsby zijn geweest. Weinig kon men toen vermoeden dat hij voor het einde van de maand dood zou zijn. Maandag, 1 januari, was de dag van de jaarlijkse ontmoeting op de thee in het schoollokaal, waar de leden van de kerk en de vrienden bij elkaar kwamen. William Gadsby was als een vader die gelukkig te midden van zijn kinderen zit. Hij hield een hartelijke toespraak, waarbij hij vooral sprak over de handelingen die de Heere in Zijn voorzienigheid met hem gehouden had sinds hij naar Manchester was gekomen. Hij stond uitvoerig stil bij zijn eerste bezoek meer dan veertig jaar geleden. Toen hij opstond om te spreken, duurde het enige tijd voor hij in staat was verder te gaan, daar hij zeer aangedaan was, en toen hij ging zitten, was hij zeer ontroerd.

Zijn toespraak is woordelijk afgedrukt in het memoir van John Gadsby dat later dat jaar verscheen. Men kan er alleen van zeggen dat deze toespraak zijn voor en zijn tegen heeft. Enerzijds zou men een heleboel dingen uit het leven van William Gadsby niet geweten hebben zonder deze toespraak net voor het einde van zijn leven. Anderzijds bestond veel van wat hij zei uit kleine anekdotes en voorvallen, die op een volkomen ongedwongen wijze werden verteld, en waar zijn toehoorders die van hem hielden toen met veel genoegen naar geluisterd zullen hebben, maar die jaren later van geen nut lijken te zijn als men ze zwart op wit ziet.

De volgende dag preekte hij uit Hebréeën 13:8: 'Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde en in der eeuwigheid.' Dit was voortdurend het onderwerp van zijn bediening geweest, en de rots waarop zijn zaligheid rustte.

In een brief die hij op donderdag schreef aan een vriend die hem flanel had gestuurd voor de armen, zei hij: 'O, de zegen van die tekst: "Zij zijn alle uwe, doch gij zijt van Christus, en Christus is Gods." En hoe onbeschrijflijk gelukkig schijnt dit ons toe wanneer Gods Geest de inhoud ervan aan de ziel bekendmaakt en deze daar verzegelt! Dan zegt de ziel: "Het is genoeg."'

Gedurende de laatste weken van zijn leven leed Gadsby aan een slechte gezondheid. Het werd 'een aandoening van de longen' genoemd, die 'verergerd werd door een ontsteking.' Hij had het meest last van zijn moeizame ademhaling -wat hij treffend weergaf in de uitdrukking die hij zo dikwijls gebruikte, dat 'we in de hemel onsterfelijke longen zullen hebben.' Gedurende enige tijd had hij slechts korte afstanden kunnen lopen. De scheuring in de kerk en het grote verdriet dat ze veroorzaakte, bevorderde zijn gezondheid zeker

niet. Toch was hij zo gelukkig te kunnen preken tot op de allerlaatste zondag van zijn leven.

Op zondag 7 januari preekte hij 's morgens en 's avonds over een passend onderwerp: 2 Korinthe 5:1: 'Want wij weten dat, zo ons aardse huis dezès tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.'

Dinsdagavond 9 januari maakte hij de preek van de vorige week af over Hebrèëën 13:8.

Zondag 14 januari preekte hij 's morgens en 's avonds over de prachtige tekst uit Jesaja 43:1: 'Maar nu, alzo zegt de HEERE, uw Schepper, o Jakob, en uw Formeerder, o Israël: Vrees niet, want Ik heb u verlost: Ik heb u bij uw naam genoemd, gij zijt Mijne.' Daarna, op dinsdag de 16e, was de tekst uit Titus 2.a: 'Doch gij, spreekt hetgeen de gezonde leer betaamt.'

21 Januari was de laatste zondag van zijn leven, en hij werd in staat gesteld twee keer te preken over Jesaja 43:2: 'Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen; wanneer gij door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden en de vlam zal u niet aansteken.' Wat betreft zijn laatste zondag, schreef een van zijn toehoorders, John Greenhough, in zijn Bijbel: 'Gadsby hield deze preek met zeer grote gloed, maar met zeer veel moeite om de ademen, vooral 's avonds, toen hij er vier minuten over deed om op de preekstoel te komen, daar hij bij elke tree moest stoppen. Maar de Heere was hem zeer genadig door zijn geest te ondersteunen, al leed hij in zijn lichaam. Hij kwam met zeer veel moeite thuis, en zijn toestand werd steeds ernstiger totdat hij op 27 januari in zijn dierbare Jezus ontsliep.'

's Morgens was het laatste punt waarover hij sprak: 'De laatste vloed waarmee een kind van God te worstelen heeft, is de dood. 's Avonds sprak hij over Abraham die een plaats zocht om zijn dode te begraven, en hij merkte op: 'Spoedig zal van mij gezegd worden: "Laat mij mijn dode van voor mijn aangezicht begraven." Voordat hij de kapel 's avonds bereikte, voelde hij zich zo ziek dat hij de koetsier bijna bevel gaf om hem weer naar huis te rijden. Hij was niet in staat om zoals hij gewoon was te doen om de hymns voor te lezen - tot de laatste (hymn 70: 'Hoogst troostrijke hoop'), toen hij als commentaar gaf dat hij nogmaals had bewezen dat de duivel een leugenaar was. In zijn slotgebed smeekte hij de Heere 'medelijden te hebben met de jonge en opkomende generatie, en om veel mannen te verwekken die de Heere groot zouden maken wanneer onze oude hoofden in het graf gelegd worden.'

Dit was de laatste verschijning in het openbaar en het laatste wat hij in het openbaar heeft gezegd.

's Maandags voelde hij zich veel minder, en zijn arme, geestelijk gestoorde vrouw verhoogde zijn lijden door vol te houden dat hij zich maar aanstelde. Eigenlijk behandelde ze zijn ziekte die hele tijd alsof het er niet toe deed.

Dinsdags moest hij naar bed, en werd hij verpleegd door de heer Smith, een chirurg, een van de leden van zijn kerk, tevens de huisarts. Gedurende de nacht voelde hij zich wonderlijk gezegend door enige verzen uit Jesaja 61, vooral de verzen 7 en 10.

Hij was in staat het hoofdstuk aan te halen en erover te spreken met John Ashworth, een van de leden van zijn kerk die bij hem bleef opzitten. We weten niet veel over deze Ashworth, behalve dat William Gadsby veel met hem ophad en dat hij voortdurend bij hem bleef en hem terzijde stond gedurende de laatste week.

Op woensdag vroeg Gadsby aan Ashworth om Jesaja 61 voor te lezen en gedurende die dag scheen hij in dezelfde gelukkige stemming te blijven spreken. Hij zei dat hij niet dacht dat hij beter zou worden - hij dacht zelfs dat de dokters niet beseften hoe erg het met hem was - maar hij zei: 'O, als ik de heerlijkheid inga, o, wat zal ik dan juichen en niemand zal me doen ophouden!' Woensdagnacht kon hij niet slapen en daarna deed hij niet meer dan sluimeren, Maar 's nachts sprak hij over het lichaam van Christus, de mystieke Kerk - welk een verdeeldheid er ook is op de aarde, daarboven zal er geen zijn. Hij sprak over de drie Personen in de Godheid en Hun onderscheiden ambten; over de vijand die als een vloed komt opzetten; over Christus de Banier, en de Heilige Geest de Banierdrager.

Op donderdagmorgen was hij zo zwak dat hij zich zelfs niet kon wassen. Terwijl hij moest gaan liggen, riep hij uit: 'Wat een arme worm ben ik geworden, maar ik zal spoedig uitroepen: "Victorie voor eeuwig, voor eeuwig!" De avond daarvoor had de huisarts tegen hem gezegd dat hij geduld moest hebben, en hij voegde eraan toe: 'Maar u hebt mijn advies niet nodig, want u hebt daarvoor levenswijsheid genoeg!' Terwijl William Gadsby, tekenend voor hem, daarnaar verwees, zei hij tegen John Ashworth: 'Geduld door levenswijsheid zal je niet zoveel goed doen, John!'

Heel mooi voegde hij eraan toe: 'Maar het geduld dat Christus schenkt, is zoet, en onder alle pijnen is dat troostend voor de ziel, en dat maakt ze licht wanneer Christus' aanwezigheid wordt genoten.'

Maar William Gadsby was nu een stervend mens. Het moet een aandoenlijke gebeurtenis zijn geweest toen op donderdagmiddag John Kershaw hem bezocht - dit laatste onderhoud tussen deze twee voorvechters van de waarheid - de een de zoon van de ander in het geloof.

John Kershaw werd begroet met: 'Mijn preken is voorbij.'

Toen Kershaw hem vroeg hoe hij zich voelde, zei hij dat Christus heerlijk aan hem verscheen - een heerlijke Christus - en hij probeerde met grote moeite over Hem te spreken. John Kershaw zei dat hij over Hem zou spreken en hij sprak over Christus in Zijn ambten, Zijn schoonheid, Zijn betrekkingen, Zijn heerlijkheid waarop Gadsby antwoordde met een hartelijk 'Amen', en hij bevestigde dat hij voelde dat Christus dierbaar voor hem was. John Kershaw las toen Jesaja 12 en Psalm 25, waarop hij weer reageerde met een hartelijk 'Amen'.

William Gadsby sprak over het vers:

*Tis to credit contradictions;
Talk with Him one never sees.*

*'Het is geloof te hechten aan tegenstellingen;
Om te praten met Hem Die men nooit ziet.'*

Maar hij was nog in het lichaam, nog op de aarde, en de vraag die hem door zijn vrienden werd voorgelegd was: Wat moeten we doen met degenen die last veroorzaakt hebben en niet meer naar de kerk komen?"

'Scheid hen af, zei hij. 'Ze zullen jullie alleen tot last zijn, en let nauwkeurig op een paar anderen.' Donderdagnacht was hij zeer rusteloos, maar hij zei: Wat is mijn lijden vergeleken met dat van Hem?"

Vrijdagmorgen vroeg was zijn ademhaling minder. John Ashworth vroeg of hij iets voor hem halen moest of iets doen om hem te helpen.

'Nee', was het antwoord, 'ik wil de gezegende kracht van Christus gevoelen.' Weer merkte hij op dat hij dacht dat zijn vrienden niet wisten hoe ziek hij wel was. Deze keer, toen de diakenen om advies vroegen, voelde hij dat hij moest antwoorden: 'Zeg hun dat mijn dagen om raad te geven voorbij zijn. Zij moeten op de Heere zien. Hij is de beste Raadgever.'

Overdag had hij veel pijn en hij was erg onrustig, zijn ademhaling werd steeds slechter. Terwijl hij zeer onrustig werd, vestigde hij zijn ogen op John Ashworth en zei: 'O John, wat is het erg om in duisternis te verkeren! Ik wil graag de aanwezigheid van Christus gevoelen.' Hij legde toen een verbazingwekkende verklaring af. Hij wist de oorzaak dat hij in duisternis verkeerde en dat hij niet kon slapen: hij was niet mild genoeg voor de armen geweest.

John Ashworth was ontzet; zijn predikant had zijn leven doorgebracht in gulheid en christelijke milddadigheid. Hij antwoordde dat hij de hele week geld voor hem had weggegeven en dat hij te midden van andere dingen had gedaan wat Gadsby had gevraagd en een halve vracht aardappelen en een stuk spek had gestuurd naar een behoeftig iemand. 'De armen zullen u meer missen dan welk levend mens ook. Daar ben ik getuige van.' Maar we zien hier enerzijds de kracht van de satan en anderzijds een zeer teer geweten.

Nu sprak William Gadsby over 'naar huis gaan', niet beseffend waar hij was. Typisch voor hem zei hij dat hij zich 'verbijsterd en geradbraakt' voelde. Later riep hij uit: 'O John, wat is het dat je geest in duisternis verkeert! Er is geen last dan zielenlast.' De satan deed nog een laatste aanval.

Toen het op zaterdag, de laatste dag van zijn leven, licht begon te worden, was zijn spraak bijna weg. Gedurende de laatste drie dagen was er al de grootste aandacht nodig om de woorden die hij sprak, op te vangen. Ongeveer om acht uur op de zaterdagmorgen scheen de Heere in zijn ziel. De familie werd geroepen, en hij begeerde vooral dat zijn arme vrouw bij hem zou zijn in de kamer. Hij vroeg om Romeinen 8 te lezen. Daarna, tot verbazing van alle aanwezigen, ging hij overeind in bed zitten en bad hij op ernstige en vurige wijze - voor de kerk en voor zijn familie, dat ze maar laag aan de voeten van Jezus mochten zitten, en de vreze Gods levendig mocht zijn in hun hart, dat ze gezegend mochten worden met een teer geweten, dat ze bewaard mochten blijven voor hoogmoed en dat ze niets mochten kennen dan Christus. Hij eindigde zijn gebed op zijn gewone wijze met: 'AMEN -JA -AMEN!'

Toen zonk hij terug in zijn bed, en riep kort daarna uit: 'Er is geen godsdienst zonder kracht.' Daarna had hij met John Ashworth het volgende opmerkelijke gesprek, dat duidelijk te volgen was:

J.A.: U bent nu niet zo onrustig als u vannacht was. U hebt een liefdevol bezoek van Christus aan uw ziel gehad.'

W.G.: 'Dat heb ik, en het was liefdevol.'

J.A.: 'We hebben de kracht van de godsdienst in uw ziel gezien vanmorgen.' W.G.: 'Dat hebt u.'

J.A.: 'Het was duidelijk dat het de kracht van de Geest was, want ik dacht dat u nooit meer zou spreken, en toch hebt u duidelijk gebeden. We kunnen wel zeggen dat we een dode hebben horen bidden, want u was zo goed als dood.'

W.G.: Dat kunt u. Er is niets te moeilijk voor Christus. Hij is de machtige God - eeuwiglijk en altoos. Hij was dierbaar. Hij is dierbaar.' Daarna, terwijl hij zijn linkerhand oplichtte, want zijn rechterhand was koud en bewegingloos: 'Victorie! Victorie! Victorie!'

J.A.: U kunt gaan slapen nu u een lieflijk bezoek hebt gehad van uw dierbare Christus.'

W.G.: 'Ja.'

J.A.: 'Het toont de kracht die de vijand over u had vanmorgen, en de zoete verlossing die u hebt gehad.'

W.G.: 'Ja, ja.'

Deze woorden uitte William Gadsby zo duidelijk als hij maar kon. Na in slaap gevallen te zijn, werd hij om ongeveer twee uur wakker. 'Nu, meneer Gadsby', zei John Ashworth, 'u bent stervende. Voelt u dat deze rots Christus, waar u zo lieflijk over gesproken hebt, u voldoende ondersteunt door de verheffingen van de Jordaan?'

'Ja', antwoordde hij. Het was duidelijk dat hij nu snel zwakker werd. Toen zijn tong bevochtigd werd met een beetje wijn, aangelengd met water, fluisterde hij: 'Wijn. Hij heeft menig jonge man te gronde gericht. Mijd die, John, zoals men de duivel zou mijden.'

J.A.: 'Voelt u uzelf in die troostvolle geestesgesteldheid als toen u ging bidden? Voelt u de tegenwoordigheid van Christus?'

W.G.: 'Niet met dezelfde kracht als ik zou wensen, maar voor hen die geloven, is Hij dierbaar.'

J.A.: 'Gelooft u?'

W.G.: 'Ja.'

J.A.: 'Is Hij dierbaar voor u?'

W.G. (beslist): 'Ja, Koning Immanuël, Verlosser, gans en al heerlijk.'

J.A.: 'Het zal hier spoedig met u afgelopen zijn.'

W.G.: 'Ik zal spoedig bij Hem zijn, en ik zal roepen: "Victorie! Victorie! Victorie!" en terwijl hij zijn hand ophief: 'Voor eeuwig.'

Kort daarna zei hij: 'Vrije genade! Vrije genade! Vrije genade!' Toen, ongeveer drie minuten voor zes, op zaterdagavond, 27 januari 1844, glimlachte hij en viel rustig in Jezus in slaap. Hij was 71 jaar oud.

Zo leefde en stierf William Gadsby. Hij stierf zoals hij leefde. 'Tot lof van de heerlijkheid van Zijn genade.'

Op zijn lessenaar werd een strookje papier gevonden waarop hij vroeg het volgende op zijn grafsteen te zetten:

*Here rests the body of a sinner base,
Who had no hope but in electing grace;
The love, blood, life, and righteousness of God
Was his sweet theme; and this he spread abroad.*

*'Hier rust het lichaam van een verachtelijk zondaar,
Die geen hoop had dan de verkiezende genade;
De liefde, het bloed en leven, en de gerechtigheid van God
Was zijn zoete onderwerp; en dat heeft hij overal verkondigd.'*

HOOFDSTUK 36

DE BEGRAFENIS

Zelden zal Manchester getuige zijn geweest van een indrukwekkender en aangrijpender schouwspel dan de begrafenis van William Gadsby. Het was een uitgesproken koude Lancashire februaridag, en het sneeuwde, maar duizenden stonden langs de straten waarlangs de rouwkoets trok om blijk te geven van de liefde van de inwoners van de stad voor William Gadsby.

Voorop liepen honderden mensen in rijen van vier, terwijl zes rouwkoetsen en dertig andere koetsen volgden. Langs heel de weg kon men mensen horen zeggen: 'Hij was een goede, edelmoedige, eerlijke, oprechte man, een vriend van de armen, die zeer gemist zal worden in de stad, en ook in zijn eigen kapel onder zijn eigen mensen. John Kershaw uit Rochdale was aangewezen om de begrafenis te leiden. Men had John Warburton gevraagd, daar hij de oudste was en de eerste predikant die door William Gadsby in Manchester gedoopt was. Warburton voelde echter dat hij er vanaf moest zien wegens zijn gezondheid en de lange reis die hij in het hartje van de winter zou moeten maken. De dag na het overlijden van 'William Gadsby had John Kershaw op zondag 27 januari gepreekt op Gadsby's preekstoel in Manchester. Velen waren geschokt, daar ze van wat er in die week gebeurd was, niets hadden gehoord en ze verwachtten hun beminde predikant te horen. John Kershaw had een bemoedigend woord gesproken naar aanleiding van het eerste gedeelte van i Petrus 5, en hij had hen eraan herinnerd hoe bevoorrecht ze zoveel jaren waren geweest om hun predikant te hebben en dat hij nu 'het hoofd van de Verlosser kroonde met onsterflijke eer.'

De begrafenis vond de volgende vrijdag, 2 februari, plaats op de begraafplaats aan de Rusholme Road en de kranten in Manchester vermeldde dat er drieduizend mensen rond het graf stonden. Velen waren klaarblijkelijk verhinderd om te komen vanwege de barre weersomstandigheden. John Kershaw is de gebeurtenis nooit vergeten. Bijna twintig jaar later, toen de gedenkdag naderbij kwam, schreef hij: 'Terwijl ik schrijf, zie ik het open graf voor mij, met meer dan drieduizend mensen eromheen, op een morgen dat er sneeuw viel. Ik kan het gevoel niet vergeten, terwijl ik daar stond aan het hoofdeinde van het graf en zijn lichaam in het graf zag dalen. De gedachte dat ik in het vlees zijn gezicht niet meer zou zien en de stem niet meer horen van hem die een dierbare Christus verheerlijkte in de zaligheid van Zijn uitverkoren volk tot vreugde van mijn hart, dat ik hem niet meer had om mijn moeilijkheden te vertellen en me raad te geven in de dingen van Sion, maakte me zeer verdrietig. Toen ik de grote verzamelde menigte begon toe te spreken, van wie velen in tranen waren, voelde ik de kracht van de Geest Gods op mij en het woord dat ik sprak en aan de ziel van het volk toepaste, rustte, omdat de mensen met ernstige aandacht naar me luisterden en blijk gaven van hun verdriet bij het verlies van zo'n groot man die die dag in Israël gevallen was.'

De toespraak van John Kershaw bij het geopende graf was bijzonder indrukwekkend. De wereld zou zeggen dat 'hij opgewassen was tegen de situatie'. Maar zelf zei hij: 'De kracht van de Geest Gods was op mij.' Na de gebruikelijke woorden die bij een teraardebestelling worden gesproken en een kort overzicht van het leven van Gadsby, volgde een prachtige samenvatting van de waarheden die hij bemind en gepreekt had:

'De grote en heerlijke waarheden van het Evangelie, die onze lieve broeder zo getrouw en bekwaam heeft verdedigd tegenover grote tegenstand, bevatten: het leerstuk van de val -

Adams grote overtreding. Door de ongehoorzaamheid van één mens is de zonde in de wereld gekomen en door de zonde de dood, want alle mensen hebben gezondigd en voldoen niet aan de heerlijkheid Gods. Het ganse hoofd is krank en het ganse hart is mat, zodat we allen zijn als een onreine. De zonde, dat vervloekte dat God haat, is in onze natuur, in onze gedachten en in al onze wegen.

Ik heb nooit een man gehoord die zo bekwaam gemaakt was door de Heere, om de trotse mens zo laag in het stof te leggen en op de mesthoop van zelfvernedering, als onze overleden broeder. Hij voelde de verdorvenheid van zijn eigen natuur en de plaag van zijn eigen hart scherp aan en hij was in staat ze te beschrijven, waarbij hij zijn stem verhief als een trompet om de mensen hun ongerechtigheden voor te houden en het huis van Jakob hun zonden. Hij wees daarbij op hun verloren, verwoeste, zwakke, hulpeloze, ongelukkige staat en toestand als vuile overtreders en bewees de onmogelijkheid van rechtvaardigmaking door hun eigen gerechtigheid.

Hij streed ook bekwaam voor een Drie-eenheid van Personen in de Godheid: de Vader, het Woord en de Heilige Geest, Die samen handelen in het welgeordineerde verbond voor de zaligheid en heerlijkheid van de Kerk. Hij streed voor de eeuwige verkiezende liefde van Jehova, de Vader; voor de heerlijke Persoon van Immanuël, de vleesgeworden God, Die in de wereld kwam om de voornaamste der zondaars te redden; voor de volmaakte gehoorzaamheid van Christus aan de wet, als de wetvervullende gerechtigheid van Zijn volk, die aan hen toegepast wordt als de oorzaak van hun rechtvaardigmaking en aanneming voor God. Hij preekte de grote verzoening door het vergieten van het kostbare bloed van Christus voor de zonden van Zijn Kerk en Zijn volk; het wegnemen van de vloek van de Goddelijke wet, daar Christus een vloek voor ons geworden is; de noodzakelijkheid dat de wet toegepast wordt aan het geweten van de zondaar door de onoverwinnelijke kracht van de Geest.

Hij was begerig. om Christus te verhogen op de stang van het Evangelie als de Plaag van de dood, de vernietiging van het graf. Hij wees ook op de kracht van Christus' opstanding, de heerlijkheid van de hemelvaart en Zijn altijddurende tussenkomst. Hij zette Christus en Zijn ambten, eigenschappen en Zijn betrekkingen met Zijn volk, gezegend uiteen. Het was de vreugde van zijn hart te spreken over volbrachte zaligheid, alles genade, van begin tot eind. Het was de roem van zijn lied, zoals hij dikwijls uitriep: "Eer kroont Zijn hoofd voor eeuwig."

Hij hield steeds en volhardend vast aan de heerlijke Persoon en Godheid van de Heilige Geest, waarbij hij de nadruk legde op de kracht van de Heilige Geest om de dode zondaar levend te maken en hem te overtuigen van zijn zonde en zondigheid en hem met een gebroken hart aan de voeten van Jezus te brengen, en het goede werk van genade in de ziel van Zijn volk te beginnen, voort te zetten en te voleindigen en de kostbare waarheden van God met kracht persoonlijk aan de ziel toe te passen. Zo toonde hij voortdurend het persoonlijke werk van de Geest in de ziel van Zijn volk aan en bewees hij uit de Schrift dat zonder dit de belijdenis van de godsdienst slechts een dode vorm is.

Onze broeder schoot ook niet tekort in het prediken van de praktische godzaligheid, want zoals het lichaam zonder de ziel dood is, zo is het geloof, als het geen goede werken voortbrengt, ook dood. Hij legde voortdurend de geboden en vermaningen van het Evangelie voor aan de huisgenoten des geloofs, op evangelische principes. Ik hoop nooit een preek te vergeten die hij dertig jaar geleden voor ons hield in Rochdale over Psalm 50:23: "Wie dank offert, die zal Mij eren; en wie zijn weg wel aanstelt, dien zal Ik Gods heil doen zien." Toen hij sprak over wat het inhoudt om zijn weg wel aan te stellen, heb ik nooit een man, wie dan ook, zo de praktijk der godzaligheid horen uiteenzetten, niet

daarvoor en ook niet daarna. Zo, terwijl hij vasthield aan de grote en heerlijke waarheden van het Evangelie en de nadruk legde op een bevindelijke kennis door de zalving van God de Heilige Geest, drong hij steeds aan op de praktische uitwerkingen die deze waarheden voortbrachten.

Zijn werk is gedaan. Hij heeft de loopbaan met vreugde beëindigd en de bediening die hij van de Heere Jezus ontving om te getuigen van het Evangelie van Gods genade. Hij heeft de goede strijd des geloofs gestreden, en hij heeft nu de kroon der rechtvaardigheid ontvangen, die door Christus gegeven wordt aan allen die Zijn verschijning liefgehad hebben, en hij werpt die kroon vrolijk voor de voeten van zijn Verlosser, Die hem liefgehad heeft en hem gewassen heeft van zijn zonden in Zijn eigen bloed, en hem gemaakt heeft tot een koning en priester van God en Zijn Vader. Hem zij alle heerlijkheid en kracht in der eeuwigheid.'

Ten slotte volgden er woorden van deelneming voor de kerk en de gemeente, de stad Manchester, de familie en woorden ter waarschuwing voor allen. Alles bij elkaar bleef John Kershaw vijf zondagen bij de gemeente van Manchester. Hun dank aan de vrienden van Rochdale was daarvoor groot. Zondag, 4 februari, was de dag dat het Heilig Avondmaal gehouden werd, en John Kershaw vroeg of er ook vrienden waren die lid waren toen William Gadsby voor het eerst kwam. Ten slotte zei een van de diakenen: 'Er is een oude vrouw aanwezig, maar zij is doof en heeft de vraag niet verstaan.' Later vertelden ze hem dat er drie waren, twee vrouwen en een man. De oude man was degene die bij het eerste bezoek van William Gadsby zei dat hij zoveel kracht voelde toen Gadsby de eerste hymn aankondigde: 'Ontwaak mijn ziel, met blijde klanken.' Opmerkelijk is het dat hij niet alleen een bewijs ervan was dat zijn gevoelens van God waren, maar ook dat hij de ambtstermijn van Gadsby helemaal meemaakte. Zondagmorgen, 5 februari, moet bijna net zo indrukwekkend zijn geweest als de dag van de begrafenis. Dit was de dag die aangewezen was voor wat men in Lancashire altijd de 'begrafenisprek' heeft genoemd, maar die in de meeste andere delen van het land beschreven zou worden als een herdenkingsprek. Lang voordat de dienst begon, was de kapel overvol, zodat velen, zelfs van Gadsby's oudste en liefste vrienden tot hun verdriet niet binnen konden komen. Er waren tussen de vijftienhonderd en tweeduizend mensen aanwezig. De gangpaden en de consistoriekamer zaten vol, maar toch konden honderden de dienst niet bijwonen.

De gemeente keek vol verwachting uit naar de afkondiging van de tekst. Welk woord zou gepast zijn voor de begrafenisdienst van zo'n groot man? Welke tekst zou het best zijn arbeid samenvatten? Alle ogen waren op de predikant gericht toen hij zijn tekst afkondigde: 'Mij, de allerminste van al de heiligen' (Ef. 3:8). Om deze tekst had William Gadsby zelf gevraagd en toen John Kershaw de tekst las, gaf hij als commentaar: 'En alsof de taal van de godvruchtige Paulus niet voldoende was om de vernederende gevoelens van onze overledene uit te drukken, was hij gewoon om aan deze woorden toe te voegen: "Minder dan niets, en ijdelheid.. "'

Zo wilde William Gadsby het hebben. John Kershaw beëindigde de dienst door te zeggen: 'Zo leefde en stierf deze grote man, een monument van de liefde van de Heere Jezus Christus, een sieraad voor het Woord dat hij predikte; en nu hij weg is, mogen we met recht van hem zeggen: "Let op de vrome en zie naar de oprechte, want het einde van die man zal vrede zijn. Amen, ja Amen."'

De dienst werd besloten met het plechtig zingen door de grote menigte van Gadsby's eigen geliefde hymn 'Onsterfelijke eer rust op Jezus' hoofd'. John Kershaw zei hierover:

'Deze hymn bevat een waar portret van de bediening van William Gadsby; en het laatste vers bevatte de gevoelens van zijn gehele hart en ziel:

*O that my soul could love and praise Him more,
His beauties trace, His majesty adore;
Live near His heart, upon His bosom lean;
Obey His voice, and all his will esteem.*

*'O, dat mijn ziel Hem meer kon liefhebben en prijzen,
Zijn schoonheid naspeuren, Zijn majesteit bewonderen;
Dicht bij Zijn hart wonen, op Zijn boezem leunen;
Zijn stem gehoorzamen en heel Zijn wil hoogachten.'*

HOOFDSTUK 37

NADERHAND

Het overlijden van William Gadsby maakte diepe indruk zowel in Manchester als in het gehele land, in Gods kerk en in de wereld - het gevoel van verlies, de lege plaats die achtergelaten was. A.B.Taylor, een jonge predikant die spoedig de opvolger van Gadsby zou worden, tekende zijn gevoelens zo op: 'Ik voelde dat alle goede dingen nu weg waren, en ik scheen vergeten te zijn dat de Heere leeft... Gadsby werd overal beschouwd als de beste prediker uit zijn dagen, en een man van buitengewone bekwaamheid.'

Dr. Robert Newton, een van de populairste redenaars en misschien de voornaamste prediker onder de Wesleyaanse Methodisten klaagde in het gebed 'dat de Heere een van Zijn nuttigste en waardevolste knechten' had weggenomen en daarna sprak hij aan het einde van de dienst 'op eervolle wijze over hem en over het verlies dat de kerk en de stad door zijn dood geleden hadden.' Dit was des te opmerkelijker daar William Gadsby zich dikwijls krachtig had uitgesproken tegen het Arminianisme van de Wesleyanen. Dr. Newton was duidelijk zeer aangedaan toen de begrafenisstoet voorbij zijn huis kwam op weg naar de begraafplaats.

Het blad The Manchester Times and Lancashire and Cheshire Examiner vermeldde 'de dood van de eerbiedwaardige Wm. Gadsby. De achtenswaardige en zeer gerespecteerde predikant van het Evangelie overleed verleden zaterdag.' Na een kort verslag van zijn jeugd en zijn komst naar Manchester, voegde de krant eraan toe: 'Hij vervulde de plichten van zijn heilig ambt met vurige ijver en onwankelbare trouw. Als predikant onderscheidde hij zich door de helderheid van zijn voorbeelden, de overtuigingskracht van zijn argumenten en de ernstige toon van zijn smeekbedes. Schrand, scherpzinnig en gevoelig, zette hij getrouw de drogredenen en spitsvondigheden van de arme menselijke natuur uiteen, en hield allen die toekeken de spiegel van het Woord voor om hun het beeld te tonen. Voor sommigen leek zijn stijl af en toe gemeenzaam, maar de treffende voorstelling die hij liet zien was aantrekkelijk en nuttig voor velen; en hij werd ongetwijfeld gesterkt op het pad dat hij had gekozen uit de overtuiging dat het Evangelie van vrede zowel "zonen des donders" als "zonen der vertroosting" had voortgebracht. Als burger was Gadsby bezield door een grote mate van menslievendheid. Hij was liefdadig, gastvrij en hartelijk voor allen die vermaning, raad of hulp nodig hadden. Hij was voortdurend bezig met werken der barmhartigheid, in het uitdelen van brood aan de hongerigen. De armen in het district van zijn arbeid als predikant waren dagelijks de voorwerpen van zijn medelijden en hulp: en hun tijdelijke verlichting, zowel als hun geestelijk onderwijs, werden nooit uit het gezicht verloren tijdens de bezoeken aan hun woningen.

Als predikant van het Evangelie, maakte hij aanspraak op zijn rechten als burger, en hij maakte daarvan gebruik om die rechten aan te wenden voor het nut van zijn medemens. Hij was de vriend van vrijheid, burgerlijke zowel als godsdienstige, en de inwoners van Manchester hebben veelvuldig gelegenheid gehad om te luisteren naar zijn vernietigende openbare veroordeling van tirannie en onderdrukking en naar zijn kloekmoedige en krachtige argumentatie ter ondersteuning van de vrijheid.'

Ver in het zuiden van Engeland zei John Grace uit Brighton, die William Gadsby met liefde beschouwde als een vader in Israël: 'Men moet niet vaker dan eens per eeuw een man als Gadsby verwachten.' William Gadsby was zeer gehecht aan John Grace, al had

hij enkele zeer openhartige opmerkingen gemaakt tegen hem wat betreft een strikte avondmaalsviering; en John Grace beantwoordde die genegenheid.

John Grace

In Midden-Engeland aarzelde G.T. Congreve uit Bedworth niet om uitdrukking te geven aan wat het algemeen gevoelen was in William Gadsby's geboortestreek: 'Grote klaagliederen zullen in Sion gehoord worden over onze overleden broeder. Niemand dan God Zelf kan ooit het verlies goedmaken dat Zijn Kerk geleden heeft. Groot was zijn nut; als bewijs daarvan kunnen duizenden in dit land daarvan getuigen. God zij daarvoor gedankt.'

Misschien werden de gevoelens van het noorden van Engeland het best samengevat in een preek door Michael Horbury, uitgesproken te Blackburn: 'Hij was als een man van getrouwheid, en godvrezende boven velen' (Neh. 7:2).

John Warburton gaf als commentaar: 'Een gepaster tekst om te beschrijven wat de man door Gods genade was, kon niet gevonden worden. Zelfs James Wells hield een preek ter nagedachtenis van William Gadsby in de Surrey Tabernacle in Londen. De tekst was: 'De leraars zullen blinken als de glans des uitspansels, en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk.' Deze preek werd gepubliceerd, met een lange inleiding, als een klein boekje met een harde kaft. In dit boekje probeert hij zichzelf te rechtvaardigen, maar vervolgens spreekt hij loffelijk over William Gadsby. Een aantal exemplaren werden aangeboden aan de kerk te Manchester om verkocht te worden ten bate van de armen, maar de kerk, die trouw bleef aan haar voormalige predikant, wees dit van de hand.

De Gospel Magazine kondigde het overlijden van Gadsby' aan op een blad met een zwarte rand. Het blad loofde hem zeer, maar merkte op dat hij 'sterke vooroordelen' had en 'wij konden niet meegaan in alles wat Gadsby zei en deed - en hij ook niet met ons.' Dat was vanzelfsprekend, want de redacteur, dr. Douding (in die tijd een jonge man) was een geestelijke in de Kerk van Engeland, en William Gadsby had veel harde dingen te zeggen tegen de Staatskerk. Wat de redacteur het meest scheen te ontroeren was wat hij

gehoord had van Gadsby's triomferend sterven. 'Neem de stervende opmerkingen van onze broeder op', schreef hij.

De Gospel Ambassador maakte ook de dood van William Gadsby bekend 'in de vrede die alle menselijk begrip te boven gaat' - 'zijn einde is vrede, rust en heerlijkheid.' Het redactionele artikel gaat dan voornamelijk over het sterven van Gods kinderen.

Natuurlijk besteedde de Gospel Standard veel aandacht aan Gadsby's laatste dagen, sterven en begrafenis, met inbegrip van twee lange besprekingen door elk van de redacteurs, John M'Kenzie en J.C. Philpot. William Gadsby was de oprichter en de eerste redacteur geweest, al had hij ten minste drie jaar voor zijn dood afstand gedaan van alle redactionele verantwoordelijkheid.

Naarmate de tijd voortschreed werd de dood van William Gadsby steeds meer gevoeld. In een brief, gedateerd 27 februari 1844, schreef John Kershaw: 'Het verlies van zo'n man wordt pijnlijk gevoeld niet alleen door de kerk van Manchester, maar door de kerken in heel deze streek, en ook in de wereld is er een algemene klaagzang onder alle klassen van de gemeenschap.'

En op 1 november van hetzelfde jaar schreef hij: 'Ik kan niet vertellen hoezeer ik het verlies gevoel van mijn oude vriend Gadsby, maar te midden van al mijn moeilijkheden ben ik de Heere echt dankbaar dat Hij hem bewaart en maakt als Johannes de Doper tot een brandend en schijnend licht in Zijn kerk en in de wereld. Het respect dat bewezen wordt aan zijn gedachtenis door heel het noorden, zowel door de wereld als de gelovige kinderen van God, is verbazingwekkend.'

Het verlies van William Gadsby werd zo diep gevoeld door de gemeente van Rochdale, dat ze, hoewel hij in Manchester begraven was, een grafsteen tot zijn herinnering plaatsten net buiten de voordeur van hun eigen Hope Chapel.

Memorials of Bygone Manchester ('Herinneringen aan het voorbijge Manchester'), geschreven veertig jaar na de dood van Gadsby, bevat de volgende informatie: 'Eigendommen van Gadsby werden toen ze onder de hamer werden gebracht in de veiling van de heer Fullalove in de King Street hoofdzakelijk verkocht als aandenken. Ze werden tegen een hoge prijs verkocht. De "oude armstoel" waarin hij altijd zat als hij studeerde, bracht 4 pond op; een van zijn wandelstokken 27 shilling; zijn zilveren bril twee guineas, en andere voorwerpen brachten een vergelijkbare prijs op. Men voelde aan dat de stad een verlies had geleden in de "vastberaden, milddadige, hoewel eigenaardige en eenvoudige William Gadsby."'

Een gelijksoortige publicatie, een paar jaar later, The Annals of Manchester (De kronieken van Manchester), bevestigt dit: Deze waardige predikant nam een zeer warme plaats in de genegenheden van de mensen in, en ondanks enige zonderlinge eigenschappen, werd hij algemeen bewonderd om zijn bekwaamheden en gerespecteerd voor de oprechtheid van zijn pogingen om hen die hem omringden wel te doen.'

Na de dood van William Gadsby deed de gemeente van Manchester krachtige pogingen om John Kershaw als hun predikant te krijgen. Het liep allemaal op niets uit. In 1848 werd **Alexander Barrie Taylor** bevestigd als predikant en in het hetzelfde jaar werd de naam van de weg waar de kapel staat, veranderd van de St. George's Road in de Rochdale Road. Taylor was een Schot met een markant uiterlijk en een welluidende stem. Hij was een welsprekend prediker, en rijk van God gezegend. Het is opmerkelijk dat hij precies even lang predikant was als William Gadsby, namelijk 38 jaar. Hij stierf in 1887. Nog opmerkelijker is dat hij in staat was de grote gemeente bij elkaar te houden - wat bij vele

uitstekende pastوراتen anders is, wanneer er een grote afval volgt na de dood van de predikant. In juni 1871 werd er een telling gehouden van het aantal kerkgangers. Er waren 950 mensen aanwezig. In de jaren die volgden was Hugo Gruber, een bekeerde rooms-katholiek uit Australië, predikant van 1897 tot 1917, daarna volgde George Whitbread van 1923 tot 1935. Gedurende de bediening van Gruber werd de oude kapel afgebroken en een nieuwe werd in 1907 gebouwd op hetzelfde terrein. De oude preekstoel van Gadsby werd op de oorspronkelijke plaats gehouden en de voorkant van de galerij achter de preekstoel bleef behouden. Toen de kapel werd herbouwd verschenen er verscheidene brieven die herinneringen ophaalden aan de 'Gadsby Chapel'. Ze werden gepubliceerd in de kranten van Manchester.

De gemeente, die nu in aantal zeer verminderd is, houdt nog steeds kerk in deze prachtige kapel en dezelfde leer die Gadsby beminde, wordt er nog verkondigd. In het kerkgenootschap wordt de naam van Gadsby niet alleen bewaard in het hymnboek dat nog gebruikt wordt, maar ook in het Gadsby Memorial Christmas Fund, dat behoeftige mensen helpt aan het eind van het jaar. Dit fonds werd in de negentiende eeuw opgericht ter nagedachtenis aan William Gadsby en zijn zoon John, en om hun liefderijke zorg voor armen en behoeftigen voort te zetten.

Van de kinderen van William Gadsby stierf Rachel, die getrouwd was met John Bibby, in 1858. Sarah (mevr. Tichmond) leefde tot 1885. Phebe, die huwde met James Hamer en naar Amerika emigreerde, stierf in 1858. Ebenezer, vader van twaalf kinderen, stierf in 1883. Er is al een kort verslag gegeven van John, de bekendste van de kinderen van Gadsby. Hij stierf in 1893. Hij was drie keer getrouwd, en een van zijn kleinkinderen, mevrouw B.R. Colin Jones, woont nog in Hove, Sussex. William, de jongste van het gezin, emigreerde net als zijn zuster naar Amerika, waar hij in 1863 stierf. William Gadsby had zes kinderen, ten minste 35 kleinkinderen en ten minste 70 achterkleinkinderen.

Het vermoeiende leven van mevrouw Gadsby kwijnde voort tot 16 maart 1851, toen ze stierf in de leeftijd van 79 jaar. De opvolger van haar man, A.B. Taylor, bezocht haar dikwijls, maar hij kon nooit een straaltje geestelijk licht in haar ontdekken. Helaas voelde hij dat hij alleen maar probeerde te ontdekken wat er eens was. Echter, toen hij haar voor de laatste keer voor haar dood bezocht, scheen ze ongewoon kalm en goed bij haar verstand. Ze scheen aangedaan te zijn toen hij tot haar sprak over de verzoening. En dus vroeg hij haar: 'Wat denkt u van de Heere Jezus Christus nu u zo zwak bent?' Haar antwoord was: 'Wat ik al jaren heb gedacht.' Toen begon ze tot vreugde van de heer Taylor te spreken:

'Meneer Taylor, ik heb de laatste tijd veel gedacht over het verschil tussen Christus en de dieren die geslacht werden onder de wet. De dieren werden met touwen gesleept naar de plaats waar ze gedood werden, maar toen mijn Heiland ging sterven, legde Hij Zijn leven af. Geen mens kon Zijn leven wegnemen, omdat Hij zowel God als mens was. Ziet u, meneer Taylor, ze kunnen God niet met touwen voortslepen, en het was Christus Die een offerande was voor de zonde.'

Taylor: 'Ja, mevrouw Gadsby, God de Vader heeft een welbehagen in die offerande voor de zonde. Het bloed van stieren en bokken kon de zonde niet wegnemen.'

Mevr. G: 'Zeker niet! Mijn man sprak daar altijd veel over.' En na een pauze voegde ze eraan toe: 'Er is niets anders dat waard is om over te praten.'

Met verbazing luisterde Taylor. Ze zei veel meer, maar het was niet zo duidelijk dat hij het kon verstaan. Maar welk een gezegend einde! 'Ze was net zo helder van verstand als ze maar ooit geweest was!' riep hij uit. Ze werd naast haar man begraven. Aandoenlijk is het dat de woorden van zijn eigen hymn als grafschrift op de steen gezet werden:

*In Christ there dwells a treasure all divine,
And matchless grace has made that treasure mine.*

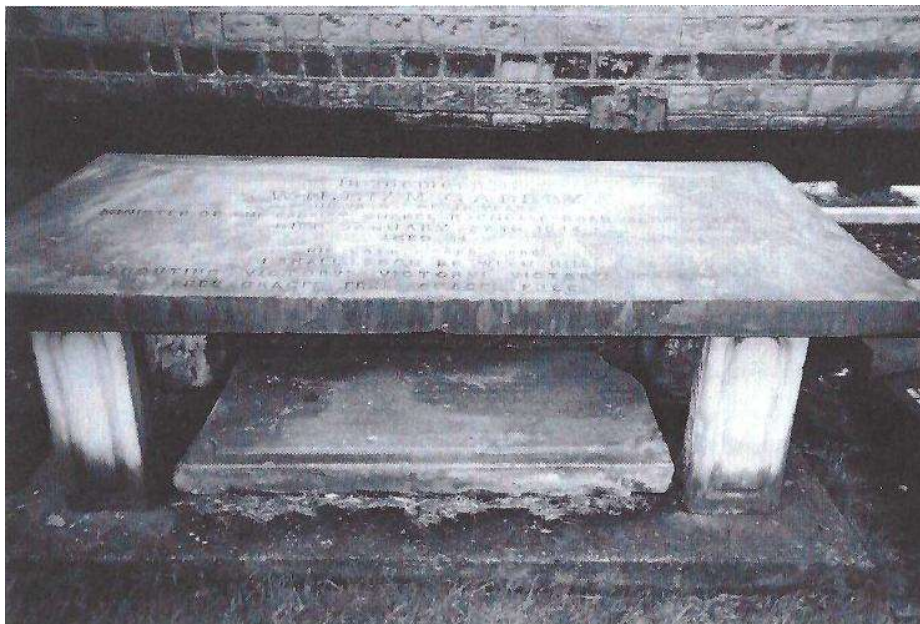
*'In Christus woont een schat die geheel Goddelijk is,
En grenzeloze genade heeft die schat tot de mijne gemaakt.'*

In 1847 werd de begraafplaats overgenomen door de Gemeenteraad, bestemd als bouwgrond en de grafstenen werden verwijderd. Door de goede diensten van de heer W. A. Shepherd, een predikant van de Strict Baptists, werd de grafsteen overgebracht naar de begraafplaats van de Charlesworth Baptist kapel, waar hij nog steeds te zien is.

~.~.

Het doel van dit boek is geweest om een beeld te geven van het leven van een zeer godvrezend man en een opmerkelijk prediker. Het zou echter verkeerd zijn om te besluiten zonder zijn geweldige invloed te noemen op het Baptistische kerkgenootschap. Men heeft dikwijls van hem gezegd dat hij 'de stichter was van het kerkgenootschap van de Strict Baptists.'

William Gadsby's grafsteen in Charlesworth

Dit is natuurlijk niet juist, daar het kerkgenootschap zijn oorsprong vindt in mannen als Kiffin, Knollys en Keach in de zeventiende eeuw. Toch was de invloed van Gadsby buitengewoon groot en

diepgaand. Tijdens heel het leven van Gadsby was het oude kerkgenootschap van de oude Particular Baptists in een staat van verval. Toen hij geboren werd, had het kerkgenootschap enige zeer godzalige mannen die na de dood van **dr. Gill** bekwaam en oprecht voor de waarheid uitkwamen, zoals *Abraham Booth*. Maar Beddome had niet lang voor zijn dood geschreven: 'We moeten jammer genoeg vrezen dat een geest van dwaling sommige van onze kerken binnensluipt.'

William Gadsby zou hebben gezegd dat de achteruitgang te wijten was aan de verspreiding van het Fullerisme dat werkte als een zuurdeeg in de kerken. William Rushton legde de schuld van het verval van de Baptisten zeker aan de deur van Fuller. 'De heer Fuller blijkt een soort leider te zijn geweest in deze ontrouw. Tenminste hij vond dat zijn eigen publicaties niet weinig bijdroegen in de verandering.' Verder merkte Rushton op: Wat een verandering moet er onder ons hebben plaatsgevonden, als er maar zeer weinigen te vinden zijn die vasthouden aan dezelfde heerlijke waarheden die dr. Gill zo bekwaam kon bepleiten. Het Genootschap van Suffolk en Norfolk verklaarde in zijn rondschrijven dat het Fullerisme bedektelijk ertoe bijdroeg om de Arminiaanse leer van de verzoening in te voeren. Er is veel strijd geweest over wat Fuller werkelijk geloofde en werkelijk bedoelde. Sommigen geloofden dat hij een erfgenaam was van de Puriteinen. Het kan echter niet ontkend worden dat de invloed van zijn leer uiteindelijk in 1891 leidde tot een samengaan van de Particular Baptists en de General Baptists. A.C. Underwood zegt dat het steeds duidelijker werd dat het Fullerisme slechts 'een tussenstation' was naar het geloof in een algemene verzoening.'

Tegen deze tendensen streed William Gadsby, zowel in zijn prediking als in zijn geschriften. Onverschrokken verklaarde hij de leerstukken van genade in de volheid ervan, waarbij hij aanbiedingen van verlossing afwees en tegelijkertijd ernstig streed voor een wezenlijke bevinding van de waarheid. Het gevolg was dat een groot aantal predikanten en kerken zich langzamerhand afscheidden van de massa van de Baptistische kerken, en bij de dood van Gadsby was er een grote kloof ontstaan. In deze zin was hij de stichter van een kerkgenootschap. Deze invloed zette door na zijn dood, voornamelijk door:

- (1) Gadsby's hymnboek;
- (2) de Gospel Standard die hij begonnen was;
- (3) de invloed van zijn zoon John - redacteur, schrijver en uitgever;
- (4) de kerken die hij met Gods hulp had gesticht;
- (5) de vele predikanten die dezelfde geest hadden ingedronken en dezelfde waarheden met bekwaamheid verdedigden.

Zo was in één opzicht de naam 'Gadsbyieten' niet verkeerd. Echter, boven al het andere lag de grote oorzaak in de prediking van Gadsby en de genadige uitwerking ervan in de harten van mannen en vrouwen. Als hij in de herinnering moet blijven voortleven, dan moet dat zijn als prediker - zoals John Kershaw de geweldige menigte bij zijn begrafenisdienst eraan herinnerde dat het Gadsby's grootste vreugde was om 'onder de heidenen de rijkdommen van Christus te verkondigen.'

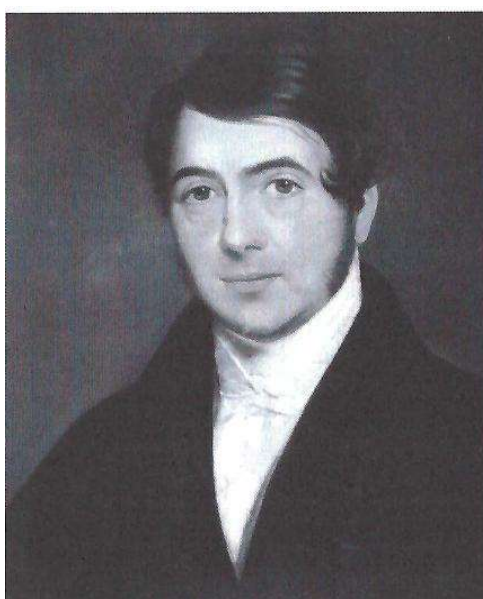
NAWOORD

Op een dag in het jaar 1986 was er een geweldige klap in Gadsby's (nieuwe) kapel. Gadsby's herinneringstableau was van de muur gevallen en in duizend stukken uiteengespat. Gedurende honderdveertig jaar had het daar gehangen en zijn naam krachtig bekendgemaakt - maar nu was het onherstelbaar.

Hieraan is een allegorie verbonden. We weten zeker dat, als Gadsby geweten had wat er zou gaan gebeuren, hij geglimlacht zou hebben bij de gedachte dat een gedachtenis aan hem vernield was. 'Maar goed ook!' zou hij ongetwijfeld gezegd hebben.

Maar op een openbare vergadering kort daarna, waar verwezen werd naar het vernielde tableau, werd er een diepzinnige verklaring afgelegd, die gezegend waar is: 'Zelfs wanneer de wereld tot een ruïne vervalt, dan nog zullen de geheiligde waarheden die William Gadsby liefhad en predikte eeuwig standhouden.'

APPENDIX I
WILLIAM GADSBY
EEN HULDEBLIJK VAN HOOGACHTING EN LIEFDE
DOOR J.C. PHILPOT

Toen de Heere de ziel van onze lieve vriend, William Gadsby, tot Zich riep, kon er terecht gezegd worden: 'Er is een grote in Israël gevallen' (2 Sam. 3:38). We geloven dat we in volle overeenstemming spreken met de gevoelens en de gedachten van de levende kinderen van God in dit land als we zeggen dat, alles welbeschouwd, we in Gadsby de grootste predikant verloren hebben die God heeft opgewekt sinds de dagen van Huntington. Onze opmerkingen kunnen we gemakshalve het best in twee punten samenvatten - wat hij was in natuurlijke zin - en wat hij was in geestelijke zin.

1. Het lijkt ons toe dat zijn natuurlijk verstand buitengewoon helder, gezond, scherpzinnig en schrander was. We hebben in onze dagen mannen ontmoet met een groter verstand, groter redeneringsvermogen en meer verschillende en veelzijdige talenten, maar weinigen of geen met zo'n scherpe blik en zo vlug van begrip.

Hij scheen onmiddellijk intuïtief door de kronkelingen van misleidingen en dwalingen heen te prikken en hij kon met een blik van zijn ogen zien tot in de kern van iets waar zijn aandacht op viel. We durven zeggen dat weinig mensen ooit tot Gadsby spraken zonder dat hij heel goed wist wat het eind van de zin zou zijn voordat ze halverwege gekomen

waren, of voordat zijn vlugge en voor humor gevoelig oog het karakter van de spreker al had ontcijferd. Zijn vlugge, gevatte antwoorden, die in een paar woorden zoveel omvatten, zullen lang in de herinnering voortleven van hen die hem gehoord hebben vanaf de preekstoel, of in de woonkamer. Al had hij niet veel onderwijs genoten (tussen twee haakjes een voordeel dat veel overschat wordt), was hij een man die veel overdacht en men kan zeggen dat hij op deze wijze zijn eigen verstand veel beter ontwikkelde dan een school of college voor hem gedaan kon hebben. Zijn geest was van die aard dat hij opgewassen was tegen onverwachte gebeurtenissen. Sommige geesten bezwijken en falen wanneer ongewone omstandigheden en deprimerende moeilijkheden opdoemen...

Maar er zijn andere geesten (en Gadsby was een man van die hoedanigheid) die als er een beroep op hen gedaan wordt door moeilijke en dringende omstandigheden, in kracht toenemen en zeer opvallend uitblinken, wanneer zwakkere geesten het opgeven. De Heere had bepaald dat Gadsby een leider zou zijn en gedurende een halve eeuw in de voorste linies zou staan van Zijn geestelijk leger. Hij schonk hem daarom een geest die niet ontmoedigd werd door moeilijkheden en gevaren, maar sterker werd en opgewassen was tegen iedere moeilijke situatie. Hij zou ook een post innemen in het vurige en energieke Manchester, waar misschien van alle plaatsen in het koninkrijk kracht, besluitvaardigheid en gezondheid van geest het meest vereist waren. Hij zou ook veel in het noorden werken waar intelligentie of het gebrek daaraan vlug opgemerkt wordt door de schrandere inwoners.

De Heere gaf hem daarom een verstand dat uitstekend geschikt was voor zijn post. Klassieke talen en wiskunde, grammatica en geschiedenis en al het overtollige materiaal van academische geleerdheid waren niet nodig, maar een scherpzinnig, schrand, helder en gezond begrip was voor zo'n vooraanstaande post zoals Gadsby zou vervullen, vereist. We hebben hem alleen gekend toen zijn geestelijke vermogens door genade geleid werden en dienstdeden om God te verheerlijken, maar gezien in dit licht vinden we dat zijn geestelijke gaven bewonderenswaardig geschikt waren voor zijn post.

Liefdadigheid en medelijden met al wat leed in elke vorm en omvang moeten, geloven we, een aangeboren eigenschap geweest zijn in Gadsby. En al is het moeilijk om aan te geven in hoeverre en waarheen genade zijn natuurlijke geneigdheid vergrootte en er richting aan gaf, toch twijfelen we er niet aan, dat als hij geleefd had en gestorven was in zijn natuurstaat, het karakter van menselijke vriendelijkheid en toegenegenheid een stempel zou hebben gedrukt op zijn herinnering.

Een grote liefde voor vrijheid, en een afkeer van echte, of veronderstelde onderdrukking, was nog een treffende, natuurlijke trek van zijn karakter. Door deze karaktertrek raakte hij, naar we dachten, soms betrokken bij openbare gebeurtenissen en raakte hij verwikkeld in de politiek, meer dan het een predikant van het Evangelie betaamt. Maar hij had dit excuus, dat we gaarne aanbieden, dat hij zich nooit bemoeide met politieke onderwerpen als hij niet zag, of als hij er niet volledig van overtuigd was, dat de armen en behoeftigen onderdrukking werd opgelegd, of dat men plannen daartoe beraamde.

Maar we gaan verder hem geestelijk te beschouwen.

En hier moeten we eerlijk onze onbekwaamheid bekennen om hem recht te doen... We zullen eerst in het kort opnoemen wat ons treft als de voornaamste trekken van zijn bediening en daarna wat we in hem hebben opgemerkt wat betreft zijn christelijke belijdenis. Nauwgezette zuiverheid op elk punt schijnt een bijzonder stempel gezet te hebben op zijn bediening. Of hij nu sprak over de leer, bevinding of gebod, zijn taal en zijn spreken was altijd gezond, helder en Schriftuurlijk. We kennen geen predikant die zo groot was in de drie voornaamste takken van het christelijke leraarschap. Sommigen heb-

ben hem misschien overtroffen in duidelijkheid en volheid van leerstellige uitleg; anderen zijn misschien dieper en vollediger ingegaan op de onderscheidene bevindingen van de christen, en anderen hebben misschien krachtiger de geboden van het Evangelie benadrukt. Maar we hebben nooit iemand gehoord die zo gelijkmatig groot was in al deze dingen, en die zo helder, bekwaam en Schriftuurlijk aan elk hun plaats gaf, en toch hun onderscheiden kleuren mengde tot een harmonieuze, evangelische tint. In de leer was hij niet droog, in de bevinding was hij niet ingebeeld, en wat de geboden betreft was hij niet wettisch, maar op een manier die in het bijzonder hem eigen was, werkte hij ze zo uit dat ze onderscheiden waren en toch een eenheid vormden, elkaar afwisselend zonder verwarring, en zoals de drie snoeren van een touw, versterkten ze elkaar zonder hinderlijke knoop of losse klit.

Bij het behandelen van de leer toonde hij: 'Onvervalstheid' (Tit. 2:7), en was hij bijzonder vrij van ingebeelde verklaringen die verdraaide en verborgen inzichten van duistere teksten bevatten, en vrij van valse vergeestelijking die bij velen door moet gaan voor wonderbaarlijke diepte, maar hij wist haar op de juiste waarde te schatten. Als we zijn gepubliceerde preken lezen, worden we getroffen door de zuiverheid, helderheid, eenvoud en ingetogenheid van zijn verklaringen.

Hij zag te duidelijk dat zijn leer de leer van de Schriften was, zodat hij niet enig deel van het Woord uit zijn verband wilde rukken of een waarheid in een tekst wilde leggen die de tekst niet duidelijk aangeeft terwijl er zoveel passages waren waarin de Heilige Geest het duidelijk bekendgemaakt heeft. Zijn doel was niet dat W. Gadsby bewonderd zou worden om zijn vindingrijkheid, zijn spitsvondigheid, zijn grote mate van welsprekendheid, maar dat de God van alle genade verheerlijkt zou worden. Hij durfde van de preekstoel geen toneel te maken van menselijke vertoning, nog minder een podium vanwaar hij de mensen voortdurend in opwinding kon houden door het een of andere nieuwe gezichtspunt van een tekst, door de een of andere verrassende paradox, de een of andere verblindende reeks getallen en illustraties - waarbij de hele preek bedoeld zou zijn als een verheldering van de tekst: 'Wie toch is een groot man als ik?'

In de leer was zijn meest geliefde onderwerp de vereniging van de Kerk met haar Verbondshoofd, en al de geestelijke zegeningen die daaruit voortvloeien. Hij hield ook nooit de grote waarheden achter die gewoonlijk als Calvinistisch bestempeld worden, maar die beter Bijbelse waarheden kunnen worden genoemd. De uitverkiezing, in het bijzonder, was een punt waarover hij veel uitweidde, en ze nam dikwijls een vooraanstaande plaats in al zijn verhandelingen in. Geen man was minder bang dat het leerstuk de mensen bang en verschrikt zou maken, of dat het een struikelblok zou zijn voor de onderzoeker. Hij was niet van plan de mensen de godsdienst binnen te smokkelen en het Calvinisme zo zachtjes in te leiden dat ze Calvinisten werden gemaakt bijna voordat ze het wisten. Hij wist dat het leerstuk van God kwam, en als knecht van God verkondigde hij dit op de muren van Sion.

Ook de leer van de **Drie-eenheid** was een lievelingsonderwerp van hem. Hij wist goed dat ze de grondslag van de geopenbaarde waarheid was en dat uit een Drie-enig God al de genadegiften en zegeningen vloeien die aan de Kerk van Christus geschonken worden. Kortom, hij hield vast aan 'de waarheid, de hele waarheid en niets dan de waarheid.' Geen nieuwigheid in de leer lokte hem weg van het oude pad. Gedurende bijna vijftig jaar stond hij op de muren van Sion 'voorhoudende het Woord des levens'; en vanaf het begin tot het eind handhaafde hij met nooit afwijkende beginselvastheid, dezelfde heerlijke waarheden en verzegelde die ten slotte met zijn stervende adem.

*'Te midden van talloze dwalingen, onbewogen,
onwrikbaar, niet te verleiden, niet te verschrikken,
Behield hij zijn trouw, zijn liefde en ijver,
Geen aantallen, geen voorbeeld, kon hem,
Doen afdwalen van de waarheid, of zijn vaste geest veranderen,
Al stond hij alleen.'*

Bij het spreken over de bevinding waarin hij meer in het bijzonder ingeleid scheen te zijn gedurende de latere jaren van zijn leven, legde hij niet een zeer hoge of een zeer lage maatstaf aan. Maar hij drong altijd aan op zo'n bevindelijke kennis van de geestelijkheid van Gods wet dat ze alle gerechtigheid van het scheepsel volledig moest neerwerpen of in stukken breken. En hij streed altijd voor zo'n bevindelijke kennis van Christus dat ze vergeving en vrede zou brengen. Geen mens, geloven we, drukte zich sterker uit over de diepe verdorvenheid van het hart, zijn bedrieglijkheid, afschuwelijke vuilheid en totale hulpeloosheid. Een punt hebben we dikwijls bewonderd in zijn bediening - hij raakte gewoonlijk plekken aan die geen andere predikant die we kennen, durfde aanraken. En hij deed dit op een manier, zoals hij alleen dat kon. Hij gaf geen gloedvolle beschrijving van de verdorvenheid van de mens, maar soms bij wijze van waarschuwing en soms met verafschuwing van zichzelf, en soms als een woord ter bemoediging van arme afvalligen, sprak hij over zonden die vrome belijders hun ogen deed oplichten met voorgewende afschuw.

Maar hij sloeg de spijker op zijn kop, zoals zo vele kinderen van God tot vreugde van hun ziel kennen. Over de zonde sprak hij nooit dan met de grootste afschuw, maar hij behoorde niet tot degenen die op de preekstoel helemaal heilig zijn en helemaal verdorven als ze niet meer op de preekstoel staan. Een ander punt dat hij naar we denken geheel op zijn eigen wijze behandelde en met grote lieflijkheid en kracht, was om zijn geliefde uitdrukking te gebruiken, 'de rijkdommen van onvergelykelijke genade.' Ms we een tekst moeten noemen die zijn prediking kan samenvatten, dan zou het Romeinen 5:20 zijn: 'Maar de wet is bovendien ingekomen, opdat de misdaad te meerder worde' (dit was zijn visie op de wet), 'en waar de zonde meerder geworden is' (welk een veld opende zich hier om te gaan spreken, zoals hij soms deed over de in overvloed aanwezige innerlijke zonde en vuiligheid), 'daar is de genade veel meer overvloedig geweest' - hier speurde hij graag de heerlijkheid van soevereine, onderscheidende genade na. De heerlijkheid van Gods genade, vanaf het eerste begin in het eeuwig verbond tot aan haar volle genieting in de toekomstige zaligheid, was inderdaad zijn lievelingsonderwerp. Wanneer hij sprak over de hoogten van de heerlijkheid die de heerlijkheid van engelen te boven gaat, waartoe de gezegende Heere de Kerk had verhoogd, dan werd hij als het ware, boven zichzelf verheven.

Een grootsheid en waardigheid bekleedde zijn ideeën, en hij sprak met zo'n kracht en autoriteit dat het scheen alsof hij in de derde hemel was geweest en teruggekomen was om ons te vertellen wat hij daar gehoord en gezien had. Grote originaliteit, dat moet iedereen toegeven, drukte een stempel op zijn bediening. Zijn ideeën en uitdrukkingen waren van niemand geleend. Zijn afbeeldingen en vergelijkingen waren buitengewoon origineel en gepast, en brachten in het algemeen zijn bedoeling op een treffende wijze over. De opgeschreven preken van weinig mannen zijn zo goed om te lezen als die van hem - die grote toets of ze degelijke stof bevatten. Heel eenvoudig, en toch heel duidelijk, vol van inhoud, en dat van het uitgelezenste soort, met de tekst grondig uitgewerkt, en dat wel op de meest bevindelijke wijze... Een vriend van ons en van hem karakteriseerde,

denken we, de bediening van Gadsby heel juist als volgt: 'Ze bevat', zei hij, 'de room van alle predikers die ik hoorde.' We vinden dit een gelukkige uitdrukking Zijn preken waren geen afgeroomde melk, of het hemelsblauw van Londen, maar ze waren rijk aan zalving, smaak en krachten. Ze bezaten een volheid en diepte, zoals we die in geen andere op schrift gestelde preken die we gezien hebben, vinden.

Maar onze beperkingen herinneren ons eraan dat we niet te lang stil moeten staan bij zijn bediening, en daarom gaan we verder met een paar aanwijzingen neer te schrijven over zijn christelijk karakter, meer speciaal hoe wij het persoonlijk hebben waargenomen. Een karaktertrek die ik altijd in Gadsby bewonderd heb, is zijn buitengewone nederigheid. Wie heeft hem ooit horen vissen naar complimentjes? Wie heeft hem ooit horen pochen, of zelfs maar zinspelen, op zijn populariteit als prediker, zijn grote gemeente, zijn gaven voor het leraarsambt, zijn gunstig onthaal bij Gods volk, zijn talrijke uitnodigingen om op verscheidene plaatsen te komen Preken, en de zegen die er in het algemeen rustte op zijn werk op de preekstoel?

Wie bemerkte ooit, zelfs niet op de meest indirecte wijze, dat hij probeerde uit te vissen wie goed naar hem had kunnen luisteren en dat hij rondploeterde in die ellendige liefde voor vleierij, die afschuwelijk is in iedereen, maar die dubbel zo afschuwelijk is in de predikers van het Evangelie? We hebben hem ontmoet na enige van de grootste predaties die we ooit van hem gehoord hebben. Hij zat daar niet met een zelfvoldane glimlach op zijn gelaat, niet met een gehuichelde blik alsof hij wachtte om de wierook van vleierij te ontvangen, met geen zelf op de troon gezette waardigheid van staat als koning van de preekstoel en heer van de consistoriekamer, maar hij zat daar als een klein kind, eenvoudig, en nederig, de voornaamste der zondaars en minder dan de minste van alle heiligen. Groot als hij was als predikant en terecht geëerd en geliefd, was er niets in hem van een 'groot heer'. Geen man was ooit meer vrij van priesterlijke waardigheid of vleselijke heiligheid. Dit was niet op hem van toepassing: 'Ik ben de grote man naar wie geluisterd moet worden door mijn groep van bewonderaars; wat ik zeg is wet; en alles wat u hebt te doen is dit toe stemmen.' Zo'n salonpriesterpolitiek verafschuwde de eerlijke ziel van Gadsby.

2. Zijn gedrag als hij niet op de preekstoel stond, was, zover als onze waarneming reikt, buitengewoon beginselvast volgens zijn ambt. We spreken hier niet alleen over uiterlijke beginselvastheid. En wie, behalve een leugenachtige tong, vond ooit gedurende zijn bediening van vijftig jaar een zichtbare vlek. Maar wie op de kleine regels van het leven let, wie onthaalde ooit een hoffelijker bezoeker dan hij? Wie van de talrijke vrienden die op verschillende plaatsen hem in hun huizen ontvingen, zag ooit in hem een hooghartige, gemelijke, begerige, zelfzuchtige en trotse aard? Hartelijkheid en vriendschap en hoffelijkheid voor allen, soms zelfs iets te veel, blonken in hem uit.

3. En wie hoorde hem ooit lasteren of kwaadspreken, of praatjes rondstrooien van huis tot huis? Terwijl hij toegang kreeg tot vele familiekringen, wie hoorde hem ooit praten over wat hij gezien en aanschouwd moet hebben op zoveel plaatsen? Van nature geneigd tot humor, wat zou er een schat geweest zijn voor zijn vlugge en gevatte tong. Maar wie hoorde hem ooit een zinspeling maken, behalve over de hartelijkheid van zijn gastheren, of wie hoorde hem verhalen overbrengen van het ene eind van Engeland naar het andere eind?

4. Hoe bijzonder vrij ook was onze overleden broeder van het kleineren en gering-schatten van ambtsgenoten! Wie hoorde hem ooit een onvriendelijke toespeling maken of een geringschattend woord zeggen over een predikant van de waarheid. Zijn hand droeg

nooit een geheime dolk om zijn broeder neer te steken. Integendeel, we hebben hem dikwijls te ontvankelijk en te edelmoedig gevonden, en te bereid om predikanten te ontvangen als mannen van God, van wie de enige aanbeveling was dat ze een gezonde calvinistische belijdenis hadden. Als hij fout was, dan kwam dat omdat hij te goed sprak over sommigen die godzaligheid beleden van wie het masker sindsdien is afgevallen. Maar hier kon een predikant zeker van zijn, dat als Gadsby hem ontving als een broeder, dan behandelde hij hem als zodanig, zowel achter zijn rug als in zijn tegenwoordigheid. Hij zocht nooit zichzelf te verhogen door hen te kleineren, en hij was de laatste om een woord tot hun schande te zeggen, of dat, als het herhaald zou worden, hun geest te verwonden.

5. En dit mogen we eraan toevoegen, dat terwijl hij de laatste was om te kleineren, hij ook de laatste was om te vleien. Zijn hartelijkheid en broederlijke liefde weerhielden hem voor het een, en zijn ernst bewaarde hem voor het ander. Hij zei geen ruwe dingen om te verwonden, en ook geen strelende dingen om te behagen. Hij regeerde niet als een tiran met een heftig gemoed, maar ook niet kruiperig met smekende slaafsheid. Hij veroorloofde zich geen vrijheden, maar stond die ook niet toe. Hij wist zijn plaats en bleef daar. En terwijl hij door een kalm, hoffelijk gedrag het respect behield dat hem als predikant verschuldigd was, was hij eerlijk, ongedwongen en wellevend.

In feite vergiste hij zich zo nu en dan, zoals we hebben aangewezen wat betreft zijn hoffelijkheid. Hij was begerig om zichzelf aangenaam te maken en dit leidde hem er soms toe om een al driemaal verteld verhaal te herhalen en de bekende anekdote te vertellen, soms met humor, maar gewoonlijk met de bedoeling om er profijt uit te halen en bijna altijd om gering over zichzelf te spreken. Maar we voelen dat we moeten stoppen. Onze beperkingen staan ons niet toe om uit te weiden over zijn veelomvattende arbeid in de bediening, zijn veelvuldige en lange reizen om het Evangelie te prediken, zijn opofferende en gematigde levenswijze, zijn voorzichtigheid in huiselijke en geldelijke zaken, zijn vriendelijkheid en vrijgevigheid voor de armen, de edele mannelijkheid van zijn karakter, en zijn geheel vrij zijn van quasi vrome taal, geveinsdheid en geklaag. We respecteerden hem zeer en hielden van hem, en eren zijn gedachtenis met groeiende toegenegenheid. We beschouwen het als een voorrecht hem gekend te hebben en zouden voor geen duizend werelden ons bevinden in de gelederen van diegenen die hem verachtten of kwaad over hem spraken.

(Gospel Standard 1844, blz. 150-156)

APPENDIX 2

INLEIDING TOT WILLIAM GADSBY'S TESTAMENT

Dit is de laatste wil en testament van mij, William Gadsby, uit het stadsdeel Cheetham, in de gemeente Manchester, in het graafschap Lancashire, Baptist predikant van het eeuwige Evangelie van God onze Zaligmaker, door de onvergelykelijke genade van God, door de onoverwinnelijke kracht van God de Heilige Geest, opgesteld en gepubliceerd als volgt en dat houdt in:

Ten eerste ben ik vast gaan geloven en ik houd daaraan vast dat de Heilige Geschriften van het Oude en Nieuwe Testament, het Woord van God zijn, en de enige zekere regel des geloofs en levenspraktijk. En ik merk verder op dat ik vast geloof in drie gelijke Personen, God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest in een heerlijke, onverdeelde Jehova: en elke heerlijke Persoon is een Voorwerp van geestelijke aanbidding en wordt bemind, geloofd en vereerd door heel het hemelsgeboren gezin van God; en dat een ontkenning van deze heerlijke waarheid volstrekt antichristelijk is, en onverenigbaar met de heerlijkheid van God.

Ik geloof ook in het glorierijke leerstuk van absolute, persoonlijke en onvoorwaardelijke verkiezing; en dat Gods dierbare uitverkorenen werden verkoren in Christus voor de grondlegging der wereld, zowel tot genade als tot heerlijkheid.

Ik geloof in een bijzondere, besliste en persoonlijke vergeving door de glorierijke Persoon van Immanuël; en dat het leerstuk van een algemene verzoening op z'n minst gezegd een uitvinding van de mens is: beraamd om een zondaar wiens hart niet verbijzeld is te verleiden en om hen wier hart de Heere heeft verbroken te benauwen.

Ik geloof in een krachtige genade in de roeping en dat de Heilige Geest de uitverkorenen gewillig heeft gemaakt en ook gewillig zal maken in de dag van Gods kracht. Ik geloof dat al de zonden van de uitverkorenen volkomen vergeven zijn door de heerlijke verzoening van de Heere Jezus Christus en dat hun personen gerechtvaardigd zijn in Zijn heerlijke gerechtigheid zonder enige gedachte wat betreft hun werken, waarde of waardigheid als de oorzaak in welke zin dan ook van hun rechtvaardigmaking voor God; maar onvoorwaardelijk in en door de gerechtigheid van Christus aan hen toegerekend en dat ze volledig in Christus begrepen zijn.

Ik geloof in de eeuwige en onafscheidelijke vereniging van de uitverkorenen met de Heere Jezus Christus, als het heerlijke Hoofd van de Kerk.

Ik geloof dat alle geestelijke zegeningen bewaard worden in Christus, en dat alle genade en heerlijkheid die noodzakelijk zijn voor de heiligheid en zaligheid van Gods uitverkorenen verzekerd zijn in Christus voor hen, en aan hen verzekerd worden.

Ik geloof dat niets minder dan de Goddelijke, levendmakende kracht en het bijzondere onderwijs van God de Heilige Geest een zondaar geestelijk bekend kan maken met de heerlijke waarheden van Gods genade en dat alle godsdienst die niet heeft wat God de Geest onderwijst en waarin Hij de zondaar leidt door Zijn heerlijke, levendmakende, lerende, leidende, zalvende en verzegelende kracht op z'n best een fraaie vertoning van het vlees is; en dat van iedere uitverkoren zondaar zijn vleselijke godsdienst met wortel en tak moet worden uitgeroeid om brandstof voor het vuur te zijn, op de dag dat God Zijn volk zuivert 'door de Geest der uitbranding' (Jes. 4:4), want van iedere, echte gelovige moet en zullen in deze wereld zijn werken beproefd worden door vuur (1 Kor. 3:T3.) Ik geloof dat het Koninkrijk Gods een geestelijk Koninkrijk is in al de verbanden ervan; en

dat God de Geest het Koninkrijk van genade opricht en onderhoudt in de harten van al Zijn volk en dat Hij door Zijn onoverwinnelijke kracht hen in staat stelt om God al de eer te geven. En ik geloof dat alle godsdienst zonder dat ze geleerd en onderhouden wordt door God de Heilige Geest de bezitter ervan zal doen omkomen in zijn zonden.

Ik geloof dat terwijl Gods levend gemaakte kinderen in dit tranendal verblijven, er een voortdurende oorlog zal zijn tussen vlees en Geest, de oude mens en de nieuwe mens, maar dat 'genade zal regenen door gerechtigheid ten eeuwigen leven.'

Ik geloof dat als Gods kinderen zullen wandelen tegenovergesteld aan de wil van God in Christus, als de Heere en Hoofd van de kerk, Hij (als Vader) hun overtredingen zal bezoeken met de mede. Niettemin zal Hij niet ophouden hen lief te hebben en ook Zijn getrouwheid niet laten varen.

Ik geloof in de uiteindelijke volharding van alle ware heiligen tot de heerlijkheid.

Ik geloof in de doop van de gelovigen door onderdompeling, met uitsluiting van het besprenkelen van kinderen.

Ik geloof dat het Heilig Avondmaal een voorrecht is dat behoort tot de kerk van Christus om de dood van Christus te verkondigen totdat Hij komt.

Ik geloof in de wederopstanding van het lichaam, zowel van de rechtvaardigen als de onrechtvaardigen, en dat de lichamen van de heiligen zullen opstaan in een verheerlijkt lichaam, gelijkvormig aan het lichaam van Christus en dat ze zullen leven en regeren met Hem in heerlijkheid, in de tegenwoordigheid van de Drie-enige, onverdeelde Jehovah, voor eeuwig en altoos.

Ik geloof in het laatste oordeel en de eeuwige straf van al de goddelozen. De bovengenoemde, plechtige waarheden, samen met die waarheden in rechtstreekse vereniging tot en onmiddellijke verbonden met hen, geloof ik vast en handhaaf ik; en ik bid dat, als het de wil van God is, dat de Heere heel mijn dierbare gezin met dezelve zal bekendmaken.

APPENDIX III

HET PREDIKEN VAN HET EVANGELIE

WILLIAM GADSBY'S OPVATTING HOE HET EVANGELIE GEPREDIKT MOET WORDEN

We houden eraan vast dat het het recht is van een dienstknecht van Jezus Christus het Evangelie te prediken voor het gehoor van allen die het horen; en wat we verkeerd vinden is dat men het Evangelie niet predikt tot allen die het horen, maar dat mensen beweren dat ze gemachtigd zijn om het Evangelie aan te bieden aan allen die het horen. We achten dat het een ding is om het Evangelie te prediken, en dat het Evangelie aanbieden een heel andere zaak is. Vandaar dat wanneer een man op de preekstoel opstaat en zegt: 'In Gods Naam bied ik Christus aan en vergeving en zaligheid aan iedere ziel die aanwezig is; daarom kom nu en neem Christus en de zaligheid aan, terwijl u de gelegenheid hebt; vandaag is het de tijd; morgen kan het te laat zijn, en denk erom dat het uw eigen schuld is dat u niet gered wordt, want ik heb u vandaag Christus aangeboden.'

Nu, we beschouwen dat dit prediken van het Evangelie niet veel meer is dan dat een arme verleide papist zijn kralen telt, dan dat het de ware dienst van God is. Gods wil te prediken en te verkondigen is een ding, maar om aan te bieden wat het enige recht is van God om te geven en bekend te maken is een heel andere zaak. Ongeveer zestien jaar geleden hoorde ik een jonge man van de Hoxton Baptist Academie beweren dat hij preekte en hij maakte de volgende opmerkingen: 'Ik bied u nu Christus aan en Christus staat met open armen om u te ontvangen. Ja, Hij smeekt, Hij bidt, Hij verzoekt u dringend om tot Hem te komen, en het leven te hebben, en toch willen sommigen van u niet komen. Ja, het is alsof God de Vader kwam en voor u op de knieën viel, smekend en vragend Christus te ontvangen en te komen om met Hem verzoend te worden, en toch wilt u niet komen.' Op deze wijze ging hij nog geruime tijd door. En dit noemde hij het preken van het Evangelie aan alle hoorders.

En werkelijk, ik hoorde een predikant in deze stad die zich uitteefte voor een Calvinist bijna dezelfde uitdrukkingen gebruiken. Van iemand die het Arminianisme aanhangt zou men zulke opmerkingen kunnen verwachten, maar voor iemand die belijdt dat hij gelooft in de eeuwige en absolute verkiezing, is het gebruik van zulke afschuwelijke uitdrukkingen een van de hoogste beledigingen die in een religieuze vorm aangeboden kunnen worden aan God of de mens. Het stelt zowel Christus als God de Vader voor als arme teleurgestelde wezens, die geheel onbekwaam zij om het hart van een arme worm te onderwerpen. En welk een bemoediging kan er in zo'n Evangelie zijn voor een arme, diepbedroefde, vertwijfelde zondaar in de wereld om te vertrouwen op de Heere om de zaligheid van Hem te verkrijgen? Wie kan de belangen van de eeuwigheid toevertrouwen in de handen van een wezen, dat een gunst die hij begeert en met ernstige smekingen op zijn knieën verlangt, niet kan verkrijgen. Maar Gode zij dank, wij hebben Christus alzo niet geleerd: Wij weten dat wat Zijn ziel begeert, dat doet Hij.' Daarom zegt Christus: 'Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen, en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.' 'Uw volk zal zeer gewillig zijn op de dag Uwer heirkraft.' 'En al uw kinderen zullen van de HEERE geleerd zijn, en de vrede uwer kinderen zal groot zijn: 'Ik heb nog andere schapen, die van deze stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen en zij zullen Mijn stem horen.'

Wat heeft een aangeboden Evangelie van doen met zulke eeuwige bolwerken als deze? Wanneer alle vrije-wil aanbiedingen in de vergetelheid wegzinken, dan blijven Gods onwrikbare 'zuilen' staande. Gezegend zij Zijn dierbare Naam, dat er niets onzeker is in de zaligmaking van Zijn volk. Hij laat het niet aan hen over of ze aangeboden genade willen aannemen of niet; nee, zij zullen Zijn stem horen, en zij zullen leven. Als men zou zeggen dat het prediken van het Evangelie en het aanbieden van het Evangelie hetzelfde zijn, dan begrijp ik daaruit, dat waar we de termen 'prediken' en 'predikend' in het Woord van God vinden, we ze mogen vertalen met 'aanbieden' en 'aanbiedend', maar als dat niet altijd mogelijk is, dan kunnen ze niet hetzelfde zijn.

Laten we eens een paar teksten aan deze regel toetsen. 'En heengaande predikt, zeggende: Het Koninkrijk der hemelen is nabijgekomen.' Als ze zouden verkondigen dat het Koninkrijk der hemelen nabijgekomen was, dan zou dat kloppen, maar om te zeggen dat ze aanboden dat het Koninkrijk der hemelen nabij was gekomen, zou absurd zijn. 'Zeer ontevreden zijnde, omdat zij het volk leerden en preekten (Eng. vert.) in Jezus de opstanding uit de doden.' Maar hoe zou het klinken, 'boden aan de opstanding uit de doden.' Laat mensen aanbieden zo veel als ze maar willen, geen mens kan tot Christus komen, tenzij de Vader hem trekke. God spreekt tot de harten van Zijn volk met een kracht die de doden levend maakt en hen gewillig maakt om Christus te ontvangen met een gevoelig besef van de werkelijke noodzaak van Hem, en door de onoverwinnelijke kracht van de Heilige Geest wordt Christus geopenbaard aan het geweten, en de arme ziel verheugt zich, door een levend geloof in Hem, lieflijk in hem. Een aangeboden Evangelie zal zijn als water dat uitgestort wordt op de aarde, dat niet weer verzameld kan worden, maar het Evangelie van Christus zal de tegenstand overwinnen en het zal voorspoedig zijn in datgene waartoe Hij het gesteld heeft. We geloven dat het juist is wet en Evangelie te preken tot allen die ons horen; te verklaren dat de Heere de mens recht gemaakt heeft, maar dat hij zichzelf verdorven heeft door tegen God te zondigen, en eeuwige toorn door het recht verdiend heeft, en dat de aard en de heiligheid van de rechtvaardige wet die de mens verbroken heeft, zodanig is dat ze zich uitstrekt tot de principes en gedachten van het hart, en voor heiden veroordeelt: 'Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen (zowel in gedachten, woorden en werken) geschreven is in het boek der wet, om dat te doen: 'Daarom zal uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd worden', en toch: 'Allen hebben gezondigd en derven de heerlijkheid Gods.' Wij achten dat Jehovah uit werkelijke liefde en strikte rechtvaardigheid voor Zijn eigen heilige natuur, gebonden is om de eer van Zijn wet te handhaven. Eerder dan dat God een tittel of jota van Zijn wet kon herroepen, zou het gehele menselijke ras in eeuwige wanhoop moeten wegzinken, want de wet is heilig, rechtvaardig en goed, en een heilige, rechtvaardige en goede God moet uit liefde tot Zichzelf een rechtvaardige, en heilige en goede wet handhaven. Dit prediken wij tot alle hoorders.

Wanneer we dit onderwerp behandelen, prediken we ook dat er geen ontkoming is door de werken der rechtvaardigheid die we kunnen doen, aan de rechtvaardige wraak die we hebben verdiend en dat de enige weg waarin God rechtvaardig kan zijn en de Beloner van Zijn rechtvaardigheid voor de goddelozen is door het verzoenend bloed en de rechtvaardigmakende gerechtigheid van Jezus Christus. We verklaren herhaaldelijk dat er geen andere naam onder de hemel onder de mensen gegeven is, waardoor zondaars zalig gemaakt kunnen worden, behalve de naam Christus, en dat de vergeving geschiedt door het bloed van Christus en dat er geen andere wijze is, en dat een iegelijk die in Hem gelooft behouden zal worden en nooit beschaamd zal uitkomen tot in der eeuwen eeuwigheid. Het is voor ons een ware vreugde om te verklaren dat Christus zowel in staat

is als gewillig om allen dit tot God komen door Hem volkomen zalig te maken, alzo Hij altijd leeft om voor hen te bidden. We laten ook niet na om aan allen die ons horen te vertellen dat deze zaligheid louter uit genade is, en dat er niets onzekers of twijfelachtigs in is, maar dat de belofte zeker is voor al het zaad der belofte; want de eeuwige God heeft uit eeuwige liefde voor Zichzelf een volk uitverkoren, dat Hij zal verlossen met een eeuwige verlossing, welke wil daar ook tegenop komt.

De Drie-enige God heeft een eeuwig verbond aangegaan ten behoeve van de uitverkorenen, in Christus als hun Borg. Hij heeft hun zaak in Zijn eigen handen genomen en heeft Zichzelf aansprakelijk gesteld voor al hun zonden. Ja, Hij heeft werkelijk het zaad van Abraham verbonden met Zijn Godheid. In deze natuur heeft Hij volkomen voldaan voor al de zonden van de uitverkorenen, en het Goddelijk recht is zeer voldaan met de genoegdoening die Hij gegeven heeft, zodat Hij het niet alleen mogelijk heeft gemaakt dat zondaars zalig gemaakt kunnen worden, maar Hij maakt ook de eeuwige gelukzaligheid van Zijn volk zeker. Hij heeft aan de overtreding een eind gemaakt; 'want met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen die geheilgd worden', of in Hem, hun Hoofd, afgezonderd. 'En de vrijgekochten des HEEREN zullen wederkeren en tot Sion komen met gejuich, en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen; vrolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchting zullen wegvlieden.' Niet: 'Er zal een aanbod van genade aan hen gedaan worden'; maar ze zullen gekroond worden met eeuwige vreugde, en droefenis en zuchting zullen wegvlieden. We verklaren dat al Gods uitverkorenen gerechtvaardigd worden in de gerechtigheid van Christus, want in de Heere zal al het zaad van Israël gerechtvaardigd worden en zal het roemen. Christus is het einde der wet tot rechtvaardigheid voor ieder die gelooft.

We prediken ook dat het de Vader behaagd heeft dat in Christus al de volheid wezen zou, zodat al wat Zijn volk nodig heeft voor het leven of de heiligheid, voor de tijd of voor de eeuwigheid, het alles in Christus, hun levend Hoofd, verzekerd is.

We dringen aan op *de noodzakelijkheid van berouw en we beschrijven de aard van berouw ten opzichte van God en het geloof ten opzichte van onze Heere Jezus Christus*. Maar we prediken ze beide als de vrije gift van God: 'Zo heeft dan God ook de heidenen de bekering gegeven ten leven!' Christus is verhoogd ter rechterhand Gods om Israël bekering en vergeving van zonden te geven; en Hij is de overste Leidsman en Voleinder des geloofs. We prediken ook de absolute noodzakelijkheid dat de Heilige Geest de doden levend maakt; de blinden het gezicht geeft, van zonden, gerechtigheid en oordeel overtuigt, en neemt de dingen die van Christus zijn en ze toont aan Zijn volk, en zo Christus in hun hart verheerlijkt. We scheiden ook het kostelijke van het snode in het naspeuren van de voetstappen van de kudde van Christus en het werk van de Heilige Geest in hun ziel, en we trachten de onderscheidene gevoelens onder Zijn Goddelijk onderwijs te beschrijven. We gaan in op hun hoop en hun vrees, hun opgangen en neergangen, lafhartigheid en ijver, nederlagen en overwinningen, verdriet en vreugde, vastendagen en feestdagen, tegensprekingen en verruimingen, vertwijfelingen, verleidingen en triomfen.

We gaan hen na in hun rouwgewaden, wanneer de tegenwoordigheid van hun Meester is weggenomen, en hun troost dood schijnt te zijn, en in hun prachtige feestgewaden, wanneer hun troost terugkeert op hoogtijdagen. We geven een beschrijving van hun vijanden, tezamen met hun spelonken en hollen en listige werken; maar we verzekeren de heilige van de overwinning door het bloed van het Lam. We stamelen wat over de schoonheid en dierbaarheid van Christus in Zijn Persoon, onderneming, werk, bloed,

gerechtigheid, ambten, karakters, verhouding, volheid, liefde en lieflijkheid. In onze bediening gevoelen wij een ernstige vreugde om te trachten ons te bewegen in het onmetelijke veld, en om op te stijgen naar onnaspeurlijke hoogten, en om neer te dalen in de bodemloze diepten van de onuitsprekelijke liefde van God de Vader, God de Zoon, en God de Heilige Geest voor Zijn volk. We beschrijven, voor zover onze gezegende Meester ons genade en gaven schenkt, zowel de inwendige als uitwendige heerlijkheid van de Koningin, de vrouw des Lams. En we proberen huichelaars aan het licht te brengen en de bedrieglijkheid van hun hoop bloot te leggen, en op de hoogte te brengen van het rechtvaardige oordeel dat hun te wachten staat, als ze sterven in de staat waarin ze zich bevinden. En we bemoedigen iedere vertwijfelde zondaar om op Christus te hopen en te wachten aan de deur van de genade, smekend, biddend en hopend totdat de Heere komt; en te geloven en rusten in Christus als de enige Zaligmaker van arme zondaars. We prediken de verscheidene onderdelen van de Goddelijke waarheid in het Evangelie van Christus, in de leerstukken, beloften, uitnodigingen, geboden, bemoedigingen, ordonnantiën, waarschuwingen, enzovoort. En we trachten de personen en gevallen aan te wijzen, op wie deze waarheden onmiddellijk van toepassing zijn in hun onderscheiden situaties en omstandigheden. Zo scheiden we het kostelijke van het snode, en als instrumenten in Gods hand, proberen we Gods familie te troosten met dezelfde vertroostingen waarmee we zelf door God getroost zijn, en geven elk een bescheiden deel spijs ter rechter tijd. En we vermanen Gods volk om zorg te dragen goede werken voor te staan; en deze dingen prediken we tot allen die ons horen."

Gospel Standard 1890 lz 254-257

LITERATUUR

PRIMAIRE BRONNEN

MANUSCRIPT

1. Lancashire Record Office. 1829 Religious Census: Returns of Places of Worship not Church of England. QVD/9
2. Lancashire Record Office. William Gadsby's Last Will and Testament. Ref. William Gadsby 16/4/1844
3. Public Record Office, London: The Baptist Register, St. George's Road Baptist Chapel, Manchester. RG4/2692.
4. Rochdale Road Strict Baptist Chapel, Manchester. St. George's Road Account Book; St. George's Road Church Books 1807-1817; 1817-1836; 1837-1861
5. Originele brieven van William Gadsby, in bezit van auteur (aan Mr. Lester, Attleborough, 23 mei 1842; aan Mr. Hunt, Londen, 21 december 1842)

GEDRUKT

The Anti-Corn Law Circular, 1839-1841
 The Anti-Bread Tax Circular, 1841-1845
 The Baptist Reporter, 1844
 Samuel Bamford, Passages in the Lijk of a Radical (London 1967) Samuel Bamford, Early Days (London 1967)
 Edward Blackstock, Mercy Manifested in a Chief Sinner (London 1853)
 The Christian's Monthly Record, 1881-1893
 J. Corbett, The Lion Slain and the Lamb Exalted (Norwich 1862)
 Cowdroy's Manchester Gazette*
 J. Dixon, The Autobiography of a Minister of the Gospel in Three Parts (Londen 1866)
 The Gospel Magazine, passim
 The Gospel Standard, passim
 Leon Faucher, Manchester in 1844; its Present Condition and Future Prospects (Manchester 1844)
 J. Fawcett, The Holiness which Becometh the House of the Lord (Halifax 1808)
 Andrew Fuller, The Gospel of Christ Worthy of all Acceptation (editie 1785)
 Andrew Fuller, Six Letters to Dr. Ryland (1803)
 John Gadsby, Memoir of William Gadsby (Manchester 1844)
 William Gadsby, The Works of the Late William Gadsby (John Gadsby, ed.) Vols. I, II (Londen 1851). Andere werken van Gadsby in deze lijst zijn niet in The Works opgenomen.
 William Gadsby, Hymns Occasioned by the Death of H.R.H. Queen Charlotte (Manchester. 1817)
 William Gadsby, Selection of Hymns (verschillende edities)
 William Gadsby, Selection of Hymns for the Use of Sunday Schools (Manchester 1832)
 William Gadsby, Sermons, Fragments of Sermons and Letters (London 1884)
 William Gadsby, The Causes of Starvation in Two Dialogues Containing a Few Hints to the poor and Extravagant. Manchester 1838
 William Gadsby, The Nazarene's Songs (Manchester 1824)

- Robert Halley, *Lancashire: Its Puritanism and Nonconformity*, Vol. II (Manchester 1872)
- H. Hart, *Antinomianism Dissected* (London 1823)
- John Kershaw, *Memorials of the Mercies of a Covenant God while travelling through the Wilderness* (London 1870)
- John Kershaw, *Sermon on the Death of Mr. Gadsby* (Manchester 1844)
- The Manchester Guardian* - The Manchester Observer*
- The Manchester Times and Lancashire and Cheshire Examiner*
- E.S. Marriott, *History of Gower Street Chapel* (London 1921)
- The New Manchester Guide Book (Manchester 1815)
- Irene Morris, *Three Hundred Years of Baptist Life in Coventry* (London 1926)
- J.H. Philpot, *The Seceders*, Vol. II (London 1932.)
- R.W. Proctor, *Memorials of Bygone Manchester* (Manchester 1880)
- B.A. Ramsbottom, *William Gadsby's Sermons* (Harpenden 1991)
- W. Rushton, *A Defence of Particular Redemption* (Liverpool 1831)
- S.A. Smith, *Grateful Recollections of Divine Goodness* (Manchester 1881)
- J. Warburton, *Mercies of a Covenant God* (Manchester 1837)
- H. Watmuff, *Some Elegiac Thoughts on the Departure of William Gadsby* (London 1844)
- J. Wells, *The Highest Wisdom and the Greatest Glory* (Brighton 1844)
- J. Wesley, *Journals* (verschillende edities)

* Alle gebruikte Manchester kranten zijn van tussen 1805 en 1844

SECUNDAIRE BRONNEN

- R. Ashton, *Manchester and the Early Baptist* (Manchester 1916)
- A. Briggs, *Victorian Cities* (Harmondsworth 1963)
- J.H.Y. Briggs, *The English Baptists of the 19th Century* (Didcot 1994)
- J.R. Broome, *John Warburton, Servant of a Covenant God* (Harpenden 1996)
- D. Bythell, *The Handloom Weavers - A Study in the English Cotton Industry during the Industrial Revolution* (Cambridge 1969)
- O. Chadwick, *The Victorian Church*, Part I (London 1966)
- R.F. Chambers, *The Strict Baptist Chapels of England*, Vol. 7 (niet gepubliceerd)
- E.A. Davis, 'William Gadsby', in: *Sword and Trowel 1877*, pp. 257-266
- George M. Ella, *Law and Gospel in the Theology of Andrew Fuller* (Eggleston 1996)
- F.S. Herbert, *The Parish Church of Nuneaton* (brochure, ongedateerd)
- R.G. Martin, *Zion Strict Baptist Chapel, Bedworth* (brochure, ongedateerd, ca. 1955)
- N. McCord, *The Anti-Corn Law League 1838-1846* (London 1958)
- Memoir of A.B. Taylor* (Manchester 1887)
- S.F. Paul, *Further History of the Gospel Standard Baptists*, Vols. 1-6 (Brighton 1951-1969)
- E. Payne, 'The Distressed State of the Country', in: *Baptist Quarterly*, Vol. 12 (1946-1948)
- Arthur J. Pickering, *Hinckley, The Cradle and Home of the Hosiery Trade* (Hinckley 1940)
- R. Pym (ed.), *Memoir of the late William Nunn* (London 1842)
- B.A. Ramsbottom, *The History of the Gospel Standard Magazine 1835-1985* (Carshalton 1985)
- B.A. Ramsbottom, 'William Gadsby', in: *Evangelical Library Bulletin* (Spring 1973)
- P.B. Ramsbottom, *The Great Gadsby: a Study in the Thought of a Political Nonconformist* (diss. Oxford University)
- Road Chapel, Manchester', in: *Baptist Quarterly*, no. 37 (1998)

- Ian J. Shaw, *High Calvinism in Action: Calvinism and the City, Manchester and London, 1810-1860* (Oxford 2002)
- W.A. Shaw, *Manchester Old and New* (1895)
- J. Sibree and M. Caston, *Independency in Warwickshire* (Coventry 1850)
- R.F. Spali, 'The Anti-Corn-Law League's Opposition to English Church Establishment', in: *Journal of Church and State* (Winter 1990)
- J. Vaughan, *Lift Stories of Remarkable Preachers* (1892)
- W.R. Ward, *Religion and Society in England 1720-1850* (London 1972)
- W.R. Ward, 'The Baptist and the Transformation of the Church 1780-1830', in: *Baptist Quarterly*, Vol. 25 (1973)
- W.T. Whitley, *Baptist of North West England* (London 1913)

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

Paginacijfers die cursief gedrukt zijn, verwijzen naar illustraties

Acket, Richard wo
 Allen, James 95
 Ashworth, J. 179, 189, 227-229
 Aston, James 28, 29, 30, 31, 40, 167

 Baker, Joseph 212
 Bamford, Charles 82,
 Bamford, Samuël 97, 98, 126
 Barker, Benjamin 189
 Beal, Benjamin 183
 Bell, Ann 187
 Bibby, John 239
 Bibby, Margaret 184
 Bilson, Mr. 32.
 Blackstock, Edward 12.1, 125, 203, 220
 Boardman, Giles 130
 Bonner, Carey 90
 Booth, Abraham 241
 Booth, Squire 104
 Bourne, James 116
 Brabbins, Ann 186
 Bradford, John 59
 Bradly, Samuël Si
 Brooks, Joshua 166
 Burder, George 30
 Burns, Simeon 149, 150
 Bury, John 182
 Butterworth, John 28, 30, 46, 47

 Capstack, Robert 191
 Caroline (koningin)
 Carter, James 127, 128
 Chadwick, Owen 179
 Chamberlain, Joseph 187
 Chambers, James 193
 Chambers, R.F. 83
 Chaplin, Mark 37
 Charlotte (prinses) 104, 105
 Charlwood, Andrew 170
 Clegg, Betty 145
 Cobden, Richard 173, 175
 Colin Jones, B.R. 239
 Collinge, Thomas 167

Congreve, G.T. 236
 Copson, Mr. 20
 Corbitt, John 217
 Covell, Francis 145,146
 Cowper, William 89, 169

Defoe, Daniël 32
 Denham, David 133, 162
 Dickens, Charles 192
 Doddridge, Ph. 34, 89
 Doudney, David 131, 209
 Dyson, Hannah 189
 Edwards, Jonathan 215
 Ethelson, C.W. 165
 Evans, Jonathan 30

Fairclough, James 170
 Fairhurst, Jane 223
 Fawcett, John 61, 62
 Fleming, Mr. 74
 Fowler, Henry 103,162
 Franklin, Francis 46
 Franklin, Jonathan 75, 85
 Fuller, Andrew 30, 45, 49, 50, 53, 63, 74, 124, 153, 172, 2.41

Gadsby, Ebenezer 71, 239
 Gadsby, John 62, 69, 71, 83, 90, 96, 112, 113, 115, 154, 158, 159, 161-163, 166, 175, 176, 179, 180, 213, 215, 216, 225, 239, 241
 Gadsby, Phebe 34, 55, 132, 239
 Gadsby, Rachel 34, 55,105, 239
 Gadsby, 34, 55, 239
 Gadsby, William passim
 Gale, E. 184, 185
 Galloway, J.C. 33
 Gardiner, William 34
 Garret, Robert 41
 George III 59, 104, 121
 Gibbs, Richard 185
 Giles, William 192
 Gill, John 88, 241
 Gilpin, Bernard 6
 Godwin, Thomas 147,149
 Goldsmith, Oliver 155
 Goodfellow, Edward 216
 Gordon, George 142, 143
 Grace, John 236, 237
 Graham, James 219
 Greenhalgh, John 117

Greenhough, George 115, u6, 132, 210, 211
 Greenhough, John 226
 Gruber, Hugo 238
 Gunner, Thomas 157

Hadfield, George 126
 Halley, Robert 109, 153, 154, 156, 179
 Hamer, James 132, 239
 Hancock, Mrs. 41
 Handforth, John 86, 110, 114
 Hanks, Henry 217
 Hanson, Joseph 181
 Hanson, Hezekiah 181
 Harbotde, Thomas 172
 Harding, Jack 137
 Harley, Sukey u6
 Harper, Henry 190
 Harris, David 100
 Hart, Joseph 89
 Haweis, Thomas 85
 Hawker, dr. Robert 131, 165
 Higson, John 104
 Hirst, John 64
 Hood, Nathan 145
 Hopper, John 61
 Horbury, Michael 236
 Hoyle, Henry en Betty 63, 140
 Hunt, Henry 98, 128
 Huntington William 84, 101, 136, 150, 194, 220, 243
 Ianson, Alice 188
 Jay, William 85
 Johnson, Samuël 140
 Keal, Deborah Ward 187, 188
 Keal, W.T. 187, 188
 Kershaw, John 11, 78-81, 109, 110, 114, 115, 131, 137, 140, 145, 147, 150, 153, 159, 167, 177, 189, 202, 210, 217, 227, 231-234, 237, 238, 241

Law, James 78
 Leach, Eleanor (Ellen) 130
 Leather, William 109
 Lister, James 52, 74
 Littleton, Ebenezer 114
 Littlewood, Thomas 77, 79, 81
 Lloyd Jones, Martyn 91
 Lord, James 140
 Lord, Richard 64, 130
 Ludd, Ned 82

M'Kenzie, John 161, 167, 170, 182 213, 220, 237
 Madame Malibran 165,166
 Maria de Bloedige 59
 Marriot, E.S. 101
 Marvin, Elizabeth 32, 32
 Mather, Maria 185
 Medley, Samuël 89, 146, 192
 Mellor, George 104
 Mouncey, William 112, 113
 Moxon, Robert 163

Nadin 128
 Napoleon 54, k, 97, 172, 194
 Neale, Mary 155
 Newton, John 89,158
 Newton, Robert 235
 Nunn, William 131, 132, 166, 167, 186
 Orton, Mr. 192
 Owen, John 158
 Owen, Robert 156
 Owen, Chadwick 179

Philpot, J.C. 83, 97, 132, 137, 146, 147, 156, 161, 162, 166, 176, 177, 186, 187, 191, 212, 237, 243
 Philpot, J.H. II, 77, 163
 Pilling, John 63, 141 Plug, J.T. 179
 Popham, J.K. 187

Raikes, Robert 134
 Rippon 89, 96
 Robins, Edmund 85, 101
 Robinson, William 77
 Roby, William 52, 66, no, 121
 Rondeau, William 114
 Rowland Hill 114, 154
 Rudkin, Thomas 187
 Rushton, William 241

Saarberg, J.A. II, 79
 Sargent, John 36
 Schofield, Thomas 189
 Sellers, Margaret 136
 Sharp, Cornelius 157
 Sharp, John 48
 Sharrood, Samuël en Sophia 113
 Shaw, John 170
 Shepherd, W.A. 240
 Shirle, Walter 95

- Sinkinson, Thomas 170
 Smith, Edward 66
 Smith, Samuël 35
 Smith, Samuël Alexander 203, 204, 206, 207
 Spink, John 185
 Spurgeon, C.H. 154, 162, 163, 215
 Stephens, William 107, 131
 Stevens, John 69, 158
 Storer, James 145
- Taylor, Alexander Barrie 137, 148, 167, 220, 235, 238, 239
 Thomlinson, Edward 133, 204
 Thompson, George 209
 Thomson, James 49
 Thornber, John 148, 149
 Tichmond, Sarah 239
 Tiptaft, William 187, 202
 Tocqueville, A. de 164
 Toplady, A.M. 89, 93
 Tutty, James 192
- Underwood, A.C. 241
 Vaughan, William 146, 147
 Vickers, Thomas 137
 Vinall, John '57
 Vorley, Edward 40, 169
- Warburton, John 11, 50, 51, 53, 80, 82, 86, 87, 100, no-112, 116, 121, 140, 150, 155, 159, 161, 167, 212, 216, 221, 231, 236
 Ward, W.R. 126
 Watts, Isaac 78, 89
 Wells, James 199, 215, 216, 217, 236
 Wesley, John 34, 67, 89
 Whitbread, George 238
 Whitefield, George ,80
 Whittaker, Edmund 191
 Withington, William 113, 114
 Wylie, Mr. 48

REGISTER VAN PLAATSNAMEN

Accrington 63, 70, 181
 Allington 161
 Attleborough 13, 17, 18, 25, 28, 31, 32, 46-48, 53 60, 75, 192, 212
 Bacup 64, 2.12
 Ballarat 161
 Bath 85, 99-101
 Bedford 133, 149, 204
 Bedworth 13, 2.6, 27, 29, 36> 37, 39, 55, 170, 221, 236
 Birmingham 142
 Blackburn 70, 104, 148, 161, 181 212, 236
 Blackpool 170, 207, 213
 Blackstock 121, 125, 203, 220
 Bolton 70, 138, 184, 185
 Bradford 115, 147
 Brighton 145, 157, 169, 245
 Bristol 48
 Bury 103, 110, 130, 131, 167, 182, 199
 Buxton 199, 200

Cambridge 199
 Charlesworth 104, 168, 189, 199, 240
 Cheltenham 142, 143, 192
 Chester 32, 40, 84
 Clayton West 155
 Coventry 20, 21, 27-31, 33, 35, 37, 46, 47, 75, 167, 192
 Croydon 145, 146, 147

Desford 13, 39, 41, 46, 48, 55, 60
 Desmond 41
 Devizes 86, no, 114, 212
 Dover 127
 Downham 193, 199
 Downton 182
 Dublin 99
 Dunham 206
 Durham 183
 Eastbourne 169 Edmonton 213
 Exeter 169

Foreshili 30

Garstang 170, 188 Gloucester 134
 Godmanchester 130, 169, 185, 190, 199
 Goodshaw 140, 212

Haslington 191
 Hebden Bridge 61,140
 Hilperton 86, 100
 Hinckley n, 29-32, 35-39, 41, 43, 44, 46, 51-53, 58, 69, 89
 Hindley 130

Lakenheath 199
 Leicester 37, 39, 169, 187, 220
 Litde Burton 37
 Link Harwood 104
 Liverpool 52, 65, 74, 85, 146, 163, 186, 187, 192.,199
 Lockwood 167
 Londen 31-34, 46, 59, 69, 73, 74, 75, 79, 84, 85, 89, 94, 99-101, 103, 109, 112, 115, 116, 125, 127, 12.9, 133, 139, 145, 146, 152., 153, 162, 163, 168, 169, 183-185, 187, 194, 199, 201, 209, 212, 215, 219-221, 223, 236, 247

Manchester. Passim

Nateby 169, 170
 Needingworth 113
 Northampton 40, 130
 Norwich 170, 199
 Nottingham 130, 220
 Nuneaton 17, 19, 20, 25, 37

Oakenhead Wood 191
 Oakham 187
 Oldham 70, 75, 184, 215-217
 Oxford 13, 161, 219

Pendlebury 70, 142, 143, 190
 Plymouth 131
 Pole Moor 82
 Preston 70, 170, 182, 188, 212

Redhill 189
 Rochdale 69, 70, 76-78, 80, 100, 114, 115, 131, 145, 189, 591, 231, 233, 237
 Rossendale 70, 103, 140, 191

Sabden 148,149
 Saddleworth 70, 75, 169, 222
 Salford 545, 210, 217, 259
 Slaithwaite 82, 83, 199
 Southill 155, 221
 Stockport 70, 75, 76, 222

The Dicker 169
 Thurlstone 141

Trowbridge 51, 85-87, 100, 110, 116, 130, 252

Warrington 545, 207

Waterloo 97, 99

West Lavington 212

Willenhall 150

Wilmslow 161

Woburn 185

Wolverhampton 150, 221